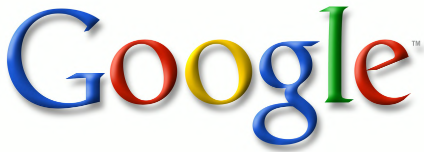
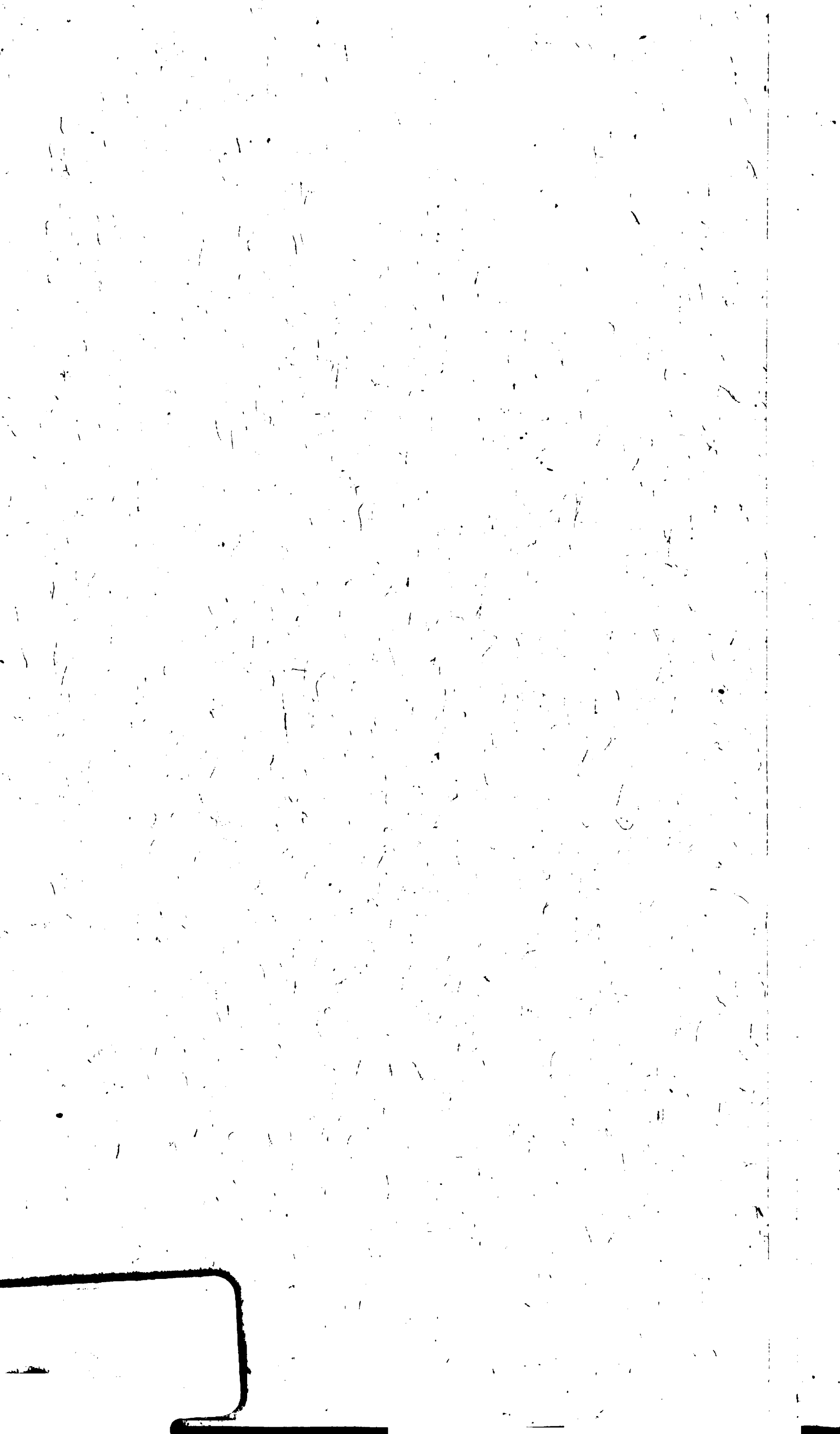

V.5

Loeffler

GAC

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

VYFDE DEEL.

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigfte Schryvers en egte Gedenkftukken zamengefteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

VYFDE DEEL.

Te AMSTERDAM, BY

JOHANNES ALLART.

MDCCXC.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

ELFDE BOEK.

INHOUD.

Valsche geruchten van eene bedoelde Landing op Walcheren. Schikking op dat Eiland en in Middelburg ter verdeediging gemaakt. Tyding van verzuim op de Zeeuwsche kust aan boord van Capitein STORY. *Onderzoek en verantwoording. De Brief, die tyding behelzende, aan Staaten van Holland geleverd. Een tweede van dat en meer verzuims gewaagende hun ter handgesteld. De Schout by Nagt* VAN KRUYNE *van verzuim beschuldigd. Zyne verantwoording. Wat Staaten van Friesland in dit geval wilden gedaan hebben. Zonderling voorstel van Oostergo deswegen. Plan des Verraads tusschen* J. E. DE WITTE *en* P. V. BRAKEL. *Beiden gevat.* DE WITTE *voor den Krygsraad te regtgesteld en gevonnisd. Amsterdam vordert dat* DE WITTE *voor het* XI. BOEK.

XI. BOEK.

het Hof van Holland te regt gesteld worde. Bezending deswegens aan Zyne Hoogheid. Antwoord des Stadhouders. De Regeering van Zierikzee schryft aan Staaten van Zeeland over dit stuk. Oordeelt den Krygsraad een onbevoegden Regter in 't geval van DE WITTE, *en dat deeze voor den Politiken Regter behoorde te regtgesteld te worden. Hun misnoegen over 't gedrag van Zyne Hoogheid in deezen: als mede dat zy geene kennis droegen van 't beleid der Krygszaaken. Vlissingen oordeelt dat* DE WITTE *aan het Hof van Holland, Zeeland en West Friesland moest overgeleverd worden. Dit besluiten Staaten van Zeeland. Brieven van den Fiscaal des Hoogen Krygsraads en van Zyne Hoogheid aan de Algemeene Staaten over 't geval van* DE WITTE. *Advys van den Hove. Besluit der Staaten van Holland om* DE WITTE *uit handen van den Krygsraad over te neemen. Zy verwittigen Zeeland van dit Besluit.* DE WITTE *op de Gevangen Poort overgebragt. Raadslagen der onderscheide Gewesten, wegens de Overgave van* DE WITTE. *Aantekening van Holland hier op. Oordeel des Hofs en der Staaten van Friesland wegens den bevoegden Regter over* DE WITTE. *Zy keuren het Besluit der Algemeene Staatsvergadering af.* DE WITTE *zendt een Verzoekschrift om ontheffing van straffe aan Zyne Hoogheid, die des aan Staaten van Holland schryft. Staaten van Holland oordeelen, dat, in dit geval het verleenen van Strafontheffing hun toekomt. Verzoekschrift*

van DE WITTE *aan Staaten van Holland. Vonnis over* DE WITTE, *en over* VAN BRAKEL. *De Hertog van* BRUNSWYK *door Zyne Hoogheid ter Vergadering van Holland onschuldig verklaard. Voorstel der Ridderschappe om hier in genoegen te neemen. De Meerderheid doet zulks. Aantekeningen van de Minderheid. Schiedams gevoelen over de Verklaaring van Zyne Hoogheid, en 't gedrag der Afgevaardigden; Hoorns nadere Verklaaring. Friesland dringt aan op de Verwydering des Hertogs. Zyne Hoogheid verontschuldigt hem. Staaten van Friesland neemen die verontschuldiging niet aan. 't Kwartier der Steden van een ander gevoelen. De overige Kwartieren blyven by hun uitgebragt Besluit. De Hertog vertrekt na 's Hertogenbosch. De Pensionaris* VAN BERKEL *komt weder ter Vergadering van Holland. De Jaarwedde van den Pensionaris* DE GYZELAAR *verhoogd.* P. L. VAN DE KASTEELE *tot tweeden Pensionaris van Haarlem aangesteld.* W. Z. VAN BORSSELEN *tot Afgevaardigde ter Algemeene Staats Vergadering benoemd. De Voorjaars Landdag in Overysſel doet niets af in de zaak van* CAPPELLEN TOT DE POL. *Deeze op den Naajaars Landdag sterk aangedrongen. Verschillen aldaar over de Drostendiensten, tusschen de Steden en de Meerderheid der Ridderschappe.* CAPPELLEN *wederom ter Staatsvergadering toegelaaten. Hoe hy daar verscheen. Betooningen van blydschap deswegen.* VAN DER

XI. BOEK.

DOES *neemt, by ziekte van den Raadpensionaris, diens post waar; doch niet zonder tegenkanting eeniger Steden. De Raadpensionaris* VAN BLEISWYK *op nieuw tot die post benoemd. Geschillen over de Regeeringsbestellingen in eenige Steden van Holland. Schoonhoven weigert de Aanbevelingen van Zyne Hoogheid te erkennen. Zo ook Dordrecht, Schiedam en Rotterdam. Verschillende gevoelens hier over. Schiedam, Schoonhoven en Brielle houden aan om bestendige Zitting in Gecommitteerde Raaden. Eenige Ampten gewoonlyk naar den zin des Stadhouders begeeven, thans naar den zin eeniger Steden opgedraagen. De gezwoore Gemeente te Arnhem dringt aan op het handhaaven der Stadsvoorregten. Dokkums voorslag wegens de Rondgaande Ampten op de Friesche Steden vallende, en de Verkiezingen van Zyne Hoogheid in de Magistraats bestelling der Steden. Bolswaard, Hindeloopen, Franeker, Ylst, Slooten, en Leeuwaarden stemmen in den voorslag van Dokkum. Harlingen door die van Dokkum nader aangeschreeven. Vergeefsche poogingen der Harlingsche Burgery, en Antwoord der Regeeringe van Dokkum. Stavoren en Workum, houden het met Harlingen. Geschillen over den Rooster der Omloopende Ampten. Die Rooster naar het voorstel van Dokkum opgemaakt. Voorslag van Oostergo, wegens het oprigten van een Burgerlandmagt. Dokkum verzoekt de Wapening haarer Burgerye, en verwerft ze. Staaten van Friesland eisschen opening van den*

Staat

Staat der Generaliteits Kasse. Dringen aan op de vermindering van hun Aandeel in de gemeene lasten. Verzoeken de medewerking van Zyne Hoogheid in die verligting. Staaten van Friesland dringen dit nader by hun Hoog Mogenden aan. Antwoord van hun Hoog Mogenden. Wederschryven van Friesland.

XI. BOEK.

1782.

Valsche geruchten van eene bedoelde Landing op *Walcheren.*

Geen der Zeven Gewesten lag in een Oorlog met *Engeland*, den Vyand nader, en stondt ligter aan diens aanvallen bloot dan *Zeeland*. Van den aanvang deezes Oorlogs af, liepen 'er gerugten van bedoelde, ja van reeds gedaane, Landingen in dat gedeelte van onzen Staat (*). Met Sprokkelmaand deezes Jaars herleefden die gerugten meer dan gewoonlyk; men sprak van eenen Inval door de *Engelschen* op het Eiland *Walcheren* gemunt. Dit baarde veel opschuddings, en het gansche Gemeenebest doorklonk de maare van deezen toeleg: doch werd dezelve gestuit door eene van wegen de Regeering gezonde bekendmaaking in de Nieuwspapieren, dat men, by onderzoek, de ongegrondheid van alle die gerugten bevonden hadt. De mogelykheid, nogthans, dat de Vyand een daad-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* III. Deel bl. 38.

XI. BOEK. 1782. daadlyk bestaan aan deeze tot nog toe valsch bevondene tydingen zou kunnen geeven, baarde de voorzorg om, tot meerder zekerheid der *Zeeuwsche* Zeegaten, tegen het inloopen der Vyanden, alle Tonnen in de *Deurlo* en het *Vlissingergat* weg te neemen, als mede de Batteryen te voorzien (*).

Schikking op de verdeediging aldaar en te *Middelburg*. 't Gevaar van *Walcheren* hadt, kort naa 't begin des Oorlogs, reeds de schikking doen beraamen, om alle Manschap van bekwaamen ouderdom ten platten Lande van dat Eiland op te schryven, in Compagnien te brengen, onder eigene Hoofden uit het midden van hun te stellen, terwyl zy allen, op eigen kosten, zich Snaphaanen, Kruid, Kogels en Zydgeweer, moesten aanschaffen. Deeze Landlieden hielden alle nagten, by beurten, de wagt langs de Dyken en Stranden; het Krygsvolk nam, by dag, zulks alleen waar, en was 'er eene afspraak gemaakt, dat, op het geeven van zekere seinen, het geheele Eiland, binnen één of twee uuren, in Alarm kon zyn, om op de aangeweeze posten te vergaderen. *Vlissingen*, als voor den eersten aanval blootgesteld, hadt haare Burgers reeds vroeg de Wapening bevolen (†). Den twintigsten van Sprokkelmaand deezes Jaars, deedt de Regeering van *Middelburg* aan de Burgers

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 224.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* als boven bl. 39.

gers en Ingezeetenen der Stad, by openlyke Afkondiging, bekend maaken, dat zy, binnen den tyd van tweemaal vier en twintig uuren, zich van de noodige Wapenen, Kruid en Lood, moesten voorzien. Aan welk bevel met zulk eene algemeene bereidwilligheid voldaan werd, dat de Gelastigden uit de Regeering met de Officieren der vier en twintig Burger-Compagnien, op den gestelden dag, de geheele Stad door, by den Wapenschouw, hun uiterst genoegen moesten betuigen over de vaardige en uitmuntende volvoering van den gegeeven last. Terwyl ook, zedert dien tyd, verscheide Officieren en veele Burgers zich in den Wapenhandel met zeer veel vrugts, oefenden (*).

Tyding van verzuim aan boord van Capitein STORY.

De veronderstelde en steeds leevendig gehoudene beooging des Vyands om op *Zeeland* een kans te waagen, bragt eigenaartig te wege, dat de Landzaaten in de bewaaring en verdeediging deezes Gewests zeer veel belang stelden, en derhalven een greetig oor leenden aan alle tydingen uit dien oord; ontrustende vonden gereeden ingang en ontbrak het des niet, en even min aan verdenking baarende. Van laatstgemelden aart was een Brief in een der Nieuwspapieren geplaatst; niets minder behelzende dan dat men op 's Lands Fregat

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 225. *Post van den Neder-Rhyn* III Deel, bl. 963. 964.

XI. BOEK. 1782.

gat de *Jason* een *Engelsch* Oorlogschip van acht en twintig Stukken op de *Wielingen* hadt zien ten anker komen, dat het Scheepsvolk, op dit gezigt, vol vuurs, onverduldig verlangde om op het zelve aftegaan; dat de Capitein STORY mede zeer gaarne een proef van zyne dapperheid willende geeven, een Boode aan den Schout by Nagt VAN KRUYNE zondt, met ernstig verzoek om uit te zeilen, verzekerd van binnen weinig uuren met het *Engelsch* Fregat in zegepraal te rug te zullen komen; dat het Volk, van den eersten tot den laatsten, vol yvers verlangden om alles tot de wederkomst der Boode te werk te stellen; doch dat de neerslagtigheid niet gering was, toen men vernam, dat de Schout by Nagt tot antwoord hadt gezonden, *geen Order van den Admiraal Generaal tot vegten, of uitloopen hebbende, geen Order kon geeven, noch aan het verzoek van Capitein* STORY *voldoen*; dat zy, derhalven, moesten blyven leggen met het *Engelsch* Fregat van Saturdag tot Maandag avond in 't gezigt; dat het Volk dol en raazend was, en veelen beslooten een Verzoekschrift in te leveren, om, van den dienst ontslaagen te zyn, of anders geen hand aan 't werk te zullen slaan, vóór dat zy op het *Engelsch* Fregat een kans zouden gewaagd hebben. Dat men ook daags daar aan voor den Wal twee Kotters en twee Fregatten ontdekt hadt, zonder dat onze Schepen eenig het minste werk maakten om

'er

'er op af te gaan; sluitende met de betuiging, „mogelyk neemen de *Engelschen* nog „ de moeite om onze Schepen van de Ree „ te haalen en in *Engeland* present te geeven, de tyd leert alles." (*)

XI. BOEK. 1782.

Onmiddelyk vaardigde zyne Hoogheid een Brief aan den Schout by Nagt VAN KRUYNE af, met het Nieuwspapier deeze vreemde tyding behelzende, onderzoek en opheldering vorderende. Hy ontving schryvens van den Schout by Nagt nevens diens verklaaring van de valschheid der aantyginge, ook de verklaaringen van Capitein STORY, van den Advysjacht-Capitein LIERSEN en van de Gebroeders NAREBOUT, ieder een Kruispoon voerende, welke hoofdzaaklyk inhielden, dat gemelde Brief niet geschreeven was door iemand die tot het Scheepsvolk van de *Jason* behoorde, dat Capitein STORY aan den Schout by Nagt geen berigt van het *Engelsch* Fregat, of een verzoek om op 't zelve aftegaan, gezonden en dus ook geen weigerend antwoord bekomen, of eenige hoegenaamde onlusten onder zyn Volk deswegen bespeurd hadt. Dat het Schip door Capitein STORY gezien, 't welk misschien gelegenheid gaf tot de verspreide gerugten, van hun gehouden werd voor een Koopvaardyschip, hoedanig 't ook de Advysjacht-Capitein LEIRSEN en de Gebroeders NAREBOUT 't zelve aanmerkten, tekens van

Onderzoek en verantwoording.

(*) *Zuidhollandsche Courant* No. 78. 1 July.

XI. BOEK. 1782.

van onderfcheidende verkenning opgeevende, met byvoeging, dat zy het 's anderen daags onder zeil hadden zien gaan, koers houdende na *Oostende.*

De Brief die tyding behelzende overgeleverd.

Ter Staatsvergadering van *Holland* leverde de Admiraal Generaal deeze ftukken over, met verzoek om voorziening. Men befloot de Magiftraat van *Woerden*, waar het Nieuwspapier, 't welk deeze tyding, door geheel het Land verfpreidde, uitkwam, aan te fchryven, dat zy den Schryver van 't zelve voor zich moesten ontbieden, den oorfpronglyken Brief afvorderen en aan hun Ed. Groot Mogenden doen toekomen.. (*) —— Dit gefchiedde. De Schryver verdeedigde zich; dan gaf, nevens den oorfpronglyken bewusten Brief aan de Magiftraat nog een anderen over uit *Vlisfingen* den tienden van Hooimaand gefchreeven; doch zonder naamtekening; welke desgelyks na *'s Gravenhaage* werd gezonden. Dezelve behelsde, gelyk de Regeering van *Woerden*, betuigde *ongelooflyke zaaken*; maar zou mogelyk kunnen dienen om op den eerften Brief, door P. VAN DER LINDEN ondertekend, te beter onderzoek te doen.

Een tweede mede van dat, en meer verzuims,

Die tweede Brief was ingerigt om den Schryver van de *Zuidhollandfche Courant*, wegens het plaatzen van den eerften, te regtvaardigen, en tegen drie niets beduidende Verklaaringen (zo als de Schryver fpreekt,

(*) *Refol. van Holl.* 12 July 1782.

ſpreekt,) in de *Middelburgſche Courant* geplaatst, te verdeedigen, en verſcheide nieuwe bezwaaren aan te voeren. Volgens dien Schryver was het verhaalde, in den eerſten Brief grootendeels zodanig als het te *Vlisſingen*, te *Middelburg* en 't geheel Eiland door verteld en by ieder geloofd was, gelyk men 't nog voor waarheid hieldt. In de verklaaringen ſcheen men opzettelyk het een en ander vergeeten te hebben, of 'er niet in te hebben willen plaatzen. Dat 'er *Engelſche* Schepen hier voor Gaats geweest waren en gelegen hadden, zweeg men met voordagt; dat de *Blankenburger* Loots-Capitein STORY, daar van kennis hadt gegeeven, vondt men geen gewag van: mogelyk, om dat honderden van Menſchen te *Domburg*, *Westkappel*, *Zoutelande* als mede van de Toorens en Schepen dezelve gezien hadden, en aan de *Engelſche* Vlaggen onderkend. Zelfs hadt een Kotter, op dien tyd, de ſtoutheid gehad, onder het geſchut der Battery van *Westkappel* te naderen; doch bemerkende dat hy eene begroeting van dezelve ſtondt te krygen, (waar mede men om redenen wat lang draalde,) liever verkoozen wat af te houden. Mogelyk hadt men het getuigenis van zo veele ooggetuigen, die dit zouden hebben kunnen verklaaren, niet voldoende gerekend; en dit zo zynde zou men ook geen geloof geeven aan de Verklaaring van een Schipper met zyn Volk, voor den *Deurloo* ten anker gelegen hebbende, die door twee

ſpreekende, aan de Staaten ter hand geſteld.

XI. BOEK. 1782.

twee *Engelsche* Fregatten gepraayd en met de gewoone *Engelsche* groetenis *God dem the Dutch Men!* begroet zynde, met een Boodschap aan onze Oorlogschepen werd belast om na buiten te komen. Dit alles liet geen twyfel meer over of de twee Schepen, die twee dagen voor Gaats ten anker gelegen hadden om te wagten of 'er geen een van de onze moed hadt om buiten te komen, waren *Engelsche* Schepen geweest. En dat men zulks op onze Oorlogschepen ook geloofde, bleek daar uit, dat geen der Advysjachten, geduurende twee dagen, na buiten geweest was, en de Kaapers niet hadden durven uitloopen; zelfs hadt men onze Oorlogschepen van plaats doen veranderen. —— Hadt de Heer STORY zich in tegenwoordigheid van zo veel lieden, nopens de onderhandeling tusschen zyn Ed. en den Schout by Nagt VAN KRUYNE gehouden, zo sterk niet verklaard, nimmer zou men 'er zo veel van geweeten hebben; en wat die Heer, dien men te *Vlissingen* en elders altoos voor een braaf Officier en Man van Eer hadt gehouden, bewoogen hadt om thans ook de huik naar den wind te hangen, kon niemand begrypen; wat den Schout by Nagt, die Copy van den braaven ANDRIES DE BRUYN betrof, niemand verwonderde zich daar over. „'t Was," sloot de Brief „met deeze „zaak als met verscheide andere gevallen, die men hier ook hadt zien gebeuren, dat is vol kinkels en draaijen, „om

„ om ware het mogelyk eenige bedoelde „ schandelyke oogmerken te bereiken, „ waar toe zich zommige Lieden, zelfs „ van aanzien, lieten gebruiken. (*). XI. BOEK. 1782.

Inmiddels hadt de Schryver van de *Diemer-* of *Watergraafmeersche Courant* in zyn Dagblad (†) een Brief geplaatst, veel haatlyke verdenkingen behelzende, op het gedrag van den Schout by Nagt VAN KRUYNE met betrekking tot zeker Koopvaardyschip, buiten Gaats in Zee door stilte geankerd, op 't welk hy niet afgegaan was, daar men veronderstelde dat het een *Engelsch* Koopvaardyschip zou geweest hebben. De Schout by Nagt VAN KRUYNE van verzuim beschuldigd.

Tegen deeze veelvuldige opspraak verdeedigde zich die Schout by Nagt in een Verzoekschrift aan hun Ed. Groot Mogenden en aan hun Hoog Mogenden. Gerigt, en in eenen Brieve aan den Admiraal Generaal gezonden; in welken laatstgemelden hy zich bevlytigt om den naamloozen *Vlissingschen* Brief te wederleggen. Hy bekent, als eene waarheid, dat, zints het begin van Hooimaand, de gerugten van *Engelsche* Oorlogschepen, Fregatten, of andere Vyandlyke Vaartuigen, die de *Zeeuwsche* Kust hoonden; zelfs met het vertoonen van hun Vlag, algemeen veld wonnen, en by groot en klein geloof vonden, zelfs zo verre, dat hy, door den Voorzitten- Zyne Verantwoording.

den

(*) *Resol. van Holl.* 17 July 1782.
(†) *Resol. van Holland* 17 July 1782.

XI. BOEK. 1782.

den Heer ter Admiraliteit van *Zeeland* by eenen Brieve verzogt werd Krygsraad te beleggen om middelen tegen die onbeschoftheid van den Vyand te beraamen. In dien Krygsraad hadden de Capiteins van alle daar ter Reede liggende Oorlogschepen eenpaarig geoordeeld, dat, vermids 'er geen Fregatten of Kaapers voor den Wal gezien wierden, en dat 'er ook geen Kaapers of andere Vaartuigen voor Gaats waren genomen, het onnoodig was daar omtrent eenige middelen te beraamen. Deeze Verklaaring des Krygsraads werd versterkt door die van vier Uitlegger-Capiteinen, inhoudende, dat zy, zedert den twaalfden van Zomermaand laatstleden, toen de Schout by Nagt VAN KRUYNE het bevel op de *Zeeuwsche* stroomen gevoerd hadt, dagelyks in Zee geweest waren; doch, tot den vyf en twintigsten van Hooimaand toe, voor Gaats en langs de Kust, geen Oorlogschip noch Schepen, Fregat noch Fregatten, noch zelfs, behalven eenige van tyd tot tyd binnen geloopen *Fransche* Kaapers, geene hoe genaamde gewapende Kotters, of andere ten Oorlog toegeruste Vaartuigen, van eenige vreemde Mogenheid, veel min van den Vyand, ontdekt hadden. —— Hier door verviel de aantyging, dat de Advysjagten niet in Zee zouden geweest hebben; en dat de Kaapers zich dien tyd binnen hielden, werd gelogenstraft door de Rapporten van 's Lands Schepen, zo als zy in het Dagboek vermeld stonden. — Daarenboven

gaf

gaf de Toorenwagter van de Abdy Tooren te *Middelburg* getuigenis, in 't bewuste tydperk, geene Vyandlyke Schepen gezien of iets van een Kotter onder de Batterye van *Westkappel* vernomen te hebben. Dit zelfde verzekerden de Seinverkenners en Commisen, als mede de Majoor van het Cordon rondsom het Eiland *Walcheren*. „ Deeze en dergelyke bewyzen dagt de „ Schout by Nagt zouden van eenige kragt „ zyn tegen die honderden van ongenoem- „ de ooggetuigen van *Domburg*, *Westkap-* „ *pel* en *Zoutelande*, waar op een naam- „ looze Briefschryver zich beriep, en die „ men vergeefsch zou tragten te zoeken, „ als voorzeker nergens te vinden zynde „ dan in de zwaarmoedige denkbeelden „ van een Publiek, thans zo zeer door de „ tegenwoordige omstandigheid der tyden, „ als door kwalyk geintentioneerde aange- „ wakkerd, om voor al aangaande 's Lands „ Zeedienst, het ergerste het liefst en het „ onverzettelykst te gelooven."

Ongenoemd was de Schipper en zyn Volk, die de *Engelschen* de hoonende en tartende taal hadden hooren uitslaan, en de plaats waar onbepaald; dit stuk bleef onvatbaar voor toetzing of wederlegging. —— De Heer VAN KRUYNE kon de verplaatzing van twee Landsschepen niet lochenen; doch deeze betuigde hy was geschied, op dat dezelve, naa het wegneemen der Tonnen, te midden in 't Vaarwater liggende, den Vyand tot geen Baak zouden dienen, en ze teffens zodanig te plaatzen, dat de

XI. BOEK. 1782. Vyand geen aanval op *Vlissingen* zou kunnen waagen, zonder te gelyk bestreeken te kunnen worden van Boord der Schepen en van de Batteryen der Stad, en op die wyze tusschen twee vuuren te geraaken, daar, volgens de voorige plaatzing, onze eigene Schepen, by eenen aanval, gevaar van 's Lands Batteryen zouden hebben kunnen loopen. —— Het gebrekkige des verslag van den *Blankenburgschen* Loots bleek uit de ondervraagingen hem gedaan en schriftlyk, nevens alle andere Verklaaringen, aan zyne Hoogheid ter hand gesteld. Het jammerde VAN KRUYNE dat Capitein STORY na Zee was en dus geen nader ophelderingen, deeze byzonderheid betreffende, kon geeven, of zich verdeedigen, zo tegen deeze hoonende beschuldigingen als tegen die, dat hy door zyne gesprekken gelegenheid zou gegeeven hebben tot het rugtbaar maaken der voorgewende onderhandelinge tusschen dien Capitein en den Schout by Nagt. —— De alzins beledigende uitdrukkingen in den naamloozen Brief, of liever in dat eerroovend Libel, ging hy, dewyl hy niets zo zeer ter harte nam als de zuivering van 's Lands dienst van de blaam denzelven zo strafloos door zich schuilhoudende kwaadwilligen aangewreeven, op het voorbeeld van zo veele braave, doch thans openlyk gehoonde, lieden van Rang of Staat, met stilzwygen en geduld voorby, egter in de hoop en 't innige verlangen, dat zyne Doorlugtige Hoogheid, door deszelfs hoogstvermogende bescher-

scherming, en naar deszelfs hooge wysheid, hem en alle braave beledigde Officieren, op dat de Eer van 's Lands dienst niet geheel en al geabandoneerd en allen moed uitgedoofd worde, eene openlyke Satisfactie zou helpen bezorgen, geëvenredigd naar de attroce aanval van zodanige Injurien. (*)

XI. BOEK. 1782.

Staaten van *Friesland* hadden de tyding in de *Zuidhollandsche Courant* niet geleezen of vaardigden een Brief af aan den Admiraal Generaal om nader berigt; en, indien het daar in gestelde waarheid was, zodanige maatregels te neemen als deeze allerhachlykste omstandigheden vorderden; en zo het valsch ware, Staaten van *Holland* vriendnabuurlyk te verzoeken, den Courantier te vergen den Schryver te ontdekken, en, wegens een zo lasterlyk verhaal, voorbeeldlyk te straffen. Door de ontvangene Verklaaringen den twaalfden van Hooimaand ter Staatsvergadering van *Holland* ingeleverd (†), van de valschheid des veelgerugtsmaakenden Briefs overtuigd, drongen zy by Staaten van *Holland* aan, dat de Schryver zou opgespeurd en gestraft worden, of dat men tegen de Courantier, indien hy mogt weigeren den Schryver aan te geeven, of bekende een naamloozen Brief in zyn

Wat Staaten van *Friesland*, in dit geval, wilden gedaan hebben.

(*) *Resol. van Holl.* 7 Aug. 1782. *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 759. 762.

(†) Zie hier boven, bl. 9.

XI. BOEK. zyn Dagblad geplaatst te hebben, in regten zou treeden. (*)

1782.

Zonderling voorstel van *Oostergo* deswegen.

't Kwartier van *Oostergo* hadt gewild, dat zyne Hoogheid verzogt zou worden verdere opening te geeven, of de Advysjachten zich behoorelyk van hun pligt hadden gekweeten in het kennisneemen van het bewuste, 't zy onzydig, 't zy vyandlyk, Fregat, en leverden ter overweeging van de andere Leden het opstel eens Briefs in, welke, huns oordeels, aan den Admiraal Generaal behoorde gezonden te worden. Het zonderling opmerklyke in denzelven was, „ dat zy zich „ gedrongen vonden zyne Hoogheid onder „ 't oog te brengen, dat Hoogstdezelve 't „ waare doeleinde van den Briefschryver, „ (wiens welverdiende straffe wegens zy„ ne verregaande lasteringen zy vorder„ den,) niet ten vollen begreepen hadt: „ immers hadt hy gemeend daar door een „ ieder idées te inspireeren, dat noch aan „ Bevelhebbers van Schepen, noch aan „ die van de aangelegde Batteryen, Order „ zou gegeeven zyn om op den Vyand, „ steeds op onze wateren kruissende, af „ te gaan om dien manmoedig te bevegten; „ of om de zulken, die den wal te zeer „ naderden, van de Batteryen te beschie„ ten. Zo dat zy het voor zyne Door„ lugtige Hoogheids, Eer en Reputatie 't

„ dien-

(*) *Resol. van Holland* 23 Oct. 1782.

„ dienstigst oordeelden, om het tegendeel XI.
„ door Bevelhebbers van Schepen en Bat- BOEK.
„ teryen ten vollen te bewyzen; worden-
„ de hier toe meer bewoogen, dewyl zy 1782.
„ zich geen denkbeeld van de langduurige
„ werkloosheid onzer Schepen konden vor-
„ men, en wel overreed waren, dat de
„ gansche Natie daar over verwonderd was
„ geweest." Dan hoe zeer dit Kwartier,
by de goedkeuring van den anderen Brief,
ook aandrong dat deeze aan zyne Hoogheid
zou worden afgevaardigd, kwam dezelve
in geen verdere overweeging. (*) ——
Het denkbeeld, ondertusschen, daar in voorgesteld was zo vreemd niet of veelen in den Lande dagten, spraken, en schreeven, op dezelfde wyze als de Leden van *Oostergo*; en hielden het daar voor, dat, schoon de valschheid des Briefs, door de ingeleverde Verklaaringen, ten vollen beweezen ware, nogthans alle bedenklykheid, wegens de Orders om *offensief* te handelen tegen de Schepen des Vyands, die onze Kusten tartende naderden, niet was weggenomen; en alleen weggenomen kon worden door de volle ontdekking der Bevelen aan 's Lands Officieren gegeeven (†) waar op ook, gelyk wy voorheen gezien hebben, geheele Gewesten aandrongen (§).

Zee-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1259.

(†) *Post van den Neder-Rhyn*, II. Deel bl. 781. 784. 792.

(§) Zie onze *Vaderlandsche Historie*, IV. Deel bl. 234. 242.

XI. BOEK. 1782. Plan van Verraad tusfchen DE WITTE en VAN BRAKEL.

Zeeland, thans ryk in het opleveren van den Staat onaangenaame gebeurtenisfen, zag op zynen grond een Aanslag beraamen, die, hoe wel van geen daadlyk gevolg altoos, wat het Verraad betrof, nogthans in den Lande te veel gerugts en bedryfs verwekte, om niet met eenige onderfcheiding vermeld te worden. Een Vaandrig JACOB EDUARD DE WITTE, behoorende tot het Regiment van YZENBURG te *Zierikzee* in bezetting liggende, na *Brouwershaven* met eenige Manfchap onder den Capitein FAUST afgevaardigd, werd, zo luidde de befchuldiging, in Herfstmaand door een Boomkweeker van *Boskoop*, PIETER VAN BRAKEL, die reeds zints eenigen tyd, met de *Engelschen* geheuld hadt, overgehaald om deel te neemen in een Plan tot het begunftigen eener Landing van gewapende *Engelsche* Visfchersfchuitten, met vyftien honderd man, die, begunftigd door de lange nagten in Wynmaand, dit zouden onderftaan op 't Noorden van het Eiland *Schouwen* en het Zuiden van *Goedereede* en *Over. Flakke*. Een ftuk waar aan VAN BRAKEL zeide niets verbeurd te zyn, als het ten uitvoer gebragt werd, de Staat zou 'er niet by verliezen. Het oogmerk alleen was om de jonge Prinfes van *Oranje* met den Prins van *Walles* te doen trouwen; als dit doorging hadden wy fchielyk Vrede, de Staat kreeg alles weer; voor de opgave van de gefteldheid der Batteryen zou hy hem hon-

honderd Dukaaten by voorraad ter hand stellen, en moest hy hem belooven, by het gewaar worden der Landinge, zyne Battery te zullen laaten zwygen. Dit lokaas bekoorde DE WITTE zo zeer, dat hy zich tot verdere onderhandelingen in- en toeliet en dat van BRAKEL een Kaartje van de Eilanden *Schouwen* en *Duiveland* met de daar op getekende Dieptens en Ondieptens mede nam, en hem voorts de verlangde nette opgave deedt van de Batteryen op het Eiland *Schouwen*, en de sterkte der Manschap, een juister getekend Kaartje beloovende, als mede dat hy, op zekeren tyd in *Brouwershaven* dagt het bevel te zullen voeren, en als dan het landen van den Vyand te kunnen begunstigen.

Beiden gevat, en DE WITTE voor den Krygsraad te regt gesteld en gevonnisd.

VAN BRAKEL begeeft zich, om de uitgeloofde belooning, wegens de ontdekking van Verraad honderd *Gouden Ryders* te stryken, na den Raadpensionaris VAN BLEISWYK, levert de Papieren, het Verraad behelzende, over. De Stadhouder, door den Raadpensionaris van deeze ontdekking verwittigd, zondt twee Hoofdofficieren na *Brouwershaven*, met last om onderzoek deswegen te doen, en DE WITTE in verzekerde bewaring te neemen. Gelyk geschiedde. Twee Onderofficieren bragten hem in 's *Gravenhaage*, waar hy, op byzonderen last van zyne Hoogheid, in het Provoosthuis van de Generaliteit geplaatst werd. Door den Advocaat Fiscaal van de Generaliteit voor den Hoogen Krygsraad der *Vereenig-*

XI. BOEK. 1782. *nigde Nederlanden* te regt gesteld en verhoord, deedt hy bekentenisse van 't verrigtte tusschen hem en den Boomkweeker VAN BRAKEL, by herhaaling betuigende buiten deezen geene Medepligtigen te hebben; waar op de Krygsraad de verhooren voor voltrokken hieldt, en Vonnis over den Gevangenen streek, en 't zelve aan zyne Hoogheid ter goedkeuringe aanboodt,

De Krygsraad stelde voor, dat de zaak, met betrekking tot VAN BRAKEL, voor diens bevoegden Regter diende onderzogt te worden, waarom deswegen aanschryving aan den Hove van *Holland* gedaan werd, met overzending van de stukken des Gedings tegen DE WITTE gevoerd: dewyl VAN BRAKEL te *Boskoop* woonde. Dit Hof oordeelde, naa eene lange raadpleeging, zich, zonder verwyl, van deezen Man te moeten verzekeren, gelyk hy ook, door den Drost van den Hove, met eenige Geregtsdienaars, in de Kasselenye van den Hove werd overgebragt.

——— De Uitvoering van het Vonnis des Krygsraads over DE WITTE hadt zyne Hoogheid opgeschort, tot volkomen zou zyn gebleeken, dat hy niet meer zou behoeven gehoord, of met zodanige Persoonen, als het Hof mogt noodig oordeelen, vergeleeken te worden. (*)

Mid-

(*) *Resol. van Holl.* 23 Oct. 1782. *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1109. Vergeleeken met die voor 't Jaar 1783. bl. 991.

Middelerwyl viel 'er veel bedenkings wie eigenlyk de behoorelyke Regter was, voor wien de Vaanderig DE WITTE, te regt gesteld, verhoord en door welken hy gevonnisd en gestraft moest worden. De Afgevaardigden van *Amsterdam* leverden een schriftlyk voorstel over, waar in zy het verrigtte door den Hoogen Krygsraad een *Attentaat* tegen de *Hoogheid en Souverainiteit van Holland* noemden, welks allergewigtigste belangen zy begreepen daar in zodanig betrokken te zyn, dat de pligt van hun Ed. Groot Mogenden vorderde, dat, door het Geregtshof van dit Gewest, aangaande de waare omstandigheden van het gepleegde Verraad, nauwkeurig onderzoek gedaan, en, op eene wettige en bestaanbaare wyze, tegen den Misdaadiger, die zich binnen het Grondgebied van dit Gewest bevondt, en tegen allen, die naa een wettig verhoor bleeken zyne Medepligtigen te zyn, in regten getreeden werd; mitsgaders dat het voorzegde Hof gelast mogt worden om de Misdaadigers te doen vatten, of die reeds gevat waren, over te neemen. — Voorts hadden deeze Afgevaardigden last ten sterksten aan te dringen, dat de gedaane *pretense Procedures* voor van geene waarde en onbestaanbaar mogten verklaard worden, en diensvolgens den Voorzitter en Raaden van den Hove van *Holland* ten spoedigsten bevel krygen om DE WITTE uit handen van den Hoogen Krygsraad over te neemen, daar toe den

XI. BOEK.

1782.

Amsterdam vordert, dat DE WITTE voor 't Hof van *Holland* te regt gesteld worde.

XI. BOEK. Drost van den Hove na de Provoost te zenden, en in gevalle van wederstand, nader voorzieninge te verzoeken, ten

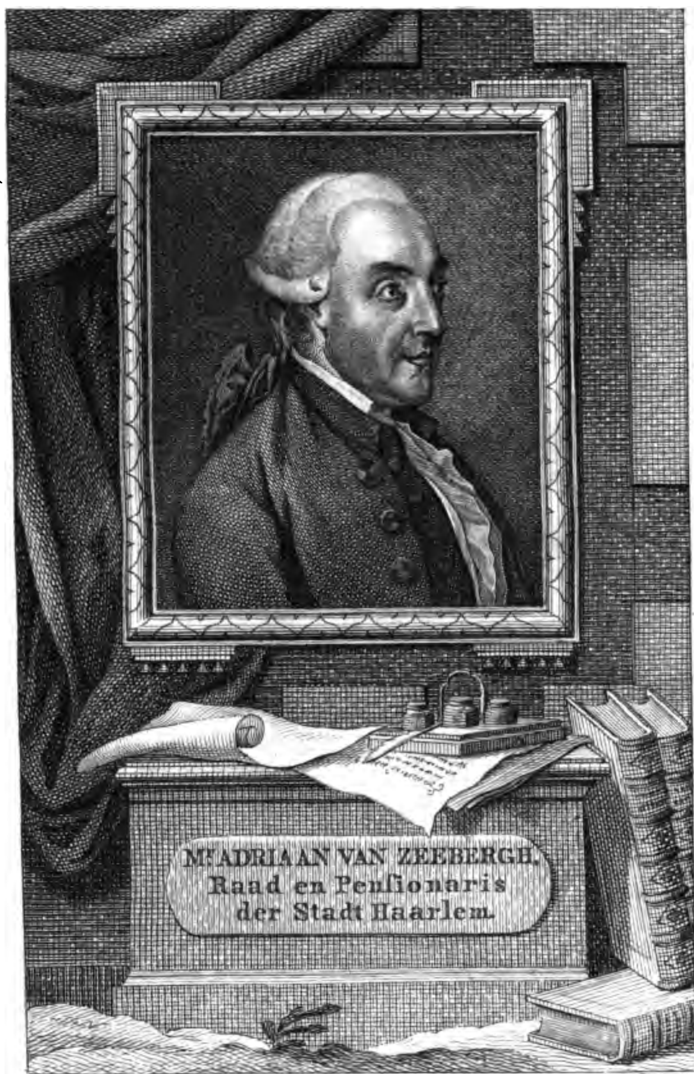
1782. einde de Regten en de Souverainiteit van *Holland* te doen eerbiedigen, en tegen DE WITTE, en diens Medepligtigen, naar Regten te handelen.

Bezending deswegen aan zyne Hoogheid.

Men vondt hier op goed, de Heeren LA CLÉ, Burgemeester van *Haarlem*, VAN ZEEBERGH, Pensionaris dier Stad, VAN LITH DE JEUDE, Burgemeester van *Delft*, EMANTS, Pensionaris dier Stad, en den Raadpensionaris VAN BLEISWYK na zyne Hoogheid te zenden, om kennis te geeven van het verlangen en de verwagting hunner Ed. Groot Mogenden, dat, hangende hunne raadpleegingen over die zaak, daar aan geen hinder zou worden toegebragt; maar alles opgeschort blyven (*).

's Anderen daags vervoegden zich deeze Heeren na het Stadhouderlyk Kwartier, voorgegaan en gevolgd door zes Booden van Staat, ontvangende zo van het Krygsvolk op het Binnenhof, als van de Cent Suisses en Gardes du Corps van zyne Hoogheid, de gewoone groote Krygseerbetoomingen. Zyne Hoogheid, vergezeld van diens Hofstoet, ontving hun aan den grooten trap, door verscheide Vertrekken, vervuld met Edellieden, Adjudanten, Officieren en verscheide Persoo-

(*) *Resol. van Holl.* 16 Oct. 1782.

Mr. ADRIAAN VAN ZEEBERGH,
Raad en Pensionaris
der Stadt Haarlem.

zoonen tot de Hofhouding van zyne Hoogheid behoorende, heen gegaan zynde, kwamen zy in de Kamer ter ontvanginge geschikt, aan welks hooger einde zy stoelen voor de gezondene Heeren, en tegen over dezelve een voor zyne Hoogheid geplaatst vonden.

XI. BOEK. 1782.

Deeze staatlyk afgevaardigde en staatlyk ontvangene Bezending, kreeg eerst uit den mond van zyne Hoogheid, en vervolgens schriftlyk, ten antwoord. Dat hy de stukken van 't Geding noodig geoordeeld hadt aan den Hove van *Holland*, *Zeeland* en *West-Friesland* te zenden, ten einde hetzelve over de verdere Persoonen in deeze zaak betrokken; zodanige schikkingen, als het Regt vorderde, zou maaken, waar van het opschorten der volvoering van 't gestreeken Vonnis een noodwendig gevolg was. —— Wyders verklaarde zyne Hoogheid van begrip te weezen, dat DE WITTE geoordeeld was door zyn bevoegden Regter, als mede dat hy niet twyfelde of het Voorstel door de Afgevaardigden van *Amsterdam* gedaan, door de daar toe benoemde Heeren ondérzogt zynde, zou dit zyn begrip niet ongegrond bevonden worden; doch, indien deeze Heeren, tegen alle verwagting, van een ander gevoelen waren, en dus een Verslag by hun Ed. Groot Mogenden uitbragten, dan verzogt hy, vóór het neemen van een eindelyk Besluit, kennis van dat Verslag te mogen hebben, en daar door gelegenheid om de gronden, waarop hy

Antwoord des Stadhouders.

 meen-

XI. BOEK. 1782. meende, dat DE WITTE wel en te regt door den Hoogen Krygsraad geoordeeld was, onder hun oog te brengen. (*)

De Regeering van *Zierikzee* schryft over dit stuk aan Staaten van *Zeeland*.

In *Zeeland* zat men ondertusschen niet stil. De Regeering van *Zierikzee*, zondt aan Gecommitteerde Raaden van dat Gewest eenen Brief, te verstaan geevende de Gevangenneeming en Wegvoering van DE WITTE, zonder dat zy wisten wat voor de waare oorzaaken te houden van dien Handel omtrent een Vaandrig behoorende tot de Bezetting in hunne Stad. Alleen moesten zy, uit de algemeene Gerugten en Nieuwspapieren, vastftellen, dat deeze zich zou hebben schuldig gemaakt aan eene Verraadlyke Verstandhouding met den Vyand, door het formeeren van Tekeningen en Plans, om, was het mogelyk, het Eiland *Schouwen* vyandlyk te doen aanvallen en te overrompelen, ja dat 'er zelfs reeds tegen hem eenige lyfstraflyke Regtsvorderingen waren ter hand genomen. —— Dit baarde by hun onzekerheid over de veiligheid van *Zeeland* in 't algemeen en van hun Stad en Eiland in 't byzonder: eene ongerustheid, welke aangroeide op de overweeging van den slegten staat der Batteryen en daar toe behoorende Krygsvoorraad, en 't gering getal der weerbaare Manschap. Uit deezen hoofde oordeelden zy zich ten spoedigsten te moeten vervoegen by hun Ed. Mogenden, om hun te doen begrypen hoe wel-

(*) *Resol. van Holl.* 17 *Oct.* 1782.

weinig vrugts en bystands zy zich van de aangelegde Batteryen zouden mogen belooven, vooral op de veronderstelling, dat de Vyand, van alle deeze byzonderheden onderrigt, een aanval op *Schouwen* waagde. Waarom zy verzogten, dat deswegen aan zyne Hoogheid mogt geschreeven en hier in voorzien worden. —— Als mede, dat men, ten opzigte van den Gevangenen DE WITTE, by Hoogstdenzelven zou aanstaan op het staaken der Regtsvorderingen, indien dezelve nog niet waren ten einde gebragt, en op het overzenden der stukken daar toe behoorende; ten einde Staaten van *Zeeland* hunne raadpleegingen daar volgens zouden kunnen inrigten, en teffens overweegen of de Regtsspraake, over de gepleegde misdaad, die deeze Staaten in derzelver Souverainiteit ten hoogste beledigde, aan den *Militairen* dan wel aan den *Politiken Regter* toekwam.

XI. BOEK. 1782.

Nader verklaarde zich de Regeering dier Stad op dit laatste stuk, en vermeende, dat de Hooge Krygsraad, in het tegenwoordige geval, geen 't minste regt kon denken te hebben om te vonnissen over dit Misdryf. Een Staatsbesluit der Staaten van *Zeeland* van den Jaare MDXCVII bepaalde, dat het *Krygsgerigte* alleen bevoegd zou weezen, wanneer 'er geschil ontstaan zou zyn tusschen twee Soldaaten, en nog maar alleen wanneer de *Stedelyke Regter* zich, by voorkoming, de zaak niet hadt aangetrokken. De aart van het Misdryf door

Oordeelt den Krygsraad een onbevoegden Regter, en dat DE WITTE, voor den Politiken Regter moest komen.

DE

XI. BOEK. 1782.

DE WITTE gepleegd leverde, huns oordeels, een overtuigend bewys op, van de onbevoegdheid des Hoogen Krygsraads om 'er over te zitten; het was het Misdryf van Hoog-verraad, aangelegd alleen tegen den Souverain van den Lande en deszelfs Grondgebied, wel inzonderheid tegen dat van Staaten van *Zeeland*; maar geenzins tegen een Militair Persoon, 't was, derhalven, redelyk en best met de natuur der zaake strookende, dat hy door den *Politiken Regter* werd te rug gevorderd, en gestraft; en wel bepaaldlyk dat deeze zaak en strafoefening, den Misdaadiger door Staaten van *Zeeland* opgeeischt zynde, behoorde gelaaten te worden aan de Regeering der Stad *Zierikzee*; dewyl de Misdaad gepleegd was op haar Grondgebied; in dit gevoelen zich gesterkt vindende door een Brieve in Lentemaand des Jaars MDCXXXI van wegen Staaten van *Zeeland*, op klagten van *Zierikzee*, aan Prins FREDERIK geschreeven, in welken aan de Burgemeesteren en Regeerderen der Steden de Regtspleeging over Misdryven, die niet Militair waren werd toegekend.

Hun misnoegen over 't gevangen neemen.

By deeze gelegenheid betuigde de Regeering van *Zierikzee* niet te kunnen nalaaten haare uiterste bevreemding en alleszins billyke klagten ter kennisse der Staaten van *Zeeland* te brengen, aangaande de zonderlinge handelwyze by de Gevangenneeming van de DE WITTE gehouden, als die, op byzonderen last van zyn Hoogheid, buiten eenige voorkennis,

veel

veel min medeweeten van Regeering en Burgermeesteren der Stad *Zierikzee*, uit den Eilande van *Schouwen* na *'s Gravenhaage* in gevangenis was overgevoerd. Zy wilden hunne regtmaatige gevoeligheid deswegen niet verbergen, en beschouwden dit bedryf als een rechtstreeksche inbreuk op en verkragting van haare Previlegien, Stedelyke Voorregten en Geregtigheden, boven al vereischende dat zulks door hun Ed. Mogenden niet met stilzwygen werd doorgelaaten; maar dat op eene genoegzaam herstel van 't gedaane, ter behoorelyker plaatze, zou worden aangedrongen.

Als mede dat zy geene kennis droegen van 't beleid der Krygszaaken.

Voorts kwam by hun in geen min ernstige overweeging, en vorderde die van Staaten van *Zeeland*, dat, betreffende de verdeediging van *Zierikzee* en den Eilande van *Schouwen*, tusschen de Bevelvoerende Officieren en de Heeren Burgemeesteren, bykans geene verstandhouding plaats hadt, 't zy de Hoofdofficieren zulks, op eigen gezag, niet goedvonden, of wel dat zulks hun door hooger Order bevolen werd. Altoos waren zy van gevoelen geweest, dat de Regeerende Burgemeesters, als Gouverneurs der Steden, behoorden aangemerkt te worden, en dat deezen, als zodanigen, van alle Orders aan de bevelvoerende Officieren gegeeven tot verdeediging van Stad en Eiland, kennis moesten krygen. Dan, tot hunne groote verwondering, geschiedde 'er niets van dien aart; tot deezen dag toe hadden Burgemeesters van het vatten des

be-

XI. BOEK. 1782.

bekenden Vaandrigs, op geene wettige wyze, niettegenstaande zy 'er op hadden aangedrongen, eenige onderrigtingen kunnen bekomen. — Op dusdanig eene Verstandhouding wilden zy dat gestaan en 'er een Besluit daar toe strekkende genomen zou worden.

Vlissingen oordeelt dat DE WITTE aan het Hof van Justitie moest overgeleverd worden.

De Raad van *Vlissingen*, zo min als die van *Zierikzee*, op eene wettige wyze van den toedragt der zaake onderrigt, hadt nogthans, uit het geen 'er van openbaar was, zyns oordeels, genoegzaamen grond, om, te verklaaren, dat de Eer en Hoogheid van *Zeeland* vorderde, daar op een spoedig Besluit te neemen, ten einde de zaak niet uit haar geheel gebragt of dit Gewest in geschillen met *Holland* mogt ingewikkeld worden, als welk Gewest DE WITTE reeds te rug gevorderd hadt. De onbevoegdheid van den Hoogen Krygsraad leedt by hun geen twyfel. De aart des Misdryfs, bepaald op het Eiland *Schouwen* gemunt, begreepen zy een aanslag te zyn niet tegen de *Unie* in 't algemeen; maar tegen de Hoogheid en Veiligheid van *Zeeland* in 't byzonder; eene Misdaad, welke, volgens den aart van het Bondgenoodschap, tegen ieder Souverain kon gepleegd en diensvolgens ook door ieder behoorde beoordeeld en gestraft te worden. Dat hun Ed. Mogenden mits dien den Vaandrig moesten te rug eischen, om aan zodanig een Regtbank overgeleverd te worden als hun Ed. Mogenden daar toe bevoegdst

voegdst oordeelden. —— Hier toe behoorde, huns agtens, het *Hof van Justitie* voornaamlyk in aanmerking te komen, daar 't zelve een Regtbank was van *Zeeland* en *Holland*, welk laatstgemelde Gewest zich die zaak het eerst, en met zo veel ernsts, hadt aangetrokken; op die wyze zou men alle verſchillen, anderzins met dat Gewest te wagten, kunnen voorkomen. Met Staaten van *Holland* moest men 'er eene gemeene zaak van maaken; en, ingevalle *Holland* van den gedaanen wedereisch des Gevangenen mogt afzien, dan nog begreepen zy, dat *Zeeland* 'er volſtrekt toe moest beſluiten, en even weinig gedoogen, dat de kennis en ſtrafoefening der bewuste Misdaad, als *pretenſelyk* gepleegd tegen de ganſche *Unie*, aan de Algemeene Staaten, zou worden opgedraagen als aan den Hoogen Krygsraad overgelaaten. Alles liep zamen om voor het Regt der Staaten van *Zeeland* te pleiten, en drong aan op hunne verpligting om dien Gevangenen te rug te vorderen; de Hoogheid en de Souverainiteit zou verkort worden, wanneer men voor de handhaaving daar van, in dit geval, niet ten kragtigſte waakte. —— Wyders betuigden die van *Vlisſingen* hartlyk te wenſchen, dat hun Ed. Mogenden, aan welken de uitoefening van allen Regtsdwang, binnen *Zeeland*, ongetwyfeld toekwam, nader zodanige Orders geliefden te beraamen en vast te ſtellen waar mede de paalen der *Militaire Juris-*

XI. BOEK. —— 1782.

XI. BOEK. 1782. *risdictie*, zo wel in 't Burgerlyke als Lyfstraflyke, werden aangeweezen, om voor te komen de menigvuldige Uitvlugten en Betwistingen der Krygsraaden, en de Stedelyke Regtbanken te redden uit de moeilykheden waar in zy zich telkens gebragt zagen.

By een naderen last gaven de Afgevaardigden van *Vlissingen* te verstaan, hoe, huns oordeels, het Misdryf van DE WITTE niet als *zuiver Militair* kon beschouwd worden; maar als Hoog-verraad behoorde onder die gevallen, waar van de kennisneeming door den Souverain aan den hoogeren *Politiken Regter* pleeg opgedraagen te worden. By de Artykelen der Unie tusschen *Holland* en *Zeeland*, en die der Unie tusschen de Gewesten, was bedongen, dat de Bondgenooten elkander getrouwlyk zouden bystaan in het afweeren en straffen van alle Injurien, Schade en Geweld, tegen de voorschreeve Landen in 't algemeen of in 't byzonder bedreeven, door wie het zou mogen zyn, Capiteinen of Soldaaten niet uitgezonderd. —— 't welk een nieuw bewys opleverde, dat men met *Holland* eenpaarig moest te werk gaan, en de Heeren van *Zierikzee* beweegen, om niet aan te dringen op de Beoordeeling van DE WITTE voor de Regtbank hunner Stad; maar in deezen dezelve aan den Hove van *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* op te draagen.

Zie-

Zierikzee, dit gevoelen van *Vlissingen*, waar mede *Middelburg* zamenstemde, verstaan hebbende, was genegen hier in te bewilligen, mits het geschiedde, zonder verkorting van de Provinciaale en Stedelyke Voorregten: en stemde deeze Stad met *Vlissingen* volmaakt inomtrent het beraamen van middelen tot het beperken der Krygsraaden binnen behoorelyke paalen (*).

XI. BOEK. 1782.

Besluit der Staaten van *Zeeland*.

Staaten van *Zeeland* gaven, by eenen Brieve, hun Ed. Groot Mogenden te kennen, hun besluit „ om, met ter zyde „ stelling van de sustenuen omtrent de „ gefundeerdheid der Civile of Militaire „ Jurisdictie in deezen, de Judicature „ over den Vaandrig DE WITTE, en „ over allen, die in dezelve zaak eenigzins mogten geconcerneerd zyn, by „ Delegatie te demandeeren, aan den *Hove van Holland*, *Zeeland* en *Friesland*, „ onverminderd de Voorregten deezer „ Provincie en Steden, met relatie tot „ de Crimineele Justitie, door dezelve „ wordende geëxerceerd, en zonder dat „ daar uit eenige consequentie, hoe ook „ genaamd, voor 't vervolg zou mogen „ worden getrokken." Zy verzogten zyne Hoogheid desgelyks, by geschrifte, tot die overgave, en verwittigden den Voorzitter en Raaden van den Ho-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1233. 1434. 1642. *Not. van Zeel.* 11 Nov. 1782.

XI. BOEK. Hove van hun Besluit op dit stuk genomen (*).

1782. Brieven van den Fiscaal des Hoogen Krygsraads en van zyne Hoogheid aan hun Hoog Mogenden.

Wanneer de Bezending by zyne Hoogheid den opgelegden last volbragt en der Vergaderinge van hun Ed. Groot Mogenden des verslag gegeeven hadt, (†) vervoegde zich de Fiscaal van de Generaliteit en den Hoogen Krygsraad J. G. VAN OLDENBARNEVELD, genaamd TULLINGH, met een Verzoekschrift by hun Hoog Mogenden, behelzende een Verhaal van 't geen door hem in 't geval van DE WITTE verrigt was, en een Verzoek om de bevelen van hun Hoog Mogenden te ontvangen hoe hy zich moest gedraagen, wanneer die Misdaadiger, door Staaten van *Holland*, werd opgeëischt. —— De Stadhouder ging, als Capitein Generaal, hunne Hoog Mogenden met eenen Brieve aan, om te hunner kennisse te brengen een Geval, 't welk, zo in zynen aart, als in de gevolgen, die 'er voor de geheele Republiek uit zouden kunnen voortvloeijen van het hoogste belang was. Naa voordragt van 't gebeurde met DE WITTE, als mede van de Bezending door Staaten van *Holland*, om de Bevoegdheid van den Hoogen Krygsraad in twyfel te trekken, zogt hy die te handhaaven. Uit den *Artykel-*

Brief

(*) *Resol. van Holland* 11 Dec. 1782.
(†) Zie hier boven bl. 24.

Brief of *Ordonnantie Militair* kon hy niet anders opmaaken, dan dat hun Hoog Mogenden met hem in begrip stonden, dat een Militair, die zich aan de Misdaad van Verraad hadt schuldig gemaakt, deswegen voor den *Militairen Regter* kon en behoorde te regt gesteld te worden: en kwam 't hem niet anders voor, dan dat het voornaamste der Misdaad eigenlyk zuiver *Militair* was: dewyl hy als Militair-Officier, te *Brouwershaven* bevel voerende, de Landing van den Vyand op het Eiland *Schouwen* moest begunstigen, hoedanig een Misdaad door een *Burgerpersoon* in dier voege niet kon worden begaan. Boverdien was hy van gevoelen, dat het Misdryf, zo wel als de Persoon, die het gepleegd hadt, geen meer betrekking hadt tot *Holland* in 't byzonder, dan tot de andere Zes Gewesten: en dat, overzulks, de zaak van DE WITTE tot de Hooge Bondgenooten in 't algemeen behoorde. —— Dit zelfde gaf hy by eene Brieve Staaten van *Holland* te kennen. (*)

XI. BOEK. 1782.

Het Advys van den Hove, in 't Groot Besoigne ingediend, kwam hier op neder: Dat, hoe zeer het Voorstel van *Amsterdam*, zo als het zelve lag, niet omhelsd kon worden; men ook geenzins kon toestemmen het geen zyne Hoogheid in de Brieven

't Advys van den Hove, op het schryven van zyne Hoogheid.

(*) *Ref. van Holl.* 23 Oct. 1782.

XI. BOEK. 1782. ven over dit stuk hadt voorgedraagen, betreffende de Bevoegdheid van den Hoogen Krygsraad, of dat de zaak tot de Bondgenooten in 't algemeen zou behooren. 't Was huns oordeels, uit hoofde van alle hunne gemaakte bedenkingen, en 't algemeene nut, best, dat hun Ed. Groot Mogenden, in zamenstemming met de Staaten van *Zeeland*, by zyne Hoogheid minzaame overredingen aanwendden, om het daar heen te stuuren, dat de zaak van DE WITTE, en van allen, die daar in eenigzins zouden mogen weezen betrokken, waar onder ook ligtlyk Ingezetenen van *Holland* en *Zeeland* zouden kunnen zyn, onbenadeeld, 't geen voor de *Militaire Jurisdictie* zou kunnen worden bygebragt, en zonder dat men daar uit eenig gevolg zou mogen trekken, ter Beoordeelinge aan het Hof van *Holland* en *Zeeland* zou worden overgelaaten; en dat, by aldien de minzaame overredingen, onverhoopt, niets uitwerkten, Staaten van *Holland* met die van *Zeeland* nader over de Beoordeeling van DE WITTE zouden kunnen raadpleegen en besluiten. (*)

Staa-

(*) *Memorie, contineerende de gronden, door Heeren Commissarissen van den Hove van Holland, Zeeland en Friesland in het Groot Besoigne van 30 Oct.* 1782 *voorgedraagen, tot adstructie van het Advys van welgemelde Hove.*

Staaten van *Holland*, alle de stukken tot den gevangen Vaandrig betrekkelyk overwoogen hebbende, vonden goed, dat den Voorzitter en Raaden van den Hove van *Holland* zou worden aangeschreeven, om, van wegen hun Ed. Groot Mogenden, rechtstreeks, en zonder tusschenkomst van *eenige Delegatie* tegen de Overtreeders in deezen in 't algemeen, en tegen DE WITTE in 't byzonder, voort te gaan, en den laatstgenoemden uit handen van den Hoogen Krygsraad, op den voet des voorstels van *Amsterdam*, over te neemen; by aldien dezelve niet reeds, ingevolge der Aanschryvinge van *Zeeland*, in handen van den Hove gesteld ware; als mede om, wanneer de zaak van deezen Vaandrig, of diens Medepligtigen, by dien Hove in hegtenis, behoorelyk onderzogt en in staat gebragt was om 'er Vonnis over te vellen, daar van eer dit geschiedde hun Ed. Groot Mogenden kennis te geeven.

Besluit der Staaten van *Holland* om DE WITTE uit handen des Krygsraads over te neemen.

Een Afschrift van dit Besluit zou men aan Staaten van *Zeeland* zenden, met berigt, dat, daar zy goed gevonden hadden, in deeze zaak, een Besluit te neemen, zonder des met hun Ed. Groot Mogenden te overleggen, hier door het middel afgesneeden was om in deezen schikkingen te maaken, ten einde, met gemeene bewilliging, in gevolge van de byzondere betrekkingen, welke men in beide de Gewesten tot deeze zaak oordeelde te hebben, dezelve op een eenpaarigen voet

Zy verwittigen *Zeeland* van dit Besluit.

XI. BOEK. 1782. ter Beoordeelinge van den Hove van *Holland* en *Zeeland* te brengen; hun Ed. Groot Mogenden zich ook genoodzaakt gevonden hadden afzonderlyk zodanig een Besluit te neemen als zy onvermydelyk oordeelden verpligt te wezen tot bewaaring der Regten deezes Gewests, zonder daar door eenig nadeel aan de Regten van *Zeeland* in 't algemeen, of der Steden in dat Gewest in 't byzonder, te willen toebrengen. —— Zy twyfelden niet of het Hof zou zich thans, door de twee Besluiten, en afzonderlyke Aanschryvingen van de beide Gewesten, overvloedig geregtigd vinden om, uit naam van beiden, tegen DE WITTE in regten te treeden (*).

De WITTE op de Gevangen Poort overgebragt.

Korten tyd vóór dat Staaten van *Holland* dit Besluit namen, hadt zyne Hoogheid ter Algemeene Staatsvergadering een voorstel gedaan om, by inschiklykheid, in dit byzonder Geval, en onverkort eens ieders Regt, en zonder dat zulks in gevolge zou kunnen getrokken worden, DE WITTE, naar inhoud des Besluits van *Zeeland*, aan het meergemelde Hof over te geeven. Men verstondt hier toe, en magtigde zyne Hoogheid tot het doen dier overgave; doch eer deeze geschiedde deedt de Hooge Krygsraad, om, zo veel mogelyk, alle nadeelige gevolgen voor diens Gezag te weeren, den Vaandrig van

(*) *Resol. van Holl.* 1782. 27 Dec.

van zyne Krygswaardigheid vervallen verklaaren, en van een *Krygsman* tot een *Burger* maaken; dit gedaan zynde werd hy uit het Provoosthuis des Hoogen Krygsraads na de Gevangen- of Voorpoorte van den Hove overgebragt (*); werwaards men reeds den Boomkweeker VAN BRAKEL, uit de Kasstelenye van den Hove, hadt overgevoerd (†).

Raadslagen der onderscheide Gewesten wegens de overgave van DE WITTE.

Ter Algemeene Staatsvergadering, waar dit Besluit tot Overgave, volgens den Voorslag van zyne Hoogheid, met eene *daar nun* betwiste Meerderheid van stemmen genomen werd, kwamen de Raadslagen der onderscheide Gewesten hier op neder. *Gelderland* zou het aanzien; doch niet dan onder verklaaring van onbenadeeldheid aan de hooge Regten en Geregtigheden huns Landsschaps, in zo verre dezelve daar in zouden mogen betrokken weezen. — *Zeeland* hieldt zich aan 't reeds voorheen ingebragt Besluit der Staaten. — De Afgevaardigden van *Utrecht* waren gelast zich tegen de overlevering van DE WITTE niet aan te kanten, indien de andere zes Gewesten 'er toe overhelden. —— De aanweezende Afgevaardigde van *Friesland* betuigde ongelast te weezen, en de vrye raadpleeging zyner Lastigeren aan zich te houden. — Die

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1583. Voor 't Jaar 1783. bl. 58—62.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1331.

XI. BOEK. 1782.

Die van *Overysfel*, als mede van *Stad en Lande*, moesten ook betuigen geen last te hebben; doch oordeelden het onbevoegd zich tegen de overgave van DE WITTE, behoudens de Hoogheid en Regten hunner Gewesten, aan te kanten, of dezelve tegen te houden. — Staaten van *Holland* namen den Voorflag over, als onbevoegd om zich in eenige raadpleegingen, over deeze zaak in te laaten; maar ziende dat de andere Gewesten met Befluiten voortgingen, verklaarden zich daar tegen met het regt om 'er eene Aantekening op in te brengen. (*).

Aanteke-ning van *Holland* hier op

Deeze Aantekening door den Raadpenfionaris VAN BLEISWYK opgefteld, verfcheen eerlang, en droeg blyken van het hoogfte misnoegen. Zy verdient grootendeels hier plaats te vinden. „ Hun „ Ed. Groot Mogenden betuigden, dat, „ daar dit Staatsbefluit over een Onder- „ werp liep, in 't welk de Hoogheid en „ de gewigtigfte belangen van een Sou- „ verain Lid des Bondgenootfchaps ten „ fterkften betrokken waren, zy niet, „ zonder de grootfte verbaasdheid en be- „ vreemding, hadden moeten ontwaar „ worden, de gansch ongeregelde, en al- „ leszins onbeftaanbaare wyze, op welke „ eene geringe Meerderheid der Afgevaar- „ digden ter Algemeene Staatsvergăde-

„ rin-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1446. 1660. 1533. Voor 't Jaar 1783. bl. 59.

„ ringe, onaangezien de Overneeming en de uitdruklyke Tegenverklaaring van *Holland*, van zich hadt kunnen verkrygen, om overylend, en, met alle verhaasting, zamen te stemmen tot een *pretens Besluit*, waar door aan het Souverain Gezag van dat Gewest, een gevoeligen slag werd toegebragt; dewyl de daar by aan zyne Hoogheid verleende magtiging en toelaating zich uitstrekt tot zaaken, welke, behoudens de gronden van de *Provinciaale Souverainiteit*, aan elk Lid van het hooge Bondgedootschap onbetwistbaar toebehoorende, in geenen deele aan de Vergadering van hun Hoog Mogenden toekwamen, en daar nimmer wettig hadden kunnen gebragt worden." —— XI. BOEK. 1782.

„ Het Regt van Beoordeeling en Strafoefening over Misdryven, die de Souverainiteit, en de weezenlyke Belangen van een Souverain Gewest, betroffen, bekleedde, volgens onwrikbaare regelen van het Staatsregt deezer Republiek, onder alle Regten aan de Souverainiteit gehegt, een voornaamen rang, en hadden deezen oorspronglyk in den boezem der Zeven Souveraine Staaten, berustende, by de Verbintenis der Unie, geen de minste vermindering of verkorting ondergaan; doch waren altoos, onveranderlyk, onverdeeld en onvermengd gebleeven. —— Onbetwistbaar was de Misda d van Hoog Verraad, waar over men den Vaandrig DE WITTE

XI. BOEK. 1782.

„ voor den Hoogen Krygsraad hadt betrokken, van dien aart, dat de Kennisneeming en Beoordeeling daar van alleen toekwam aan Regters, die het Regt handhaaven uit naam van dat Gewest, of die Gewesten, wier Hoogheid en Souverainiteit door die gepleegde Misdaad geschonden was. —— Op deeze onwraakbaare gronden steunde het Regt waar van hun Ed. Groot Mogenden, tot staaving van de Bevoegdheid van het *Hof Provinciaal van Justitie* in de zaak van DE WITTE, gebruik hadden gemaakt — een Regt, altoos gehandhaafd, en nooit afgestaan, ten behoeve van een Hoogen Krygsraad, of eenig ander Collegie, van wegen de Algemeene Staaten regt doende.

„ Terwyl zy dat zelfde Regt, in gelyke gevallen aan hunne Medebondgenooten toekenden, moesten zy zich niet weinig beklaagen, dat, hangende hunne Raadpleegingen over dit stuk, en juist op het tydstip, dat men daar omtrent een eindelyk Besluit stondt te neemen, de Meerderheid der Afgevaardigden van de overige Gewesten, by het meergedagte *pretense Besluit* zich hadt laaten overhaalen tot een middel met geen ander oogmerk uitgedagt, en tot geen ander einde ingerigt, dan om zo veel doenlyk dat geen uit te werken, waar door de loop dier Raadpleegingen gestuit, dezelve geheel kragtloos gemaakt, en hun Ed. Groot Mogenden in het daadlyk

„ hand-

„ handhaaven en de volle uitoefening van „ hunne *Provinciaale* en *Territoriaale* „ Regten gestoord en verhinderd konden „ worden. XI. BOEK. 1782.

„ Men zou zich merkelyk bedriegen, „ en gansch verkeerde denkbeelden vor„ men, wanneer men deeze zaak op den „ eenvoudigen voet en in de bloote ter„ men van een *Conflict Jurisdictie* be„ schouwende, dezelve van dien aart zou „ willen aanmerken, als alle zodanige „ Verschillen, welke, onder begunstiging „ van de zogenaamde heilzaame en in de „ uiterlyke klank vleijende, doch in de „ daad altoos aan die zyde, waar men „ het gegrondste Regt voor zich heeft, „ benadeelende, voorwaarden, van *onge-* „ *prejudiceerd ieders Regt* en *zonder con-* „ *sequentie voor 't vervolg*, doorgaans niet „ ongevoegelyk, geëindigd en uit den weg „ geruimd kunnen worden; neen, het „ waren de Regten van de *Provinciaale* „ *Souverainiteit*, — Regten wegens wel„ ker ongeschondene bewaaring en hand„ haaving de Afgevaardigden ter Verga„ dering van hunne Hoog Mogenden, „ aan hunne hooge Lastgeevers, gehou„ den waren verantwoording te doen; „ die in deeze zaak zich het gevoeligst „ getroffen voelden.

„ Verder kon men zich niet genoeg „ verwonderen over de doorstraalende „ ongeregeldheid van een Besluit, waar „ aan men met regt mogt zeggen, dat „ het vereischte van eene genoegzaame

„ Meer-

XI. BOEK. 1782.

„ Meerderheid ontbrak; en uit dien „ hoofde zelfs van geene waarde wierd: „ naardemaal het ſtuk, over 't welk men „ raadpleegde, door Vier Gewesten over„ genomen was, hadt 'er met geene mo„ gelykheid een Beſluit kunnen vallen, in„ dien twee van die overneemende Ge„ westen, hunne overneeming niet hadden „ doen gepaard gaan van eene verklaaring, „ *dat zy zich onbevoegd agtten, om zich aan* „ *de overgaave van den gedetineerden Vaan*„ *drig* DE WITTE, *behoudens de Hoogheid* „ *en Regten der Provincien, te opponeeren,* „ *of dezelve tegen te houden.* — Op deeze „ wyze was te voorſchyn gekomen een Be„ ſluit, 't welk, ſchoon door de tusſchen „ gevoegde voorbehoudingen, met be„ trekking tot de Hoogheid en Regten „ der Gewesten, omzwagteld, egter veel „ te duidelyk het verkeerd, en met de gron„ den van Regeering onbeſtaanbaar, begrip „ aan den dag bragt, als of het Regt van „ Beoordeeling, byzonder in geval van „ Landverraad, en overzulks een Regt in „ den boezem der byzondere Staaten van „ elk Gewest opgeſlooten, en op geenerlei „ wyze by de Unie gemeen gemaakt, im„ mer of ooit, tegen over een *Generaliteits* „ *Regtbank*, onder den naam van *Hoogen* „ *Krygsraad*, of eenige andere Benaaming „ op het *Souverain Territoir*, der door „ Misdaad beledigde Provincie, van we„ gen de *Generaliteit* fungeerende, in den „ minſten twyfel kon getrokken worden, „ en daar uit verſchillen ontſtaan, welke

„ men

„ men aan de schikking en het goedvinden XI.
„ van de Vergadering hunner Hoog Mo- BOEK.
„ genden kon onderwerpen, om by de-
„ zelve onderzogt en beslist te wor- 1782.
„ den.

„ Hun Ed. Groot Mogenden vonden
„ zich verpligt, zulk een wanbegrip op
„ het kragtdaadigste tegen te gaan en te
„ stuitten, waarom zy in dat *pretense*
„ *Besluit* niet konden, noch mogten, be-
„ rusten; maar hunne gevoeligheid des-
„ wegen ten sterksten moesten doen bly-
„ ken, zich tevens vleijende, dat de
„ Bondgenooten, wel verre van het ge-
„ drag der Afgevaardigden, die tot het
„ voorzegde Besluit gestemd hadden,
„ goed te keuren, hun ongenoegen daar
„ over zouden te kennen geeven, en hun
„ Ed. Groot Mogenden niet onthouden,
„ die voldoening wegens het gebeurde,
„ en die gerustStelling voor het toeko-
„ mende, welke men van derzelver door-
„ zigt en volstandige aankleeving aan de
„ gronden van het Bondgenootschap met
„ zo veel reden mogt verwagten. Ter-
„ wyl zy voor de Bondgenooten niet
„ konden verbergen, dat zy, dergelyke
„ Besluiten, welke vervolgens ter Alge-
„ meene Staatsvergadering mogten geno-
„ men worden, niet alleen niet zouden
„ eerbiedigen; maar de uitvoering des
„ noods, kragtdaadig tegen gaan. ———
„ Waar om zy zich ook door dit Besluit
„ geenzins hadden laaten wederhouden,
„ om, in de zaak van DE WITTE, zo-
„ da-

XI. BOEK. 1782.

„ danig een Besluit te neemen en Aanschryvinge aan het Hof van *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* te doen, als of het gemelde Besluit nimmer genomen was. Aller toestemming, behalven die der Ridderschappe, verwierf deeze Aantekening (*)."

Oordeel des Hofs en der Staaten van *Friesland* over den Regter van DE WITTE.

Het Hof van *Friesland*, zyn Raadslag over de zaak van DE WITTE uitbrengende, kon niet zeggen of *Holland* meer regts tot de Beoordeeling daar van hadt dan andere Gewesten; doch, met zekerheid, verklaaren, „ dat men de gezamenlyke Bondgenooten, de *Generaliteit* uitmaakende, nooit kon aanzien voor den bevoegden Regter over een Misdryf in een der stemmende Gewesten gepleegd. Het was immers thans buiten eenig geschil, dat hunne Hoog Mogenden geenzins de Souverainiteit bezaten; en bezaten zy die niet hoe zouden zy dan by mogelykheid een Misdaad beregten, binnen een der Gewesten bedreeven, of het moest blyken, dat 'er een byzondere opdragt van de Magt hier toe noodig, door de Gewesten, aan hun Hoog Mogenden gedaan was; doch waar vondt men den minsten schyn van zulk een opdragt?" —— Overeenkomstig hier mede was de Last door *Friesland* aan de Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergadering „ dat, zo lang Staaten „ van

(*) *Resol. van Holl.* 10 Jan. 1783.

„ van dat Gewest, door de Bondgenoo- XI.
„ ten, of door één derzelven in de zaak BOEK.
„ belang hebbende, niet verzogt werden
„ om te beslissen, welke Regtbank ten aan- 1782.
„ zien van DE WITTE bevoegd ware,
„ zy zich niet verpligt vonden, om stellig
„ hun gevoelen te uitten; doch dat zy, des
„ niet te min, ter beantwoording van den
„ Brief zyner Doorl. Hoogheid, oordeel-
„ den, dat de zich noemende *Hooge*
„ *Krygsraad der Vereenigde Nederlanden*,
„ zelfs wanneer die door de Bondgenooten
„ formeel was ingesteld, ('t geen zeker
„ nimmer plaats gegreepen hadt,) des on-
„ aangezien volstrekt onbevoegd zou zyn
„ om zich zelven als wettige Regter van
„ den thans Beschuldigden op te werpen;
„ dat desgelyks de Bondgenooten, de *Al-*
„ *gemeene Staaten* uitmaakende, geenzins
„ de Magt hadden van Regtsoefening over
„ een Misdryf binnen een Stemhebbend
„ Gewest begaan; maar dat DE WITTE
„ aan zyn bevoegden Regter moest over-
„ gelaaten worden, en kwam, huns oor-
„ deels, de Kennisneeming des Misdryfs
„ van Hoog Verraad in 't algemeen den *Bur-*
„ *gerlyken Regter* toe.

„ Voorts wilden zy niet zonder aanmer- Zy keuren het Besluit der Algemeene Staats-Vergadering af.
„ king laaten, de geheel en al vreemde
„ en ongehoorde wyze, op welke het
„ hunne Hoog Mogenden hadt goedgedagt
„ een Besluit te neemen, om dien Vaan-
„ drig aan de Beoordeeling van het Geregts-
„ hof van *Holland* over te leveren; aan den
„ eenen kant, om dat, volgens hunne

„ mee-

XI. BOEK. 1782.

„ meening, die Overlevering geheel niet „ afhing van de beslissing hunner Hoog „ Mogenden; en aan den anderen kant, „ dewyl uit de Registers hunner Hoog „ Mogenden allerduidlykst bleek, dat, „ ten dien dage, zodanig een Besluit niet „ hadt moeten genomen worden, aange- „ zien 'er geene schaduw van Meerderheid „ van stemmen voor eene dusdanige Over- „ leevering voor handen was. Het neemen „ van zulk een Besluit, konden zy niet „ onverschillig aanzien, en kreegen hunne „ Afgevaardigden ter Algemeene Staatsver- „ gaderinge last, om aldaar te verklaaren, „ *dat zy, uit hoofde der informeele en on-* „ *wettige wyze, op welke die Resolutie was* „ *genomen, dezelve niet anders konden aan-* „ *zien dan geenerlei effect meriteerende;* „ *maar, in tegendeel, die te houden voor on-* „ *wettig, nul en van geener waarde* (*)."

De Witte zendt een Verzoekschrift, om ontheffing van straffe, aan zyne Hoogheid, die aan Staaten van *Holland* schryft.

Terwyl deeze geschillen, over den bevoegden Regter in 's Lands hooge Vergaderingen gevoerd werden, zat DE WITTE in de grootste ongerustheid af te wagten wat zyn lot zou weezen, en vreesde het ergste. Dit bewoog hem een breedvoerig Smeekschrift, waar in hy zyn Misdryf zo klein mogelyk maakte, zyne Hoogheid, in 't laatst van Bloeimaand des Jaars MDCCLXXXIII, aan te bieden, met bede om het door hem misdreevene te vernietigen en hem des Brieven te verleenen. De Stad-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 136 en 294.

Stadhouder zondt dit Smeekschrift aan Staaten van *Holland* en *Zeeland* met eenen Brieve, reden geevende, waarom hy in deeze zonderlinge zaak, zich ontsloeg van de beoordeeling der gronden in dit Smeekschrift aangevoerd, en van de daadlyke uitoefening eens Regts, waar van hy, in andere gevallen, naa ingenomen Advys van den Hove, ingevolge van de hem opgedraagene Magt, geene zwaarigheid zou gemaakt hebben, de volvoering op zich te neemen. (*)

XI. BOEK. 1782.

Staaten van *Holland* billykten de zwaarigheid door zyne Hoogheid gemaakt, om, op het ingediende Smeekschrift, kwytschelding van straffe te verleenen: dewyl deeze zaak, naar 't gevoelen der Gecommitteerden, tot die gevallen behoorde gebragt te worden, in welke hun Ed. Groot Mogenden het verleenen van *Gratie* aan zich behouden hadden. Het Smeekschrift zelve, niet aan hun gerigt zynde, konden zy in geen onderzoek treeden van de redenen tot het verleenen van Strafontheffing bygebragt. (†)

Staaten van *Holland* oordeelden dat, in dit geval, het verleenen van Gratie hun toekwam.

Welhaast vervoegde zich DE WITTE rechtstreeks tot Staaten van *Holland* met een Verzoekschrift om te nietdoening van het tegen hem ondernomen Lyfstraffelyk Regtsgeding. Door den Voorzitter en

Verzoekschrift van DE WITTE aan Staaten van *Holland*.

(*) *Resol. van Holl.* 4 Juny 1783. *N. Nederl. Jaarb.* bl. 991. 1101.
(†) *Resol. van Holl.* 28 Aug. 1782.

XI. BOEK. 1782. en Raaden van den Hove werd een afwyzend Advys op dit Smeekschrift uitgebragt. Gecommitteerden hier van by Staaten van *Holland* verslag doende, konden niet lochenen, dat eensdeels de Misdaad van Landverraad, uit haar aart, niet zeer geschikt was voor volstrekt Genabetoon; en anderdeels, dat de redenen door den Gevangenen tot verschooning aangevoerd, alleen strekten om den graad des Misdryfs te verminderen, op het gunstigste beschouwd, slegts zouden kunnen dienen tot eene verzagting van straf, en dus eigenlyk niet in een *verzoek van Gratie* aan den Souverain gerigt; doch by den Regter, in het oordeelen, te pas konden gebragt worden. Daarentegen hadden zy in aanmerking genomen, eene bedenking door die van den Hove voorgesteld „ of
„ niet, dewyl des Suppliants langduurige
„ Gevangenis, noch aan den Suppliant,
„ noch aan den gewoonen loop der Regtspleeging, was toe te schryven, neen maar
„ door een zamenloop van extraordinaire
„ omstandigheden, door de Deliberatien
„ van hun Ed. Groot Mogenden was toe-
„ gekomen, deeze Consideratie van dien
„ aart zoude zyn, dat op dezelve meer
„ by den *Souverain* dan by den *Regter*
„ reguard zou behooren genomen te
„ worden."

Vonnis over DE WITTE. Eenparig waren zy, dit, en alles wat meer deeze zaak betrof, in rype overweeginge genomen hebbende, van gevoelen, dat het Verzoek om Vernietiging van

straf-

straffe van de hand moest geweezen; maar den Gevangenen gunstig van de Doodstraffe, en andere straffen op 't Schavot, behoorde bevryd te worden. De Procureur Generaal hadt de straf met den zwaarde geëischt, dat 'er de dood naa volgde. In de afdoening deezer zaake gingen Staaten van *Holland* en *Zeeland* gemeenschaplyk te werk (*). De Witte, die zints den zeven en twintigsten van Herfstmaand deezes Jaars MDCCLXXXII gevangen gezeten hadt, werd op den één en twintigsten van Bloeimaand des Jaars MDCCLXXXIV gevonnisd, en uit aanmerking van de Besluiten der Staaten van *Holland* en *Zeeland*, vervallen verklaard van zyn Krygsampt, voor zes Jaaren verweezen tot eene verzekerde Plaats; en, naa dien tyd, ten eeuwigen dage gebannen uit *Holland*, *Zeeland*, *Friesland* en *Utrecht*. De Gevangenpoort schikte men tot de plaats zyns Verblyfs. (†)

XI. BOEK. 1784.

De

(*) *Resol. van Holl.* 30 Mey. 4 Sept. 1. 10 16. Oct. 1783. 19 Feb. 1784.

(†) De Witte, heeft zich, op de Gevangenpoort zittende, tot schryven gezet, en door veelerlei Werkjes van zyne hand, by sommigen, niet onvoordeelig bekend doen worden. Hy zit terwyl wy dit schryven (1789.) nog, en schreef, in zyne *Schetzen van 't Menschlyk hart*, dat Jaar uitgegeeven, ongetwyfeld op zich zelven doelende; „ Nu was ik negentien jaar oud — „ een verraaderlyk Monster misleid myn Jeugd „ — genoeg: gy weet dit — ik zet den eer„ sten voet in het volle renperk der verschrikking „ — een loeijende donder rommelt akelig om „ my

XI. BOEK.

1782.
Vonnis over VAN BRAKEL.

De Moeder van den Medepligtigen VAN BRAKEL, verzogt voor haar Zoon, desgelyks om Vernietiging van straffe; doch werd zulks volstrekt van de hand geweezen, en het Geregtshof gelast met de uitvoering van het Vonnis voort te gaan: waar op men VAN BRAKEL, wegens zyne euveldaad, ten zelfden dage verwees, om, met den Strop om den Hals, onder de Galg, strenglyk gegeesseld en gebrandmerkt te worden en verder, voor vyf en twintig jaaren, in het Tugthuis te *Gouda* gezet, om aldaar met zyner handen arbeid de kost te winnen; en, naa verloop van dien tyd, uit de vier gemelde Gewesten ten eeuwigen dage gebannen, op straffe van de Galg zo hy 'er immer den voet zette. (*) —— Zo veel en een zo langen naa-

„ my heen —— alle myne Landgenooten ver-
„ klaarden zich tegen my —— en uwe jonge
„ Vriend ontvangt de kluisters der misdaaden om
„ zyne handen —— hy treedt den drempel van
„ 't verblyf der traanen, zo verschriklyk voor de
„ menschheid, op; —— zes —— meer dan zes
„ jaa-

(*) *Resol. Holl.* 29. Oct 1783. *N. Nederl. Jaarb.* 1784 bl. 319 983. VAN BRAKEL wist zich door geweld een weg ter ontkominge te baanen, in Louwmaand 1789. Het Hof van *Holland* loofde Honderd Ducatons uit, aan den geenen, die deezen Booswicht weder in handen van 't Gerегt leverde. Reeds was hy in *Brabant*. Iemand, door den uitgeloofden Prys aangezet, begaf zich derwaards, wist BRAKEL te bepraaten, en op Staaten Bodem te lokken; waar hy gevat, herwaards gevoerd en op nieuw in hegtenis gezet wierd.

naasleep hadt „ deeze zonderlinge Ge- „ beurtenis, die, ten aanzien van haar be- „ loop, en vooral van haare merkwaardige „ gevolgen, altoos in de Jaarboeken van „ *Nederland* een merkwaardige plaats be- „ slaan zal," gelyk de *Haarlemsche* Pensionaris VAN ZEEBERGH zich ter Staatsvergadering uitdrukte (*), waarom wy 'er ook zo breed op stil gestaan, en de tydorde, om alles by een te voegen, voor uit geloopen hebben.

XI. BOEK. 1782.

De Hertog van *Brunswyk* door zyne Hoogheid ter Vergadering van *Holland* onschuldig verklaard.

Het Staatsgeschil over den Hertog VAN BRUNSWYK, welks beloop wy hier boven opgaven, (†) en niet min in 's Lands Geschiedboeken verdient gemeld te worden, was verre van afgedaan. Behalven dat de Koning van *Deenemarken* en *Pruissen* zich zyns hadden aangetrokken, en hy by vee-

„ jaaren zyn 'er verloopen —— en hy zugt „ nog daar!" Een tastbaare onwaarheid stelt derhalven, de Hoogl. SCHLÖSZER ter neder, als hy, in de Verdeediging des Hertogs van BRUNSWYK, in 't jaar 1786 uitgegeeven bl. 315 schryft „ dat DE WITTE, gedeeltlyk uit mede- „ lyden, gedeeltlyk wegens zyne verwandschap „ met den zogenaamden Vorst van *Amsterdam*, „ (dus noemt hy den ouden Burgemeester TEM- „ MINCK,) naderhand weder vry kwam, en, „ zo men zegt, op Aanbeveeling van den Gene- „ raal DUMOULIN, in *Russischen* Dienst zou zyn „ overgegaan."

(*) *Resol. van Holl.* 19 Feb. 1784.
(†) Zie onze *Vaderl. Historie* IV Deel bl. 78 enz.

XI. BOEK. 1782. veele Staatsleden Voorstanders vondt, (*) was zyne Hoogheid, zyn grootste en sterkste Voorspraak. Althans toen die zaak, in Sprokkelmaand deezes Jaars, weder ter baane kwam, leverden de Heeren van de Ridderschap, eene Verklaaring des Stadhouders ter Staatsvergadering van *Holland* in, welke op deezen, den Hertog geheel ontschuldigenden, zin liep. „ Hy oor„ deelde het zyn pligt den Veldmarschalk „ te regtvaardigen van de blaam, hem „ aangewreeven, en van alle beschuldigin„ gen, als of, door diens toedoen en in„ vloed, de elendige en gebrekkige staat „ van Verdeediging was veroorzaakt, „ waar in het Land zich bevondt by den „ aanvang van den Oorlog, al het voorge„ wend verzuim, dat daaromtrent zou „ hebben plaats gehad, en alle de zoge„ naamde verkeerde maatregelen, zedert „ een geruimen tyd genomen, met alle de „ fataale gevolgen uit dezelve herkomstig. „ — Hy vondt zich, derhalven, onbe„ zwaard te verklaaren, verzekerd te zyn, „ dat nimmer of ooit door den Hertog aan „ Hem, willens en weetens, eenigen Raad „ of Advys was gegeeven, niet overeen„ komstig met de waare belangens van de „ Republiek; zeer ten onregte werden aan „ den invloed der Raadgeevingen des Her„ togs op den Geest van zyne Hoogheid „ toegeschreeven, dat de Zeemagt van de „ Re-

(*) Aldaar bl. 92. 119.

„ Republiek zich in geen beter ſtaat bevondt, of wel, dat 'er, in den voorleden Jaare, Werkloosheid zou hebben plaats gehad, omtrent de Krygsverrigtingen te water: dewyl hy, omtrent dit laatſte punt, nimmer met den Hertog hadt geraadpleegd." —— Verder betuigde zyne Hoogheid, „ niet gewoon te „ zyn, om den Raad, van wien het ook „ weezen mogt, te volgen in zaaken van „ aanbelang, en byzonder als de waare be„ langens van dit Gemeenebest daar in be„ trokken waren, zonder te overweegen „ of dezelve daar mede overeenkomſtig „ was. Hy oordeelde verpligt te zyn in „ dergelyke zaaken het Licht te volgen „ hem door den Allerhoogſten gegeeven, „ en niet met een blind vertrouwen door „ de Oogen van eenen ander te zien, hoe „ zeer ook altoos genegen om na goeden „ raad te willen luisteren."

Voorſtel der Ridderſchappe om hier in genoegen te neemen.

Hier mede oordeelden de Heeren der Ridderſchap, dat genoegen diende genomen, deeze zaak ter zyde geſteld en buiten verdere overweegingen gehouden te worden. Doch hadden voorheen verſcheide Leden van *Holland*, op voorgang van *Haarlem*, aangedrongen op het Regt der Staatsleden om vrylyk Voorſtellen te doen, wegens zaaken 's Lands Regeering betreffende (*), thans wilde de Ridderſchap, toen niet gereed om zich daar op te verklaaren, wel als hun Ad-

(*) Aldaar bl. 166 enz.

XI. BOEK. 1782.

Advys uitbrengen, „ dat aan Heeren van „ *Amsterdam*, even als aan alle de andere „ Leden van de Souverainiteit, het Regt „ toekwam, om, of ter Vergaderinge „ van hun Ed. Groot Mogenden, of aan „ zyne Hoogheid, in hoogstdeszelfs Emi- „ nente betrekking tot deezen Staat, zo- „ danige voorslagen te doen, als zy ten „ meesten dienste van den Lande oordeel- „ den te behooren, zonder deswegen in „ 't minste verantwoordelyk te weezen, „ noch in Regten, of daar buiten, aan- „ gesprooken te kunnen worden: en dat, „ onder *Beneficie* van zodanig een *Decla-* „ *ratoir*, deeze zaak zou *geseponeerd* en „ by *provisie* buiten *Deliberatie* gelaaten „ worden. —— Men bepaalde den ze- „ venden van Lentemaand, om dat stuk „ geheel af te doen." (*)

De Meerderheid doet Besluit. Aanteekeningen der Minderheid.

't Besluit der Meerderheid viel overeenkomstig met den Raadslag der Ridderschappe; alleen, werd het by *provisie buiten Deliberatie laaten* veranderd in *geheel buiten* dezelve te doen blyven. De Afgevaardigden van *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Amsterdam* en *Gornichem* betuigden met de Meerderheid niet in te stemmen; doch tegen het laatste gedeelte, des Besluits „ als zynde gansch *informeel*, en „ te kennengeevende eene directe On- „ verschilligheid omtrent het handhaaven „ van de Regten en de Auctoriteit van „ den

(*) *Resol. van Holl.* 20 Feb. 1782.

„ den Souverain, te protesteeren van „ nulliteit." Voorts aan de Heeren hunne Lastgeeveren, voorbehoudende eene nadere Aantekening en het te werk stellen van zodanige kragtdaadige middelen, als zy mogten oordeelen noodig te zyn tegen „ zulk een gansch verkeerd Besluit." —— Die van *Alkmaar*, reeds in den voorleden Jaare gelast, om, indien by Meerderheid een Besluit in deeze zaak genomen mogt worden, aanloopende tegen het begrip hunner Zende ren, eene Aantekening in de Registers van Staat te laaten doen, leverde die over, nevens den eisch van nader Aantekening hunner Zenderen, omtrent het besluiten by Meerderheid in deeze zaak. —— De Heeren van de Ridderschap met de Steden *Delft*, *Gouda*, *Schoonhaven*, *Brielle*, *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Edam*, *Monnikkendam*, *Medenblik* en *Purmerende* verklaarden zich éénpaarig tegen deeze Tegenverklaaringen en Invoeging. Terwyl *Gouda*, *Schiedam*, *Hoorn* en *Purmerende* in 't byzonder, niet twyfelden toe te stemmen in het Besluit met betrekking tot het voornaame stuk der ter zydestellinge; doch in geenen deele op den voet van het *Declaratoir* in hetzelve vervat. (*)

XI. BOEK. —— 1782.

De

(*) *Resol. van Holl.* 7 Maart 1782.

XI. BOEK.

1782.

Schiedams gevoelen over de Verklaaring van zyne Hoogheid.

De afgevaardigden van *Schiedam* hadden, ten opzigte van de Verklaaring des Stadhouders ingebragt, dat, schoon de Betuiging van zyne Hoogheid, met de volkomenste overreeding gedaan, en dezelve met een aantal Staatsbesluiten versterkt ware, dezelve, huns oordeels, dien gewenschten invloed op 's Lands goede Ingezetenen, in 't algemeen niet zou erlangen, die den wortel van Haat tegen den Hertog zou uitrukken, of de nadeelige gevoelens tegen denzelven uitwisschen. —— Nimmer ook hadden hun Ed. Groot Mogenden by zyne Hoogheid eenigen aanzoek gedaan, om den Hertog, door middel van zodanig eene Verklaaring, van de hem aangewreeve blaam onschuldig te verklaaren. De Regeering van *Schiedam* was van gedagten, dat dezelve, offschoon de Leden van de Ridderschap vermeend hadden daar mede genoegen te moeten neemen, geene beweegredenen kon opleveren, om ooit zodanig een Besluit in dit stuk uit te brengen. — Dan den verderen Raadslag der Ridderschappe tot het staaken der Raadpleegingen over de zaak des Hertogs, overweegende, zouden zy den uitersten stap van wederbeschuldiging, en aandrang om den Hertog tot het geeven van eene Eclatante Satisfactie te noodzaaken, liefst vermyden, zo uit hoofde van de veelvuldige moeilykheden om die Voldoening evenredig aan de voorgewende Belediging te bepaalen, als dewyl de uitvoer door straffe middelen niet alleen de inwendige rust van den Staat in

eigen boezem, maar ook zeer ligt van buiten zou kunnen ſtooren, daar het mogelyk niet buiten voorbeeld zou zyn, dat zodanige veroordeelende Beſluiten, door vermaagſchapping met Eminente Hoofden ligtlyk zouden kunnen worden te leur geſteld. Tot vermyding van dusdanige gevolgen, keurden zy, uit voorzigtigheid, het meest ſtaatkundig, om niet ten ſtrengſten de uitvoering dier Regten te vorderen, welke men, zonder Onregtvaardigheid, anderzins zou kunnen eiſchen. Niet anders dan op deeze gronden, en tot bevordering van rust en eensgezindheid, konden zy in den Raadſlag der Ridderſchappe ſtemmen, en zich by de Meerderheid voegen, en wilden zy dit in de Staats-Aantekeningen geplaatst hebben. (*)

't Leedt niet lang, of de Afgevaardigden dier Stad, leverden eene Opheldering in, van het uitgebragte Stadsbeſluit, behelzende; dat hun Lastgeevers nooit in twyfel getrokken hadden, de deugdlykheid van het Regt, by het genomene Beſluit den Leden van de Souverainiteit toegekend, en mitsdien van gedagten waren geweest, dat in die Verklaaring duidelyk hadt behooren te zyn uitgedrukt „ dat dezelve was gedaan tot een compleete Bevestiging van „ anterieure Reſolutien ſpeciatim op den „ 11 October MDLXXXVI en 19 July „ MDCLXIII genomen" — tot volkomen af-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 338.

XI. BOEK. —— 1782.

afſnyding van alle bedenkingen omtrent de toepasſelykheid diens Beſluits op den ſtap, door de Heeren van *Amſterdam* gedaan, door eenige Leden in 't midden gebragt, en om te ſtrekken tot een allerzekerſte Waarborg voor 't vervolg. —— *Zy* waren van begrip geweest, dat de Hertog zich met zyn Beklag, en verzoek om Voldoening, zeer verkeerd en ongepast, by hun Hoog Mogenden vervoegd hadt; en zeer gevoelig over de ongeregeldheid dier ſtappen, als behelzende een inbreuk op de Conſtitutioneele Wetten, Privilegien en Vryheden, niet alleen den Leden der Souverainiteit, maar zelfs byzondere Ingezetenen toekomende, welke het Gezag van hun Hoog Mogenden en derzelver Kennisneeming in alle gevallen, hoe genaamd, niet erkennen. — Met geene onverſchilligheid hadden zy, daar en boven, de Gedraagingen door de Heeren Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergaderinge in deeze zaak gehouden; vooral derzelver toetreeding tot het Onſchuldig verklaarend Beſluit hunner Hoog Mogenden, vernomen, en nevens andere Leden vermaand, dat dezelve behoorden afgekeurd te worden. —— Om reeds gemelde redenen hadden zy, egter, hunne Gevoeligheid over 't gedrag van den Herrog liever willen verzagten, da ten ſtrengſten gaan; en bleeven dus by het uitgebragte Stadsbeſluit, om de Raadpleegingen over dit ſtuk volſtrekt te eindigen.

Hoorn,

Hoorn, eene nadere Verklaaring inleverende, liet weeten, wel te mogen lyden, dat zodanig een Regt, als by 't laatste Staatsbesluit was vastgesteld, aan de Leden van de Souveraine Vergadering hunner Ed. Groot Mogenden *van nu voortaan volledig* werd toegekend, om het te doen verstrekken tot uitlegging of verbreeding der vroegere Staatsbesluiten op dat stuk. (*)

XI. BOEK. 1782. *Hoorns* nadere verklaaring.

Terwyl men, in *Holland*, door een zo zeer tegengesprooken Staatsbesluit der Meerderheid, de zaak des Hertogs aan een einde poogde te helpen, nam men die in *Friesland* ter hand. Een Brief der Staaten, den elfden van Lentemaand gedagtekend, aan zyne Hoogheid gerigt, herhaalde de algemeene Bezwaaren tegen den Hertog ingebragt, met verzoek, dat hy dien Prins, op de best mogelyke wyze, wilde overhaalen, om zich het bestuur der zaaken te onttrekken en uit de Republiek te begeeven. —— Het Antwoord des Stadhouders, diende om den Hertog, op dezelfde wyze als in de Ridderschap van *Holland*, te ontheffen „ van „ de Blaam, hem aangewreeven door de „ onbezonne drift van *een niet wel on-* „ *derrigt en vooringenomen Gemeen*," vorderende, dat zy, iets hebbende, 't geen aangemerkt kon worden als een gegronde blyk van 't opgevat wantrouwen tegen den

Friesland dringt aan op de verwydering des Hertogs. Zyne Hoogheid verontschuldigt hem.

(*) *Resol. van Holl.* 13 Maart 1782.

XI. BOEK. 1782. Staaten van *Friesland* neemen die Verontschuldiging niet aan.

den Hertog, zulks in te leveren; en hem anderzins als ten vollen geregtvaardigd te beschouwen.

In een wederantwoord toonden Staaten van *Friesland* hun ongenoegen, over de opvatting der benaaming van *Goede Ingezetenen* in hunnen eersten Brieve gebruikt, en door zyne Hoogheid geduid als betekenende *een niet wel onderrigt* en *vooringenomen Gemeen*: den Stadhouder verzekerende, dat de stemme des Volks in *Friesland* geenzins die was van *een onbezonnen* en *bevooroordeeld Gemeen*; maar van dat groot gedeelte *bedaarde*, *welmeenende*, *Vaderlandsen Vryheidlievende* en *daar door agtenswaardige Inwoonderen*, die de rust; maar vooral het noodig vertrouwen onder die Leden der Regeeringe, aan welke het Bewind der openbaare zaaken en de uitvoerende Magt was toevertrouwd, boven alles stelden, en daar van alleen 's Lands bestendig heil en duurzaamheid verwagtten. —— Niet zonder verwondering, hadden zy ontdekt, hoe zyne Hoogheid van hun gegronde bewyzen van agterdogt omtrent den Hertog vorderde: dewyl zy daar uit niet anders konden opmaaken, dan dat zyne Hoogheid hun wilde aangemerkt hebben als *Denunciateurs* en Partyen van den Hertog, een stap, welke zy onbestaanbaar met hunne Waardigheid als Souverain van den Lande, en verre beneden zich keurden. Ook kwam de Onschuldigverklaaring des Hertogs, door den Stadhouder hun te onvoldoende voor, om 'er in te berusten.

't Kwar-

'T Kwartier der Steden, was van een ander gevoelen, en oordeelde, dat de Hertog, door 's Prinsen Verklaaring, voor geheel gezuiverd moest gehouden worden: naardemaal niemand met eenigen schyn van bewys tegen den Hertog was opgekomen; en 'er dus geene gegronde vermoedens tegen hem konden plaats hebben, houdende het tevens voor onwaarschynlyk, dat het *tiende*, veel minder het *grootste gedeelte der Ingezetenen*, eenigen Haat zou hebben tegen den Hertog, zo dat alles, wat daaromtrent werd voorgewend, in ydele verbeelding bestondt. ——— Naa veel geschils over het verzenden van het scherpe Wederantwoord, 't welk egter werd afgevaardigd, liet het Kwartier der Steden, benevens eenige Grietenyen uit de *Zevenwouden*, te kort geschooten, om het verzenden van dien Brief te stremmen, 'er desgelyks een aan zyne Hoogheid afgaan, zich over den gezonden Brief beklaagende en dien voor onwettig houdende. De Stadhouder, stemde hier in ten vollen, en wilde dien niet voor een Brief van Staaten van *Friesland* erkennen, blykens zyn schryven aan de twee Kwartieren van *Oostergo* en *Westergo*.

XI. BOEK. ——— 1782. 't Kwartier der Steden van een ander gevoelen.

Hoe zeer het Kwartier der Steden zich gerugsteund en de zaak in geschil voor beslist rekende, bekreunden zich de overige drie Kwartieren des luttel, en schreeven van Staatswege aan zyne Hoogheid, met de uiterste bevreemding de Brieven aan de Vol-

De overige Kwartieren blyven by hun uitgebragt Besluit.

XI. BOEK. 1782. Volmagten van *Oostergo* en *Westergo* geleezen te hebben; dewyl een Brief zo volledig Staatswyze gezonden, allen geloof behoorde te verdienen, en het niemand, onverschillig wie, geoorlofd was een zodanig bekragtigd stuk te wantrouwen, of aan de wettigheid van 't zelve eenigzins te twyfelen. En wilden zy, schoon niet verpligt aan iemand, dan GOD alleen, opening of verantwoording te geeven van hunne Overleggingen en Raadslagen, en dus volstrekt ongehouden, zyne Hoogheid wel betuigen, dat zy nog in dezelfde gevoelens stonden, als de gewraakte Brief bevatte. —— Om haatlykheden te vermyden, wilden zy de zaak, in de tegenwoordige omstandigheden, niet verder voortzetten; in verwagting, dat zyne Hoogheid, alles overweegende, zyn gedrag van agteren zelfs niet zou kunnen goedkeuren; maar, in tegendeel, zodanige stappen, voor het vervolg, als van zeer verren uitzigt en welke voor zyne Hoogheid zelve van zeer nadeelige gevolgen zouden kunnen worden, zorgvuldig zou vermyden. —— Hoewel het Kwartier der Steden, hemel en aarde bewoog om de verzending van deezen Brief te weeren, waren alle deeze poogingen vrugtloos. (*)

Om

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 399. 919. 1121.

Onder al dit woelen verliet, op raad des Stadhouders, en van anderen, de Hertog VAN BRUNSWYK *'s Gravenhaage;* die Hofplaats, in Bloeimaand, voor *s'Hertogenbosch,* zyn Gouvernement, verwisselende, met oogmerk om 'er niet alleen den Zomer, maar ook den volgenden Winter, door te brengen. Een vertrek, 't welk veelen in den Lande met vreugde vervulde, daar zy, uit het afweezen diens in haat vervallen Veldmarschalks, zich in veele opzigten beterschap beloofden; terwyl anderen zich zyns Vertreks hooglyk beklaagden. (*)

XI. BOEK. 1782. De Hertog vertrekt na *'s Hertogenbosch.*

Veel, zeer veel, hadt VAN BERCKEL, Pensionaris van *Amsterdam,* te werk gesteld, om van de hem aangewreeve blaam gezuiverd te worden. (†) Geene afdoening komende, hielden eenige *Amsterdamsche* Kooplieden, in Grasmaand, eene Zamenkomst, en namen op dezelve in overweeging, om aan de Regeering dier Stad een Verzoekschrift aan te bieden, dat de Heer VAN BERCKEL, in wien de Koopbeurs van 's Werelds Koopstad, zo veel vertrouwen stelde, in de Onderhandelingen met den Heer ADAMS (§) mogt ge-

De Pensionaris VAN BERCKEL komt weder ter Vergadering van *Holland.*

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 560. A L. SCHLÖZER *Verd. des Hertogs* bl. 311.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* IV. Deel bl. 65.

(§) Wegens het sluiten van een Tractaat met *America*, waar over wy vervolgens breeder zullen moeten spreeken.

XI. BOEK. 1782. gebruikt worden; als mede, dat hy, ten dien einde, gelyk voorheen, de Staatsvergaderingen van *Holland* zou bywoonen; en dat, indien 'er onverhoopt zich zwaarigheden hier tegen op deeden, de Regeering der Stad, de volkomene Regtvaardiging van den Pensionaris wilde bewerken. Dit oogmerk, zo vol blyks van hartlyke genegenheid der Kooplieden voor dien Staatsman, welken zy zo gaarne in de waarneeming van zyn post hersteld zagen, bleef onuitgevoerd: dewyl men begreep, eene zaak van dien aart aan het wys Bestuur der Regeeringe te moeten overlaaten, en, dat het herstel voor den Pensionaris, zonder de allerminste tusschenkomst der Burgerye, veel luisterryker zou weegen. (*) —— Het lang verwyl, dat de Heer VAN BERCKEL, in de volle bekleeding van zyn Pensionarisschap, tradt, met ter hooge Vergaderinge des Lands te verschynen, verwekte niet weinig gemors; men dagt, dat *Amsterdam* hier aarzelende, in den eerst betoonden yver verslapte, ja de drift sloeg over om te zeggen „ wordt VAN BERCKEL t'huis gehouden, dan moet hy „ schuldig zyn; en is hy schuldig, hoe „ veel te meer dan die Regeerders, op „ wier uitdruklyken last hy alles verrigt- „ te!" (†) Doch dit morrend misnoegen

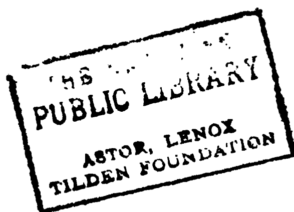
zweeg,

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 570.

(†) *Post van den Neder-Rhyn* II. Deel, bl. 750. 752.

Mr. P.L. VAN DE KASTEELE,
Raad en Pensionaris
der Stadt Haarlem.

A. Claterbos, ad vivum delin. R. Vinkeles, sculp.

zweeg, en de wensch der Kooplieden werd vervuld, toen de Regeering van *Amstelstad* in Slachtmaand besloot, dien Pensionaris weder de Dagvaard te doen bekleeden. (*)

XI. BOEK. 1782.

In *Dordrecht*, vondt de Oudraad goed de Jaarwedde van den Pensionaris CORNELIS DE GYZELAAR, zes honderd Guldens te verhoogen, ten bewyze van hunne goedkeuring voor den onvermoeiden Yver, manlyke Standvastigheid en Vaderlandsche Trouwe, by alle gelegenheden, in deeze duistere tyden, ter bevorderinge van het welweezen deezes Gemeenebests betoond, in verwagting, dat hy op dien zelfden voet zou blyven voortgaan.

De Jaarwedde van de Pensionaris DE GYZELAAR verhoogd.

De veelvuldige Staats- en Stadsbezigheden op de schouderen van den onvermoeiden VAN ZEEBERGH, Pensionaris van *Haarlem*, gelegd, deeden den Raad dier Stad besluiten, hem te zyner verligtinge, eenen Amptgenoot toetevoegen. Dezelve verkoos tot tweeden Pensionaris den zeer verdienstlyken PIETER LEONARD VAN DE KASTEELE. (†)

P. L. V. D. KASTEELE tot tweeden Pensionaris van *Haarlem* aangesteld.

Ingevolge der Pillegifte, door Staten van *Zeeland*, als Gevaders, aan WILLEM ZEELANDUS VAN BORSSELE geschonken, om deezen, als hy den ouderdom van twintig jaaren zou bereikt hebben,

W. Z. VAN BORSSELE, tot Afgevaardigde ter Algemeene

zon-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1399.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 267 en 1148.

XI. BOEK. 1782.

tot den volgenden verleenende; schoon dezelve in het denkbeeld bleef van de wettigheid der Drostendiensten, zouden zy van hun strikt Regt in deezen, wel in zo verre willen afzien, om voor te stellen, dat de wederzydsche Gevoelens over de Wettigheid of Onwettigheid der Drostendiensten, mogt gelaaten worden aan de uitspraak van den *Hoogen Raad*, het *Hof van Holland*, of zodanig ander Hof van Justitie, als men wederzyds daar toe zou goedvinden te verkiezen.

De Afgevaardigden der Steden betuigden, uit hoofde van den strikten last hunner Zenderen, dit Voorstel door de Ridderschap, met uitzondering van den Baron VAN PALLANDT, gedaan, niet te kunnen aanvaarden, verzogten dezelve dit Advys te rug, en, by nader bedenken, een Besluit te neemen, éénstemmig met hun en den gemelden Ridder. Dan zy kwamen, naa eenig uitstel, niet verder, dan tot eene bekentenis hunner bereidvaardigheid, om, by het voorige Advys blyvende, de *Abuizen*, welke in het vorderen der Drostendiensten mogten plaats vinden, daadlyk te helpen verbeteren.

Iet verder op de Meerderheid der Ridderschappe te winnen, hielden de Afgevaardigden der Steden hooploos, en lieten daar op aantekenen: „ De Afgevaardig„den der drie Steden, hebben verklaard, „dat zy het stuk der Drostendiensten, „als zynde daar op door de drie Steden, „met medestemming van den Drost van

Ys-

„ *Yſſelmuiden* éénpaaring beraadſlaagd, XI.
„ voor afgedaan houden, en ingevolge BOEK.
„ van dien de *Drostendienſten afgeſchaft.*"
(*) — De Meerderheid der Ridderſchappe 1782.
keurde dit Beſluit kragtloos, en van geener waarde, zich gereed betoonende, om, indien de Steden, de uitvoering daar van met de daad mogten onderſtaan, zulks even zo te beletten. Nogthans aan de Steden voorſlaande, om de Orde van ſtemming, en andere wederzydſche Punten van Bezwaar, over te laaten aan eene onpartydige Regterlyke Beſliſſing. Voorts het regt van nadere Aantekening behoudende, op de onregelmaatige en onbillyke handelwyze der Steden in de Beraadſlagingen over de Drostendienſten. —— Dan de Afgevaardigden bragten in 't midden dat zy, verpligt om de Voorregten hunner Steden te handhaaven, niet bevoegd waren, om dezelve, door zich aan eenige Uitſpraak te onderwerpen, als eenigzins twyfelagtig te doen voorkomen, en daarom niet konden treeden in eenigen voorſlag, hoe ook ontworpen. Dat zy het ſtuk der Drostendienſten voor onwettig en ten vollen afgedaan hielden, en 't nu alleen aankwam op het behoorelyk kennis geeven aan de Ingezetenen, by openbaare Afkondi-

(*) Zy grondden dit Beſluit op de Vastſtelling van den 4 April des Jaars 1597. „ Dat het éénpaarig Advys der Drie Steden, met gevolg „ van één of meer Leden der Ridderſchap, *Over-* „ *ſtemming* maakte."

XI. BOEK. 1782.

diging; hier tegen vertrouwden zy, dat de Ridderſchap zich niet zou aankanten: dewyl zy zich anders genoodzaakt zouden vinden, daar in te handelen op zodanig eene wyze, als, huns oordeels, de Behoudenis van de wettige en aloude Regeeringsgeſteltenis en het Nut der goede Ingezetenen vorderde. —— Eeven ſterk ſtondt de Ridderſchap op de laatst gedaane Verklaaring, en bleef het ſtuk der Drostendienſten hangen.

Capellen weder ter Staatsvergadering toegelaaten.

De zaak van CAPELLEN TOT DEN POL, hoe nauw daar mede verknogt, kreeg, egter, op deezen Landsdag, den voor hem gewenschten uitſlag. By zynen Bloedverwant den Heer VAN DE MARSCH zich ſtaande denzelven onthoudende, hadt hy niet onduidelyk te kennen gegeeven, dat hy zich niet zou onttrekken als hy mogt vereischt worden; en vertrok, overeenkomſtig hier mede na *Zwolle*, verwittigd, dat men genegenheid beſpeurde, om met hem in onderhandeling te treeden. De poogingen om eene Bylegging te treffen, tusſchen den twee en negen en twintigſten van Wynmaand aangewend, vielen vrugtloos uit: dewyl men de wedertoelaating dan eens onder meer, dan eens onder minder, bepaalingen wilde dulden, en hy alle Voorſtellen, die Voorwaarden behelsden, volſtrekt van de hand wees, ja de voorig vrywillig gedaane ſtappen, om tot een vergelyk te komen, voor niet gedaan aanmerkte. Naa veel onderhandelens, bragt de Ridderſchap, op den eerſten van Slacht-

maand,

maand, ter Staatsvergadering het eindelyk Besluit in, dat terstond de Uitsluiting ophief en de beraamde Regtsvordering buiten kragt stelde.

XI. BOEK. 1782.

Hoe hy daar verscheen.

De Griffier PUTMAN, gaf 'er den Ridder kennis van. Niet vreemd zou het geweest hebben, als hy, naa 't behaalen van deeze zegepraal, daar van eene openlyke vertooning, tot vernedering zyner Partye, gemaakt hadt, door, omstuwd van eene menigte Ingezetenen van allerlei Rang, zich ter Vergaderinge, nu weder voor hem geopend, te laaten vergezellen. Dan hy vergenoegde zich, daar de Landsdag op 't punt van scheiden stondt, met op de eerst volgende Vergadering Zitting te willen neemen, en liet, door den Griffier, antwoorden. „ Dat hy, „ als verschreeven Edelman, even als voor„ heen, de Landsdagen zou bywoonen." — De Heeren van de Steden, met die toezegging niet te vrede, drongen 'er ten sterksten op, dat VAN DER CAPELLEN verzogt zou worden, om onmiddelyk ter Vergadering te verschynen. De Heer BENTINCK TOT WERKEREN, zyn Zwager, werd verzogt den herstelden Edelman af te haalen. Eenige Heeren der Ridderschap toonden zich toen gereed om op te staan; doch de voorzittende Drost VAN ZALLAND, haalde hun, op eene heusche wyze, over om dit voorneemen te staaken, met byvoeginge, „ dat de Heer VAN DER CA-

XI. BOEK. 1782.

„ PELLEN, met alle decentie moest ge-
„ readmitteerd worden."

Zo sterk aangezogt om onmiddelyk toe te treeden, verliet hem zyne gemaatigdheid niet; hy ontweek allen openbaar vertoon, door het Huis van den *Zwolschen* Secretaris TOBIAS, 't welk, in eene steeg uitkomende, met het Stadhuis gemeenschap hadt, met den Heer BENTINCK ter Staatsvergadering intreedende. By het inkomen boog hy zich, en de Drost van ZALLAND beantwoordde dit met eene buiging als Voorzitter. Treffend was de zigtbaare aandoening des Landdrosts, de traanen, deezes Bloedverwants des herstelden Ridders over de wangen biggelende, getuigden van zyne hartlyke opregtheid. *Eenige* Edelen reikten hem de hand toe, de Heeren van de Steden deeden het *allen*. —— Naa het sluiten der Vergaderinge ging VAN DER CAPELLEN, met de andere Leden, de voordeur uit. De blydschap tekende zich op aller gelaad, en waren de aanschouwers zo geheel en al ingenomen met hem te zien, dat zyne Tegenstanders, nog zeer onlangs de voorwerpen van hun openbaar misnoegen, geheel ongemerkt voorbygingen.

Men mogt laaten verluijen, dat CAPELLEN het hoofd in den schoot gelegd en alles verklaard en gedaan hadt, wat de Ridders van hem vorderden; de Stukken der Onderhandelingen weezen het tegendeel uit. —— Dat hy zo veel

moei-

moeite aanwendde om weder toegelaaten te worden, geschiedde, naar zyne eigen betuiging, kort voor deeze gebeurtenis, „ uit hoofde van eene nog flikkerende „ hoope om zyn Vaderland, in deeze „ omstandigheid, van dienst te kunnen zyn. „ Indien ik myn eigen blang alleen raad„ pleegde, dan moest ik het 'er nu by laa„ ten. Ik heb een honorabele rol gespeeld, „ ik heb het geluk van by alle Braaven in „ een gunstig licht te staan. Wie weet „ of ik, verder voortgaande, wel altyd „ zo algemeen zal worden goedgekeurd! „ maar met dat alles heb ik nog lust om „ voorttegaan, 'er kome van wat wil, „ *modo potestas veniendi in Senatum* „ *sit* (*)!

Betooningen van blydschap deswegen.

De vervulling van deezen wensch „om „ weder in den Raad te komen," verspreidde zich ras door *Overysfel*, en zo spoedig de vlugge maare loopen kon, door alle de Vereenigde Gewesten. Vreugde betooningen ontbraken by 's Ridders vrienden niet, *Kampen* stak 'er in uit; een Gezelschap te *Amsterdam* vereerde reeds den vierden van Slachtmaand deeze Gebeurtenis met een Vriendenmaal (†). Ook gedagten

(*) *Hist. der Admissie van* JR. D. VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL bl. 75.

(†) Dit Vriendenmaal was slegts een voorspel by den zo pragtigen als talryken Maaltyd eenige maanden laater, te weeten den zes en twintigsten van Grasmaand MDCCLXXXIII te *Amsterdam* gegeeven, ter gedagtenisse van des Ridders Herstel-

XI. BOEK. 1782.

ten de Studenten te *Lingen*, waar CAPELLENS Vriend VAN DER MARCK, toen het

ſtelling, welken hy met zyne tegenwoordigheid vereerde, en waar op zyn Boezemvriend Jonkheer PALLANDT *tot Zuithem* zich bevondt. De Gastheeren, eenige voornaame Kooplieden, hadden moeite, noch kosten geſpaard, om dit Feest, waar zeventig Heeren, uit de meeste Gewesten genoodigd, aanzaten, met luister te vieren. Het Naageregt beſtondt uit vyf ſtukken. —— Het eerſte vertoonde *De herſtelde Vryheid der Republiek*. —— Het tweede 's Lands gryzen Vader JAN VAN OLDENBARNEVELD, boven op een Graftombe. —— Het derde de *Vrye Zee*. —— Het vierde *de Verbintenis met Noord-America*. —— Het vyfde *de Overwonne Dwinglandy*, alles met gepaste bycieraaden en opſchriften. Elk Glas, op deezen Maaltyd geledigd, getuigde van der Aanzitteren belangſtelling, in alles door deeze Tafelcieraaden afgeſchetst; hier mede ſtemden zamen de voorgeleezen Verzen van de Heeren PIETER VREDE en JAN LUGT *Dirksz.*, als mede de aangeheeve daar toe vervaardigde Muzyk; en boven al de Eerpenning ter Gedagtenisſe van 's Ridders Herſtelling, en de Afſchaffing der Drostendienſten door den Heer J. G. HOLSHEY vervaardigd. VAN DER CAPELLEN werd een Gouden en elk der Gasten een Zilveren vereerd, bekostigd door een Heer, die deezen Maaltyd niet bywoonde. De Zilveren waren in een verzegelden omſlag, de Zegelring vertoonde den Hoed der Vryheid, omringd door een Lauwerkrans, en in 't midden der Zonneſtraalen, met het omſchrift *Zy gedoogt geen Dwinglandy*. Op den voorgrond van de Gedenkpenning zat de Vryheid op het voetſtuk eener Kolom, met den Hoed op 't hoofd, in haare rechte hand het Wapenſchild van VAN DER CAPELLEN, met een Eikenkrans gedekt; in haare ſlinke hand een Schepter met een ſtraalenſchietend Oog; het gezigt was gewend op een Landman leunende op zyn Spade, ſlaande zyn ge-

het Hoogleeraarampt in de Regten bekleedde, deeze Herstelling met ongemeene openbaare blydschapsblyken. Zyne Vyanden hoe vol zwellenden spyts, durfden openlyk de stem tegen dat algemeen gejuich niet verheffen. De Dichtkunst

gezigt, met verontwaardiging, op den grond, op welken voor de voeten der Vryheid, een gebrooken Juk lag, tegen het voetstuk stondt het Wapen van *Overyssel*. Het omschrift luidde SUUM CUIQUE (*Elk het zyne*) In 't verschiet vertoonde zich een Adelyk Huis en Boeren Stulp, daar voor een ontspanne Kar, waar van het Paard in de Weide loopt aan de Rivier den *Yssel*. Op de keerzyde leest men, onder een helderschynende Zon.

Nob. Equite
JOHAN DERK
VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL
Patriæ reddito
et Agricolis in Libertatem
restitutis.
ex decr. ord. prep. FRASISL.
ZWOLLÆ I NOV.
MDCCLXXII.

Beneden zag men een Herdersstaf en Tuinmans Seis, met een Boeren Speeltuig, onder een Hoed van Vryheid met Bloemfestoenen vercierd.

Op den dag van deezen Maaltyd, waar men den grondslag lag, voor volgende nauwer en gewigtiger Verbintenissen tusschen Regenten en Regenten, tusschen Burgers en Burgers, vlagde een groot getal Schepen op het Y, en losten, by aanhoudenheid, het geschut. Zie VAN DER CAPELLEN *Regent*, *Naberigt* bl. 399. *Hist. der Admissie* bl. 89. *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 577 enz.

XI. BOEK. 1782. ring van *Holland* het voorstel deedt om het pak deezer Bedieninge in den schoot van hun Ed. Groot Mogenden neder te leggen, ten einde het op jonger en sterker schouderen mogt overgebragt worden: daar zyne klimmende Jaaren en afneemende Lichaams kragten hem weinig hoope overlieten, om veel langer, naar behooren, een last te kunnen torschen, waar toe, gelyk een zyner Voorgangeren in de voorige Eeuw, zich te deezer Vergaderinge hadt uitgedrukt, „ meer dan gemeene vigeur „ en alle kragten van een gezond en sterk „ Man vereischt werden." Ter eerstkomende Staatsvergadering verzogt hy de opregte en hartgrondige betuiging van zyn ernstig verlangen na ontslag, in gunstige overweeging te neemen (*). —— De Vroedschap van *Amsterdam* hadt besloôten den Raadpensionaris dit verzoek in te willigen; maar, ten bepaalden dage, by hun Ed. Groot Mogenden over 't zelve geraadpleegd zynde, viel het besluit de Heer VAN BLEISWYK andermaal te verzoeken, tot het weder aanvaarden van dit hoogwigtig, nu tien jaaren door hem bekleedde Staatsampt; 't welk hy, met het op nieuws afleggen van den Eed, aanvaardde (†).

De

(*) *Resol. van Holl.* 1 Nov. 1782.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1341.

De invloed der Stadhouders op de Regeeringsbestellingen in veele Steden van *Holland*, schoon overal niet even groot, of op gelyke wyze uitgeoefend, oordeelden zommigen onbestaanbaar met de Voorregten der Steden, hinderlyk voor de Vryheid, en schadelyk in de Raadsbesluiten ter hooge Staatsvergaderinge. Dat *Amsterdam*, waar de Aanbeveelingen geen plaats vonden, vryer dan eenige andere Stad gesprooken, en zich, meermaalen dan de overigen, aangekant hadt tegen de voorslagen van den Stadhouder, schreef men toe aan de Onafhangelykheid, waar in zy zich bevondt omtrent de gehandhaafde bestelling haarer eigene Regeeringe (*). Men voerde eene lyst van redenen aan, om te betoogen, dat de Stadhouderlyke Aanstellingen der Regenten onmogelyk met de welvaard van 't Gemeene best bestaan konden (†). En toonden eenige Steden, in die Onafhanglykheid, met *Amsterdam* gelyk te willen staan.

XI. BOEK. 1782. Geschillen over de Regeerings bestelling in eenige Steden, in *Holland*.

Schoonhooven ging hier voor. De Meerderheid van Kiesheeren en Vroedschappen, gelyk zy betuigde, met leedweezen gezien hebbende het misbruik, zedert zes of zeven jaaren, gemaakt door weinigen van haa-

Schoonhooven weigert de Aanbeveelingen te erkennen.

(*) *Post van den Neder-Rhyn*, III. Deel bl. 1017. *Introduction to the History of the Dutch Republiek*, Fol. I. p. 190. 192.

(†) *Post van den Neder-Rhyn* III. Deel bl. 46.

XI. BOEK. 1782. haare Medcregenten, in het verkrygen der Brieven van Aanbeveling van zyne Hoogheid tot de Posten der Regeeringe, hadt zich vereenigd, om, in 't vervolg, de Privilegien der Stad te handhaaven, en het volkomenst gebruik te maaken van haar Regt tot eene vrye Stemming op de Benoemingen van Burgemeesteren en Schepenen, en tot eene vrye Verkiezing van Kiesheeren, Vroedschappen en Gecommitteerden tot de onderscheide Stads Commissien, haar uit kragte der Stads Voorregten toekomende. Van deeze overeenkomst verwittigden, in Bloeimaand, drie Heeren, uit het midden van hun afgevaardigd, zyne Hoogheid; ten ten einde hy niet wederom, tot het verleenen van zodanige Brieven, zou worden overgehaald (*).

Zo ook *Dordrecht*. Uit *Dordrecht* ontving de Stadhouder, in Oogstmaand, eene Bezending van vier Burgemeesteren, met den Pensionaris DE GYZELAAR, om soortgelyken last als die van *Schoonhooven*, afteleggen, en, uit naam der Regeeringe, te kennen te geeven, dat dezelve, by meerderheid van Stemmen, besloten hadt, om, voortaan, volgens eene by haar gemaakte schikking, over alle Regeeringsposten, Ampten, en Afzendingen in verscheide byzondere Kameren en Vergaderingen, de Regeering deezer Landen betreffende, zelve bestel te doen,

(*) *Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 584.

doen, zonder op de Aanpryzingen van zyne Hoogheid in 't vervolg te letten, of agt te geeven. Eenige Regeeringsleden hadden geweigerd hier in toeteftemmen, en deeze Overeenkomst te ondertekenen. Ook kwam 'er eerlang een Gefchrift te voorfchyn om den ftap van de Meerderheid te wraaken, en het gedrag der Minderheid te verdeedigen, 't welk niet onbeantwoord bleef (*).

XI. BOEK. 1782.

Als mede *Schiedam* en *Rotterdam*.

Schiedam drukte welhaast de voetftappen van *Schoonhoven* en *Dordrecht*. Eene plegtige bezending, beftaande uit drie Burgemeesteren, met den Penfionaris JAAGER, verfcheen, in Slachtmaand, ten Stadhouderlyken Hove, om, uit naam der Vroedfchap dier Stad, zyne Hoogheid te berigten, dat de Regeering eene Overeenkomst getekend hadt, waar door ieder Lid der Regeeringe, volgens eene wettige evenredigheid, naar beurte, het genot zou erlangen van de Voorregten aan het Lichaam der Regeeringe toebehoorende; en dat dezelve dus, in 't vervolg, geene Aanpryzingen van zyne Hoogheid zouden kunnen ontvangen.— De Vroedfchap van *Rotterdam*, nam desgelyks het befluit, om geene Aanpryzingen, het begeeven van Regeeringsposten betreffende, meer van den Erfftadhouder aan te neemen. (†)

De

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 777. *Post van den Neder-Rhyn* II Deel, bl. 849. III. Deel bl. 977.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1413.

XI. BOEK. 1782. Verschillende gevoelens hier over.

De stappen door deeze vier Steden gedaan, en die waarschynlyk door andere in *Holland* stonden gevolgd te worden, hoe zeer ook toegejuichd door de eene Party, hoe zeer ook gewraakt by de andere, verwekten by eenige Gemaatigden vreeze, of zulks geene aanleiding zou geeven tot bittere binnenlandsche verdeeldheden, teffens oordeelende, dat men te haastig was voortgeslaagen. 't Ontbrak niet aan lieden, die de bron van dit bedryf in wangunst zogten; of 't zelve aan een byzonderen haat tegen den Stadhouder toeschreeven; en dit doen ongeoorlofd keurden: naardemaal de begeeving dier Ampten en Posten, schoon een wettig voorregt deezer Steden, egter, door eene verouderde *Gewoonte*, als in een *Regt* veranderd, op den invloed der aanpryzinge van den Stadhouder geschiedde. Begrippen, die niet weinig tegenspraaks in deeze dagen vonden (*).

Schiedam, Schoonhoven en *Brielle* houden aan om bestendige Zitting in Gecommitteerde Raaden.

De drie Steden, *Schiedam*, *Schoonhoven* en *Brielle*, die reeds, in den Jaare MDCLIV, aangedrongen hadden, om in het Collegie van Gecommitteerde Raaden in *'s Gravenhaage*, ieder afzonderlyk, een Persoon, als Medelid, te mogen afvaardigen, op denzelfden voet als aan de Voorzittende Steden was toegestaan, zonder dat dit Voorstel, schoon tot een punt van

(*) *Post van den Neder-Rhyn*, II. Deel bl. 850.

van Beschryvinge gemaakt, toen eenig gevolg hadt, hervatten, in Hooimaand deezes Jaars, dien Voorslag: dewyl die Stads-Regeeringen, van tyd tot tyd, langs hoe meer ontwaarende, dat de belangens haarer Steden en onderhoorige Plaatzen, vorderden, dat zy deel hadden in eene onafgebrooke kennis van zaaken, in die Vergadering verhandeld, met geene onverschilligheid langer konden aanzien, dat zy van dezelve, naa eene tweejaarige Toelaating, voor den tyd van vier Jaaren, geduurig wierden uitgesłooten. Terwyl zy vermeenden, dat de evenredigheid, welke in alle zaaken, zoo veel doenlyk behoorde in 't oog gehouden te worden, en het regt, 't welk alle Steden, omtrent de Kennis en het Bestuur der gemeene zaaken en in 't byzonder tot dit Gewest behoorende, gemeenschaplyk toekwam, niet toeliet, dat deeze drie Steden een minder Voorregt genooten dan alle de overige Voorzittende Steden; voor al niet om dat de Voorwerpen, waar over de Raadpleegingen van de Heeren Gecommitteerde Raaden liepen, voor die Steden van even groot belang konden weezen als voor de Heeren van de Ridderschap en Edelen, en voor de acht andere Steden. Zy meenden, als zeer toepasselyk op haar geval, te mogen eischen, 't geen zo juist als billyk aan alle de Steden in *West-Friesland* en het *Noorder-Kwartier* was toegekend, als die ieder afzonderlyk in het Collegie van Gecom-

XI. BOEK.

1782.

XI. BOEK. 1782. mitteerde Raaden te *Hoorn*, een Lid afvaardigden, zonder dat de meerder of minder uitgestrektheid, het meerder of minder vermogen en aanzien dier Steden, ooit de een boven de andere een Regt hadt betwist, 't welk allen, zo evenreedig als natuurlyk, toekwam. Men besloot van dit Voorstel een punt van Beschryving te zullen maaken. (*)

Eenige Ampten gewoonlyk naar den zin des Stadhouders, nu naar dien eeniger Steden opgedraagen.

Wanneer, door 't ontslag van den Heer Baron D. VAN BOETSELAAR, het Kasteleinschap van den Huize van *Muiden*, het Baljuw- en Dykgraafschap van *Gooiland*, en door 't overlyden van Jr. F. H. Baron VAN WASSENAAR die zelfde waardigheden in den Stede, Lande en Kasteele van *Woerden*, opengevallen waren, en 'er een gewoon Raad, in de Kamer van Justitie te *Vianen*, in plaats van den overleden Mr. N. BONGAARD, moest worden aangesteld, zag men, in de Vergadering van *Holland*, aan welke de vervulling dier Ampten en Bedieningen staat, een verschynzel zeer vreemd in Stadhouderlyke tyden; dewyl de Stadhouders doorgaans over die Ampten, en over de twee eerstgemelde wel meest ten voordeele der Ridderen, of ten minsten van Edellieden, beschikking maakten. Het scheen den gewoonen weg op te zullen loopen, toen drie Ridders tot den eerste, en drie Edellieden tot de tweede, en tot de derde een Heer uit *Utrecht*, en twee Advocaaten uit den *Haage* werden voor-

(*) *Resol. van Holl.* 19 July 1782.

voorgeslaagen, en de Steden *Delft*, *Rotterdam*, *Brielle*, *Enkhuizen*, *Monnikkendam*, *Medemblik* en *Purmerende* zich by deezen drievoudigen voorslag voegden; doch de Steden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Amsterdam*, *Gouda*, *Gornichem*, *Schiedam*, *Schoonhooven*, *Alkmaar*, *Hoorn* en *Edam*, stelden zich zo volgzaam niet aan, en droegen, tot de eerste Bediening, twee regeerende Burgemeesters en één regeerend Schepen van *Amsterdam*; tot de tweede, twee regeerende Burgemeesters en een Vroedschap van *Gouda*, voor; en tot de laatste twee Heeren te *Gornichem* woonagtig, met een Lid der *Schoonhoofsche* Regeeringe. Dit ontmoette eenige zwaarigheden, het verwekte niet weinig gerugts, en eerlang werd door hun Ed. Groot Mogenden, op verkiezing van zyne Hoogheid, de eerste waardigheid opgedraagen aan NIKOLAAS WARIN ANTONISZ., Schepen te *Amsterdam*, de tweede aan WILLEM VAN DER HOEVEN, Burgemeester te *Gouda*, en de laatste post aan Mr. JACOB DE LA FAILLE (*).

XI. BOEK. 1782.

De snaar der Stadsvoorregten werd, in *Gelderland*, door de Gezwooren Gemeensliedén van *Arnhem* geroerd, die zich, in Wintermaand, met een Verzoekschrift, by de Regeering vervoegden; waar in zy, als Leden van een tweede Regeeringsvergadering dier Stad, betuigden, met

Arnhem dringt aan op het handhaaven der Stadsvoorregten.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 736 en 770.

XI. BOEK. 1782. met grievende ſmarte en leedweezen te hebben moeten ondervinden, hoe, zedert eenige jaaren herwaards, Stads Regten en Privilegien, in zommige opzigten, als in vergeetenheid geraakt waren. Het aantal der Handelingen, daar mede ſtrydig, was te groot, de tyd te kort, en de omſtandigheden lieten nog niet toe, om die alle onder 't oog der Regeeringe te brengen. Zy bepaalden zich tot één ſtuk, het misbruiken van Stads Regt en Privilegie omtrent de aanſtellinge van een Schepen en Raad; by overlyden van een derzelven. Volgens het Regeerings Reglement van den Jaare MDCCL, moesten de overige Regeeringsleden, in zulk een geval, eene Benoeming doen van twee Perſoonen, en deeze den Stadhouder aanbieden om 'er één uit te kiezen. In vroegeren tyde, was dit geſchied; doch, te hunner groote bevreemding, naderhand in onbruik geraakt, in zo verre dat, door den Stadhouder, zonder vooraf gevorderd wordende Benoeming, tot Schepen en Raaden, Perſoonen waren aangeſteld, naar Stads Regten en Privilegien tot die Posten volſtrekt niet verkiesbaar; aangemerkt eenigen, wel verre van Burgers der Stad te zyn, en 'er twaalf jaaren gewoond te hebben, ten tyde hunner aanſtellinge, geen Burgers waren geweest.

Terwyl zy zich, aan den eenen kant, verwonderden, dat de Stadhouder, het door hem bezwoorene, om nooit de Verkiezing uit eenige andere Perſoonen te doen,

doen, dan die volgens Lands- en Stads Regten tot het waarneemen dier Ampten bevoegd waren, niet nakwam, dugtten zy, aan den anderen kant, dat de Stadhouder, uit eigene beweeging of op aandrang der zodanigen, aan welken hy gehoor gaf, en van welker Raad hy zich bediende, met dusdanige onwettige Aanstellingen zou blyven aanhouden. —— Waar uit alle naadeelige gevolgen voor de Stad en Burgerye zouden kunnen ontstaan, en eenen merkelyken invloed hebben op en ten nadeele eener dierbaare en wettige Republicks Regeering. —— Dat zy Ampts- en Eedshalven alle behoorelyke poogingen moesten aanwenden tot handhaaving der Stads Voorregten; dat zy de vernietiging of verdonkering van dezelve verder met geene onverschillige oogen konden aanzien. Men hadt het, in vroegere en laatere tyden, altoos daar voor gehouden, dat de vermindering en vernietiging van Stads Regten altoos tot voorboden strekten van eene eigen willekeurige Zelfsregeeringe, by de zodanigen, die vermeenden het roer van Regeeringe in handen te hebben (*).

XI. BOEK. —— 1782.

Meermaalen hebben wy, in den loop onzer Geschiedenissen, en boven al in den laatsten tyd, gezien hoe, in *Friesland*, het Kwartier der Steden van de overige verschilde, en zulks tot verregaan-

Voorslag van *Dokkum*, wegens de Rondgaande Ampten

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1533.

XI. BOEK. 1782. en de verkiezingen van zyne Hoogheid.

gaande uiterſtens liep. De vrye en ſterke taal door de andere Kwartieren geſprooken, wegens het beleid der Zeezaaken, ontmoette by de Steden, niet zelden veel wederſpraaks. De Raaden der Stad *Dokkum*, de *Misſive* en *Memorie* van zyn Hoogheid, wegens zyn gedrag als Admiraal Generaal, ontvangen, en aan den Brief door de drie Landskwartieren aan de Bondgenooten gezonden getoetst hebbende, vonden de aanmerkingen hunner Landsvaderen gegrond (*); doch het Advys, door het Kwartier der Steden uitgebragt, gadeſlaande werden zy met verbaasdheid aangedaan over den inhoud, en konden de mogelykheid niet bevroeden, dat het in kwam van Leden eens Kwartiers, welks Ingezetenen, althans der meeſte Steden, zo veel deels hadden in den Koophandel, en daar uit voortvloeyende Zeevaard. Nergens anders konden zy het aan toeſchryven, dan dat de voornaamſte Leden van dat Kwartier aan zyne Hoogheid verpligt, en van hem afhangelyk waren. — Om dit voor te komen beſlooten zy, in Slachtmaand, „dat de *Rondgaande Ampten*, „ op het Kwartier der Steden vallende, „ voortaan, door de Volmagten van *Dokkum*, niet aan zyne Hoogheid zouden „ worden opgedraagen, om daar over „ naar goeddunken, te beſchikken; maar „ dat

(*) Zie onze *Vaderlandſche Hiſtorie*, IV. Deel bl. 324.

„ dat de Ampten, op die Stad vallende, XI.
„ aan zodanig een Volmagt van daar zou BOEK.
„ worden opgedraagen, op welken men ——
„ een volkomen vertrouwen ſtelde, dat 1782.
„ hy, volgens het *XXV. Art. van het*
„ *Reglement Reformatoir*, naar zyn ver-
„ ſtand en rechte Conſcientie, ten gemee-
„ nen beste en welvaaren, zou dienen,
„ zonder affectie gunst of ongunst." —
Verder ſtelden zy vast, „ dat niemand
„ in de Vroedſchap van *Dokkum* zou
„ worden toegelaaten, dan die de daar
„ toeſtaande vereischten bezat, naar in-
„ houd van het Regeerings Reglement;
„ zonder dat veel vermoogende Aanbe-
„ veelingen daar omtrent eenige veran-
„ dering zouden mogen maaken." ——
Van dit Stadsbeſluit gaven zy kennis aan de overige tien *Frieſche* Steden, by rondgaande Brieven, en ſchreeven aan zyne Hoogheid, dat zy, om reden hun daar toe beweegende, goedgevonden hadden hunne Volmagten ten Landsdage, uitdruklyk te verbieden de Omloopende Ampten op het Kwartier der Steden vallende, in het toekomende, aan zyne Beſchikkinge op te draagen; als mede dat zy deezen ſtap van zo veel belangs voor 't gemeene welzyn rekenden, dat zy de Vroedſchappen der andere *Frieſche* Steden des berigt gezonden hadden, in hoope dat deeze, met hunne medewerking, hunne poogingen wel zouden willen onderſteunen.

In

XI. BOEK. 1782. *Bolswaard, Hindeloopen, Franeker, Ylst, Slooten* en *Leeuwaarden* in 't gevoelen van *Dokkum.*

In deeze hoop vonden die van *Dokkum* zich niet te leurgesteld. 't Leedt maar weinig dagen of *Bolswaard* en *Hindeloopen* volgden, by Stadsbesluiten, dit voorbeeld. —— Een aantal Burgers en Ingezetenen van *Franeker* vervoegden zich met een Verzoekschrift by de Regeering, betuigende hun leedweezen, over het meesten tyds verschillend gevoelen van het Kwartier der Steden, waar uit onder de goede Ingezetenen veelerlei gesprekken, geschillen en tweedragtigheden ontstonden; en hoe het middel ter voorkominge hier van, door *Dokkum* voorgeslaagen, hun alleraanneemelykst voorkwam: weshalven zy hun Agtbaarheden verzogten, dit zelfde middel ter hand te neemen. Hun Verzoek, gepaard met den aanmaanenden Brief van *Dokkum*, en een van *Bolswaard*, tot dezelfde einden strekkende, vondt gereeden ingang, alle de aanweezende Leden der Regeeringe stemden eenpaarig in deeze Maatregelen, en ontvingen deswegen eene Dankzegging der Burgerye. — *Ylst* en *Slooten* zich by het Plan van *Dokkum* voegende, was de meerderheid in het Kwartier der Steden voor 't zelve, en werd eerlang door *Sneek* deeze nog vergroot. —— In *Frieslands* Hofstad haperde het in den beginne, de Burgery hadt 'er, even als in *Franeker*, een Verzoekschrift ingeleverd; doch eer het jaar ten einde liep, besloot de Regeering het voorbeeld van *Dokkum* te volgen,

gen, slegts vier Leden waren van een tegenovergesteld gevoelen.

XI. BOEK.

1782.

Harlingen nader door *Dokkum* aangemaand.

In *Harlingen* vondt dit voorstel de meeste tegenkanting. De Regeering van *Dokkum* oordeelde het daarom niet ongepast eene nadere pooging by die van *Harlingen* te doen. Zy betuigden hunne groote verwondering, dat eene Stad, die zo zeer, ja meer dan eenige andere in *Friesland*, belang hadt in Koophandel en Zeevaard, hun met geen antwoord vereerden, en het dus scheen als of de Regeering, ten gunstigste gesprooken, het gedaane *Verzoek* alleen voor een *Bekendmaaking* had aangenomen. Naa eene schets van den toedragt der Zeezaaken, als den grond van hun Stadsbesluit, opgegeeven te hebben, vaaren zy voort: „ Daar nu de Staaten van *Friesland*, tot „ herstel van alle zaaken, alle mogelyke „ middelen zoeken aan te wenden, om „ al worstelende, het welvaaren van den „ Lande te herstellen, zonder welke „ middelen ons Land zeker ten ondergang „ helt, zullen wy dan nalaaten, „ met dat deel der Regeeringe, ('t welk „ wy de eer hebben met de andere Steden „ te bekleeden,) nevens de Landkwartieren, „ ten goede mede te werken? Dat zy verre! Wy zouden de „ Ingezetenen misleiden, en onszelven „ verantwoordelyk stellen. — Het komt „ ons ten uitersten onbegrypelyk voor, „ dat U Ed. Agtb. niet terstond met „ ons eenpaarig hebt gelieven te hande-

„ len,

XI. BOEK. 1782.

„ len, in eene zaak; waar van wy zoo
„ gulhartig kennis gegeeven, en waar
„ op wy zoo vriendlyk aangedrongen
„ hebben, om met ons mede te werken
„ dewyl aan die zaak het Welzyn of On-
„ heil van ons lieve Vaderland, op het
„ nauwste verknogt is; en wy kunnen ons
„ niet genoeg verwonderen, dat ons Be-
„ sluit eenige bedenking of zwaarigheid
„ heeft ontmoet. —— Wy willen ons
„ niet inlaaten tot het onderzoek der rede-
„ nen en persuasien, door welke U Ed.
„ Agtb. zich hebben laaten beweegen om
„ niet met ons in te stemmen. Geene Par-
„ tialiteit tegen iemand; geen Eigenbelang
„ heeft ons bezield om tot zodanig een
„ eclatanten stap over te gaan; doch de
„ omstandigheden, waar in onze Repu-
„ bliek thans verkeert, verbieden ons lan-
„ ger met onverschillige oogen te beschou-
„ wen de zo significante Advyzen, door
„ het Kwartier der Steden uitgebragt,
„ welke Advyzen ten klaarsten aantoonen,
„ door welke Dryfveeren de Leden wor-
„ den bewoogen. —— En dewyl de
„ Harmonie der Regeering in 't algemeen
„ zo nuttig, en byzonder in 't Kwartier
„ der Steden zo heilzaam is, zo gelieven
„ U Ed. Agtb. dit door ons bygebragte,
„ nevens het voorige, nader te overwee-
„ gen, met ter zyde stelling van allen
„ Vooroordeel, byzondere Inzigten, Ei-
„ genbelang, en wel inzonderheid Men-
„ schenvrees. ——Geeft dan tog gehoor
„ aan onzen aandrang, en laat u door gee-

„ ne

„ ne ongegronde en verkeerde redenkave- XI.
„ lingen aftrekken. Gelooft toch niet, BOEK.
„ dat onze geliefde Erfstadhouder, door
„ het niet opdraagen der Ampten en om- 1782.
„ loopende Posten, eenige onverschillig-
„ heid omtrent het handhaaven der Steden
„ zou voeden, zulke denkbeelden zyn te
„ laag en te eerroovend voor een ieder,
„ en vooral voor een Vorst! —— Laat
„ toch in uwe gedagten niet opkomen, dat
„ het Kwartier der Steden door de Land-
„ Kwartieren zou onderdrukt worden: al-
„ le zulke denkbeelden draagen het ken-
„ merk niet van het waare Patriottis-
„ mus".

Vergeefsche poogingen der *Harlingsche* Burgery, en antwoord aan de Regering van *Dokkum.*

Eer deeze nadere en dringende Brief van *Dokkum* te *Harlingen* kwam hadden veele Burgers en Ingezetenen der laatstgemelde Stad zich, met een Verzoekschrift, by de Regeering vervoegd, hun leedweezen te kennen geevende, dat dezelve tot dit heilzaame Besluit niet toegetreeden was, of beslooten hadt met *Dokkum*, en de andere Steden, die reeds met die vooruitloopende Stad instemden, 't zelve te omhelzen, met bede om dit te doen; verzekerende, dat dit hun Verzoek alleen voortvloeyde uit overtuiging van nut, zonder eenige Persoonlyke oogmerken omtrent den Erfstadhouder, of eenig ander voornaam Persoon. — Noch het een noch 't ander kon de Regeering van *Harlingen* beweegen om van gevoelen te veranderen. Dezelve gaf die van *Dokkum* te verstaan; „ dat zy éénpaarig beslooten hadden,

„ geen

XI. BOEK. 1782.

„ geen redenen te vinden, om, zo uit „ hoofde van een Suspect Gedrag der „ Heeren Gecommitteerden ter Stedever- „ gadering, als van andere oorzaaken, „ eenige de minste verandering te maa- „ ken, in de zedert lange jaaren plaats „ hebbende gewoonte, waar by de Be- „ geevinge der Rondloopende Ampten, „ op het Kwartier der Steden vallende, „ aan zyne Hoogheid jaarlyks was opge- „ draagen. Dan," voegden zy 'er nevens, „ naardien ons oogmerk geenzints „ is, eenige poogingen aan te wenden tot „ het bewerken van eenige verandering „ in de by U. E Agtb. aangenomen Be- „ ginzelen, 't zy door Aanzoeken by U „ Ed. Agtb. zelve, 't zy door Voorstellin- „ gen of *Instigatien*, by de Ingezetenen „ uwer Stad, of op eenigerhande wyze „ ons te bemoeien met het Bestuur van „ U Ed. Agtb, zaaken, zo dient ten ant- „ woord, dat wy, onvoegelyk oordee- „ lende, ons in eenig verder verslag of „ onderzoek in te laaten, gansch vrien- „ delyk verzoeken, om ten onzen op- „ zigte een gelyk gedrag aan te neemen, „ en, uit dien hoofde, geene verdere „ aanzoekingen of aanspooringen aan ons „ te doen toekomen ter verandering van „ zodanige Maatregels, welke wy van „ den beginne af aan, als Cordate Regen- „ ten, en dus met agterstelling van alle „ byzondere Inzigten, Eigenbelang, Af- „ fectie, ja zelfs Menschenvrees, hebben „ by de hand genomen; overtuigd, dat

„ de

„ de overige van U Ed. Agtb. verschillende Steden op deeze zelfde beginzelen zullen medewerken tot instandhouding van de tegenwoordige *Costumen*, zonder dat 'het haatlyk roerzel van Menschenvrees hun bezielt. Kunnende dit wederschryven teffens strekken ten bewyze der ongegrondheid van soortgelyke verwyten".

Stavoren en Workum houden het met *Harlingen*.

Behalven *Harlingen*, op welke alle verdere poogingen hooploos werk scheen, ontbraaken nog *Stavoren* en *Workum*. *Dokkum*, thans door Zeven Steden gerugsteund, liet aan dezelve, in Louwmaand des Jaars MDCCLXXXIII, een rondgaanden Brief toekomen, behelzende eene uitnoodiging om te *Leeuwaarden* Gemagtigden te zenden, tot het beraamen eener Schikking der Commissien en het maaken van een Almanach, of Rooster, der omloopende Ampten op het Kwartier der Steden vallende, vóór den aanstaanden grooten Landdag.

Geschillen over den Rooster der omloopende Ampten.

Het Kwartier der Steden, in Sprokkelmaand zamengeroepen zynde, bragt Jonkheer CHARLES BIGOT in omvraage of men, volgens jaarlyksche gewoonte, de Begeeving der Ampten aan den Stadhouder zou opdraagen? De Volmagten der acht Steden, die den Voorslag van *Dokkum* omhelsd hadden, weezen dit, overeenkomstig met de genomene Stadsbesluiten, van de hand. *Harlingen*, *Stavoren* en *Workum* hadden eene breede en sterke

XI. BOEK. 1782.

Aantekening tegen de Acht Steden in gereedheid gebragt, welke zy overleverden. *Dokkum* en *Hindeloopen*, eischten afschriften van dezelve, onder voorbehoud van Tegenaantekening. —— Op eene nadere Byeenkomst lieten zich de Volmagten der drie Steden vinden; doch zo ras de Volmagten der overige, besloten een Rooster der Ampten te maaken, en dit werk daadlyk ter hand sloegen, stonden de eerstgemelden op, en verlieten de Vergadering. Men voer, egter voort met dien Rooster te beraamen, welke met den aanvang des Jaars MDCCLXXXV, zyn kragt moest krygen: terwyl men de weinige Posten, in de twee tusschenjaaren openvallende, by stemminge, zou begeeven. (*) De *Premiers* H. W. VAN PLETTENBERG, CHARLES BIGOT en PETRUS CAMPER betoonden hier over hun ongenoegen, en de drie Steden bragten eene tweede Aantekening tegen dien Rooster vervolgens, ter tafel, waar ook de beloofde Tegenverklaaring van *Dokkum* verscheen, ingerigt om alles wat de drie Steden ingebragt hadden, breedspraakig en met klem, te wederleggen.

In

(*) Men vindt deeze Rooster van den Jaare 1785 tot 1817. in den *Tegenwoordigen Staat van Friesland* IV. Deel 1ste Stuk bl. 26 enz. Zie ook bl. 643.

In het stemmen over de Posten, in de twee tusschenjaaren openvallende, hadt Dokkum de onaangenaamheid, van, voor dit Jaar, geheel voorby gegaan te worden. De Regeering, liet zulks niet onopgemerkt in een Verzoekschrift, opgesteld om by Staaten van *Friesland* in te leveren tot verzoek om de goedkeuring en bekragtiging des Roosters. Wanneer men dit Verzoekschrift eerst in de Kamer der Steden las, werden de Volmagten van *Dokkum* verzogt uit de Kamer te willen gaan; doch zy beweerden, geen meer persoonlyk belang dan de andere Volmagten daar by te hebben; maar dat veel eer de Drie Steden, als Partyen, in deeze zaak niet konden stemmen. By wyze van gunstbetoon, wilde de Meerderheid der Leden de *Dokkumsche* Volmagten laaten blyven om de Advyzen te hooren; dan zy weigerden, op dien voet, gedoogd te worden: waar op de Meerderheid hun gelastte uit de Kamer te gaan. Niet zonder zich daar tegen verklaard te hebben, gehoorzaamden zy aan dit bevel. Hun opgestelde Verzoekschrift werd by het Kwartier der Steden voorbygegaan; doch de drie Land-Kwartieren oordeelden, dat de bekragtiging van den Rooster, door 't Kwartier der Steden, moest verzogt worden. — De Volmagten ten dien einde op 't Landschapshuis vergaderd zynde, bleek de Meerderheid voor 't inleveren des Verzoekschrifts by de Staaten. Tegen dit Besluit, by Meerderheid genomen, kwamen de Volmagten der Drie

XI. BOEK. 1782.

Die Rooster, naar 't Voorstel van *Dokkum*, opgemaakt.

XI. BOEK. 1782.

Steden op, met een Verzoekschrift, by de Staaten aanhoudende, om op dit Voorstel niet te besluiten, eer zyne Hoogheid, aan wien zy zich vervoegd hadden, om by hunne regten gehandhaafd te worden, op hun verzoek, de zaak zou beslist hebben. Dan desniettegenstaande werd de Rooster, door de drie Land-Kwartieren, goedgekeurd en bevestigd. (*) In deezer voege zegepraalde *Dokkum*, 't welk eerst begreep, dat de Opdragt dier Ampten alleen eene *Inschiklykheid* was voor den Erfstadhouder, en geenzins een *Afgestaan Regt*, en dat het, daarenboven, beter voor de Onafhanglykheid der Leden in de Staatenkamer ware, de Ampten, even als in de Land-Kwartieren, volgens een Rooster te begeeven, dan die, jaarlyks, in den beginne van den Grooten Landsdag, aan zyne Hoogheid ter uitdeelinge op te draagen. (†)

Voorstel van *Oostergo* wegens het oprigten van een Burgerlandmagt.

Zagen wy *Zeeland*, op 't gevreesd gevaar eener Landinge, de Burgers en Landlieden wapenen. (§) In verscheide Steden van *Holland*, en te *Amsterdam* boven alle, lag men zich, meer dan voorheen, op den Burgerwapenhandel toe. Veele

Ge-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 369. 637. 847. 1240. 1623. 1779. Voor 't Jaar 1784 bl. 433. *Harlingen* tradt ook toe *N. Nederl. Jaarb.* 1784. bl. 860.

(†) *Tegenwoordigen Staat van Friesland* als boven bl. 24.

(§) Zie hier boven, bl. 1 en 2.

Geschriften deezen voorstaande, thans uitgegeeven, en met veel greetigheids geleezen, wekten die geestdrift (*). Dan nergens vertoonde zich dezelve sterker dan in *Friesland*. Het Kwartier van *Oostergo*, deedt ten Grooten Landsdage een Voorstel, wegens het oprigten van een Burger-Landmagt; tevens een Plan, aanbiedende. De denkwyze deezer *Friezen* kan niet beter dan door eenige trekken uit hun Voorstel zelve gekend, en voor de Naakomelingschap bewaard worden. Zy vangen, op deezen trant aan. „ De menigvuldige rampen en onheilen „ de Republiek in 't algemeen overgeko- „ men, de zwakke toestand, waar in zy „ zich bevindt, de akelige vooruitzigten „ voor het toekomende, het verval van „ onzen weleer zo bloeienden Koophan- „ del, en Vragtvaard, de daar uit voort- „ vloeiende doodlyke verarming onzer „ vrye Ingezetenen, moeten ons allen „ doen uitzien na eene min kostbaare „ uitkomst, welke de Vryheid van onze In-

XI. BOEK. 1782.

(*) Inzonderheid werkte hier toe mede de *Staatkundige Verhandeling over de noodzaaklykheid eener welingerigte Burger-Landmilitie van de Heer* ANDREW FLETCHER, door den Ridder VAN DER CAPELLEN TOT DE POL in 't *Nederduitsch* vertaald: waaromtrent men de aanmaaning gevolgd hadt, van den Heer PIETER PAULUS, die dezelve aanprees als „ waardig om „ door aanzienlyken en min aanzienlyken, by her- „ haaling, geleezen te worden." *Verklaaring der Unie* II. D. bl. 140.

XI. BOEK. 1782.

„ Ingezetenen duurzaam, zonder hunnen „ geheelen ondergang te veroorzaaken, „ kan verzekeren. — Het is dan uit dee- „ zen hoofde, dat wy, ter bereiking van „ dit ons voorgesteld heilzaam oogmerk, „ gemeend hebben U Ed. Mog. in be- „ denking te moeten geeven, of het niet „ ten hoogsten noodig zou zyn, dat, „ terwyl wy dagelyks zien, dat door „ zyne Doorlugtige Hoogheid, en den „ Raad van Staaten, by alle, zelfs by „ gezogte, gelegenheden, nog geduurig „ wordt aangedrongen op de vermeerde- „ ring der zo kostbaare Landmagt, ja, „ dat zelfs zyn Hoogheid en de Raad „ zich onschuldig verklaaren aan de ram- „ pen het Vaderland overgekomen, wel- „ ke meerendeels aan het niet toestem- „ men in de vermeerdering der Land- „ magt door Hoogstdenzelven en den „ Raad worden toegeschreeven —— dat „ men, zo spoedig eenigzins mogelyk, om „ alle mingepaste en haatlyke verwytin- „ gen te ontgaan, begon met de volvoe- „ ringe van 't geen by de wyze Oprig- „ ters der *Unie van Utrecht* in het VIII „ Artykel is beraamd. (*) Doch 't welk „ tot

(*) Dit Artykel, waar op men zich hier, en vervolgens zo veel, beriep, luidt. „ En ten ein- „ de men zal mogen geassisteert weezen van de „ Inwoonders van den Landen, zullen de Inge- „ zetenen van elk van deeze geunieerde Provin- „ cien, Steden en Platte Landen, binnen den „ tyd van één maand, naa dato van deezen, ge- „ monsterd en opgeschreeven worden, te wee- „ ten,

„ tot heden toe nimmer is uitgevoerd; XI. BOEK. 1782.
„ hoewel daar in de zekerheid was en
„ nog is te vinden, dat de Ingezetenen
„ des Lands immer door het onderhoud
„ van eene gehuurde vreemde en dus be-
„ langlooze Militie, geheel zoude behoe-
„ ven te worden uitgeput; maar dat, in
„ tegendeel, dies te meer van den op-
„ breng van 's Landslasten zou kunnen
„ worden besteed tot beter onderhouding
„ van eene bekwaame Oorlogsmagt ter
„ Zee, om den eenigen steun van ons
„ Land en Koophandel, te onderschraa-
„ gen en te dekken, zonder eenige
„ vrees voor invallen te Lande: want
„ een gewapend, en onder hunne zelfsge-
„ kooze Bevelhebbers geoefend Volk,
„ welks Koophandel bloeit, zal geene
„ Slaverny of Overheersching vreezen,
„ vindende steeds de middelen, ter af-
„ wending van deeze Gedrogten, in hun
„ eigen vry en bly Burgerhart.

„ Wy meenen dat de Nuttigheid van
„ dit Plan geen bewys noodig heeft.
„ Uitlandsche en Inlandsche Historien le-
„ ve-

„ ten, die geenen die zyn tusschen 18 en 60 Jaa-
„ ren, om, die hoofden en 't getal van die gewee-
„ ten zynde, daar naa, ter eerste zamenkomst
„ van deeze Bondgenooten, verder geordonneerd
„ worden; als tot de meeste bescherming en ver-
„ zekerdheid van deeze geunieerde Landen be-
„ vonden zal worden te dienen" P PAULUS
toont, in *zyne Verklaaring der Unie van Utrecht*,
II. Deel bl. 138 enz. dat dit Artykel, schoon
nooit over al in gebruik geweest, egter nog te-
genwoordig geldt.

XI. BOEK. 1782.

„ veren hier toe oneindig veele voorbeel-
„ den op. Aan dusdanig eene Instelling
„ is het Vryheidlievend *Zwitzerland*
„ het behoud van dit bemind pand ver-
„ verschuldigd; door dergelyk eene schik-
„ king vindt *Engeland* de middelen ter
„ zelfbehouding zodanig in zyn eigen boe-
„ zem, dat het al zyn gehuurde Magt
„ buiten 's Lands kan gebruiken. Zonder
„ zodanig middel zou waarschynlyk het
„ agtbaar, het navolgenswaardig, het won-
„ derlyk *Noord-America*, nooit tot dien
„ stand gekomen zyn, in welken wy het
„ thans met zo veel agting bewonderen.

„ En vermids het oogmerk deezes
„ Voorslags geen ander is, dan om de
„ Inrigtingen, die in veele Steden plaats
„ hebben, onder zulke veranderingen als
„ tyd en gelegenheid vorderen, algemeen
„ te maaken, zo meenen wy met grond te
„ kunnen zeggen, dat ook de Geschiede-
„ nis van onze Republiek, genoegzaame
„ blyken van deszelfs Nuttigheid ople-
„ vert — het zy men het oog vestige op
„ den met zo veel regts verkreegen roem
„ der Gewapende Burgeryen, als te *Alk-*
„ *maar*, *Haarlem*, *Leyden*, *Groningen*,
„ en andere Steden, welke ter verkryging
„ of bewaaring der Vryheid, en ter be-
„ scherming van zich zelven, van Vrou-
„ wen, van Kinderen en eigen Bezittingen,
„ wonderen van dapperheid hebben ver-
„ rigt; —— het zy men het oog slaa
„ op de Steunpylaar van onzer aller Onaf-

„ han-

XI. BOEK. 1782.

„ hangelykheid, het magtig, het agtens-
„ waardig *Amsterdam*, en onderzoeke of
„ die Stad haare Vryheid wel in die maa-
„ te, als zy dezelve thans geniet, zou
„ behouden hebben, indien zy niet, door
„ zulk eene wyze voorzorg, haare posten
„ altyd in veiligheid hadt gezien. — En
„ op dat wy nog een woord van onze te-
„ genwoordigen toestand spreeken, hadt
„ 'er dusdanig eene Inrigting thans plaats
„ gegreepen, de Militie, of ten minsten
„ een groot gedeelte van dezelve, hadt
„ dan, in plaats van langs de Kusten,
„ (tot groot ongeryf van de goede Inge-
„ zetenen en kosten voor den Lande,)
„ ziek en dus onnut te worden, na 's
„ Lands aan volk gebrek hebbende Vloot
„ gezonden kunnen worden, om aan den
„ vyand afbreuk te doen, in denzelfden
„ tyd, dat de Ingezetenen genoegzaam in
„ staat waren voor hunne eigene binnen-
„ landsche veiligheid te zorgen. Door
„ welk een en ander, onder den hoognoo-
„ digen zegen van GOD Almagtig, de te-
„ genwoordige laagte, waar toe wy ons
„ vernederd zien, te voorkomen zou zyn
„ geweest, en niet onwaarschynlyk nog
„ te herstellen is. Ten minsten het is al-
„ leen met dat zuiver oogmerk, dat wy
„ deezen Voorslag doen om dit gewigtig
„ stuk in dit Gewest ten besluit en ten uit-
„ voer te brengen, en tevens, 't zelve
„ van de overige Bondgenooten te eischen

 „ uit

XI. BOEK. „ uit kragt van het VIII. Artykel der „ *Unie van Utrecht* (*)."

1782. *Dokkum* verzoekt de Wapening haarer Burgerye, en verwerft ze.

Schoon het Kwartier van *Oostergo* dit voorstel ten sterksten aandrong en dat der *Zevenwouden* hetzelve, by meerderheid, toestemde, was *Westergo* 'er niet toe te beweegen, 't werd over zulks in Advys gehouden. De Stad *Dokkum*, die, wegens de Beschikking op de Omloopende Ampten in *Friesland* den voorgang bekleedde, en zo zeer naar wensch slaagde (†), liep, in 't stuk van Burgerwapening, mede vooruit, en zogt binnen haare muuren iets dergelyks als het voorstel van *Oostergo* inhieldt, daadlyk te doen plaats grypen. De Hoofden der Schutterye aldaar oordeelden, dat zy, omtrent de slapheid en traagheid, door een langduurigen Vrede, in den Burgerkrygsdienst ongevoelig ingesloopen, niet langer ongevoelig mogten zyn. Zy vervoegden zich, met een groot aantal Burgeren en Ingezetenen, in Slachtmaand, aan de Regeering der Stad met voordragt, hoe de slegte wyze, waar op de Stad, en de goede Burgers, beveiligd waren, door haar Gewaapend gedeelte, hun hoogst noodig deedt keuren, dat dit gedeelte in Getal vermeerderd en met de noodige Wapenen voorzien mogt worden, tot weeringe van

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 381. *Post van den Neder-Rhyn* II. Deel bl. 881.

(†) Zie hier boven bl. 100.

van alle Wanorders van binnen, en des noods van Geweld dat van buiten mogt aankomen. Zy boden zich vrywillig aan om, ter verdeediging van Stad en Land, de Wapenen te draagen op zodanig een voet als Staaten van *Friesland* het voeglykst zou voorkomen, in navolging van 't geen in *Zeeland*, en op verscheide plaatzen in *Holland*, reeds in gebruik was gebragt, en onlangs door het Kwartier van *Oostergo* zo welmeenend voorgeslagen. Smeekende dat de Regeering de zaaken derwaards willen heenen wenden, dat aan de Burgeren van *Dokkum* een genoegzaam getal van Geweeren met de benoodigde Krygsbehoeftens, van 's Lands wege mogten worden uitgedeeld, in hoope dat hun voorbeeld, door de overige Ingezetenen van *Friesland*, zou gevolgd worden.

Acht Leden uit de onderscheide *Espels* in welke *Dokkum* verdeeld is, gekoozen en benoemd om met Burgemeesteren in gesprek te treeden, verstonden uit het voorzittend Lid der Vroedschap, dat dezelve in deeze zaak volkomen genoegen nam, en de Burgery, met derzelver Bevelhebberen, voor hunnen yver en goede oogmerken bedankte. Welhaast ontvingen zy een allergunstigst Besluit, met volle eenpaarigheid van stemmen genomen, en de toezegging dat hun verzoek ter Tafel der Staaten zou gebragt worden. Een Stadsbode, den volgenden dag afgevaardigd, le-

XI. BOEK. 1782.

leverde op 't Landshuis een Brief van de Dokkumsche Magistraat over, strekkende tot voordragt en aandrang van dit Verzoek der Burgerye. Deeze, als mede de Krygsraad, doordrongen van dankerkentenisse, bestemden eene Bezending aan de Regeering, die, by monde van den Heer H. SCHOONEGEVEL, en by een ondergetekend geschrift, dezelve bedankte voor het gunstig genomen Besluit, teffens deeze gelegenheid waarneemende om dank te zeggen voor het Besluit wegens de Beschikking op de Ampten (*).

Staaten van *Friesland* eischen opening van den staat der Generaliteits Kasse.

Staaten van *Friesland*, van hun Hoog Mogenden een weigerend antwoord bekomen hebbende op den aandrang van een meermaals gedaanen eisch, dat de staat van het *Comptoir Generaal der Unie* voor hun zou worden opengelegd, hielden hun gevoelen vast, dat zy niets anders gevergd hadden, dan waar toe zy ieder Bondgenoot geregtigd rekenden; geen Societeit was hun bekend, in welke de Bestuurders van der Bondgenooten gemeenschaplyken eigendom, met eenigen schyn van regt, de opening van den staat der zaaken aan de Leden, die zulks vorderden, zouden kunnen of mogen weigeren. Waarom zy verklaarden besloten te hebben om, van nu af aan, te rugge te houden alle zodanige Penningen als *Friesland*,

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1489. en voor 't Jaar 1783. bl. 323.

XI. BOEK. 1782.

Land, wegens Interessen van Generaliteits-Schulden, jaarlyks betaalde, tot zo lange hun Hoog Mogenden, in plaats van gedurig herhaalde, niets ter zaake doende, veel vertraagende, wederschriften, en woordentwisten, eenige volledige voldoeningen aan hun alzins billyken en regtmaatigen eisch zouden gegeeven hebben (*).

Dringen aan op de Vermindering der *Quota*.

Van vroegen tyde af heeft men, in ons Bondgenootschaplyk Gemeenebest, de moeilykheid ondervonden, om eene geëvenredigde verdeeling der Lasten te beraamen. Geen stuk bykans waar over zo veel en zo lang getwist is als over het aandeel, 't welk ieder Gewest, in de algemeene Belastingen, moet draagen, bekend onder den naam van de *Quota* op welk ieder is aangeslaagen (†). Geen der Gewes-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1137.

(†) P. PAULUS *Verkl. der Unie* I Deel 235 enz. De tegenwoordig stand hebbende verdeeling was, gelyk de eerste onderstaande Tafel uitwyst, waar in de *Stuiver* op *twaalf Penningen* gerekend wordt; en de verdeeling by byzondere beden was volgens de tweede ingerigt; wanneer het Landschap *Drenthe* één Gulden boven het honderd betaalt P. PAULUS als bov. bl 247——248.

Gelderland	*f* 5-11- 2.	*Gelderland*	*f* 5-12-13.
Holland	57-14- 8.	*Holland*	58- 6-4½.
Zeeland	9- 1-10.	*Zeeland*	9- 3- 8.
Utrecht	5-15- 5.	*Utrecht*	5-16-7½.
Friesland	11-10-11.	*Friesland*	11-13-2¾.
Overyssel	3-10- 8.	*Overyssel*	3-11- 5.
Stad en Lande	5-15- 6.	*Stad en Lande*	5-16-7½.
Drente	0-19-10.		
	f 100- : - :		*f* 100 - : - :

XI. BOEK. westen beklaagden zich hier over sterker dan *Zeeland* en *Friesland*; en bleef het eerstgemelde, zints een geruimen tyd,
1782. in gebreke om zyne aandeelen op te brengen. Reeds meermaalen, in deeze Eeuwe leverde het laatstgenoemde klagten in, dat het, ten aanziene van zyne Uitgestrektheid en Bronnen van Welvaard, te hoog was aangeslaagen (*). Naardemaal thans, wegens den Oorlog de Lasten hoogliepen, en derzelver drukkende zwaarte, by verdubbeling deeden gevoelen, zonden zy in Grasmaand een wydloopig Vertoogschrift aan hun Hoog Mogenden, loopende over de vyf volgende stukken.

Voor eerst oordeelden zy noodig te vertoonen „ de gelegenheid, en toestand van „ *Friesland*, ten einde de overige Bondgenooten daar volgens hunne eigene „ gesteldheid mogten vergelyken, om „ daar uit te moeten besluiten, hoe zeer „ de menigvuldige en zwaare tegenheden „ *Friesland* benevens, ja, boven zyne „ Medegenooten, in de Finantien ten „ uitersten verzwakt hadden. —— *Ten* „ *tweeden*, dat, om te voldoen aan het „ binnenlandsche vereisch ter herstellinge „ der geledene schade, en zo veel mo- „ gelyk nieuwe rampen voor te komen, „ en om tevens, met inspanninge van „ alle

(*) *Tegenw. Staat van Friesland* IV. Deel bl. 484——519

XI. BOEK. 1782.

„ alle benoodigde kragten, als getrouwe
„ Bondgenooten, zich te kwyten, van
„ die Pligten, door de Staaten van *Fries-*
„ *land* aan de Unie verschuldigd, door
„ hun niets was nagelaaten om die te
„ vinden uit zodanige over zwaare Las-
„ ten, dat ze altoos ophoopende en nooit
„ verminderende, aan de Ingezetenen ten
„ laatsten ondraaglyk waren geworden. —
„ *Ten derden*, dat *Friesland* bereids by
„ herhaalinge de ernstigste Aanzoeken ge-
„ daan hadt tot Verbetering of Verzag-
„ ting. —— *Ten vierden*, dat, uit aanmer-
„ king van deezen bekommerlyken toe-
„ stand en bovenmaatige bezwaaring, de
„ overige Medeleden van de Republiek,
„ (*Zeeland* alleen, wegens onmagt uitge-
„ zonderd,) verschuldigd waren, volgens
„ de gronden eener gezonde rede, na-
„ tuurlyke billykheid, en de volstrektste
„ noodzaaklykheid, om, even gelyk het
„ genoemde *Zeeland* was wedervaaren,
„ ook dit Gewest, als een verzwakt
„ Bondgenoot, te hulpe te komen en te
„ verligten; dat daar toe reeds zo veel-
„ vuldige Vertoogen ter Algemeene Staats-
„ vergaderinge, gedaan zynde, zonder de
„ gewenschte uitwerking te hebben tot
„ eenige de geringste Vertroostinge of
„ weezenlyke Verligting, hun Ed. Mo-
„ genden zich genoodzaakt vonden hun-
„ ne regtmaatige klagten als nog te ver-
„ nieuwen, in de billyke hoope van ein-
„ delyk eens verhoord, te zullen wor-
„ den. —— *Ten vyfden*, dat dezelve hun

„ Hoog

XI. BOEK. 1782. „ Hoog Mogenden, op 't nadruklykste „ onder 't oog moesten brengen, de be„ jammerenswaardige gevolgen, welke „ uit eene aanhoudende weigering, nood„ zaaklyk zouden voortvloeijen, zelfs by „ de geringste ligtgebeurlyke en buiten„ gewoone toevallen (*).”

Dit Vertoogschrift ging vergezeld van eenen Brieve aan de Hooge Bondgenooten, hun op het ernstigst verzoekende om 't zelve in overweeging te neemen, en een gunstig oor aan de uitgestorte klagte te willen leenen, tot redding van een Gewest, dat altoos in yver hadt uitgeblonken ter bevorderinge van het algemeen belang; en zulks door spreekende daaden, zelfs boven zyne kragten, betoond. —— Schoon hun Gewest zich in den akeligsten toestand, ten aanziene van de Finantien bevondt, hadden zy, egter, tot voorkoming van verwarringen, staande de tegenwoordige ongelegenheden van den Oorlog, nog ééne en wel de laatste pooging willen doen, door toestemming te geeven in de Gewoone en Buitengewoone Staaten van Oorlog voor het loopende jaar; doch konden zy niet verbergen, dat, by aldien hun Hoog Mogenden mogten verwylen met hun wettig beklag in over-

(*) *Deductie der Staaten van Friesland, over den slegten toestand van hunne Finantie* aan hun Hoog Mogenden, den 14 April 1782 gezonden, en by dezelve den 29 dier Maand ontvangen.

overeg, en 'er, nog geduurende dit Jaar, een voldoenend besluit op te neemen, zy zich in de onvermydelyke noodzaaklykheid zouden bevinden, om, ten opzigte van den volgenden staat van Oorlog voor 't Jaar MDCCLXXXIII, zodanige maatregelen te beraamen, als zy, tot herstellinge van hun uitgemergeld Gewest, geschiktst oordeelden. (*)

XI. BOEK. 1782.

Verzoeken de medewerking van zyne Hoogheid in die verligting.

Tot het bevorderen deezer lang vergeefsch gezogte Verligtinge, schreeven Staaten van *Friesland*, ten zelfden tyde, aan zyne Hoogheid; ten einde de Stadhouder, de belangen van *Friesland* op het sterkst ter harte neemende, door zyne veelvermogende ondersteuning, op 't kragtigst, mogt mede werken tot voorkoming van den geheelen en onherstelbaaren ondergang eens Gewests, waar toe hy de nauwste betrekking hadt, en 't geen met regt beschouwd mogt worden, als de Wieg en Bakermat van het hoogaanzienlyk Huis van *Oranje* en *Nassau* (†).

Staaten van *Friesland* dringen dit nader by hun Hoog Mogenden aan.

Hoe weinig Staaten van *Friesland* met dit alles uitwrogten, bleek uit hun herhaald schryven, in Wynmaand, by 't welke zy hun Hoog Mogenden den laatsten Brief en 't Vertoogschrift herinneren, en zich beklaagen, dat die beide tot nog toe onoverwoogen gebleeven waren;

(*) *Resol. Gen.* 29 April 1782.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1468.

XI. BOEK. 1782.

ren; „ zy konden," gelyk zy zich uitdrukten, „ niet ontveinzen ten hoogsten „ bekommerd en bevreesd te weezen, „ dat dit zo duidelyk, en ter overtuiging der Bondgenooten, naar waarheid „ betoogd stuk, het rampzalig en voor „ *Friesland* zeer haatlyk noodlot van „ voorgaande aan hun Hoog Mogenden „ toegezondene herhaalde Klaagschriften, „ wederom zou ondergaan, om in het „ duistere opgeslooten te blyven, en „ eener veragtlyke vergeetenheid opgeofferd te worden. —— Die onvriendelyke en onverdiende behandeling, „ waar mede men *Friesland* hadt bejegend, schoon naa *Holland* het meeste van „ de gansche Unie in de Kas der Algemeene Staaten opbrengende, en dus „ geenzins als een onverschillig Lid van „ het Bondgenootschap behoorde behandeld te worden, hadt hun op 't gevoeligst getroffen, en konden zy, uit „ overdenking van 't geen zy, als getrouwe Regenten aan hunne goede met „ overdrukkende lasten belaadene en egter geduldige Ingezetenen verschuldigd „ waren, niet nalaaten rondborstig te verklaaren, dat zy, by ontstentenisse van „ een spoedig en voldoend antwoord, „ vast besllooten hadden, om in de aanstaande Staaten van Oorlog, mitsgaders in alle de Petitien, die 'er in 't „ vervolg nog zouden mogen gedaan „ worden, niet hooger dan tot ƒ 8 - 13 - 2 ten „ honderd te zullen toestemmen en dus

„ de

„ de *Provinciaale Quota* met drie ten hon-
„ derd te verminderen. —— Was 'er
„ ooit een tyd gebooren om hunne regt-
„ maatige klagten uit te storten in den
„ schoot van het Bondgenootschap, en
„ niet alleen zulk eene onbewimpelde
„ verklaaring te doen; maar ook op de-
„ zelve eene daadlyke uitvoering te laa-
„ ten volgen, zo was het voorzeker de
„ tegenwoordige, dien men te recht als
„ een der allerhachlykste beschouwen
„ mogt en noemen kon. Een tyd! waar
„ in onze groote schulden hand over hand
„ nog dermaate toeneemen, dat ze, tot
„ zulk eene verbaazende hoogte op-
„ klimmen, dat wy ons buiten staat bevin-
„ den om de vereischte Intressen te kunnen
„ betaalen, daar het beklaaglykst vooruit-
„ zigt van eenen voortduurenden Oorlog,
„ derzelver vermeerdering onwederspree-
„ kelyk voorspelt, zo dat de onevenre-
„ digheid van ons aandeel in het draagen
„ der Lasten van de Unie, en in de toege-
„ staane Petitien in 't byzonder, eene
„ schier onherstelbaare wonde aan het
„ Lichaam van den Staat toebrengt, het-
„ zelve geheel verkankert, en eindelyk
„ te eenemaal werkloos maakt, en geheel
„ zal vernietigen. —— Het legt geen-
„ zins op onzen weg, ja het zou geheel
„ niet strooken met die edelmoedige ge-
„ voelens, welke den roem van *Friesland*
„ ten allen tyde hebben opgeleverd; en
„ waar mede wy nog bezield zyn, in-
„ dien wy onder de minagting van U

XI. BOEK. 1782.

„ Hoog Mogenden en van het Bondgenoot-
„ ſchap ſlaphartig bezweeken. Neen! wy
„ worden geroepen, om ons geheel be-
„ derf yverig voor te komen, voor de
„ waare belangen van ons Gewest getrouw-
„ lyk in de bres te ſtaan, en daar voor
„ zorgvuldig te waaken, —— Heeft het
„ *Zeeland* voormaals gelukt, eene aanmer-
„ kelyke Verligting in de Quota te mogen
„ erlangen, en door zyne onwrikbaare
„ ſtandvastigheid, in 't vervolg, en nog
„ heden ten dage andermaal Verligting te
„ genieten; wy hebben een even gelyk regt
„ om van elk Lid van de Unie te eiſchen,
„ dat wy desgelyks gehoord en onze regt-
„ maatige klagten, op dezelfde gronden
„ van billykheid rustende, in overweeging
„ genomen worden, om ons Gewest einde-
„ lyk eens verlost en ontheeven te zien
„ van den ondraaglyken Last, waar on-
„ der de andere Bondgenooten 't zelve,
„ tot nu toe, hebben doen zugten.

Antwoord van hun HoogMogenden.

Niet onbeantwoord bleef deeze tweede Brief. Tot een voorloopig beſcheid ſchreeven hun Hoog Mogenden, dat de Gelastigden in Grasmaand tot het onderzoek des Voorſtels van *Friesland* benoemd, nog geene vergadering gehouden, althans geen verſlag uitgebragt hadden; doch het groot aanbelang der zaake voor 't geheele Bondgenootſchap, in het toen ingeleverd Vertoogſchrift vervat, vorderde tyd tot een volledig onderzoek. 't Verloop van weinig meer dan vyf maanden kon, huns agtens, geen gegronde klagten verſchaffen

om

om de daar toe aangestelden van Naalaatigheid te verdenken, veel min om, zo kort daar naa, een zo sterken en met bedreigingen gepaarden Brief, te zenden: —— een Brief, waar over zy zich te meer moesten beklaagen; dewyl het hun voorkwam, dat by denzelven geen de minste agt geslaagen was op de zwaare tyden, waar mede de Republiek, zedert twee jaaren, hadt moeten worstelen, en zich nog bevondt; dit hadt Staaten van *Friesland* van zelve moeten overtuigen, dat het thans de gepaste tyd niet was, om, als by overylinge, derzelver Mede-bondgenooten te moeten noodzaaken om toe te geeven in een Verzoek, 't welk alleen zyn grond moest vinden in de billykheid der zaak zelve; uit een nauwkeurig onderzoek, zou zulks moeten blyken eer de Bondgenooten 'er zich van zouden willen en kunnen overtuigd houden; tot dit alles was tyd noodig, gelyk het voorbeeld van *Zeeland* uitwees. —— Zy beloofden het maaken van allen spoed. Doch het was geenzins te denken, en kon het ook van de Bondgenooten niet gevergd worden, om, wegens een stuk van die aangelegenheid, tot een Besluit te komen, zonder zelfs ieder in zyn Gewest alles onderzogt, gewikt en gewoogen te hebben. Zy konden overzulks, zich niet vleijen met eene zo spoedige afdoening als Staaten van *Friesland* wel zouden wenschen, en nog gaarne geduurende dit loopende Jaar zien. Het vooruitzigt op

XI. BOEK.
——
1782.

XI. BOEK. 1782.

dit alles hadt hun in de onvermydelyke verpligtinge gebragt, om Staaten van *Friesland*, ter behoedinge voor alle verdere onheilen van het zo zeer gedrukte Vaderland, by alles wat daar in dierbaar kon zyn, te moeten verzoeken, en op 't allerernstigste aan te dringen, dat zy toch, geduurende de Overweegingen van hunne klagten, welke zy voortgang zouden doen gewinnen, zich niet zouden gelieven te bedienen van die bedreigende Dwangmiddelen, van welke zy, met een zo sterken ophef, melding gemaakt hadden; naardemaal 'er niets klaarder te voorzien was, dan dat, door zodanig eene handelwyze, niet alleen alle banden der Unie zouden los gemaakt, maar ook *Friesland* zelve in den beklaaglykften staat gebragt, ja de geheele Republiek in de uiterste verwarring gedompeld worden. Al het welk te meer te dugten stondt, in de beklaaglyke omstandigheden, waar in het Gemeenebest reeds verkeerde, door den kostbaaren Oorlog, welke het genoodzaakt was te voeren tegen den zo onregtvaardigen aanval van het Ryk van *Engeland*, en waar uit het nimmer, met eenige eer, te redden was, dan door het toebrengen van alles, wat tot een dapperen wederstand behoorde, en waar toe by alle de Bondgenooten, al wat mogelyk was, met achteraanstelling van alle byzondere belangens, moest worden bygebragt en opgezet, en waar in zy vertrouwen dat Staaten van *Friesland* ook

geen-

geenzins zouden verflaauwen; maar blyven by hun Patriottischen en opregten yver, dien zy dus verre hadden doen blyken; terwyl zy, door zulk eene handelwyze, ook meer en meer de toegeevenheid en goedwilligheid der Medebondgenooten, omtrent derzelver billyke verlangens, zou kunnen opwekken en gewinnen (*). XI. BOEK. 1782.

Met dit antwoord hielden Staaten van *Friesland* zich niet te vrede. Het erkende uitstel hadt hun, gelyk zy in een naderen Brieve, in Slachtmaand gedagtekend, te kennen gaven; ten sterksten aangedaan; de tyd van vyf Maanden kwam hun overvloedig lang genoeg voor om eene zaak van die erkende aangelegenheid by 't geheele Bondgenootschap ter hand te neemen en af te doen. Zy konden, mogten en moesten 'er nog byvoegen, dat, zints den Jaare MDCCXVIII, en naderhand by herhaaling, dit zelfde Onderwerp ter overweeginge van hun Hoog Mogenden gebragt was. Uit welken hoofde het hun zeer ten onregte voorkwam van overyling te hooren gewaagen: een tydsverloop van vier en zestig jaaren was meer dan genoegzaam, om de regtvaardige klagten van eenen onderdrukten Bondgenoot, naar den eisch der Rede en Billykheid, ten nauwsten te onderzoeken. —— Geenzins stemden zy met hun Hoog Mo-

Wederschryven van *Friesland*.

(*) *Resol. Gen.* 29 Oct. 1782.

XI. BOEK. 1782. Mogenden in, dat deeze zwaare tyden volstrekt ongeschikt zouden weezen, om Verligtinge te krygen: zy hadden die in dit Tydsgewricht volstrekt noodig; en keurden het daarom betaamelyk, ja hun voornaamste Pligt, om met *zo veel yvers* op een spoedig herstel aan te dringen. 't Kwam hun hoogstsmertlyk voor tot dat uiterste punt gebragt te worden van den langgerekten draad hunner Langmoedigheid afgesneeden te zien, en genoodzaakt te zyn, zich te moeten bedienen van *Dwangmiddelen*; zy konden hun Hoog Mogenden verzekeren, dat deeze zogenaamde *sterke ophef* van bedreiging met dezelve, hunne ernstige *welmeening* was, die, in gevalle van weigeringe hunner billyke voordragt, van eenen daadlyken uitvoer zou agtervolgd worden.

Intusschen, verklaarden zy, zouden wy niet gaarne zien, dat zodanig eene handelwyze alle de *Banden der Unie zou losmaaken*, waar voor hunne Hoog Mogenden niet alleen scheenen bevreesd te zyn; maar ook te voorspellen, dat *Friesland zich zelven daar door in den beklaaglykst en toestand zou kunnen brengen.* —— Dezelfde gevoelens, die hun voorheen standvastig bezield, welke zy aangekleefd en door spreekende daaden betoond hadden, om alles toe te brengen tot versterking van den Band der eenigheid, vervulden hun nog, en zouden zy voorts het beklaaglyk noodlot, 't welk, naar de voorspelling hun Gewest boven 't hoofd hing, met eene gepaste lydzaam-

zaamheid, bedaardlyk afwagten. —— Zy hoopten, wyders, dat hun Hoog Mogenden en de Bondgenooten zouden gelieven te voorkomen, die *uiterfte verwarringen*, waar in zy vreesden, dat de Republiek zou gedompeld kunnen worden, indien zy in hunne Meening bleeven volharden: daar die verwarringen, greepen zy onverhoopt plaats, alleen aan het noodlooze uitftel, om hun regt te verleenen, zouden te wyten zyn. —— De gezamenlyke aanwending van alles wat tot een kragtdaadigen en dapperen tegenftand behoorde, moest door de Bondgenooten, met ter zyde ftelling van alle byzondere belangen, worden aangewend; doch dit floot geenzins in, dat zulks, door een onvermogend Gewest, als *Friesland*, meerder moest gefchieden, dan door de andere; daar de onevenredigheid van deszelfs aanflag in de Lasten des Gemeenen Lands, en het hoogfteigerend aandeel in de bereids toegeftaane Petitien, een klaar bewys uitleverden, dat men zulks van *Friesland* volftrekt ten onregte vorderde. — Wel wilden zy, door in hun goedgekeurden Patriottifchen en opregten yver voort te vaaren, de *Goedwilligheid* der Bondgenooten; (doch geenzins de *Toegeevenheid* gelyk hunne Hoog Mogenden goedvonden zich uit te drukken,) maar veel eer en liever de regtvaardige Sentimenten van behulpzaame Bondgenooten, omtrent zulke billyke verlangens, zoeken te gewinnen en op te wek-

XI. BOEK. 1782.

 ken.

XI. BOEK. 1782. ken. —— Uit kragte van dit alles volhardden zy in den gedaanen voorslag der verminderinge van hun aandeel; verwagtende, dat de Verdeeling op den Staat van Oorlog voor 't Jaar MDCCLXXXIII overeenkomstig met hunne geopenbaarde welmeening zou geschieden, op dat zy, in geval van onverhoopte weigeringe, huns ondanks, niet genoodzaakt zouden worden om zodanige kragtdaadige middelen in 't werk te stellen, als de zigtbaare regtvaardigheid hunner zaake hun aan de hand gaf (*).

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1481.

V A-

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

TWAALFDE BOEK.

INHOUD.

ADAMS *dringt om Antwoord aan by de Staaten. Bemoeyingen om dit te bevorderen.* CAPELLEN TOT DE MARSCH *spreekt in Gelderland ten zijnen voordeele. Frieslands besluit om* ADAMS *voor Afgezant en de Onafhangelykheid van de Americaansche Staaten te erkennen. De Kooplieden te Leyden leveren deswegen een Verzoekschrift in by de Regeering dier Stad. Verzoekschrift der Leydsche, Haarlemsche en Amsterdamsche Kooplieden. Inhoud van 't zelve. Verzoekschriften en mondlyke Voordragten daar toe strekkende, door eenige Hollandsche Steden by haare Regeeringen gedaan. De Steden van Holland besluiten eenpaarig tot de Vryerkenning der Americaansche Staaten; de Ridderschap is ongeneed. Vrees in eenige Steden van Holland,* XII. BOEK.

dat

XII. BOEK.

dat dit werk by hun Hoog Mogenden zou haaperen. Nieuwe vervoegingen by de Stadsregeeringen. Inhoud van het Dankadres by de Regeering van Amsterdam ingediend. Voordragt der Amsterdammeren wegens een byzonderen Vrede met Engeland. Bemoeyingen der Steden in Zeeland. Besluit aldaar om ADAMS *te erkennen. Hoe dit in Overyszel doorgaat, als mede in Utrecht. Stad en Lande doet dien stap; en eindelyk Gelderland mede.* ADAMS *by hun Hoog Mogenden voor Minister Plenipotentiaris der Vereenigde Staaten van America erkend.* ADAMS *krygt deswegen kennis. Verschillende Oordeelvellingen over die Vryverklaaring. Vreugdbetoningen deswegen. De Burger Societeit te Leeuwaarden doet by Staaten van Friesland den voorslag van eenen Gedenkpenning. Goedkeuring hier van. Gedenkpenning van eenen anderen stempel door drie Steden in Friesland vervaardigd. Begin des Handels op Noord-America. Het Bekendmaaken van de Onafhangelykverklaaring der Staaten van Noord-America by onzen Staat verwekt daar groote blydschap.* ADAMS *doet het voorstel tot een Verdrag van Vriendschap en Koophandel tusschen de beide Gemeenebesten. 't Marren der beraaminge van 't zelve. 't Verdrag gesloten. Inhoud des Verdrags.* ADAMS, *eene Geldleening ten behoeve van de Vereenigde Staaten van America alhier geopend hebbende, vertrekt na Parys. Raadpleegingen over het aanstellen van een Gezant by de Vereenigde Staaten van America.*

P. J. VAN BERG.

BERCKEL *daartoe benoemd.* VAN BERCKELS *Affcheid van hun Hoog Mogenden en Groot Mogenden. Zyn vertrek. Aankomst in Noord-America. Aanfpraak by 't Congres. Beantwoording door den Voorzitter van 't Congres. Aanzoeken om Confuls en Agenten in Noord-America te hebben. Het voorgevallene ten deezen Jaare in Noord-America. In Engeland verandert men van denkwyze omtrent het beoorlogen der Noord-Americaanen. Veranderingen in het Engelfche Staatsdienaarfchap. Handelingen in Frankryk over het Onafhangelyk verklaaren der Americaanfche Staaten, door Engeland. Dit werk krygt zyn beflag. Gedenkpenning tot gedagtenis dier Gebeurtenisfe. Standbeeld voor den Koning van Frankryk* LODEWYK DEN XVI. *te Philadelphia opgerigt.. Poogingen ter Vredehandeling tusfchen deezen Staat en Engeland. Oordeel van* FOX *over deezen Oorlog. Op welk een voet de Staat de Bemiddeling der Rusfifche Keizerinne aannam. Antwoord van haare Ruskeizerlyke Majefteit. Voorflagen van eenen Afzonderlyken Vrede en Wapenftilftand door Engeland gedaan, door Rusland onderfteund. Verfchillende gevoelens deswegen onder de Landzaaten. Sterke taal over dit onderwerp in Gelderland gevoerd door de Jonkheeren* ZUYLEN VAN NYVELDT *en* CAPELLEN TOT DEN MARSCH. *Raadpleegingen daar over in verfcheide Steden van Holland. Gefchil te Enkhuizen gereezen.*

Ge-

XII. BOEK.

Gedagten der Ridderschap en van Staaten van Holland op den gedaanen voorslag. Tweede Brief van Engeland tot naderen aandrang der Vredesvoorslagen. Op nieuw door Rusland ondersteund. Een byzonderen Vrede met Engeland en den Wapenstilstand door onzen Staat afgeslaagen. Gerustitelling van Frankryk, dat ook een afzonderlyken Vrede geweigerd hadt. 'Er doen zich beginzels van eenen algemeenen Vrede op. G. BRANTSEN, *als Minister Plenipotentiaris van deezen Staat na Parys gezonden. Frankryk betuigt de belangen van de Vrye Vaard voor deezen Staat by de Vredehandeling te zullen behartigen. Frankryk belooft de wedergave van de veroverde Volkplantingen. De Kooplieden te Amsterdam willen de schaden, door de Engelschen aan de Koopvaardye toegebragt opgegeeven hebben; gelyk mede die van Rotterdam. In Rotterdam brengt men ze ter kennisse van de Magistraat. Grootheid der geledene Schade en onwaarschynlykheid van Schavergoeding. Klagten van het Deensche Hof wegens de mishandelingen een Deensch Oost-Indisch Schip op de Kaap de Goede Hoop aangedaan. Berigt van Bewindhebberen op dit stuk. Nader en dringender Vertoog des Deenschen Afgezants. Beantwoording hier van. Klagten over den Kaper Capitein* KOELBERG, *van wegen 't Zweedsche Hof ingebragt ongegrond bevonden.*

De

XII. BOEK.

1782.

ADAMS dringt aan om Antwoord by de Staaten.

De Onafhangelyk Verklaaring der *Vereenigde Staaten van America*, om welke reeds zo veel Stryds gestreeden, zo veel Gelds gespild, zo veel Bloeds gestort was, en die onze *Vereenigde Gewesten* in den Oorlog met *Groot-Brittanje* inwikkelde, door den Heer ADAMS, in den voorleden Jaare, voorgeslaagen, met verzoek om als Gevolmagtigde deezer Staaten, by die des *Nederlandschen Bondgenootschaps* erkend te worden, draalde (*); doch was verre van uit het oog verlooren. De Voorstanders van deezen verwylenden stap waren onophoudelyk bezig om dien te vervorderen, en het daar toe te brengen. De Heer ADAMS, zich te *Amsterdam*, eene Stad hem zo zeer gunstig, meest onthoudende, liet geenzins na, al zynen invloed, ten beste zyner Landgenooten, aan te wenden. Het beloofde Antwoord op zyn reeds bykans verjaard Voorstel bleef agterwege. Eindelyk, des marrens moede, leverde hy, den negenden van Louwmaand deezes Jaars, aan den Voorzitter van hun Hoog Mogenden, een Geschrift over, behelzende eene herhaaling van den voorheen gedaanen Aanzoek, met de vraage om een beslissend Antwoord, 't welk hy aan zyn Souverain zou kunnen laaten toekomen.

Zulk

(*) Zie het IV. Deel onzer *Vaderl. Hist.* bl. 33.

XII. BOEK.

1782.

Bemoeyingen om dit te bevorderen.

Zulk een Voorslag, ter Algemeene Staatsvergadering ingediend, bragt alles in beweeging, en tragtte men thans, zo 't scheen, door spoed, het verwyl te willen vergoeden. De Kooplieden, die zich allen heil van de Vryverklaaring dier Staaten en eene Verbintenisse met dezelve beloofden, deeden bykans in alle Gewesten ongewoone poogingen, die nader en omstandiger verdienen gemeld te worden.

Capellen tot de Marsch spreekt ten zynen voordeele.

Capellen tot de Marsch was de eerste, die zich, over dit stuk, liet hooren, op eenen buitengewoonen *Gelderschen* Landdag, „ een langer vertraagen, „ om ons met dat reeds zo magtig geworden Volk te vereenigen, zou, zyns oordeels, ten gevolge hebben, dat onzen Ingezeetenen de middelen ontnomen wierden, om hunnen Koophandel en Welvaard, op 't voordeeligst, uit te breiden. —— Onze Fabrieken zouden, wanneer men by tyds daar voor zorgde, door het strenge verbod des invoers van *Engelsche* Manufactuuren in *America*, als uit derzelver kwynenden staat herleeven. —— Door een langer uitstel, om in deezen aan het verlangen des Volks te voldoen, zouden deszelfs Bestuurders zich verwytingen op den hals haalen, even als of de aanbiddelyke en gunstige schikkingen der goede Voorzienigheid verwaarloosd, en, als het ware, van de hand geweezen wierden." Dit stuk moest derhalven terstond tot een punt van overweeging gemaakt, en deswegen de

de noodige openingen ter Landschaps tafel gedaan worden. Dan de voorzittende Heer J. A. VAN HEECKEREN TOT ENGHUIZEN, oordeelde die Overweeging wat te voorbaarig: dewyl Staaten van *Holland* en *Zeeland*, de voornaamste Handeldryvende Gewesten, daar by onmiddelyk belang hebbende, zich hier over, voor als nog, niet verklaard hadden, en het derhalven niet zeer voegelyk zou weezen, dat Staaten van *Gelderland*, daar in slegts by gevolgtrekking betrokken, met hunne Besluiten voor uit liepen. Zyne bedenking om het tot eene volgende gelegenheid uit te stellen, bleek, by omvraage, het goedvinden der *Geldersche* Staaten te weezen (*).

XII. BOEK. 1782.

Frieslands besluit om ADAMS te erkennen.

Met rasser schreeden spoedden Staaten van *Friesland* in dit werk, daar zy, op den zes en twintigsten van Sprokkelmaand, tot het Besluit kwamen, om den Heer ADAMS als Gezant, en gevolglyk de *Staaten van America* voor *Onafhangelyk*, te erkennen. (†)

Het draalen van *Holland*.

Het niet driftiger voortslaan van *Holland*, op 't welk *Gelderland* scheen te wagten, en daar *Friesland* zich zo voorbeeldlyk yverig betoonde, liep zommigen in 't oog; zy vreesden, dat vertoeven, even als in 't geval der toetreeding tot de *Gewapende Onzydigheid*, ons van gewigtige voordeelen

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 258.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 396.

XII. BOEK. — 1782. len zou verstrekken. De Kooplieden, wiens Handel zo zeer verkort en gestremd was, zagen om, na nieuwe bronnen van Koophandel, deeze dagten zy zouden geopend vloeijen, door eene tydige Vryverklaaring van *America*. Zy vreesden, dat *Engeland*, misschien eerlang de Onafhangelykheid dier Staaten erkennende, hun zou ontzetten van de voordeelen eens vryen Handels op dat nieuw Gemeenebest; of dat zy althans, wanneer men hier mede draalde, geene voordeelen boven andere handeldryvende Volken zouden kunnen bedingen. Zulks zette hun aan tot het doen van een ongewoonen stap. —— Een stap, zo men wil, niet weinig verhaast doordien 'er beweerd was, dat slegts weinig Kooplieden, misschien vyf of zes Handelhuizen in dit Gemeenebest, belang hadden by de Vryerkenning van *America*; doch 't zy dit wanbegrip of voorstel plaats gehad hebbe, dan niet, het bleek welhaast, dat een aanzienlyk getal der eerste Handelaaren belang stelden in de Vryverklaaring der Dertien Staaten.

De Kooplieden te *Leyden* leveren deswegen by de Regeering dier Stad een Verzoekschrift in.

Op den achttienden van Lentemaand, leverden de Kooplieden en Fabrikeurs te *Leyden* een Verzoekschrift in by de Vroedschap en Regeerders dier Stad, den droeven toestand der Handwerken vermeldende, met voordragt, dat het tydstip nu daar was, op 't welk men kragtdaadig moest voortvaaren met de Vryerkenning van *America*; teffens verzoekende, dat zy

zy hun veel vermogenden invloed op het spoedig bevorderen deezer zaake zouden betoonen.

De *Leydsche* Kooplieden, Fabrikeurs, en Trafikanten vervoegden zich by die der Steden *Haarlem* en *Amsterdam*, om een Verzoekschrift, daar toe strekkende, hun Hoog Mogenden aan te bieden, 't zelve in den schoot der Staaten van *Holland* eerst nederlegende. Hoe zeer ook altoos, met eene volkomene bereidwilligheid, berust hebbende in het Bestuur en de Besluiten der Algemeene Staaten, en hoe ongaarne ook hunne gewigtige Overleggingen stoorende, meenden zy egter thans de vryheid te mogen neemen, ja rekenden het, als regtgeaarte Ingezetenen, van hun onvermydelyken pligt, om, in het tegenwoordig allerhachlykst tydstip, voor de Republiek, 's Lands Vaderen met de voorstelling hunner belangens ootmoedig te naderen. In dit Verzoekschrift, den twintigsten van Lentemaand overgeleverd, lieten zy zich, onder andere, in deezer voege hooren.

XII. BOEK. 1782. Verzoekschrift der *Leydsche*, *Haarlemsche* en *Amsterdamsche* Kooplieden by den Staat.

„ Welk waar *Nederlander* is 'er, wien
„ het belang des lieven Vaderlands ter
„ harte gaat, die kan ontveinzen, en zich
„ zonder schrik voorstellen, den droeven
„ toestand, waar in wy, door den zo on-
„ verwagten en onverdienden, als onregt-
„ vaardigen en trouwloozen, aanval der
„ *Engelschen* zyn gedompeld geworden?
„ Wie zou, omtrent twee jaaren geleden,
„ hebben durven voorspellen, en wie zou

XII. BOEK. 1782.

„ niet tegenstaande de duistere wolken die „ toen reeds zamen trokken, hebben kun„ nen gelooven, dat onze Handel en „ Zeevaard, met alle de oneindige aan„ kleeven van dien, de steun en welvaard „ van de Republiek, zo schielyk, tot zulk „ eene verschriklyke laagte zou gevallen „ en gebleeven zyn? Dat, daar nog in „ den Jaare MDCCLXXX, meer dan „ twee duizend *Hollandsche* Schepen door „ de *Zond* voeren, 'er, in het gansche Jaar „ MDCCLXXXI, niet één op die Lyst zou „ gevonden worden? Dat, daar de gehee„ le Oceaan met onze Schepen als bedekt „ was, men nu genoegzaam geen onzer „ Kielen denzelven ziet bebouwen, en „ en dat wy onze geheele Scheepvaard, „ by alle Volken eertyds zo zeer geagt, „ en met voorkeuze bejegend, nu geheel „ en al in handen van andere Mogenheden „ zouden hebben moeten zien overgaan?

„ Het zou geheel overtollig weezen om „ breedvoerig op te haalen, de verbaazen„ de schadens en verliezen by de Ingeze„ tenen geleden, door de onvoorziene „ wegneeming en plundering der Volk„ plantingen, en van hunne Schepen. „ Rampen zeker, die meer onmiddelyk „ den Koopman treffen; doch die eenen „ algemeenen invloed hebben, en den ge„ ringsten Ambagts- en Werkman de uit„ werkzels des kwynenden Handels ten „ sterksten doen gevoelen. Dan hoe groot „ dezelve ook zyn mogen, zouden deeze „ schadens, (buiten de Vergoedingen on-

„ der

XII. BOEK. 1782.

„ der U Hoog Mogendens hoogst
„ Vaderlyke voorzorgen, door een kragt-
„ daadigen tegenstand, van een afgestreeden
„ Vyand te wagten,) door tyd en vlyt
„ mogelyk zyn te herstellen, indien deeze
„ stilstand des Handels slegts voor eene
„ wyl was, en de nyvere Handelaar de
„ Bronnen zyner toekomende welvaard
„ niet gestopt zag: dan het is dit aller-
„ kommerlykst vooruitzigt, dat Ons thans
„ ten sterksten ontroert, daar het de groot-
„ ste dwaasheid en zorgloosheid zou wee-
„ zen, zich te willen verbeelden en stil te
„ zitten in de verwagting, dat de thans
„ afgeweeke Handel naa den Vrede we-
„ der herwaards zal keeren, daar de On-
„ dervinding zulks ten sterkste weder-
„ spreekt, en het allerblykbaarst is, dat
„ de Volken thans in der zelver bezit,
„ het grootste gedeelte zullen blyven be-
„ houden. Wy zien, derhalven, angstig
„ uit na nieuwe Bronnen om ons, in 't
„ vervolg, eenen beteren voorspoed te be-
„ looven, en meenen die gevonden te heb-
„ ben in het nieuw Tooneel des Handels,
„ het welk de *Vereenigde Staaten* van
„ *Noord-America* opleveren; eenen Han-
„ del waar van wy, op dit oogenblik, en
„ op dit oogenblik ook maar alleen, in de
„ gelegenheid meenen te zyn, ons een
„ goed gedeelte te kunnen verzekeren, en
„ welker groot aanbelang, gevoegd by de
„ vrees van Ons dit laatste en éénigste uitzigt
„ te zullen zien ontglippen, ons deedt be-
„ sluiten, onze bedenkingen voor te draa-

XII. BOEK. 1782.

„ gen, en de aandagt van U Hoog
„ Mogenden daar op te verzoeken.

„ Het kan niet," vaaren wy voort,
„ ontkend worden, dat *Engelands* groote
„ Magt in zynen Handel op *America* be-
„ ſtaan heeft, de Schatten daar door in
„ 'sLands Schatkist gebragt; de buiten-
„ gemeene welvaard van veele Handel-
„ huizen; de alles overtreffende bloei
„ hunner Manufactuuren, waar van de
„ welverzekerde aftrek het meest tot der-
„ zelver volmaaking heeft toegebragt,
„ ſtrekten daar van tot overtuigende bewy-
„ zen. —— Dan, hoe zeer men in 't
„ algemeen veronderſtelt, dat *Engeland*
„ in zyne Manufactuuren niet te evenaa-
„ ren is, blykt het egter uit de Katoen-
„ Fabrieken te *Rouaan*, de Wollen-Fa-
„ bricken van *Amiens*, *Duitschland* en
„ *Overysſel*, de ſpelden van *Zwol*, dat
„ ook alles niet tot *Engeland* behoeft
„ bepaald te blyven; maar dat men ook
„ elders wel in ſtaat is, of zou zyn,
„ hun, in veele opzigten, te evenaa-
„ ren.

„ Gunt Ons, Hoog Mogende Heeren!
„ om in geen verdere ontvouwing te
„ treeden, hier by uwe aandagt te ver-
„ zoeken op den toeſtand van *Frankryks*
„ Koophandel, in het begin van den
„ Oorlog. Dezelve was, door aanhou-
„ dende verliezen, even gelyk de onze,
„ by na geheel geruineerd, veelen hun-
„ ner Kooplieden was de magt, ande-
„ ren den moed, benomen om den Han-

„ del

„ del te vervolgen; hunne Fabrieken
„ kwynden, de schamele Gemeente zugt-
„ te, met één woord, alles vertoonde de
„ akeligheden des Oorlogs; daar nu hunne
„ Zeeplaatzen, over bevolkt zynde, moe-
„ ten uitgelegd worden, daar nu hunne
„ Fabrieken, tot een te vooren nooit ge-
„ kenden trap van aftrek gekomen, zich
„ ook meer en meer beginnen te volmaa-
„ ken, zo dat de rampen des Oorlogs
„ aldaar bykans niet meer gevoeld wor-
„ den. Daar het nu volkomen zeker is,
„ dat deeze gunstige verandering byna
„ geheel uit hunne Verbintenis met *Ame-*
„ *rica* voortvloeit, en dit zelfs, in den
„ Oorlog, die tog altoos hinderlyk is,
„ plaats heeft, laaten wy het aan het
„ hoogverlicht oordeel van U Hoog Mo-
„ genden, te besluiten, wat ook voor ons
„ uit dergelyk eene Verbintenis, nu, en
„ voor al in Vredes tyden, te wagten is.
„ — Ondertusschen hebben wy zelve
„ eene korte, doch naar maate van de duur-
„ ring, eene zeer sterke Preuve, op onze
„ Volkplanting van *St. Eustatius* in 't by-
„ zonder, mogen ondervinden, van het
„ belang des *Noord-Americaanschen* (schoon
„ niet eens onmiddelyken) Handels. De
„ Registers van de *West-Indische* Maat-
„ schappye, zouden U Hoog Mogenden
„ hier van voldingende bewyzen kunnen
„ opleveren; en, in de daad, hunne
„ meeste Voortbrengzels zyn voor onze
„ Markten allergeschiktst, en wy hebben
„ daarentegen veele gerieflykheden en be-

XII. BOEK.

1782.

XII. BOEK. 1782.

„ noodigdheden voor hun, of in ons eigen Land, of in de nabuurige *Duitsche* Staaten. Ook zyn 'er nu nog veele kwynende Fabrieken in alle de Gewesten van ons Land, die, aangespoord door Belooningen, of door vermindering van Belastingen, misschien weder in bloei zouden te brengen weezen. En van welk een aanbelang de Fabrieken voor een Land zyn bewyzen genoeg de aanzienlyke Bevoordeelingen, door de *Engelsche* Staatkunde, tot aanmoediging der Fabrieken uitgeloofd en betaald, en waar van zy meer dan de bedoelde gevolgen ondervonden hebben.

„ Wy zyn volkomen bewust, welke groote hinderpaalen altoos het in gebruik brengen van Nieuwe Fabrieken beletten, schoon ook in deugd waarlyk beter, het geen wy gerust durven beweeren, dat het geval van veele onzer Fabrieken boven die der *Engelschen* is; ook hier toe kan nimmer een gunstiger tydstip dan dit tegenwoordige voorkomen; naardemaal de invoer van alles, wat *Groot-Brittanje* en deszelfs Volkplantingen voortbrengen, door een Besluit van het Congres verboden is: waar door en Winkelier en Gebruiker in de noodzaaklykheid gebragt zyn, om hunne toevlugt tot andere Goederen te neemen, wanneer onder het gebruik derzelven de vooroordeelen daar tegen vernietigd zullen worden.

„ Het

„ Het zyn de Fabrieken alleen niet, XII.
„ Hoog Mogende Heeren! welke een BOEK.
„ duurzaam voordeel voor onze Republiek
„ belooven, de Scheepvaard zal 'er ook 1782.
„ inzonderheid door bevorderd worden; want het is verre van daar, dat, zo als zommigen beweeren, de *Americaanen*, ééns in het gerust bezit hunner Onafhangelykheid zynde, zy deeze beide Takken met kragt zelve zullen voortzetten, en wy dan, in 't vervolg, geheel daar uit zouden geraaken. Immers wie, die maar eenige kennis van *America* en de uitgestrektheid diens Lands heeft, weet niet, dat het getal der Inwoonderen niet naar dezelve geëvenredigd is, en dat zelfs de beide Oevers van de *Missisippi*, de schoonste streek van dat alleszins vrugtbaar Gewest, nog te bebouwen zyn, en dat hier toe zo veele handen vereischt worden, dat zy zich niet met het aanleggen van nieuwe Fabrieken zullen of kunnen ophouden, zo om de meerdere Lasten daar aan verknogt, als voornaamlyk, om dat de vermeerdering en afvoer hunner Voortbrengzelen daar door gestremd zouden worden. — Het is dan om dezelfde reden, (de niet genoegzaame Bevolking naamlyk,) dat zy nauwlyks het benoodigde getal ter vervulling der Visscheryen, aan hun Land eigen, zullen kunnen vinden, en dus genoodzaakt zullen zyn de Vragtvaard aan ons over te laaten.

XII. BOEK. 1782.

„ Ook is het geen enkel onzer Gewesten, veel min eenige weinige Steden in dezelve, die het Voordeel van deezen Handel zullen genieten. Neen, Hoog Mogende Heeren! wy houden ons verzekerd, dat het Voordeel zich over alle de Gewesten, en de *Generaliteits Landen*, zal uitstrekken. *Gelderland* en *Overyssel* kunnen hunne Linnen-Rokstreepen- en andere Fabrieken niet genoeg uitbreiden, ja zelfs de Schoenmaakeryen in de *Langestraat* zullen een verbaazenden aftrek hebben. Genoegzaam alle de Fabrieken van *Utrecht* zullen in bloei geraaken, gelyk ook te *Leyden*. *Haarlem* zal zyne kwynende Twynderyen- Kant- Lint- en Koord-Fabrieken zien herleeven; *Delft* zyne Plateel-, *Gouda* zyn Pypen-bakkeryen verbaazend veel in vertier zien toeneemen.

„ Hoe grooter nu de Voordeelen zyn, welke wy ons uit een wettigen en welbeschermden Handel met *America* voorstellen, hoe meer wy dugten, dat het gelukkig oogenblik zal voorbyslippen, 't geen ons en de geheele Republiek, deeze Voordeelen kan verzekeren. —— Het tydstip is 'er, 't welk alles moet beslissen. De *Engelsche Natie* is den Oorlog moede; en, daar dat Volk zo ligt tot uitersten overslaat, vreezen wy, (en zo wy vertrouwen niet zonder grond,) dat eene volkomene Vryerkenning welhaast zal plaats vinden; inzonderheid als zy kans zien om nog iets ten hunnen voor-

„ dee-

„ deele, of ten minsten iets ten onzen na-
„ deele, van *America* te kunnen bedingen.
„ En wat zou toch de *Americaanen* kun-
„ nen beweegen, om, in het maaken van
„ Vrede en Vriendschap met *Engeland*
„ eenig agt te slaan op de belangen van
„ onze Republiek? wanneer *Engeland*
„ slegts maar kon bedingen, dat wy eene
„ zwaardere Belasting van onze Schepen
„ moesten betaalen, was het niet een
„ steedsduurend nadeel; maar ook genoeg
„ om aan de laatste Naakomelingschap,
„ een droevig bewys van onze groote in-
„ schiklykheid voor een kwaadaartigen Vy-
„ and over te brengen. — Wy kunnen niet
„ nalaaten te hoopen, dat zulke en openbaa-
„ re stap van de Replubliek grootlyks bevor-
„ derlyk zou zyn om te spoediger een alge-
„ meenen Vrede te bekomen. Een geest
„ om het vuur des Krygs te bluschen,
„ heerscht in *Engeland*, en een moedig
„ en ernstig gedrag van de Republiek kan
„ niet anders dan het verlangen na den
„ Vrede voltooijen.

„ Wy vertrouwen, Hoog Mogende
„ Heeren! zo veele redenen tot een spoe-
„ dig Besluit in deezen te hebben aange-
„ voerd, dat wy, van uwe alleszins Va-
„ derlyke trouwe eene billyke inagtnee-
„ ming van deezen onzen eerbiedigen
„ voordragt, durven verwagten, die uit
„ geen ander roerzel is voortgekomen,
„ dan uit ware zugt voor de dierbaare be-
„ langen van ons lieve Vaderland: dewyl
„ wy het voor zeker houden, dat, zo dra

„ dee-

XII. BOEK. 1782.

Verzoekschriften en mondlyke Voordragten door eenige *Hollandsche* Steden by haare Regeeringen gedaan.

„ deeze onze ſtap in *Engeland* bekend „ wordt, en 'er hoope is, dat zy ons kunnen voorkomen, van de *Engelſche* zyde „ zelve, zo ras doenlyk, de Onafhangelykheid zal erkend worden." (*)

Terwyl dit in bewerking was, lieten de Kooplieden en Fabrikeurs der Steden *Haarlem* en *Amſterdam* niet na, uit overweging van den verſchuldigden eerbied en van uitſteekenden klem die de Stem der Leden van hunne aanzienlyke Regeeringen in de Staatsvergaderingen hadt, dezelve byzondere Verzoekſchriften, op het ſpoor der *Leydenaaren*, ter hand te ſtellen. De voornaamſte Belanghebbers in Handel en Fabrieken te *Haarlem*, gaven hunne Regeering een kort Verzoekſchrift by de Smeekbrieven aan hun Hoog Mogenden en hun Ed. Groot Mogenden over, daar die van *Amſterdam* een ſterk en vry breedvoerig Verzoek aan hunne Burgemeesters en Regeerders voorſtelden. De handeldryvende Ingezetenen van *Rotterdam* en *Schiedam* leverden, door dezelfde zugt gedreeven, ſchriftlyke Verzoeken in by hunne Stadsregeeringen, die niets dan Vryheid en Vaderlandsliefde ademden. — Zonder den voortvaarenden Yver en Vaderlandſche Trouw van eenige Stad in *Holland* gering te agten, mag men, buiten grootſpraak, zeggen, dat *Dordrecht* in deeze dagen meermaalen de doorſtaandſte blyken gaf, dier twee Vaderlandſche Deugden.

Hier

(*) *Reſol. van Holl.* 21 Maart 1782.

Hier aan schynt men te moeten toeschryven, dat de Kooplieden van *Hollands* oudste Stad, volkomen overtuigd van de Voortvaarenheid en Waakzaamheid hunner Regeeringe, het noodloos keurden, schriftlyk by dezelve aan te houden om eene zaak van eene zo spreekende noodzaaklykheid, gelyk zy de Vryverklaaring van *Noord-America* keurden, te helpen tot stand brengen, zich alleen by monde tot hunne Regeerders vervoegden, hun vol dankbaarheid, de welvaard van hun Vaderland en Stad aanbevelende. —— De Bestuurders en Fabrikeurs der Porcelein Fabriek te *Delft*, bezig met het beraamen van een Verzoek aan de Stadsregeering, verstonden inmiddels, dat 'er reeds een Besluit, ten voordeele der *Americaansche* zaaken, by dezelve genomen was; waarom zy hun Verzoek in eene Dankbetuiging veranderden. —— Schoon *Noord-Holland* dit yverspoor van *Zuid-Holland* niet betradt, verscheenen egter de Kooplieden nevens de Reeders in de Haringvisschery binnen *Enkhuizen* met een Verzoekschrift by hunne Regeering, 't welk de doorslaandste tekens droeg, dat zy in Vaderlandliefde en zugt voor den Koophandel, de *Zuid-Hollandsche* Steden niet weeken, en met dezelve ten vollen instemden zo in de Verzoekschriften by hun Hoog Mogenden, als by de Stads-Regeeringen ingediend. (*)

Eeni-

(*) Zie alle deeze Stedelyke Verzoekschriften en

XII. BOEK.

1782.

De Steden van *Holland* besluiten eenpaarig tot de Vryerkenning; de Ridderschap is ongereed.

Eenige Kooplieden gaven zich oneindige moeite, om, in de onderscheide Steden, dit werk aan den gang te brengen, en voort te zetten: eene onvermoeide pooging van zo gelukkigen uitslag beantwoord, dat dit alles, binnen één week tyds, voorviel. Deeze bykans ongelooflyk spoedige voortgang, moet toegekend worden, zo aan 't blykbaar belang 't geen men in deeze zaake stelde, als aan den yver, die doorgaans alle Volkshandelingen bezielt. Het gevolg hier van was, dat, zo dra dit stuk ter tafel van *Holland* gebragt werd, terstond Negen Steden zich vol uit, zonder eenige de minste bepaaling, voor het erkennen van den Heer ADAMS als Afgezant van de *Vereenigde Staaten van America* verklaarden, waar by zich, op de volgende Vergadering, de overige Negen Steden voegden. De Ridderschap alleen betuigde nog ongereed te weezen: waar op, gelyk verhaald wordt, *Dordrecht* in 't midden bragt, „ dat, daar alle de Leden, schoon „ Afgevaardigden ter Vergaderinge zynde, „ zich van Last hadden voorzien, het by „ dezelven van eenen byzonderen invloed „ moest zyn, dat de Ridderschap, die al- „ toos aanweezig was, alleen zich onge- „ reed verklaarde; het geen, naar maate „ van 't gewigt der zaake, een leevendig „ be-

en Aanspraaken by een verzameld agter den *Gedenkzuil der Vryverklaaring van Noord-America*, door A. LOOSJES Pz. Te Amst. 1782.

„ bezef voor de Natie zyn zou, hoedanig „ dat Lichaam op 't belang des Lands „ dagt." Deeze tusschen beide ingebragte aanmerking van *Dordrecht* verstoorde, voegt men 'er by, den Raadpensionaris dermaate, dat hy den Afgevaardigden dier Stad te gemoet voerde, „ dat de Ridder„ schap zich, door *Dordrecht* op eene zo „ verregaande wyze niet wilde laaten tax„ eeren." Waarop *Dordrecht* alleen hervatte „ dat de zaak nu reeds maanden in „ overweeging geweest was. (*)"

Vrees in eenige Steden van *Holland*, dat dit werk by hun HoogMogenden zou haaperen. Nieuwe vervoegingen by de Stadsregeeringen.

Wanneer, op den negen en twintigsten van Lentemaand, by Staaten van *Holland* besllooten was om ter Algemeene Staatsvergadering de zaak daar heen te stuuren, en 'er ten sterksten op aan te dringen, dat de Heer ADAMS, onverwyld, als Afgezant des *Vereenigde Staaten van America*, mogt erkend en toegelaaten worden, en de Raadpensionaris last gekreegen hadt, om dien Heer, thans in *'s Gravenhaage* zyn verblyf houdende, van deezen stap te verwittigen (†), waren niet weinigen met vreeze bevangen voor het sluiten van eenen afzonderlyken Vrede met *Engeland*, en dat hier door de Vryverklaaring van *Noord-America* by de hooge Bondgenooten zou vertraagd worden. De Kooplieden van *Dordrecht*, begaven zich andermaal, met een zeer kort, doch sterk, mondeling verzoek

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 286.

(†) *Resol. van Holland* 29 Maart 1782.

XII. BOEK. 1782. zoek by den Voorzittenden Burgemeester om dien, als 't Hoofd der Regeeringe, dank te zeggen voor den betoonden yver in het bevorderen van de erkende en de lang gewenschte Onafhangelykheid van *Noord-America*, teffens op het nederigst hun verlangen te kennen geevende, om, indien 'er, onverhoopt, by de hooge Bondgenooten, omtrent deeze allerheilzaamste zaak, eenige zwaarigheid werd gemaakt, van wegen die Stad, ter Vergaderinge van hun Ed. Groot Mogenden voor te stellen, „ het beraamen van zodanige „ Middelen, waar door dit Gewest niet „ zou worden beroofd van de gewigtige „ Voordeelen, die door eene erkentenis „ der Onafhangelykheid van *Noord-America* noodwendig plaats moesten hebben: „ en, zo by de Leden der Vergaderinge „ van *Holland* mede desaangaande eenige „ zwaarigheden mogten ontstaan, die het „ beraamen van gepaste Middelen zouden „ beletten, dat als dan by de Regeering „ van *Dordrecht* zodanige Maatregels mogten genomen worden, als strekken konden om de Kooplieden dier Stad de gewenschte Vrugten deezer erkende Onafhangelykheid te doen genieten." —— Die van *Leyden*, *Amsterdam*, *Rotterdam* en *Schiedam*, wenden zich weder, met breede Vertoogen, tot hunne Regeerders, deels strekkende tot dankbetuiging voor het verrigtte ter Vergaderinge van *Holland*, overeenkomstig met de voorheen gedaane Verzoeken; deels om hunne gevoelens

over

over een afzonderlyken Vrede met *Engeland* klemmend en vrymoedig te uitten; doch die van *Haarlem* scheenen het onnoodig te keuren, ten vollen overtuigd van de Vaderlandsgezindheid hunner Regeeringe. — XII. BOEK. 1782.

Tot een staal deezer laatste Vervoegingen by de Stadsregeeringen, en teffens van de heerschende denkwyze by het handeldryvend deel der *Hollanderen*, kunnen de volgende trekken dienen, ontleend uit het *Dank-Adres* van de Kooplieden der Stad *Amsterdam* aan Burgemeesteren, Oudburgemeesteren en Vroedschap. Zy lieten zich dus hooren: „Het deel, 't welk „U Ed. Groot Agtb. in het tot stand „brengen van de Onafhangelyk Verklaa„ring van *America* ter Vergaderinge van „*Holland* gehadt hebben; de bewustheid „dat de Agtb. Raad deezer Stad, op „voorstelling van U Ed. Gr. Agtb. hier „in reeds genoegzaam bewilligd hadt, „vóór en aleer nog het Verzoekschrift, „onlangs aan U Ed. Groot Agtb. ter „hand gesteld, ter kennisse van de Vroed„schap gebragt hadt kunnen worden; de „herinnering, eindelyk, van 't geen hier „omtrent reeds in den Jaare MDCCLXXVIII, „met de pryslykste bedoelingen en lof„lykste vooruitzigten, gedaan en verrigt „is; en 't welk nu met eene zo open„lyke, als algemeene, goedkeuring be„kroond wordt, stellen Ons in de on„vermydelyke verpligting om U Ed. „Gr. Agtb. en U Ed. Agtb. met dit

Inhoud van het Dank Adres te *Amsterdam* ingediend.

XII. BOEK. 1782.

„ noodigdheden voor hun, of in ons eigen Land, of in de nabuurige *Duitsche* Staaten. Ook zyn 'er nu nog veele kwynende Fabrieken in alle de Gewesten van ons Land, die, aangespoord door Belooningen, of door vermindering van Belastingen, misschien weder in bloei zouden te brengen weezen. En van welk een aanbelang de Fabrieken voor een Land zyn bewyzen genoeg de aanzienlyke Bevoordeelingen, door de *Engelsche* Staatkunde, tot aanmoediging der Fabrieken uitgeloofd en betaald, en waar van zy meer dan de bedoelde gevolgen ondervonden hebben.

„ Wy zyn volkomen bewust, welke groote hinderpaalen altoos het in gebruik brengen van Nieuwe Fabrieken beletten, schoon ook in deugd waarlyk beter, het geen wy gerust durven beweeren, dat het geval van veele onzer Fabrieken boven die der *Engelschen* is; ook hier toe kan nimmer een gunstiger tydstip dan dit tegenwoordige voorkomen; naardemaal de invoer van alles, wat *Groot-Brittanje* en deszelfs Volkplantingen voortbrengen, door een Besluit van het Congres verboden is: waar door en Winkelier en Gebruiker in de noodzaaklykheid gebragt zyn, om hunne toevlugt tot andere Goederen te neemen, wanneer onder het gebruik derzelven de vooroordeelen daar tegen vernietigd zullen worden.

„ Het

„ Het zyn de Fabrieken alleen niet, „ Hoog Mogende Heeren! welke een „ duurzaam voordeel voor onze Republiek „ belooven, de Scheepvaard zal 'er ook „ inzonderheid door bevorderd worden; „ want het is verre van daar, dat, zo als „ zommigen beweeren, de *Americaanen*, „ ééns in het gerust bezit hunner Onaf- „ hangelykheid zynde, zy deeze beide „ Takken met kragt zelve zullen voortzet- „ ten, en wy dan, in 't vervolg, geheel „ daar uit zouden geraaken. Immers wie, „ die maar eenige kennis van *America* en „ de uitgestrektheid diens Lands heeft, „ weet niet, dat het getal der Inwoonde- „ ren niet naar dezelve geëvenredigd is, „ en dat zelfs de beide Oevers van de *Mis-* „ *sisippi*, de schoonste streek van dat alles- „ zins vrugtbaar Gewest, nog te bebou- „ wen zyn, en dat hier toe zo veele han- „ den vereischt worden, dat zy zich niet „ met het aanleggen van nieuwe Fabrieken „ zullen of kunnen ophouden, zo om de „ meerdere Lasten daar aan verknogt, als „ voornaamlyk, om dat de vermeerdering „ en afvoer hunner Voortbrengzelen daar „ door gestremd zouden worden. — Het „ is dan om dezelfde reden, (de niet ge- „ noegzaame Bevolking naamlyk,) dat zy „ nauwlyks het benoodigde getal ter ver- „ vulling der Visscheryen, aan hun Land „ eigen, zullen kunnen vinden, en dus „ genoodzaakt zullen zyn de Vragtvaard „ aan ons over te laaten.

XII. BOEK. 1782.

„ 'er zelfs, tot verwondering van elk on-
„ bevooroordeelden, in 't geheel geene,
„ of althans geene genoegzaame blyken
„ van eene overvoering van Contrabande
„ Goederen voor handen zyn. —— Ter-
„ wyl de omstandigheid, waar in men dee-
„ ze of dergelyke inboezemingen ver-
„ spreidde, dusdanig eene handelwyze
„ nog haatlyker maakt; naardien men zulks
„ verrigt heeft in een tyd, waar in de Koop-
„ handel en Zeevaard van *Amsterdam*, met
„ die van de gantsche Republiek, by ge-
„ brek van noodige bescherming, op de-
„ welke zo dikwyls en zo ernstig door U
„ Ed. Gr. Agtb. en Ed. Agtb., zelfs
„ vóór den aanvang der Onlusten tusschen
„ *Groot-Brittanje* en de *Vereenigde Staaten*
„ *van Noord-America* ontstaan, aangedron-
„ gen was, den eersten en genoegzaam
„ eenigen aanval van eenen onregtvaardi-
„ gen en trouwloozen Bondgenoot moes-
„ ten ondergaan —— in een tyd, waar in
„ de voor onderneemingen gevormden
„ Koopman, *de vrugt* van zynen arbeid en
„ zorgen, *het Loon* van zyn onvermoei-
„ den vlyt, het *Erfdeel* voor zyne Kinde-
„ ren geschikt, zich, door uitheemsch
„ Geweld en onbegrensde Heerschzugt,
„ moest zien ontweldigen, en de wyze en
„ doorzigtige Staatsmannen, die zich, ter
„ behoudinge van de zegeningen des Vre-
„ des afgesloofd en geene moeilykheden
„ ontzien hadden, tot hunne hartgrieven-
„ de smart, alle hunne Vaderlandlievende

„ in-

„ inzigten en bedoelingen in rook zagen XII.
„ verdwynen. BOEK.
„ Ontvangt, derhalven, deeze plegtige
„ blyk van onze dankbaare erkentenis zo 1782.
„ gunstig als dezelve welmeenend door ons
„ geschiedt. —— Ontvangt dezelve als
„ een blyk van aankleeving aan uwe Per-
„ soonen, die niet op Vrees of uiterlyke
„ Vertooning van Aanzien en Gezag be-
„ rust; maar die op veel edeler en onwan-
„ kelbaarder beginzelen, uit het gevoel
„ van weezenlyke Grootheid en Edelmoe-
„ digheid spruitende, gegrondvest is.
„ — Houdt u verzekerd, dat, daar ver-
„ agtelyke tweespalt, met haare haatlyke
„ Gezellinnen, list en bedrog, by het uit-
„ barsten van deezen Oorlog, niets, vol-
„ strekt niets, hebben kunnen uitrigten,
„ om de Getrouwheid van *Amstels* Burgery
„ in het minste te krenken, of in haaren
„ Pligt te doen wankelen, de ongemak-
„ ken, die een Oorlog natuurlyk en nood-
„ zaaklyk met zich sleept, even weinig
„ zullen te wege brengen; ja dat wy dee-
„ ze des te gereeder ondergaan willen,
„ naar maate wy bespeuren zullen, dat de
„ Middelen, die GOD en de Natuur ons
„ in handen gegeeven heeft, meer en meer,
„ tot afbreuk en vernedering van een trot-
„ schen Vyand, by de hand genomen wor-
„ den. — Vaart, derhalven, rustig voort
„ op den betreeden weg, den eenigsten
„ die, onzes oordeels, het Vaderland,
„ onder den Godlyken Zegen, uit zynen
„ tegenwoordigen toestand redden kan. —

XII. BOEK. 1782.

„ Dat niets U daar van wederhouden moe-
„ ge, of afschrikken! — De grootste
„ moeiten en zorgen zyn reeds doorge-
„ worsteld. — Een aangenaamer voor-
„ uitzigt op het toekomende, doet zich
„ reeds op. — *Groot-Brittanje*, nog
„ onlangs zo fier op zyne kragten, dat
„ het zich niet ontzag eenen Ouden en
„ Getrouwen Bondgenoot den Oorlog aan
„ te kondigen, heeft reeds berouw van
„ deezen onregtvaardigen en vermetelen
„ stap, en, gebukt onder den meer en
„ meer drukkenden last van den Kryg,
„ reikhalst na den Vrede; terwyl de
„ Eensgezindheid onder 's Lands Hooge
„ Regeeringe hier te Lande, tevens met
„ onze Wapenen, meer en meer toe-
„ neemt, naar maate uw Staatsbeleid en
„ Maatregelen, welker noodzaaklykheid
„ en heilzaamen invloed voorheen minder
„ erkend wierden, meer en meer Naavol-
„ gers verwerven, en de noodzaaklykheid
„ daar van meer en meer bespeurd wordt.
„ Het besluit onlangs ter Staatsvergade-
„ ring van *Friesland* genomen, en door dit
„ Gewest zo eenpaarig gevolgd, strekt
„ daarvan, onder veele andere, ten onlo-
„ chenbaaren bewyze; terwyl de Zeeslag,
„ in den voorleden Jaare op *Doggersbank*
„ voorgevallen, aan het verbaasd *Europa*
„ getoond heeft, dat een zo langdurige
„ Vrede het behandelen der Wapenen niet
„ heeft doen vergeeten; maar dat dit Ge-
„ meenebest, in tegendeel, in zynen schoot
„ nog Helden koestert, die in het voet-

„ spoor

XIII. BOEK. — 1780.

„ spoor van de TROMPEN en de RUY-
„ TERS treeden, en van wier beleid en
„ dapperheid men, naa zulk een treffelyk
„ begin, de grootste Heldendaaden ver-
„ wagten kan; ja, dat hunne onbezweeke
„ dapperheid, door geene blykbaare Over-
„ magt ter neer te slaan, aan het Vader-
„ land, ten eenigen tyde, zodanig een
„ eerlyken en duurzaamen Vrede verschaf-
„ fen zal, die hunnen Krygsroem vereeu-
„ wigt en de wyze Staatkunde van U
„ Ed. Groot Agtb. en Ed. Agtb. nog by
„ de laate Naakomelingschap in zegening
„ doet zyn."

Voordragt der Amsterdammeren, wegens een byzondere Vrede met Engeland.

By de overgave van dit *Dank-Adres*, door een vry aanzienlyk getal *Amsterdamsche* Burgeren ondertekend, werden de Overleveraars te raade, 't zelve van eene byzondere Aanspraak vergezeld te doen gaan. Het was reeds vervaardigd en getekend, toen zy kennis ontvingen van de Voorstellen tot eenen afzonderlyken Vrede, met de bygevoegde aanbieding eens onmiddelyken Stilstands der Vyandlykheden, by het Hof van *Groot-Brittanje*, door tusschenkomst van den *Russischen* Ambassadeur, aan deezen Staat gedaan. Dit was de eenige oorzaak, dat men hier van geene melding in het Adres zelve vondt, geenzins het denkbeeld, als of die Aanbiedingen by de Kooplieden eenigen invloed hadden; zy durfden Burgemeesteren, naar waarheid, verzekenen, dat het genoegzaam eenpaarig gevoelen van de Beurs van *Amsterdam*, ten minsten wat de zaak zelve be-

betrof, overeenstemde met de denkwyze der *Rotterdamsche* Kooplieden. (*)

Te

(*) Deezen hadden, in een tweede Verzoekschrift, op dit onderwerp, gezegd: dat zy zich wel zouden wagten hun Ed. Groot Agtb. lastig te vallen, met hunne aanmerkingen te maaken over het haatlyke en listige van deeze vyandlyke Kunstgreep, om hier door, ware het mogelyk andermaal de Regeering deezer Landen op te houden, en het gunstig opgenblik te doen verzuimen, om de geledene schade, door het maaken van een Handelverdrag met *America*, en het gemeenschaplyk bestryden van den gemeenen Vyand met *Frankryk*, te kunnen herstellen. Iets, dat de eenvoudigste moest opmerken, en het verlicht oordeel van de Leden der Regeeringe niet ontslippen; zy waren te wel overtuigd, dat dezelve hunne genomene Maatregelen, door geen looze vyandlyke streeken, in het tegenwoordig dierbaar oogenblik voor 's Lands welweezen, zouden laaten overdwarssen en verydelen. Maar het eenige dat hun betrof, en zy pligtshalven meenden der Regeeringe onder 't oog te moeten brengen, was, dat door deeze ontworpen Stilstand van Wapenen, geen het allerminste nut voor den Handel en Zeevaard van *Rotterdam* zou kunnen te wege gebragt worden. Eensdeels om dat byna alle de Schepen van de Ingezetenen dier Stad aan Vreemden verkogt waren; uit hoofde dat men voor 's Lands Schepen geen Convoy hadt kunnen bekomen; anderdeels om dat, schoon 'er nog eenige Schepen voor handen waren, dezelve onttakeld en niet gereed lagen, en 'er ook geen lust altoos zou weezen, om dezelve in Zee te zenden, en andermaal ten prooye te laaten aan eenen Vyand, welke nu weder tot grondslag van den Vrede wilde leggen een Tractaat op de onregtvaardigste wyze door hem verbrooken, en nimmer door hem gehouden dan in tyden dat het met zyn belang overeenkwam; een Vyand, van welken niet

ten

Te *Amsterdam* was men, naar hunne betuiging, even afkeerig van diergelyke zo listige als gevaarlyke aanbiedingen, die, aangenomen wordende, dit Gemeenebest hoogstwaarschynlyk in geheel nieuwe moeilykheden en rampen zouden inwikkelen, door welker onmiddelyke gevolgen hetzelve eensklaps ten gronde zou kunnen gaan; terwyl, van den anderen kant, die Aanbiedingen zelve toonden, dat wy met eenen afgestreeden Vyand te doen hadden, dien wy eerlang tot eenen *algemeenen* en *duurzaamen* Vrede zouden kunnen noodzaaken, indien wy slegts, even gelyk *Frankryk*, *Spanje* en *Noord-America*, van die Middelen van Geweld gebruik wilden maaken, die ons voor handen waren, en verder te werk gesteld konden worden. — Welverzekerd dat de Regeerders alle deeze akelige gevolgen veel klaarder voorzagen, dan dezelve door hun kenden afgeschetst worden, onthielden zy zich van breeder over dit Onderwerp uit te weiden, en bevalen Handel en Zeevaard aan de bestendige zorg en bescherming van hun Groot Agtbaaren, alleen daarop aandringende, dat, byaldien deeze Aanbiedingen van het Hof van *Engeland*, zomtyds gelegenheid mogten geeven, dat de zaak, wegens de Toe-

XII. BOEK. — 1782.

ten onregte was aangemerkt, dat betoond hadt minder Beginzels van goede Trouwe te bezitten, dan doorgaans nog worden aangetroffen onder de Mogenheden van *Barbaryen*.

XII. BOEK. 1782. Toelaating van den Heer ADAMS, als Minister Plenipotentiaris der *Vereenigde Staaten van Noord-America*, eenige zwaarigheid of uitstel by de overige Bondgenooten onderging, zy als dan, overeenkomstig met het tweede Lid des voorgaanden Verzoeks, op middelen geliefden bedagt te weezen, waar door *Holland* van de nadeelen uit dergelyk eene handelwyze te vreezen, zou bevryd blyven. (*) — Zo gunstig namen de Regeerders van de *Amstelstad* deeze Dankbetuiging op, dat zy, in de Stads Nieuwspapieren, eene openlyke aankundiging deeden, en te gelyk, den Ondertekenaaren kennis gaven, in eene Vroedschaps Vergadering te hebben vastgesteld, de zaak by hun Ed. Groot Mogenden daar heen te zullen stuuren, dat de onlangs door het Hof van *Londen* voorgeslaagene Onderhandeling tot een afzonderlyken Vrede en Stilstand van Wapenen van de hand zou geweezen worden.

Zeeland Besluit om ADAMS te erkennen. Betoonden de *Hollandsche* Kooplieden zulk eene voorbeeldige werkzaamheid, met een gewenschten uitslag bekroond, die in de overige Bondgenootschaplyke Gewesten, drukten hunne voetstappen. Het Collegie van Kooplieden te *Middelburg*,

(*) Men vindt alle deeze Stedelyke Dank-Adresfen en Aanspraaken in de *Bylagen* agter den *Gedenkzuil der Vryverklaaring van Noord-America* door A. LOOSJES Pz.

burg, als mede bykans alle overige Kooplieden en Reeders daar ter Stede, niet tot dat Collegie behoorende, namen met afzonderlyke, doch een zelfde einde bedoelende, schriftlyke Beden, de toevlugt tot hunne Burgervaderen. Die van *Vlissingen* deeden het desgelyks, doch de *Zierikzeeënaars* en *Veerenaars* volgden het voetspoor van *Dordrecht*, alleen by monde hun verzoek voordraagende. Wanneer Staaten van *Zeeland*, in 't einde van Lentemaand, deeze zaak in overweeging namen betoonden zich de meeste Leden voor het erkennen der Onafhangelykheid van *Noord-America*; de Raadpensionaris maakte wel eenige zwaarigheid tot het opmaaken van het Besluit: dewyl de Eerste Edele VAN LYNDEN afweezig was; doch op het gunstig uitgebragt berigt om ADAMS voor Gezant te erkennen en met denzelven spoedig een Verbond van Vriendschap en Koophandel te sluiten, volgde den vierden van Grasmaand een Staatsbesluit hier toe strekkende. (*)

XII. BOEK. 1782.

De belanghebbenden in den Koophandel te *Zwolle*, *Kampen* en *Almelo*, vonden goed het spoor te betreeden van de meeste Kooplieden in *Holland* en *Zeeland*, terwyl die van *Deventer* zich mede by hunne Regeering aanmeldden, met een Verzoekschrift dat eenige Takken van *Americaanschen* Han-

Dit gaat in *Overysel* door.

(*) Zie bovengemelden *Gedenkzuil* &c. en *Not. van Zeel.* 26 Maart en 4 April 1782.

XII. BOEK. 1782.

Handel optelde, in geen ander met die nauwkeurigheid opgegeeven. De Leden van den Oeconomischen Tak te dier Stede hier het gunstig besluit der *Deventersche* Regeering vernomen hebbende, oordeelden zich eenpaarig verpligt aan de Magistraat de eerstelingen eener Burgerlyke Dankbetuiging te moeten toebrengen, vertrouwende dat zulk een schuldpligtig Bedryf, ten blyke van Burgerlyke goedkeuring, voor Vryheid en Vaderlandlievende Overheden, niet anders dan aangenaam zyn konde, ja! naast het getuigenis van een goed Geweeten, de beste en heerlykste Belooning uitleverde. Het Staatsbesluit, overeenkomstig met de begeerte der *Overysselsche* Kooplieden, op den vyfden van Grasmaand, genomen, gaf eene algemeene voldoening (*).

Als mede in *Utrecht.*

De Staaten van *Utrecht* ontvingen een soortgelyk Verzoekschrift van de *Utrechtsche* Kooplieden, als dat van de *Hollandsche* was ingeleverd. De Vroedschap der Stad besloot 'er eerst gunstig op, daarin den tienden van Grasmaand, door de Staaten des Lands gevolgd. Harten vol erkentenis stortten de Fabrikeurs, Kooplieden en Traficanten in den schoot der Staaten uit, met bede dat dit Gewest en het lieve Vaderland, door de voorstellen van een Wapenstilstand, en de gevolgen van

(*) Zie bovengemelden *Gedenkzuil* in de Bylaagen. *Register der Res.* van Ridderschap en Steden van *Overyssel.* 5 April 1782.

van denzelven, niet ingewikkeld mogten worden in eenige onderhandelingen tot eenen byzonderen Vrede met een Trouwloozen vyand (*).

1782. *Stad en Lande* doet dien stap. Als ook *Gelderland*.

Geen Aanzoeken lieten zich in *Stad* en *Lande* hooren; dan waren de Staaten, onaangezogt van gedagten, dat in de hachlyke omstandigheden, waar in de Republiek zich thans gebragt zag, zodanige kragtdaadige maatregelen, zonder tydverzuim, behoorden genomen te worden, waar door niet alleen de geledene schade en nadeelen, tegen allen schyn van Regt, zo vóór als naa het verklaaren van den Oorlog, door het Ryk van *Groot-Brittanje*, op zulk eene onregtvaardige wyze, aan den Handel deezer Landen toegebragt, zouden kunnen vergoed, maar vooral ook de vrye Zeevaard en Koophandel van deeze Republiek, voor het toekomende, op vaste gronden gesteld en door de sterkste banden van wederkeerig belang bevestigd en beveiligd worden: waar om zy hunne Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergaderinge Gelasten den Heer ADAMS in meergemelde hoedanigheid te erkennen, en in verdere onderhandelingen met hem te treeden (†). —— Staaten van *Gelderland*, die zo zeer schroomden,

(*) Zie bovenaangehaalden *Gedenkzuil* in de Bylaagen. *Resol. der Staaten van Utrecht* 10 April 1782. *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 518.

(†) *Resol. der Staaten van Stad en Lande* 9 April 1782.

XII. BOEK. 1782.

den, al te voorbaarig te weezen in het vervorderen deezer zaake (*) deeden, eindelyk, ziende dat de andere zes Gewesten tot dien ſtap beſlooten hadden, denzelven mede op den zeventienden van Grasmaand (†).

ADAMS, by hun Hoog Mogenden erkend.

Alle Gewesten waren, dewyl een ſterk ſpreekende Volksſtem zich in de meeſte liet hooren, binnen kort, gereed om den *Americaanſchen* Gezant, te erkennen, gelyk op den negentienden van Grasmaand door hun Hoog Mogenden geſchiedde. De Voorzitter W. BOREEL gaf hier van den Heer ADAMS terſtond kennis, die 's anderen daags zyn Geloofsbrief, den eerſten van Louwmaand des Jaars MDCCLXXXI, het vyfde jaar van de Onafhangelykheid der Vereenigde Staaten, gedagtekend, den Heer BOREEL ter hand ſtelde, welke, door hun Hoog Mogenden goed en de Heer ADAMS aangenaam by hun gekeurd werd. Aan hem zou, als *Minister Plenipotentiaris*, gehoor verleend, of Commisſarisſen, als hy dezelve verzogt, toegevoegd worden (§).

ADAMS krygt deswegen kennis.

Terſtond naa het kennis krygen van het Staatsbeſluit lag de Heer ADAMS een bezoek by verſcheide Staatsleden af. De Hertog DE LA VAUGUYON, *Franſche*

(*) Zie hier boven bl. 129.

(†) Zie de Bylaagen van meergemelden *Gedenkzuil*.

(§) *Reſol. Gen.* 19 en 22 April 1782.

sche Afgezant by deezen Staat, vaardigde onmiddelyk een Postbode na zyn Hof met tyding van deeze gewigtige gebeurtenis, om welke tot stand te brengen, 't zelve zo veel gedaan hadt. Een pragtige Maaltyd door hem, ter eere van den Heere ADAMS, ten dien tyde gegeeven, op welken alle vreemde Gezanten genoodigd waren, strekte ten openlyken betoon van zyn genoegen en hartlyke deelneeming in den vuurig gewenschten en eindelyk gelukten uitslag deezes lang draalenden werks (*).

Oordeelvellingen over deeze Vryverklaaring.

't Ontbrak niet aan lieden, die 't zelve wraakten, en over de Handel- en Fabriekvoordeelen, welker aandrang, zo veel hadt toegebragt om het Staatsbesluit te verhaasten en daar te stellen, geheel anders spraaken, meenende dat de Lasten hier te Lande en de Duurte der Leevensmiddelen, die by noodwendigen gevolge de Arbeidsloonen groot maakten, en nog dagelyks door den tegenwoordig gevoerden Oorlog steigerden, het beoogde voordeel der Fabrieken onmogelyk deeden worden; dat wy, reeds voorlang, om die reden, vreemde Goederen na onze eigene Volkplantingen hadden moeten zenden; dat de nieuwe Republiek de gemaakte stoffen van die plaatzen zou trekken, waar zy dezelve ten minsten pryze kon koopen: en dat, by aldien wy die Stoffe na *Noord-Ameri-*

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 459 463.

XII. BOEK. 1782. *rica* mogten zenden, onze Kooplieden ze dan nog van zodanige Plaatzen zouden ontbieden, waar men ze goedkoopst leverde. Tegenbedenkingen welken niet onbeantwoord bleeven. —— Het schreeuwen van zommige Predikanten tegen het inleveren der Verzoekschriften, die zulks *eene ongestuime drift van eene toomlooze Gemeente; een instuiven van 't Gemeen ter Raadzaal;* en de klaagende Kooplieden, *de Hef van 't Gemeen* noemden; — als mede het zeggen van eenige Tegenstanders der Vryverklaaring, *dat de Hooge Bondgenooten gedeeltlyk daar toe onwettig hadden moeten besluiten, als genoopt zynde door het geroep van een losbandig en ligtvaardig Gemeen,* waar door zy de Verzoekschriften der Kooplieden in de byzondere Steden bedoelden, werd allerbest en onwederspreekelyk wederlegd door de Naamlysten der Ondertekenaaren, die nog heden ten dage kunnen getuigen, dat overal de aanzienlykste Handelhuizen en voornaamste Kooplieden, dit stuk zogten te bevorderen. (*) —— Dunkt u niet, schreef, ten dien dage, een Voorstander deezes Handels, „ dat de *Nederlanders* „ zich eindelyk braaf gekweeten hebben? „ 't Is veel voor hun, dat zy, naa zulk „ een

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 29. *Post van den Neder-Rhyn* II. Deel, bl. 575. 642. 689. Zie ook in het IV Deel onzer *Vaderl. Historie* bl 41.

XII. BOEK. 1782.

„ een lang verwyl van alle onderneeming, en een zo gezette geneigdheid om geld te winnen, 'er na staan om de tweede Mogenheid in *Europa* te weezen, die de Onafhangelykheid van *America* erkent. Zy hebben het zeer openbaar gedaan, en ik denk nooit iets met meer bereidvaardigheids. Zy agten het met reden, voor een der schitterendste Tydperken in hunne Geschiedenis. 't Was de Scheepstryd op *Doggersbank*, die hun moed opbeurde. Toen zy bevonden, dat de vingers hunner Zeehelden het vegten niet vergeeten hadden, begonnen zy te denken, dat zy in het Staatkundige iets mogten waagen." (*)

Vreugdbetooningen deswegen.

De eindelyke voldoening aan den Volkswensch baarde eene algemeene vreugd, die, op de meeste Plaatzen, zich bepaalde tot onderlinge gelukwenschingen, met deeze Gebeurtenis in het vooruitzigt van de gunstigste gevolgen voor 't geheel Gemeenebest. Te *Schiedam*, nogthans hieldt men deswegen byzondere Vreugdebedryven. —— De *Friezen*, die de andere Gewesten in de Vryverklaaring voor uitgeloopen, en tot voortzetting daar van zo kragtig medegewerkt hadden, betoonden hier over hunne blydschap; boven al te *Franeker*, waar de Studenten, op hunne kosten,

(*) W. GORDON *Hist. of the Rise, Progress. and Establisement of the Independence of the United States of America.* Vol. IV. p. 441.

XII. BOEK.

1782. Burger-Societeit te *Leeuwaarden* doet by Staaten van *Friesland* den voorslag van een Gedenkpenning.

ten, een fraay Vuurwerk deeden vervaardigen, en onder den toevloed eener aanzienlyke menigte, afstaaken (*).

De *Burger-Societeit*, te *Leeuwaarden*, uit Kooplieden en Scheepsreeders bestaande; ten zinspreuk voerende *Door Vryheid en Yver* (†), vervoegde zich by Staaten van *Friesland*, met een Verzoekschrift van eenen zeer byzonderen aart. De Leden wenschten gelegenheid te mogen hebben om aan hun Ed. Mogenden daadlyk te kunnen openbaaren, de hartlykste en tevens eerbiedigste gevoelens van Dankbaarheid en Erkentenisse, welke hun niet alleen; maar, zo zy vertrouwden, alle welmeenende Medeingezetenen bezielden, byzonder ten opzigte van de gewigtige en volwyze Besluiten, op alle zodanige Punten, als waar toe de hachlyke omstandigheden, in welke het lieve Vaderland gestort was, de zo overvloedige als verdrietige onderwerpen hadden opgeleverd, inzonderheid op den Gewoonen Landsdag in den

(*) De middelste Boog hadt dit tweeregelig Opschrift,

Plus. valet. una. dies. quæ. libera. ducitur. acta.
Quam. male. sub. Domini. secula. mille. jugo.

Vrylyk dus overgezet.

Eén Dag van Vryheid wordt van hooger prys geagt,
Dan Eeuwen onder 't juk eens Dwinglands doorgebragt.

A. LOOSJES PZ. *Gedenkzuil der Vryerkenning van America* bl 64.

(†) Deeze *Burger-Societeit* is, zo veel wy weeten, de eerste in onze Gewesten, die naderhand zo veele Naavolgers hadt.

den Jaare MDCCLXXXII en den Buitengewoonen Landsdag in Grasmaand gehouden. —— Besluiten, die niet alleen het kenmerk droegen van Wysheid, maar ook die van de zuiverste welmeenenheid en liefde tot het Vaderland, en ten overtuigendste beweezen, dat hun Ed. Mog. niets boven deszelfs welvaaren zogten; maar zich als het gewigtigste voorwerp van aandagt, betragting en aankleeving steeds voorstelden *Salus Populi suprema Lex esto. Het Heil des Volks zy de opperste Wet.* —— Besluiten eindelyk, welke de goede Ingezetenen van *Friesland* volkomen moesten bevestigen om te volharden in die vertrouwlyke en stille gelaatenheid, welke hun wederhouden hadt om aan hun Ed. Mogenden voor te houden de waare belangen des Vaderlands en Hoogstdezelven teffens door Smeekschriften aan te maanen tot Cordaatheid en betragting van Pligt, als wordende, door dezelve ten vollen verzekerd, dat hunne Bezittingen, met alles wat hun verder dierbaar was, ja dat hunne Vryheid, (dat regt hun waardiger dan het leeven, en dat, zonder de Menschlykheid zelve te verkorten en te onteeren, geen het minste letzel kon worden toegebragt, en dat nogthans helaas! indien men de Wereld over 't algemeen beschouwde, schier even algemeen was verkragt geworden,) veilig waren toe vertrouwd aan de waakzaame zorge van hun Ed. Mogenden. —— De Societeit meende aan haaren wensch op

XII. BOEK. —— 1782.

XII. BOEK. 1782. eene gepaste wyze, best te kunnen beantwoorden, met voor haare rekeninge te laaten slaan een zilveren Gedenkpenning, om teffens voor den Naakomeling te kunnen strekken tot een duurzaam Gedenkteken van de volkomene eenstemmigheid van Regeering en Volk in het tegenwoordig hachlyk tydstip. Aan den eenen kant hadden zy voor, dat gezet zou worden, het Wapen van *Friesland*, vastgehouden door eene Hand uit de Wolken komende, met het Opschrift: *Aan de Staaten van Friesland, ter dankbaare Naagedagtenisse van de Landsdagen in February en April* MDCCLXXXII, *toegewyd door de Societeit Vryheid en Yver*; inhoudende de algemeene Goedkeuring van alle de Besluiten op deeze twee Landsdagen genomen; terwyl aan den anderen kant meer byzonder onderscheiden konden worden, de twee Gevallen, by welke het algemeene Vaderland het meeste belang hadt, in welke hun Ed. Mogenden de Staaten der andere Gewesten waren voorgegaan, en daarom verdienden, als op den voorgrond geplaatst, het meest uit te komen. —— Het aanneemen van den Heer ADAMS als Minister van de *Vereenigde Staaten van Noord America* by deezen Staat; en het afwyzen van een *Afzonderlyken Vrede met Engeland*, zinnebeeldig te vertoonen door een *Fries*, naar den ouden Characteristiquen trant der *Friezen* gekleed, zyn rechter Hand geevende aan den *Noord-Americaan*, als een bewys van Vriendschap en Broederschap,

ſchap, terwyl hy met zyn ſlinker Hand den Vrede, hem door den *Brit* aangeboden, afwees (*). —— Wel hadt de Societeit gewenscht 'er iets te kunnen byvoegen, als een ſpreekend bewys van der Staaten gedrag met betrekking tot den Hertog van BRUNSWYK; doch zy vreesde daar door te veel in 't byzondere en gevaar te loopen van aan min weldenkenden gelegenheid te geeven, om door vittende aanmerkingen haar gedrag eerder ſteekende en pasquillant, dan dankbaar en welmeenende, gelyk het in de daad en waarheid was, te doen ſchynen. —— Dan oordeelde de Societeit, eer zy dit haar voorneemen werkſtellig maakte, het van haar pligt 't zelve eerst ter kennisſe te moeten brengen van hun Ed. Mogenden de Heeren Gedeputeerde Staaten van *Friesland*, als byzonder gelast, om toe te zien op de bewaaring der openbaare rust; hoewel zy niet kon bevroeden, dat, in de volvoering van dit oogmerk,

XII. BOEK. —— 1782.

(*) De Societeit de gepaste byvoegzelen en zinnebeeldige vercierzelen aan den Medailleur B. C. VAN CALKER overgelaaten hebbende, geeft, op den Gedenkpenning zelve, de *Fries* de rechterhand aan de *Republiek der Vereenigde Staaten van America*, welke een Schepter met voeten treedt, terwyl de verbrooke Boeyens naast dezelve liggen, en een nederdaalende Engel haar den Hoed der Vryheid aanbiedt; met de ſlinkerhand wyst de *Fries* den afzonderlyken Vrede, door *Engeland* met een Olyſtak aangeboden, af, op het zien van een Adder in 't gras. Een Luipaard vertoont zich aan de voeten van *Engeland*,

XII. BOEK. 1782.

merk, by mogelykheid iets lag opgeslooten, 't welk de openbaare rust rechtstreeks, of van ter zyde, zou kunnen stooren, of dat iets nadeeligs voor dezelve daar uit, op eenigerlei wyze zou voortvloeyen; maar veel eer het tegendeel.

Goedkeuring hier over.

De Verzoekers door Gedeputeerde Staaten tot hun Ed. Mogenden geweezen, leverden dit Verzoekschrift den achtsten van Bloeimaand over. De Kwartieren van *Oostergo* en *Westergo* keurden deeze aanbieding terstond goed; in dat der *Zevenwouden* waren de stemmen eerst voor en tegen gelyk; doch, in 't einde, verklaarde zich de meerderheid voor den Raadslag der beide andere Kwartieren: weshalven, de Societeit ten antwoord kreeg, dat hun Ed. Mogenden over het Voorstel zeer voldaan waren, 't zelve goedkeurden, en daar in bewilligden. Vervaardigd en aan elk Staatslid aangeboden zynde, werd dezelve met dankzegging van allen ontvangen. (*)

Gedenkpenning van eenen anderen stempel door drie Steden van *Friesland* vervaardigd.

Hoe zeer het Kwartier der Steden van de andere Kwartieren in het oordeel over de Staatsbelangen veel al verschilde, heeft ons Geschiedblad op veele plaatzen aangeweezen. Onder de Steden staaken *Harlingen*, *Stavoren* en *Workum*, in dit stuk, boven alle uit (†). Ten standhoudenden blyke van dit verschil diende een tweede Gedenk-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1607. Voor 't Jaar 1783 bl. 902.

(†) Zie onder andere hier boven bl. 93 en 97.

denkpenning, ten deezen dage, in *Friesland* zo in Goud als Zilver vervaardigd. Voor elk Lid der Regeeringe der drie opgemelde Steden was een Zilveren, voor de Volmagten, benevens denzelven, een Gouden geschikt. Aan de eene zyde praalt het Hoofd van zyne Hoogheid met het Randschrift WILH. V. D. G. Pr. AUR & *Nass*; op de andere zyde een Oranjeboom met zes Oranje Appelen; aan den Stam der Oranjeboom hangen de Wapenschilden van *Harlingen*, *Stavoren* en *Workum*, door een Lint aan den Stam vastgebonden, met de Spreuk CONCORDIA FELIX, dat is, *Gelukkig door Eendragt*. Het aanvaarden van deezen Gedenkpenning ging, althans te *Harlingen*, niet algemeen toe. De Leden van den Raad, door den voorzittenden Burgemeester zamen geroepen zynde om denzelven te ontvangen, weigerden tien van de één en twintig dien aan te neemen; en dat het getal der Weigeraaren en Ontvangeren niet gelyk stondt, was, zo men wil, toe te schryven aan den overredenden invloed van één der Burgemeesteren (*).

XII. BOEK. 1782.

Onmiddelyk naa de Onafhangelykverklaaring der *Vereenigde Staaten van America*, zag men te *Amsterdam* openlyk twee Schepen aangeslaagen, het een na *Boston* en het ander na *Philadelphia* bestemd, en in laading leggen, ten aanvange

Begin des Handels op *Noord-America*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 903 en 1262.

XII. BOEK. — 1782.

ge des nieuwen Handels, van welken zich de Beurs dier Koopstad, met andere Handeldryvende Steden, zo veel voordeels beloofde; in die gunstige verwagting versterkt, doordien men, uit dat Werelddeel, vernomen hadt, dat het Congres, in Slachtmaand des verstreeken Jaars, besllooten hadt, den Invoer van alle Goederen en Koopmanschappen, in *Groot-Brittanje* gegroeid of gewerkt, te verbieden, of, zo men ze wilde invoeren, verbeurd te verklaaren. (*)

Het bekend maaken van de Onafhangelykverklaaring der Staaten van *America* by onzen Staat, wekt daar blydschap.

De tyding van het erkennen des *Americaanschen* Staatsdienaars, was in dat Werelddeel niet overgebragt of het Volk betoonde, over deeze Gebeurtenis, zyne blydschap, de Leden van het Congres deelden in die vreugde. In de openbaare Afkondiging noemden zy dit „ eene Gebeurtenis, welke den grondslag hunner „ Onafhangelykheid uitbreidde, en hun verbondt met een Volk, niet alleen magtig in de Wapenen, en dapper in „ Krygsbedryven: maar ook overvloeiende van Rykdom, door eene onvermoeide bevlytiging op den uitgebreiden „ Koophandel, voortgezet op de grondbeginzelen van Eer en algemeene „ goedwilligheid. — Met een Volk, wiens „ Oorsprong en Staatsgesteltenisse, in veele opzigten, zo veel overeenkomst met „ hunne eigene hadt, 't welk den *Ameri-* „ *caa-*

(*) *Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 28 en 571.

„ *caanen* de Verbintenis met hetzelve „ grootlyks moest veraangenaamen; ter- „ wyl zyn Allerchristlykste Majesteit, hun „ doorlugtige Bondgenoot, het byzonderst „ genoegen moest hebben, dat hy hunne „ Verbintenis, tot algemeen welzyn, zag „ toeneemen." —— By deeze Bekendmaaking werden alle Burgerlyke en Militaire Bedienden van de *Americaansche* Republiek gelast om de Burgers en Onderdaanen der *Algemeene Staaten onzer Vereenigde Gewesten*, te helpen en by te staan, volgens de Wetten en Gewoonten der aan elkander verbondene Volken. (*)

XII. BOEK. —— 1782.

ADAMS doet het voorstel tot een Verdrag van Vriendschap en Koophandel.

Weinig dagen naa de erkenning van den Heer ADAMS als Gezant, leverde deeze by hun Hoog Mogenden, een Vertoog in, te verstaan geevende, dat hy van zyn Souverain gelast was hun het aangaan eens Verbonds van Vriendschap en Koophandel tusschen de beide Republieken voor te stellen, op een beginzel van gelyk en onderling voordeel gegrond, en overeenkomstig met de Verbintenissen reeds door de Algemeene Staaten met hunne Bondgenooten geslooten, en die zy voorneemens mogten weezen met andere Mogenheden te vormen: Tot onderhandeling hier over verzogt hy, dat Gemagtigden mogten benoemd worden. De Gelastigden tot de Buitenlandsche zaaken, daar toe bestemd, ontvingen, bin-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1592. Voor 't Jaar 1783 bl. 271.

XII. BOEK. 1782.

binnen kort, een Schets van zodanig een Verdrag uit handen van den Heer ADAMS, in de *Engelsche* Taale opgesteld, om 't zelve te onderzoeken, en 'er zodanige Artykelen by te voegen als men zou goedvinden. Eene Vertaaling hier van werd aan de Gewesten rondgezonden, en teffens een Afschrift overgeleverd en aan de Gelastigden tot de zaaken van de Zee, om 'er de aanmerkingen en raadslagen der Gecommitteerden uit de Admiraliteiten, in 's *Gravenhaage* tegenwoordig, op in te neemen. (*) Naar deezer gevoelen, moest, wanneer 'er op het overgeleeverde Plan, eenige Bedenkingen vielen, gelyk buiten twyfel zou geschieden, deswegens by Kantaantekening melding gemaakt, en eene nadere Onderhandeling met den Heer ADAMS gehouden worden, om diens verder antwoord te verneemen. (†)

'tMarren der beraaming van 't zelve.

Niet weinig overweegens kostte dit Plan in de Handeldryvende Steden, en inzonderheid te *Amsterdam*. De Bedenkingen aldaar over verscheide Artykelen baarden een Verwyl, 't welk by de sterkste Bevorderaaren van dit werk, eenige, schoon ongegronde, verdenking te wege bragt: dewyl het afdoen der Raadpleegingen genoegzaam alleen van deeze Stad afhing. 't Kwam 'er voornaamlyk op aan om zo veel voordeels te bedingen als eenig

(*) *Resol. Gen.* 26 April 1781.
(†) *Resol. Gen.* 21 May.

eenig ander Volk by de *Americaanen*, ten opzigte van den Handel en Zeevaard, genoot, en men viel op de gedagten, of 'er ook eenige reden van geheimhouding in deeze en geene Artykelen was, waarom de *Americaanen* hun Hoog Mogenden niet voorstelden toe te treeden tot hun Verbond van Vriendschap en Koophandel met *Frankryk*, gelyk zy dit voor *Spanje* aan zich voorbehielden; in 't zelve mogten Bepaalingen en Overeenkomsten weezen, waar in men ons niet dagt toe te laaten; doch de Heer ADAMS verzekerde den Pensionaris van *Amsterdam* VISSCHER rondelyk, dat 'er geen Secreete Artykelen by het Tractaat met *Frankryk* waren: en bragt men het eindelyk, naa veel overlegs, tusschen den *Americaanschen* Gezant en die van *Amsterdam* zo verre, dat de Afgevaardigden dier Stad, op den negenden van Oogstmaand, hunne Aanmerkingen inleverden. (*)

Het Verdrag gesflooten.

Den twee en twintigsten dier Maand, werden de verscheide Aanmerkingen, benevens eenige nadere Voorstellen den Heer ADAMS van wegen hun Hoog Mogenden overgegeeven, die ze binnen kort beantwoordde op zodanig eene wyze, dat alle oneffenheden uit den weg geruimd wierden. Gelastigden tot de Buitenlandsche zaaken, vormden daar op een nieuw Ontwerp van een

(*) *Medegedeelde Berigten.*

XII. BOEK. 1782. een Tractaat, als mede een Plan wegens de hernomene Pryzen. De Heer ADAMS nam 'er volkomen genoegen in. Niets schoot, derhalven, over dan dat het Verdrag, op den wederzyds goedgekeurden voet, afgeschreeven en in 't net gesteld wierd, om 'er de laatste hand aan te leggen, 't zelve te sluiten, en te tekenen, waar toe, van wegen hun Hoog Mogenden, de Gedeputeerden tot de Buitenlandsche zaaken de Heeren GEORGE VAN RANDWYK, B. VAN DEN SANDHEUVEL, P. VAN BLEISWYK, W. C. H. VAN LYNDEN, D. J. VAN HEECKEREN, JOAN VAN KUFFELER, F. G. VAN DEDEM *tot den Gelder* en H. TJASSENS, gelast werden. (*)

Op den zevenden van Wynmaand, den dag tot het afdoen van dit werk bestemd, verscheen de Heer ADAMS, van zyn Souverain daar toe gemagtigd, in de *Treveskamer*, plegtig door twee Leden uit de Vergadering der Algemeene Staaten, de Heeren VAN DEN SANTHEUVEL, en den Baron VAN LYNDEN TOT BLITTERSWYK, wegens *Holland* en *Zeeland* aldaar zitting hebbende, ingeleid, waar men een *Tractaat van Vriendschap en Commercie tusschen hun Hoog Mogenden de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, en de Vereenigde Staaten* van

(*) *Resol. Gen.* 17 Sept. 1782.

van America (*) *te weeten New Hampshire, Masſachuſetts, Rhode Island, Connecticut, New York, New Jerſey, Penſylvania, Delaware, Maryland, Virginia, Noord-Carolina, Zuid-Carolina en Georgia*, ſloot, en 't zelve den volgenden dag tekende. XII. BOEK. 1782.

Inhoud des Verdrags.

De inhond van dit Vriendſchap- en Handelverdrag, uit negen en twintig Artykelen beſtaande, kwam hoofdzaaklyk hier op neder. I. „ 'Er zal een vaste, onverbreek„ lyke, en algemeene Vrede, en opregte „ Vriendſchap zyn tusſchen hun Hoog „ Mogenden de Heeren Staaten Generaal „ der *Vereenigde Nederlanden*, en de *Ver*„ *eenigde Staaten van America*, en de On„ derdaanen en Ingezetenen van die bei„ den, zonder onderſcheid van Perſoo„ nen en Plaatzen.

II. „ De Onderdaanen van de Staaten „ Generaal der *Vereenigde Nederlanden* zul„ len in de Havens, Reeden, Landen, Ei„ landen, Steden of Plaatzen van de „ *Ver-*

(*) Doorgaans de VEREENIGDE STAATEN VAN NOORD-AMERICA geheeten; dan de Heer ADAMS ſtondt 'er ſterk op, dat het byvoegzel *Noord* zou worden agterwege gelaaten, als geheel overtollig: dewyl 'er geen andere *Vereenigde Staaten* in *America* waren; 't was alleen by onoplettenheid en onnaauwkeurigheid toegekomen, dat dit woord in het Tractaat met *Frankryk* ſtondt. De éénige Tytel was, de VEREENIGDE STAATEN VAN AMERICA, gelyk bleek uit de Verklaaring van derzelver Onafhangelykheid, uit de Artykelen van hunne Verbintenis, en in 't algemeen uit de Actens van 't Congres. *Medegedeelde Berigten.*

XII. BOEK. — 1782.

„ *Vereenigde Staaten van America* of in
„ eenige van dezelve, geen andere of
„ grootere Regten of Impositien, van wat
„ natuur die ook mogen zyn, of hoedanig
„ dezelve ook genoemd worden, betaalen
„ dan die, welke de meest begunstigde
„ Natien verpligt zyn, of verpligt zullen
„ worden, aldaar te betaalen. En zy zullen
„ genieten alle de Regten, Vryheden en
„ Privilegien, Immuniteiten en Exemptien
„ in Handel, Navigatie en Commercie, 't
„ zy in het gaan van de eene Haven in de ge-
„ melde Staaten na eene andere, of gaande
„ van en na dezelve van en na eenige
„ vreemde Haven van de Wereld, welke de
„ gemelde Natien reeds genieten of zullen
„ genieten.

III. „ Het zelfde Handel- en Vaard-regt
„ wordt wederkeerig aan de *Vereenigde
„ Staaten van America* toegekend; dan zy
„ zullen, benevens hunne Onderdaanen en
„ Ingezetenen, aan die van hun Hoog Mo-
„ genden laaten het gerust genot van hun-
„ ne Regten, omtrent de Landen, Eilan-
„ den, en Zeeën in de *Oost- en West-Indi-
„ en* zonder hun daar in eenig belet of hin-
„ dernis te doen.

IV. „ Aan de Onderdaanen en Ingeze-
„ tenen der beide Staaten wordt eene vol-
„ komene vryheid van Geweeten toege-
„ staan, en zal niemand, ter zaake van den
„ Godsdienst, moeilyk gevallen worden,
„ mits zich in het openlyk betoon onder-
„ werpende aan de Wetten van het Land.
„ Voor voegelyke Begraafplaatzen op de

„ we-

„ wederzydſche Grondgebieden zal men XII. BOEK. 1782.
„ zorge draagen, en ook om behoorelyke
„ Bewyzen van Sterfgevallen te geeven.

V. „ Van beide kanten zal men, zo
„ veel mogelyk is, alle Schepen en andere
„ Effecten op Zee, beſchermen en verdee-
„ digen. —— En in gevalle zy een gemee-
„ nen Vyand mogen hebben, zullen de
„ geleidende Oorlogſchepen onder derzel-
„ ver beſcherming neemen, alle Schepen
„ toebehoorende aan de Onderdaanen en
„ Ingezetenen van de eene en andere zy-
„ de, die niet gelaaden zyn met Contra-
„ bande Goederen na Plaatzen met welken
„ de eene Party in Vrede en de andere in
„ Oorlog is, noch ook beſtemd na eenige
„ geblokkeerde Plaats, en die denzelfden
„ koers zullen houden of den zelfden weg
„ gaan; en zullen zodanige Schepen, zo
„ lang zy dien zelfden koers houden op
„ den zelfden weg gaan, tegen alle Vyand-
„ lyke aanvallen, magt en geweld, op de-
„ zelfde wyze beſchermen, als die der ei-
„ gene Onderdaanen.

VI. „ De Onderdaanen der beide Par-
„ tyen mogen, in de wederzydſche Lan-
„ den en Staaten, by Testamente, Dona-
„ tie, of anderzins, over derzelver Goe-
„ deren beſchikking maaken; en derzelver
„ Erfgenaamen, Onderdaanen van een der
„ Partyen, en woonende in de Landen
„ van de andere, of elders, zullen zelfs
„ *ab inteſtato* zodanige Succesſien ontvan-
„ gen, 't zy in Perſoon, of uit kragt van
„ Volmagt, ſchoon zy zelfs geene Brie-
„ ven

XII. BOEK. 1782.

„ ven van Naturalisatie mogten verkree-
„ gen hebben.

VII. „ Het zal vrystaan aan de Onder-
„ daanen van weerskanten om zich van
„ zodanige Advocaaten, Procureurs,
„ Notarissen, Solliciteurs en Factoors te be-
„ dienen, als zy zullen noodig oordeelen.

VIII. „ De Kooplieden, Schippers, en
„ Eigenaars van Schepen, Matroozen,
„ en Lieden van allerhande soort, Sche-
„ pen, Vaartuigen, en alle Koopman-
„ schappen en alle Koopwaaren in het al-
„ gemeen, gelyk mede alle Effecten van
„ elk der Bondgenooten of derzelver On-
„ derdaanen, zullen niet mogen in beslag
„ genomen of aangehouden worden, op
„ eenige Plaats hoe genaamd van den an-
„ deren Bondgenoot tot eenige Krygs-
„ tocht, algemeen of byzonder gebruik.
„ Nog minder zal het geoorlofd zyn om
„ door geweld iets te neemen of te ont-
„ vreemden van de Onderdaanen der an-
„ dere Party, zonder bewilliging van den
„ Eigenaar.—'t Geen egter niet te verstaan
„ is van Geregtlyke aanhaalingen, waar in
„ men den weg van Regten te volgen hadt.

IX. „ Het staat aan alle Kooplieden,
„ Bevelhebbers van Schepen, en alle On-
„ derdaanen van wederzyden vry, om,
„ onder het Gebied der beide Mogenhe-
„ den, hunne eigene zaaken zelve waar
„ te neemen, en zullen zy, ten opzigte
„ van het gebruik van Tolken of Make-
„ laars, als mede ten aanzien van het
„ laaden of lossen hunner Schepen en wat

„ daar

„ daar toe behoort, van weerskanten aan- XIII.
„ gemerkt en behandeld worden op den BOEK.
„ voet van eigen Onderdaanen, en ten
„ minsten als de meest begunstigde Na- 1780.
„ tie.

X. „ De Koopvaardyschepen van elk „ der Partyen, komende, 't zy van een „ Vyandlyke of van hun eigen, of van „ een Onzydige Haven, mogen vry vaa- „ ren na een Haven van een der Vyan- „ den van den anderen Bondgenoot; „ maar zullen, zo dikwyls als men 't hun „ zal vorderen, verpligt weezen hunne „ Paspoorten en Zeebrieven, te toonen, „ zo in volle Zee als in de Havens; „ uitdruklyk aanwyzende, dat derzelver „ Laadingen in geen Contrabanden be- „ staan, en als zy geen der verbodene waa- „ ren in hebben, kunnen zy hunne Reis „ vry en zonder verhindering vervolgen „ na eene Vyandlyke Haven; doch men „ zal geene Papieren mogen visiteeren „ van Schepen onder het Geleide van „ Oorlogschepen, en men zal het woord „ van den Capitein, die het Convoy „ geleidt, geloof geeven.

XI. „ By de ontdekking van verbode- „ ne Goederen, geschikt na een Haven „ onder gehoorzaamheid van den Vyand, „ zal men de Laading op geenerlei wy- „ ze breeken, mishandelen, of 'er eeni- „ ge goederen uitneemen; doch aan Land „ brengen en in tegenwoordigheid der „ Heeren van het Admiraliteits Hof, doen „ opschryven. —— Ook zal het niet

XII. BOEK. 1782.

„ vry ſtaan dezelve te verkoopen, te „ verruilen of te vervreemden, vóór dat „ de wettige en vereischte Regtsgedingen „ daar over gehouden, en, by vonnis van „ het Admiraliteits Hof, die Goederen „ verbeurd verklaard zyn: altoos onder „ uitzonderinge niet alleen van het Vaar„ tuig zelve; maar ook van alle andere „ Goederen daar in gevonden wordende. „ Blykt, in tegendeel, by het onderzoek op „ 't Land, dat 'er geheel geen Contraban„ de waaren in de Schepen zyn, en wyzen „ de Papieren niet uit, dat de Neemer 'er „ eenige in heeft kunnen ontdekken, dan „ wordt deeze verweezen in alle de kos„ ten, ſchaden en intresten van dien aan „ de Eigenaaren der Schepen en Inlaade„ ren veroorzaakt. —— Wordende wel „ uitdruklyk verklaard, dat een Vry Schip „ de Vryheid der Goederen, waar mede „ het gelaaden zal zyn, zal verzekeren, „ en dat die Vryheid zich op gelyke wy„ ze zal uitſtrekken tot alle Perſoonen, die „ op een Vry Schip gevonden wor„ den, welke men niet zal aanhouden, „ mits zy geene Militairen zyn, die zich „ daadlyk in dienst van den Vyand bevin„ den.

„ XII. „ In tegendeel is overeengeko„ men, dat, al 't geen bevonden zal wor„ den gelaaden te zyn, door Onderdaanen „ en Ingezetenen van een der beide Party„ en, in eenig Schip, den Vyand van de „ andere, of derzelver Onderdaanen toe„ behoorende, ſchoon niet begreepen on„ der

„ der de soort van Verbodene Goederen, geheel mag worden aangehouden „ op dezelfde wyze als of het den Vyand toekwam. Uitgezonderd nogthans „ zodanige Goederen en Koopmanschappen als aan boord van dusdanig een „ Schip gedaan waren vóór de Oorlogsverklaaring, of binnen den tyd van zes „ maanden naa dezelve. — Welverstaande, nogthans, dat, by aldien de gezegde Koopmanschappen Contrabanden zyn, „ het in geenen deele zal vrystaan, dezelve vervolgens te vervoeren na Vyandlyke Havens.

XIII. „ Alle Bevelhebbers van Oorlogschepen en Gewapende Vaartuigen, „ mitsgaders derzelven Onderhoorigen en „ Manschap, van beide de Mogenheden, „ worden, onder zwaare straffen, verboden „ eenige belediging of schade aan de andere Party toe te brengen.

XIV. „ Alle Capiteinen of Reeders „ van Schepen, ten Oorloge uitgerust „ voor rekening van Particulieren, zullen „ gehouden zyn, vóór hun vertrek, goede „ en suffisante Cautie voor de Competente Regters te stellen, of verantwoordelyk zyn voor alle malversatien, welke zy op hunne tochten of reizen zouden mogen begaan.

XV. „ Alle Schepen en Koopmanschappen, hernomen uit handen van „ Zeeroovers, in volle Zee vaarende, „ zonder van behoorelyke Commissie „ voorzien te zyn, zullen in de een of

XII. BOEK. 1782. „ andere Haven van een der beide Staa„ ten gebragt en aan de bewaaring der „ Officieren van die Haven overgeleverd „ worden, tot eene volkomene overgave „ aan den regten Eigenaar, zo ras 'er ge„ noegzaame en voldoende bewyzen van „ den eigendom gegeeven zyn.

XVI. „ Indien eenige Schepen of „ Vaartuigen der Onderdaanen, op de „ Kusten van den anderen ſtranden, ver„ gaan, of andere Zeeſchade lyden, zal „ men aan de Schipbreukelingen, of die „ zich des in gevaar bevinden, allen by„ ſtand en hulp bewyzen. Van het ge„ borgene en verkogte, onder betaaling „ van redelyke onkosten, als het binnen „ jaar en dag te rug geëischt wordt, die „ wedergave doen: en zal men Vryge„ leibrieven bezorgen aan de Geſtranden, „ om na hun Land weder te keeren.

XVII. „ Alle Schepen, die, door „ ongeſtuimig weer, naajaaging van Zee„ roovers of Vyanden, of eenigen ande„ ren dringenden nood, gedwongen zul„ len worden, ter bekoming van eene „ ſchuilplaats binnen te loopen in eenige „ Haven, toebehoorende aan de andere „ Party, zullen met alle menschlykheid en „ goedwilligheid ontvangen en beſchermd „ worden; 't zal hun vry ſtaan, tot rede„ lyke pryzen, zich te voorzien van 't „ geen tot Leevensonderhoud of herſtel „ hunner Schepen noodig is, zonder, op „ eenigerlei wyze, in het vertrek uit die „ Havens verhinderd te worden.

XVIII. „ In

XII. BOEK. 1782.

XVIII. „ Ingevalle 'er tusschen hun Hoog Mogenden, en de *Vereenigde Staaten van America* een Oorlog mogt ontstaan, zal altyd aan de Onderdaanen van de eene en de andere zyde den tyd van negen Maanden, naa den dag der Vredebreuke of de Verklaaring van den Oorlog, vergund worden, om met hunne Goederen te kunnen vertrekken en dezelve over te voeren werwaards zy willen: 't geen hun vry zal staan, gelyk ook het verkoopen en vervoeren van hunne Goederen en Meubelen, zonder dat men hun hier in verhindere; en zonder, geduurende die negen Maanden, eenig beslag te kunnen leggen op hunne Goederen en nog veel minder op hunne Persoonen; maar in tegendeel hun ter wegkoming de geschiktste hulpmiddelen te verleenen. — Geen Prys op Zee genomen, zal voor een wettige Prys verklaard worden, vóór dat de Oorlogsverklaaring bekend is of kan zyn in de laatste Haven, door het genomen Vaartuig verlaaten: voor alle andere schade toegebragt vóór het verloop van dien bepaalden tyd, zal volkomene vergoeding geschieden.

XIX. „ Geene Onderdaanen van de Verdraagende Partyen zullen van eenigen Vorst of Staat, waar mede een van beiden in Oorlog is, eenige Commissie of Lettre de Marque tot het wapenen van Kaaperschepen mogen verzoeken of aanneemen: wie dit doet zal als een Zeeroover gestraft worden.

XII. BOEK. 1782.

XX. „ De Schepen der Onderdaanen of „ Ingezetenen van een der beide Partyen, „ komende aan eene Kust toebehoorende „ aan den een of ander der Bondgenooten, „ zonder voorneemens te zyn om in een „ Haven binnen te loopen, of, binnen ge„ loopen zynde, hunne Laading niet zoe„ kende te lossen, of te breeken, of te „ vermeerderen, zullen niet verpligt zyn „ voor hunne Schepen of Laadingen eeni„ ge in- en uitgaande Regten te betaalen, „ of opgave van hunne Laading te doen; „ ten minsten zo 'er geen gegronde reden „ van vermoeden is, dat zy aan elkanders „ Vyand Contrabande Goederen overvoe„ ren.

XXI. „ Over en weder vergunnen de „ Partyen elkander de Vryheid, om ieder „ in de Havens van den anderen Consuls, „ Vice-Consuls, Agenten en Commissa„ rissen van hun eigene aanstelling te heb„ ben.

XXII. „ Dit Tractaat zal niet gehouden „ worden, op eeniger hande wyze, de Ar„ tykelen IX. X. XIV en XXIV. van „ het Tractaat met *Frankryk* en de *Vereenigde Staaten van America* te vernieti„ gen. Ook zal het zyne Allerchristlykste „ Majesteit niet beletten, daar in te tree„ den, en het voordeel deezer Artykelen „ te genieten.

XXIII. „ Indien de *Vereenigde Staaten* „ *van America* het vervolgens noodig mog„ ten oordeelen by den Keizer van *Marocco*, of ook by de Regeering van *Algiers*,

„ Tu-

„ *Tunis*, of *Tripoli* onderhandelingen aan „ te vangen tot beveiliging hunner Scheepvaard in de *Middellandsche Zee*, beloo„ ven hun Hoog Mogenden, die verzoe„ ken op de beste wyze te onderfteunen „ door de tusschenkomst hunner Con„ fuls aan die Hoven zich onthouden„ de.

XXIV. „ De Vryheid van *Zeevaard* „ en Handel zal zich uitstrekken tot alle „ soorten van Koopmanschappen, uitge„ zonderd alleen deeze Contrabande of „ verbodene Goederen, Krygsammunitien „ of Wapenen; als Mortieren, Artillery „ met derzelver gereedschappen en toe„ behooren, Snaphaanen, Musketten, „ Bomben, Grenaden, Buskruid, Salpe„ ter, Zwavel, Lonten, Kogels en Vuur„ ballen, Pieken, Houwers, Lansfen, „ Hellebaarden, Helmetten, Hoofdplaaten „ en andere soorten van Wapenen, als„ ook Soldaaten, Paarden, en Zadels. „ —— Alle Goederen en Koopwaa„ ren hier niet uitdruklyk opgenoemd, „ en zelfs alle soorten van Scheepsmate„ riaalen, geschikt tot het bouwen en „ uitrusten van Oorlogschepen; of tot „ het maaken van eenig Oorlogs-Instru„ ment te Land of ter Zee, zullen der„ halven niet gehouden worden, of vol„ gens eenige daar van voorgewende „ verklaring, hoe genaamd, te kunnen „ of moeten begreepen zyn, onder de „ verbodene Goederen. Behalven de „ uitdruklyk genoemde Contrabanden zul-

 „ len

XII. BOEK. 1782. „ len de Onderdaanen en Ingezetenen „ der beide Bondgenooten alle Goederen „ volkomen vry mogen vervoeren van en „ na de Plaatzen den Vyand toebehoo- „ rende; uitgezonderd, die op dien tyd „ belegerd en geblokkeerd zyn, voor „ welke men alleen houdt die door een „ der Oorlogvoerende Mogenheden digt „ ingeslooten zyn."

XXV. „ Ten einde alle verschil en „ twist aan beide zyden te vermyden en „ voor te komen, stelt men vast, dat, „ in gevalle een van beide de Partyen in „ Oorlog mogt geraaken, de Schepen en „ Vaartuigen, toebehoorende aan de On- „ derdaanen en de Ingezetenen van den „ anderen Geallieerde, met behoorelyke „ Zeebrieven, en Paspoorten, en verde- „ re Scheepsbewyzen de Laading, en de „ Plaats van waar het Schip gezeild of wer- „ waards het bestemd is, uitdrukkende, zul- „ len voorzien zyn. — By aldien het iemand „ goeddunkt, of hy het raadzaam vindt, „ in de gemelde Papieren, te verstaan te gee- „ ven de Persoonen aan wien de aan „ boord zynde Goederen toekomen, ver- „ mag hy zulks vrylyk te doen, zonder „ ondertusschen daar aan gehouden te „ zyn, en zonder dat de uitlaating van „ zodanig eene Uitdrukking aanleiding „ kunne of moge geeven tot Verbeurt- „ verklaaring."

XXVI. „ Indien de Schepen of Vaar- „ tuigen der gemelde Onderdaanen of In- „ gezetenen van de eene of andere Par-

„ ty, langs de Kusten of in volle Zee zei- „ lende, door eenige Oorlogschepen, Kaa- „ pers, of eenige andere Gewapende Vaar- „ tuigen van de andere Party ontmoet „ worden, zullen de gemelde Oorlogsche- „ pen, Kaapers of gewapende Vaartui- „ gen, buiten het bereik van derzelver „ Geschut blyven; maar kunnen hunne „ Sloepen, op welke niet meer dan twee „ of drie Man mogen weezen, aan boord „ van het dus ontmoete Koopvaardyschip „ zenden, ter bezigtiging der Scheeps- „ brieven, die in orde bevonden zynde, „ zal hy vryheid hebben zyne Reis te ver- „ vorderen; weshalven het niet geoorloofd „ zal zyn zulk een Koopvaarder op eeni- „ gerlei wyze te moeijen, te doorzoeken, „ jagt op dezelve te maaken of te nood- „ zaaken om van koers te veranderen.

XII. BOEK. 1782.

XXVII. „ Het zal Kooplieden, Capi- „ teinen, zo van Oorlog- als Koopvaar- „ dyschepen aan een der beide Mogenhe- „ den of hunne Onderdaanen toebehooren- „ de, vergund zyn op elkanders Grond- „ gebied vrylyk in hun dienst te mogen „ neemen en aan boord te ontvangen Ma- „ troozen of andere Burgers of Ingezete- „ nen zynde, op zodanige voorwaarden „ als zy zullen overeenkomen. — Wel te „ verstaan, dat men, noch van den eenen „ noch van den anderen kant, in zynen „ dienst zal mogen neemen, zodanigen „ van zyne Landgenooten als reeds in „ dienst getreeden zyn van de andere

XII. BOEK. 1782.

„ Party, 't zy ten Oorlog, 't zy ter Koop-
„ vaardye, en 't zy men dezelve te Land
„ of ter Zee aantreffe; ten zy de Capitein
„ of Schipper, onder wiens bevel zodani-
„ ge Persoonen mogten staan, hun, met
„ zyn volkomen wil, van den dienst wilde
„ ontslaan.

XXVIII, „ Het Stuk van Schavergoe-
„ ding zal, naar alle billykheid geregeld
„ worden door de Magistraaten der Ste-
„ den, of waar men oordeelt eenige reden
„ van klagten hier over te hebben.

XXIX. „ De Actens van Ratificatie van
„ de eene en andere zyde moeten, in den
„ tyd van zes Maanden, of, zo mogelyk,
„ eerder, van den dag der Tekeninge af,
„ overgehandigd worden." (*)

Eene

(*) *Resol. van Holl.* 17 Oct. 1782. Men vindt deeze Artykelen, waar van wy meest al de hoofdzaaken hebben opgegeeven, geheel, met de daar toe behoorende bylaagen, behelzende het Formulier van het Paspoort, van het Certificaat, van den Zeebrief; als mede de Acte van Ratificatie, in de *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1163—1179. en 1687—1690. Ten zelfden dage der Tekeninge des Verbonds van Vriendschap en Koophandel beraamden de wederzydsche Mogenheden eene Overeenkomst wegens de hernomene Schepen, welke even als 't Verbond, van de zyde hunner Hoog Mogenden getekend was, door de Heeren daar toe benoemd, hier boven bl. 171. vermeld: terwyl van de zyde der *Vereenigde Staaten van America* hun Gevolmagtigde de Heer JOHN ADAMS, die beide stukken onderschreef.

Een zeer zinryke Gedenkpenning vereeuwigde deeze Gebeurtenis. Op de voorzyde vertoont zich een Gedenknaald, op een Uitſtek praalt het Wapenſchild der Stad *Amſterdam*, benevens de Burgemeeſterlyke Eeretekenen; hier onder hangt een ontrold Papier met het woord *Prodromus*, zo veel als *Voorlooper*, om aan te duiden de Eer verworven door *Amſterdam*, waar het bekende Plan ontworpen was, 't welk thans, naa de openlyke erkentenis der Vryheid en Onafhangelykheid der *Vereenigde Staaten van America*, overeenſtemmende met het oogmerk dier Stad, tot een grondſlag ſtrekte van het nu geſlooten en getekende Verbond. Voorts ziet men een kraayenden en klapwiekenden Haan, wyzende met een Wichelſtaf op een Hoorn van Overvloed, door een Anker geſlingerd, ter aanduidinge van de wakkere poogingen van den Heer ADAMS, om, uit hoofde van het voordeel voor de beide Staaten, dit Verbond van Vriendſchap en Koophandel tot ſtand te brengen. Mercurius, deswegen zeer voldaan, komt ten Hemel afvliegen, om met een Eikenkrans het Wapen der Stad *Amſterdam* te kroonen, en den roem te geeven, dien zy verdiende van wegen den rykdom en gelukkige gevolgen, welke men voor Koophandel, Zeevaard, Neering en Hanteering daar van verwagtte: waarom zich in 't verſchiet eenige Schepen op Zee vertoonen, die den Handel aanvangen,

XII. BOEK.

1782.

Gedenkpenning ter Vereeuwiging dezer Gebeurtenisſe.

XII. BOEK. 1782.

gen. Men leest in den rand *Institiam et non temnere Divos*, dat is *Regtdoen en de Goden der Aarde niet veragten*. In de Afsneede staat S. P. Q. *Amst. Sac.* of *Aan den Raad en het Volk van Amsterdam*, opgedraagen door den Medailleur J. G. HOLTZHEY. —— Op de tegenzyde wordt de Faam verbeeld, blaazende op haar Bazuin; zy houdt de Wapenschilden der twee Vereenigde Gemeenebesten, gedekt met een Scheepskroon, terwyl de Leeuwenhuid en Knots van Hercules by haar op de Wolken liggen, ten teken dat deeze twee magtige Zee-Mogenheden, met kragt en moed gewapend, haar onderling Verbond wel zullen weeten te doen gelden, duurzaam, en voor beide de Staaten in alle opzigten voordeelig, te maaken. Het Omschrift luidt *Faustissima Foedere junctae*, of *Door een alles goeds beloovend Verbond vereenigd*, en onder aan *Die* VII *Octob*. MDCCLXXXII.

ADAMS, eene Geldleening ten behoeve der Staeten van *America* geopend hebbende, vertrekt na *Parys*.

De Heer ADAMS, die eene Geldleening van vyf Millioenen Guldens ten behoeve der *Vereenigde Staaten van America*, kort naa zyne erkentenis, geopend hadt, nam, het groot oogmerk zyner zendinge, door het voltrekken der Verbintenisse bereikt hebbende, afscheid zo van den Stadhouder als van den Voorzittenden Heer ter Algemeene Staatsvergaderinge, en vertrok na *Parys* om de Vreedesonderhandelingen by te woonen. De Heer DUMAS, een geleerd *Franschman*, die

zints

zints lang in de *Nederlanden* zich opgehouden en de opvoeding van verscheide aanzienlyke jonge Heeren bestuurd en ook nu en dan, schoon naamloos, de zaak der *Americaanen*, met de pen, verdeedigd hadt, bekleedde by den Heer ADAMS de post van Secretaris, en nam, by diens afweezen, de zaaken der *Americaansche Staaten* alhier waar. De uitwisselingen der Goedkeuring, en Bevestiging van de geslootene Verbonden, geschieden, in 't volgend Jaar, door hem, in tegenwoordigheid van den Heer BERENGER, toen met de zaaken des Hofs van *Frankryk* by onzen Staat belast (*).

Raadpleegingen over het aanstellen van een Gezant by de Vereenigde Staaten van *America*.

Wanneer het Werk des Verdrags tusschen onzen Staat en den *Americaanschen* eene vry groote maate van rypheid gekreegen hadt, stelde *Dordrecht* voor om te overweegen op hoedanig een voet een Minister Plenipotentiaris van wegen deezen Staat derwaards behoorde gezonden te worden (†). Het niet voorslaan van den eenen of anderen Persoon tot die post, deedt de onderhandelingen verwylen. De Pensionaris de GYZELAAR zogt door A. P. VAN DER CAPELLEN, Kamerheer van zyne Hoogheid, te verneemen of diens Broeder CAPELLEN TOT DE MARSCH geneegen ware, om dit

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 572. 1180. Voor 't Jaar 1783. bl. 1072.

(†) *Resol. van Holl.* 18 July 1782.

XII. BOEK. 1782.

dit Gezantschap te bekleeden; doch deeze Ridder bleef lang besluitloos (*). Eindelyk bragten, in Wintermaand, de Heeren, wien de nadere overweeging van deezen voorslag was aanbevolen, dit verslag uit, dat de regels van Beleefdheid en Welvoegelykheid tusschen Souveraine Mogenheden niet alleen vorderden de Bezending van den Heer ADAMS, door het zenden van een Persoon in dezelfde Hoedanigheid te beantwoorden; maar dat daarenboven de weezenlyke belangens van den Staat en deszelfs Handeldryvende Ingezetenen volstrekt eisschten, dat een bekwaam en geschikt Persoon, bekleed met het Character van Minister Plenipotentiaris, hoe eer hoe beter, na *America* gezonden wierd, om, by de *Vereenigde Staaten* in dat Werelddeel, een vast en duurzaam verblyf te houden, om de goede eendragt en verstandhouding tusschen de beide Republieken, op het onlangs geslooten Verdrag gegrond, meer en meer aan te kweeken en te bevestigen, als mede de belangens van Zeevaard en Koopvaardye deezer Landen, onder het wyduitgestrekt Gebied dier Staaten, by alle gelegenheden, voor te staan en te bevorderen. Huns oordeels moesten de zaaken ter Algemeene Staatsvergaderinge daar heen gestuurd worden, dat het Kapittel op den ge-

(*) *Het Gedrag van* A. P. v. D. CAPELLEN *aan het Publiek, door hem zelven opengelegd* bl. 8.

gewoonen Staat van Oorlog van de *Gedeputeerden buiten de Provincien*, met eene nieuwe en ſtand houdende post wegens een Minister by de *Vereenigde Staaten van America* verbreed en die post, met een Jaarlykſche Wedde van twintig duizend Guldens, ten laste van *Holland* gebragt wierde; mitsgaders dat aan den Heer, op den voorſlag van dat Gewest te benoemen, voor zyne Uitrusting eene ſom van tien duizend Guldens in ééns mogt worden toegevoegd. (*)

P. J. VAN BERCKEL daar toe benoemd.

Deeze Voorſlag door *Holland*, in Louwmaand des volgenden Jaars, ter Algemeene Staatsvergadering gedaan zynde, keurden de Afgevaardigden der Zes Gewesten dien goed. (†) Ook benoemden deeze Vergadering, in Lentemaand, op 't Voorſtel van *Holland*, tot die post, op den gemelden voet, den Heer PIETER JOHAN VAN BERCKEL, Raad en Regeerend Burgemeester der Stad *Rotterdam*, Broeder van den *Amſterdamſchen* Penſionaris VAN BERCKEL. By een nader Staatsbeſluit lag men hem, voor de Reiskosten, Uitrusting en Verzekering vier en twintig duizend Guldens toe, en twaalf Guldens daags, te rekenen van den dag zyner aanſtellinge, tot den dag van het in-

(*) *Reſol. van Holl.* 12 Dec. 1782. 11 Jan. 1783.

(†) *Reſol. Gen.* 31 Jan. 1783.

XII. BOEK. 1782. gaan zyner Wedde als Minister Plenipotentiaris. (*)

Door deeze Benoeming werd voldaan aan 't uitgerekt verlangen veeler Ingezetenen, die het marren der Aanstellinge eens Gezants euvel geduid en toegeschreeven hadden aan den invloed van hun, die, in meer gevallen tot *Noord-America* betrekkelyk veel verwyls baarden. Zy verheugden zich in de keuze van een Man, die de vereischten bezat, welken zy in een Staatsdienaar, voor 't nieuw Gemeenebest geschikt, verlangden. Een Man, bekwaam om het vertrouwen van dit opkomend Volk te winnen, door eene zamenstemmende denkwyze over de Burgerlyke Vryheid; voorzien met eene grondige kennis van alles wat de weezenlyke belangens van zyn Handeldryvend Vaderland met betrekking tot *Noord-America* betrof, om dezelve alzins, op de beste wyze te bevorderen; een gebooren *Nederlander*, wiens zeden door pragt en dartelheid niet bedorven waren, noch die door bevorderingen, zo voor zich, als voor zyne Familie, van geene byzondere Persoonen afhangelyk was, en een opregt Voorstander der waare Grootheid van zyn Vaderland, die in deeze tyden, als zodanig

(*) *Resol. van Holl.* 28 Feb. *Resol. Gen.* 4 Maart, 23 Mey 1783.

Mr. PIETER JOHAN VAN BERCKEL,
Minister-Plenipotentiaris van den Staat
der Vereenigde Nederlanden bij de
Staten van Noord-America.

hig iemand niet alleen hadt durven denken, maar ook spreeken (*).

Staatlyk en vol klems waren de Afscheids Aanspraaken zo by de Algemeene Staaten, als by Staaten van *Holland*, door dien Gezant uitgeboezemd. In de eerste betuigt hy, zyne opregte dankerkentenisse voor de gunstige gedagten, die hun Hoog Mogenden wel van hem hadden willen vormen, waar door op hem gevallen was de verkiezing tot deze luisterryke Commissie —— „ eene „ Commissie," om zyne eigene woorden te gebruiken, „ welke ik niet kan noch wil „ ontveinzen, dat my ten hoogsten aange„ naam is. Zy stelt my in de gelegenheid „ om van naby te zien de opkomst, en „ (zo ik hoope) den groei en bloei van „ een Nieuw Gemeenebest, waar op ge„ heel *Europa* met verwondering het oog „ gevestigd houdt, en voor wiens Stigters „ ieder Vryheidminnend *Nederlander* de „ zuiverste genegenheid en agting moet „ gevoelen; daar zy, op het spoor onzer „ Voorvaderen, schoon de beweegrede„ nen niet volkomen dezelfde zyn, moeds „ genoeg getoond hebben, om een magtig „ Ryk wederstand te bieden, goed en „ bloed op te zetten ter verkryging van „ eene Onafhangelyke Vryheid. Maar „ deeze Commissie is my des te aange„ naamer, om dat het hoofdoogmerk van „ de-

XII. BOEK.

1782.

VAN BERCKELS Afscheidsreden by de Staaten.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 79. 393. *Post van den Neder-Rhyn* III. Deel bl. 1037.

XII. BOEK. 1782.

„ dezelve is om aan het Congres open te
„ leggen, de zuivere geneigdheden van U
„ Hoog Mogenden, om de reeds gemaak-
„ te banden van Vriendschap, (ware het
„ mogelyk,) nog nauwer toe te haalen,
„ en de beide Republieken, door het
„ handhaaven en bevorderen van elkan-
„ ders Handel, in alle deszelfs takken, de
„ gansche Wereld over, groot en gedugt
„ te maaken. Ik meen my, op goede
„ gronden, verzekerd te mogen houden,
„ dat met zulk een last voorzien en af-
„ gezonden, het Character van U Hoog
„ Mogenden niet dan met open armen
„ zal ontvangen worden by een Volk, 't
„ geen reeds in den beginne van deszelfs
„ Onafhangelykheid doorstraalende en aan-
„ houdende blyken gegeeven heeft van
„ een reikhalzend verlangen om in de
„ nauwste Verbintenisfen met U Hoog
„ Mogenden te treeden, en niet ondui-
„ delyk getoond heeft, dat het de Vriend-
„ schap van deezen Staat niet minder
„ waardeert dan die der grootste en mag-
„ tigste Mogenheden van *Europa*." ——
In de laatste luidt onder andere zyne
taal. „ Hoe gevoelig ik ook zyn moge
„ voor de gunst aan my beweezen, door
„ my af te zenden ter waarneeming der
„ belangen van den Staat by een Gemee-
„ nebest, 't welk slegts nieuweling onder
„ de Onafhangelyke Mogenheden zynen
„ Rang genomen heeft, en thans by al-
„ le Natien van *Europa* tot het maaken
„ van Commercieele Verbintenisfen wordt

„ -aan-

„ aangezogt, verblindt, egter, die Distinctie my niet genoeg, om niet te zien, „ dat de Loopbaan, welke my geopend „ wordt, geheel nieuw en onbetreeden is, „ en dus geene voetstappen oplevert, wel- „ ke men veilig drukken kan. Om aan „ het doelwit van hun Hoog Mogenden te „ voldoen, zal 'er dienstvolgens eene dub- „ bele maate van kundigheid, oplettenheid „ en voorzigtigheid vereischt worden; „ maar is het dan te verwonderen Ed. Gr. „ Mogende Heeren! dat my even daarom „ niet zelden de vrees bekruipt, dat alle „ myne vermogens niet toereikende zullen „ zyn om te beantwoorden aan de ver- „ wagting, welke U Ed. Groot Mogen- „ den gunstiglyk van my hebben opge- „ vat. Het eenige, dat my gerust kan „ stellen is, aan de eene zyde, de be- „ kende toegeevenheid, zo van U Ed. „ Groot Mogenden als van Hun Hoog „ Mogenden, en, aan de andere zyde, „ myn vast besluit en voorneemen, om „ niets onbeproefd te laaten, geene moei- „ te, geene arbeid te ontzien, ten einde „ aan myn dierbaar Vaderland nuttig te „ zyn, en aan deszelfs Commercieeren- „ de Ingezetenen te bezorgen alle die „ voordeelen, welke een wederzydsche „ Handel kan aanbrengen. Mogt deeze „ nieuwe Bron van Koophandel en Scheep- „ vaard een vergoeding opleveren voor „ de onlangs geledene schaden! Mogt „ ik, door mynen yver en poogingen „ daar toe medewerken, dan was de eer-

XII. BOEK. ,, ste, dan was de vuurigste van myne ,, wenschen vervuld (*)!"

1782. Zyn vertrek. 's Lands Oorlogschip *Overyssel*, gevoerd door Capitein RIEMERSMA, was bestemd om den Heer VAN BERCKEL na *Noord America* over te brengen; en hadden Gecommitteerden ter Admiraliteit hun Hoog Mogenden geraaden, dat het voegelyk zou weezen, om meer ontzags voor de Vlag van deezen Staat in te boezemen, daar by te voegen een Schip van vyftig, en een Fregat van zes en dertig Stukken, als mede een ligt Vaartuig, en daar mede overeenkomstig de noodige orders gesteld tot het in gereedheid brengen van 's Landsschip *de Erfprins*, onder bevel van Capitein ABERSON, 's Lands Fregat *den Briel* onder Capitein BOLS en Brigantynschip *de Windhond* onder den Luitenant GOVERTS. De Heer VAN BERCKEL hadt verzogt, dat de Zeildag deezer Schepen tot zyne overvoering in Bloeimaand geschikt, voor het afloopen van Zomermaand, mogt bepaald worden. —— Zyne Hoogheid verklaarde, dat hy niet ongenegen zou zyn daar aan te voldoen, ware het niet dat hy, in den onzekeren staat der Vredesonderhandelingen, zich bezwaard vondt, om, zonder Volmagtiging van hun Hoog Mogenden, Schepen van Linie aan een zeker gevaar bloot te stellen, indien onverhooptelyk de Vredesonderhandelingen mog-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1014. 1016.

mogten worden afgebrooken: weshalven hy verzogt, dat deezen derzelver goedvinden geliefden mede te deelen, op dat hy als dan den Zeildag van de gemelde Schepen, of voor het Schip *Overysfel*, indien hun Hoog Mogenden niet goedvonden, dat meer Schepen, in de hachlyke omstandigheden, na *Noord-America* wierden bestemd, kon bepaalen. — Op deezen Briefswys ingeleverden voorslag van den Admiraal Generaal besslooten hun Hoog Mogenden, by het Oorlogschip *Overysfel*, de gemelde versterking te voegen, de bepaaling van den Zeildag aan zyne Hoogheid laatende (*).

XII. BOEK. 1782.

Aankomst in *Noord-America*.

In Wynmaand bereikte VAN BERCKEL, naa geene geheel voorspoedige reize, het Land zyner bestemminge, en gaf, te *Philadelphia* aangekomen, des terstond kennis aan den Voorzitter van 't Congres, teffens tyd en plaats verzoekende te bepaalen tot een plegtig gehoor. De laatste der gemelde Maand werd hier toe vastgesteld. Te *Princetown*, een Plaats van weinig aanzien; doch waar het Congres thans gehouden werd, uit hoofde van een onlangs voorgevallen opstand te *Philadelphia*, zou zulks geschieden. Daags te vooren begaf zich de Heer VAN BERCKEL, met zyn Gevolg, derwaards; een bende ligte Ruiters van de Lyfwagt des grooten WASHINGTONS, reedt hem, op

(*) *Resol. Gen.* 13 Juny. 1783.

XII. BOEK. 1782.

op den afstand van vier mylen, te gemoet, en geleidde den Gezant na *Princetown*, waar het Congres zints eenigen tyd vergaderde. De Veldheer LINCOLN, Geheimschryver van het Bestuur der Oorlogszaaken, benevens eenige andere Leden van het Congres, verwelkomden den Gezant, uit naam van 't zelve, en bragten hem na de Wooning des Predikants te zyner ontvangst gereed gemaakt. Terstond lag hy een bezoek af by den Voorzitter van 't Congres; en reedt 'sanderen daags, in zyn eigen Koets, na 't Huis der Staaten Vergadering. De Ridder DE LA LUZERNE, de Generaal WASHINGTON, de Opzigter der Finantien, en veele andere Heeren van Rang, als mede veele Dames van het eerste aanzien, vonden zich daar by een, om deel te neemen in de blydschap, die deeze Gehoorgeeving moest vergezellen; om welke te smaaken de geesten op den regten toon gespannen waren; dewyl, kort vóór de komst des Heeren VAN BERCKEL, een regt berigt, wegens het sluiten des Verdrags tusschen *Groot-Brittanje* en de *Vereenigde Staaten van America*, was ingekomen.

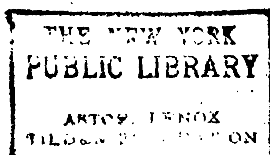
Aanspraak by 't Congres.

De Aanspraak des Gezants, by deeze zonderlinge gelegenheid, week natuurlyk af van de gewoone pligtpleegende Aanspraaken, en is te merkwaardig om, benevens de Beantwoording, hier geene plaats te vinden. In den luisterryken kring van Toehoorderen, liet hy zich in deezer

voe-

Eerste Gehoorgeeving aan den Afgezant VAN BERCKEL
in America.

voege hooren. „ Myne Heeren, Leden XII.
„ van 't Congres! Vóór dat ik U den BOEK.
„ last bloot legge, met welken myne Hee-
„ ren de Staaten Generaal der *Vereenig-* 1782.
„ *de Nederlanden* my vereerd hebben, zy
„ het my vergund, dat ik, in deeze aan-
„ zienlyke Vergadering, myne vreugde
„ doe blyken, wegens de Eer, die my
„ te beurt valt, niet slegts om in dezel-
„ ve persoonlyk te mogen verschynen;
„ maar veel meer om, in deszelfs aan-
„ zienlyke Leden, die doorlugtige Men-
„ schen te mogen aanschouwen, die de
„ Eeuw der tegenwoordige Geslachten
„ bewondert —— die de Naakomeling-
„ schap zich altoos als voorbeelden van
„ waare Beminnaars huns Vaderlands voor
„ zal stellen —— en wier verdiensten
„ door de Eeuwigheid alleen naar waar-
„ de bekroond kunnen worden.

„ Terwyl gansch *Europa* het oog ge-
„ vestigd hieldt op uwe onderneemingen,
„ hebben hun Hoog Mogenden niet kun-
„ nen naalaaten een byzonder deel in de-
„ zelve te neemen, voor al wanneer zy
„ zich herinnerden, de gevaaren en we-
„ derwaardigheden, die hunne eigene
„ Voorvaders hebben moeten ondergaan,
„ vóór en aleer zy het Juk, dat hun
„ verdrukte, hebben kunnen afwerpen.
„ Zy kenden, meer dan eenig ander
„ Volk, de waardy eener Onafhangely-
„ ke Vryheid, en waren dus best in staat
„ om de grootsheid uwer oogmerken,
„ naar waardy te schatten. Zy juichten,

 „ uit

XII. BOEK. 1782.

„ uit dien hoofde, alle deeze onderneemingen toe, als voorgeschreeven zynde door Liefde tot het Vaderland; „ ondernomen met Voorzigtigheid; en „ uitgevoerd met meer dan Heldenmoed. „ Eindelyk verheugden zy zich in den „ gelukkigen uitslag, die allen uwen arbeid heeft bekroond!

„ Om U te overtuigen van hunne toegenegenheid, en het deel, 't welk zy „ neemen in het belang van dit Gemeenebest, hebben myne Meesters my gelast, om U, myne Heeren! geluk te „ wenschen met de vervulling uwer begeerten, en de volkomene uitvoering „ van uw eens genomen besluit om het „ genot te aanvaarden van dien onwaardeerbaaren en natuurlyken Schat, die „ U plaatst in den Rang der Oppermagtige en Onafhangelyke Mogenheden.

„ Hoe vleiend is het voor my, op „ deezen dag, de Stem en Tolk te weezen der gevoelens en geneegenheden „ myner Meesters, en U, van hunnen „ wege, te konnen verzekeren, dat zy „ niets vuuriger wenschen dan het Geluk en Welzyn van dit Gemeenebest, „ en de Bevestiging der Verbintenis van „ deszelfs aanzienlyke Staaten! — Dat „ deeze Vereeniging, gegrond op zuivere Beginzelen van waare Vaderlandsgezindheid, en de zugt tot Welzyn „ van het Algemeen, zo diep gevestigd „ worde, dat, noch eene valsche Eerzugt, noch Afgunstigheid, noch Zelfs-

„ be-

„ belang, immer in ſtaat worden bevon- XII.
„ den om eenige de minſte inbreuk op BOEK.
„ dezelve te kunnen doen! —— Dat
„ het Beſtuur eener alzins wyze en wel- 1782.
„ beraamde Regeeringe den Voorſpoed
„ en Overvloed in het midden deezes
„ Volks doe woonen, en hetzelve eenen
„ Roem verwerven, die geen paalen
„ kent dan die der beide Aspunten,
„ noch perken dan die der laatſte Eeu-
„ wen!

„ Hunne Hoog Mogenden, Myne Hee-
„ ren! vergenoegen zich intusſchen geen-
„ zins met ſlegts deeze bloote Pligtplee-
„ gingen van Gelukwenſching, die op
„ zichzelven van weinig vrugt kunnen
„ zyn, aan U te laaten doen; maar, daar
„ zy overtuigd zyn, dat eene onderlinge
„ Handel en wederzydſche Toegenegen-
„ heid de zekerſte middelen zyn, om de
„ geheiligde banden der Vriendſchap,
„ die de beide Republieken reeds aan el-
„ kander verbonden, meer en meer
„ toe te trekken, zo hebben zy my ge-
„ last om plegtig aan U te betuigen, dat
„ zy niets meer ter harte neemen, dan
„ de bevordering dier middelen, door
„ welke deeze Vriendſchap vrugtbaar ge-
„ maakt, en met de gewenschte uitwer-
„ kingen agtervolgd zal kunnen worden,
„ en door welke zy te gelyk allermeest
„ zullen kunnen toonen, hoe zeer zy al
„ hun vermogen aanwenden om den Luis-
„ ter te bevorderen van eenen Bondge-
„ noot, van wiens Trouw en Toegene-

XII. BOEK. 1782.

„ genheid zy zich wederkeerig ten vollen „ verzekerd houden.

„ Ziet daar de Schets, hoe onvolkomen en gebrekkig ook, der gevoelens „ van myne Meesters, welker Opregtheid, myne Heeren! myne uitdrukking „ verre te boven gaat; doch die te gelyk eenigzins gekend kunnen worden „ uit de Brieven, die ik de eer heb U, „ van hunnen wege, ter hand te ſtellen. „ Ziet daar, myne Heeren! Ziet hier „ het oogmerk dier Zendinge, met welke ik door hun ben vereerd geworden! „ Mogt ik gelukkig genoeg zyn, om aan „ hunne Verwagting te kunnen beantwoorden, en my, ten gelyken tyde, „ uwe Toegenegenheid en uw Vertrouwen waardig te maaken, welke beide „ my zo hoog noodig zyn om gelukkig „ in myne onderneemingen te kunnen „ ſlaagen. —— Wat my betreft, ik zal, „ zonder List of bedekte Poogingen, „ ſteeds handelen met die Regtmaatigheid, Openhartigheid, en getrouwe „ Toegenegenheid, die het onderſcheidend Character uitmaaken van eenen „ waaren Republikain, die my langs dien „ weg ook zo veele verzekeringen en „ waarborgen zyn van de bereiking myner eenigſte bedoeling, welke is de „ Goedkeuring te mogen erlangen van „ deeze aanzienlyke Vergadering; de „ Vriendſchap te mogen genieten van alle „ derzelver Leden; en de Agting te mogen

„ weg-

„ wegdraagen der ganfche *Americaanfche* „ Natie!" XII. BOEK. 1782.

Beantwoording door den Voorzitter van 't Congres.

Schoon de Heer VAN BERCKEL deeze Aanfpraak in 't *Nederduitsch* deedt, en dus by lange na van allen niet kon verftaan worden, ftelde hy ze voor met die bevalligheid, dat ze behaagde ook aan de zodanigen, die deeze Taale niet magtig waren. Toen hy zyne Geloofsbrieven overgereikt hadt, beantwoordde 't Voorzittend Lid van 't Congres, de Heer BOUDINOT, hem, op deezen welgepasten trant. —— „ In een Twistgeding „ over de Regten der Menschlyke Na„ tuur kon niets op het Gemoed der In„ gezetenen der *Vereenigde Staaten van* „ *America*, eenen fterkeren indruk maa„ ken dan het luisterryk voorbeeld dier „ doorlugtige Voorftanderen huns Vader„ lands, die, zegevierende over alle „ moeilykheden en gevaaren, de Vry„ heid der *Vereenigde Nederlanden* op de „ uitmuntendfte en onwrikbaarfte gronden „ gevestigd hebben.

„ Het Congres heeft reeds, in de „ vroegfte beginzelen van den Oorlog, „ de Vriendfchap van hun Hoog Mogen„ den aangezogt, overtuigd zynde, dat „ dezelfde onwraakbaare zugt tot Vry„ heid, die zelfde Wysheid, Regtvaar„ digheid en Grootmoedigheid, die hun„ ne Voorvaders ter Onfterflykheid heeft „ heenen geleid, aan hunne Naakome„ lingfchap onverminderd was overgele-

„ verd;

XII. BOEK. 1782.

„ verd; en ons genoegen was groot, „ toen wy met hun een Verbond van „ Vriendschap en Koophandel, op „ gronden zo aangenaam voor beide de „ Volken, mogten sluiten en tot stand „ brengen.

„ Met het zuiverste vermaak, myn „ Heer! ontvangen wy de aanzienlyke „ Getuigschriften van het vertrouwen en de „ agting van hun Hoog Mogenden, en te„ gelyk hunne toegenegene Gelukwen„ schingen wegens den uitslag onzer poo„ gingen in de geheiligde zaak der Vry„ heid.

„ Wy verzekeren U, myn Heer! dat „ ons ernstigst verlangen is, om ons met „ hun Hoog Mogenden te vereenigen in „ het neemen van allerlei maatregelen, „ die dienstbaar kunnen zyn om het „ openhartigst Vertrouwen en de aller„ vriendlykste Gemeenschap aan te kwee„ ken tusschen twee Volken, die hunne „ Vryheid te rug geëischt en verdeedigd „ hebben te midden onder de folterend„ ste beproevingen, en tooneelen van ge„ vaar en benauwdheden; welke, egter, „ door de gunstige tusschenkomst eener „ Godlyke Voorzienigheid, op dezelfde „ wyze bekroond zyn geworden met die „ Oppermagt en Onafhangelykheid, die „ zo weezenlyk noodig is tot hun Geluk „ en hunne Veiligheid.

„ Bestuurd door dezelfde blaakende „ Liefde tot Vryheid en dezelfde Grond-

„ re-

„ regelen van Staatkunde, — vast aaneen- „ verbonden door een zelfde Stelzel van „ Koophandel — en allerernstigst geneigd „ om onzen onderlingen Welvaard, door „ uitwisseling van wederzydsche Diensten, „ te bevorderen — houden wy ons verze- „ kerd, dat de allervriendschaplykste en „ voordeeligste Verbintenis tusschen de „ beide Gemeenebesten ongeschonden be- „ waard zal blyven, tot aan den afloop der „ Eeuwen.

XII. BOEK. 1782.

„ Het vermeerdert grootlyks, myn „ Heer! ons genoegen, by deeze gewig- „ tige gelegenheid, dat hun Hoog Mo- „ genden tot hunnen Minister gekoozen „ hebben eenen Man, zo zeer beroemd „ wegens zyne Braafheid en waare Vader- „ landliefde, en van wiens aanzienlyk Ge- „ slacht deeze Vereenigde Staaten de tref- „ fendste blyken van Agting en Toegene- „ genheid ontvangen hebben."

Naa deeze openbaare Gehoorverleening volgde een Maaltyd, dien dag, volgens een besluit van het Congres, voor den *Nederlandschen Gezant* bereid. De Voorzitter BOUDINOT, de Veldheeren WASHINGTON, GREEN en WAYNE, met meer andere doorlugtige Personadien van het nieuwgevormde Gemeenebest, woonden denzelven by: en onthaalden de twee eerstgemelde Heeren onzen Gezant de twee volgende dagen ten maaltyde, waar de gulheid voorzat, en alles diende om den Vreemdeling overeenkomstig met het hoog

Cha-

XII. BOEK. 1782.

Character, 't welk hy bekleedde, te verpligten (*). De heusche Verwelkoming en het Onthaal hem aangedaan, toonden, hoe de nadeelige gerugten, wegens zyn Persoon en Character hem vooruit gevloogen, om hem haatlyk te maaken en zyn post te veronaangenaamen, geenen ingang gevonden hadden.

Aanzoeken om Consuls en Agenten in *Noord-America* te hebben.

Gelyktydig met de veelvuldige Raadpleegingen en Besluiten om eenen Gezant na de *Vereenigde Staaten van America* af te vaardigen, waar van wy het voornaamste, als mede den uitslag dus verre geboekt hebben, deeden eenige Handeldryvende Steden in *Holland* herhaalde aanzoeken by den Staat, om, tot bevordering des Handels met dat nieuw Gemeenebest, Consuls en Agenten, op de voornaamste Plaatzen in de onderscheide Landschappen aan te stellen. Zy leverden een ontwerp van een algemeenen Lastbrief over, en preezen eenige Persoonen, als tot die posten by uitstek bekwaam, met allen nadruk aan, terwyl ook eenigen zich aandienden om met deeze Posten begunstigd te worden; doch men hieldt alles in nader overweeging; niet te-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 2093. W. Gordon *Hist. of the Rise, Progres and Establissement of the Independence of the United States of America.* Vol. IV. p. 379. Wy hebben hier de tydorde, eenigzins voorby geloopen; maar oordeelden die aan de éénheid der zaake te mogen opofferen.

tegenstaande *Friesland* 'er sterk op aandrong (*).

1782.

't Voorgevallene ten deezen Jaare in Noord-America.

Ongelyk zouden wy aan ons zelven zyn, indien wy, daar het belang der zaake, en de betrekking, welke dezelve op onzen Staat hadt, ons daartoe noopte, van Jaar tot Jaar het voorgevallene in *Noord-America* ter bekominge van Vryheid en Onafhangelykheid vermeld hebbende, de verkryging daar van, met de aanleidende oorzaaken, ongeboekt lieten; dan de rykheid van stoffe, welke onze eigene Geschiedenis ten deezen tyde oplevert, verpligt ons daar in zeer kort te zyn. — Wy staakten ons verslag by de gewigtige gevangenneeming van Lord CORNWALLIS, met het Krygsvolk onder zyn bevel. (†) Met deeze namen de meldenswaardige Krygsverrigtingen in *Noord-America* een einde, en de zaak der Dertien Staaten werd meer in de Kabinetten en Raadsvergaderingen van *Europa* dan te Velde behandeld.

In Engeland verandert men van denkwyze.

In *Engeland* baarde te tyding deezer overgave veel ontzettings, en gewoels, van eene groote verandering welhaast gevolgd. Het verlies in *America* geleden werd noch ontkend, noch tragtte men het zelve te kleuren; dan de Koning gaf in zyne Aanspraak, by de opening des Parlements in

(*) *Resol. van Holl.* 11 Jan. 18 Maart 3 April 8 Mey 6. 18 Juny 10 Sept. 18. Dec. *Resol. Gen.* 14 Mey 1783.

(†) Zie het IV. Deel onzer *Vaderl. Hist.* bl. 30.

XII. BOEK. 1782. in Slachtmaand des Jaars MDCCLXXXI, te kennen zyn vastbepaald besluit om te volharden in de verdeediging zyner Bezittingen, tot hy een Vrede kon bekomen, bestaanbaar met de eer van zyn Kroon, en het belang zyns Volks. 't Naadeelig beloop der zaaken in *America* strekte hem ten grondslage om des te meer de ondersteuning van het Parlement, en een te kragtdaadiger en eenpaariger bystand des Volks, te verzoeken. Hoe weinig zulks in den smaak des Volks viel, blykt uit het Smeekschrift der Burgery van *Londen* aan den Koning (*). Schoon veele Staatsdienaaren, met den Koning stemden in het voortzetten der geweldige maatregelen, om de *Americaanen* tot onderwerping te dwingen, betuigde Sir JAMES LOWTHER in 't Huis der Gemeente, „ dat alle poogingen „ om *America* te onder te brengen, vrugt-„ loos geweest waren, zo ten opzigte van „ het helpen der Vrienden van *Groot-Brittanje* als het overmeesteren der Vyan-„ den; en dat alle volgende poogingen om „ gewapenderhand de *Americaanen* te be-„ stryden, naar 't oordeel van dit Huis, „ kragtloos en nadeelig zouden weezen „ voor de waare belangen des Ryks, als „ strekkende om de kragten van 't zelve „ tegen de oude en zamenverbondene Vy-„ anden te verzwakken." De geringe meerderheid van stemmen om deezen voorslag

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* IV. Deel bl. 16.

ſlag af te keuren, wees uit, dat ten opzigte van den *Americaanſchen* Oorlog, de gevoelens zeer begonnen te veranderen. Lieden van allerlei rang, begonnen denzelven, met groote vrymoedigheid openlyk te wraaken.

De Generaal CONWAY, ſtelde, in 't Huis der Gemeente, den twee en twintigſte van Sprokkelmaand voor, om den Koning een nederig Verzoekſchrift aan te bieden, „ ten einde het hem behaagen mogt „ aan zyne Staatsdienaaren last te geeven „ om het onuitvoerlyk ontwerp om de te„ gen zyne Majeſteit opgeſtaane Volkplan„ tingen, met Geweld, tot gehoorzaam„ heid te brengen, niet langer voort te „ zetten, door den Oorlog op 't vaste „ Land van *America* te voeren, en zyne „ Majeſteit te verzekeren, dat zyne ge„ trouwe Gemeente gaarne met hem zou„ den medewerken in het neemen en vol„ voeren van zodanige maatregelen als „ dienſtig gekeurd werden, om de „ zegeningen van den Vrede te verhaas„ ten." De meerderheid van ſlegts éêne ſtem aan de zyde der Staatsdienaaren, die in een tegenovergeſteld begrip ſtonden, leverde geen geringe blyk op, dat hun invloed bykans ten einde liep. CONWAY herhaalde den Voorſlag, en drong dien door. De Koning werd vervolgens, van wegen het Huis der Gemeente, verzogt, om met de Volkplantingen in *America* den Vrede of een Beſtand te ſluiten. Wanneer de Koning dit aannam, ontving hy de een-

XII. BOEK. 1782.

paarige dankzeggingen van het Huis der Gemeente. —— CONWAY waagde hierop dit nader Voorstel; „ dat dit Huis voor „ Vyanden van zyne Majesteit en het Ryk „ zou houden, allen die hunne poogingen „ aanwendden, om de Vaderlyke zorg van „ zyne Majesteit voor de rust en het heil „ zyns Volks, te verydelen, door het „ verder voortzetten van den aanvallenden „ Oorlog, op het vaste Land van *America*, „ om de Volkplantingen door Geweld tot „ gehoorzaamheid te dwingen, aan te ra- „ den, of op eenigerlei wyze te bevorde- „ ren." Zwak was de tegenkanting, welke dit Voorstel ontmoette, en het ging eindelyk door.

Veranderingen in het Staatsdienaarschap aldaar.

Dit alles diende tot voorbereiding eener geheele veranderinge in het Staatsdienaarschap. 't Leedt niet lang of Sir JOHN ROUS droeg voor, dat het Huis der Gemeente een besluit zou neemen, „ dat het „ geen vertrouwen meer kon stellen in de „ Staatsdienaaren, die het bestuur der „ Rykszaaken in handen hadden." Op den dag ter stemminge hier over bepaald, verzekerde Lord NORTH, dat het Staatsbestuur, tegen 't welk men gereed was te stemmen, niet langer bestondt, en dat zyne Majesteit ten vollen besslooten hadt van Staatsdienaaren te veranderen, en nam afscheid van het Huis als Staatsdienaar. (*) De Marquis van ROCKINGHAM kwam aan

(*) *Univerz. Magaz.* Vol. LXX. p. 166. 253.

aan 't hoofd des nieuwen Staatsdienaarschaps. Onder de voorwaarden, op welken hy deeze post aannam, was de eerste, „ Vrede met de *Americaanen*, en dat de „ erkentenis van hunne Onafhangelykheid „ tot geene hinderpaal moest strekken tot „ verkryging van denzelven." Deeze omwenteling in het Staatsdienaarschap des *Engelschen* Ryks, moet deels aan de Gevangenneeming van Lord CORNWALLIS en diens Legers, deels aan de nadeelige tydingen, die de Admiraliteit uit de *West-Indiën* ontving, toegeschreeven worden; de *Franschen* hadden ter Zee en te Land, in dat Werelddeel, een allerblykbaarste overhand.

De dood van den Marquis VAN ROCKINGHAM, die in Hooimaand overleedt, bragt wel eene groote verandering in de Staatsdienaaren te wege (*); doch geene ten opzigte van de Onafhangelykverklaring der *Americaanen*. De Graaf van SHELBURNE, die hem opvolgde, liet zich hier over in deezer voege hooren, „ dat zyne denkbeelden deswegen nog de- „ zelfde waren als voorheen; doch de om- „ standigheden waren veranderd, en hy „ zag nu, dat het een noodzaaklyk kwaad „ geworden was, waar aan zyn Land zich „ moest onderwerpen, om grooter te voor- „ komen." (†)

De

(*) *Univerz. Magaz.* Vol. LXX. p. 372.
(†) W. GORDON *Hist. of the Rise, Progress and*

XII. BOEK. 1782. Handelingen in *Frankryk* over het Onafhangelykverklaaren van *Noord-America* door *Engeland*.

De *Americaansche* Gelastigden tot den Vredehandel in *Frankryk*, JOHN ADAMS, BENJAMIN FRANKLIN, JOHN JAY en HENRY LAURENS, moesten, ten aanziene der *Vereenigde Staaten* met zyne Allerchristlykste Majesteit zamenstemmen, in de Bemiddeling door de Keizerin van *Rusland* en den Keizer voorgesteld, aan te neemen; doch tot geen Vredesverdrag toetreeden, dan 't geen daadlyk de Onafhangelykheid en Souverainiteit der Dertien Staaten bevestigde, overeenkomstig met de Verdragen tusschen dezelve en zyne Allerchristlykste Majesteit, en op dien voet, dat die Verdragen in volle kragt bleeven.

Om over den Vrede met *Groot-Brittanje* te handelen, was de Heer JAY van *Madrid* te *Parys* gekomen. De *Spaansche* Afgezant aan 't Hof van *Versailles*, de Graaf D'ARANDA, ontving hem, en den Heer FRANKLIN, als Staatsdienaars van het Congres, toen zy, in 't begin van Hooimaand, by hem het middagmaal hielden. Anderen zouden dit veelligt voor eene openlyke erkentenis der Onafhangelykheid der *Americaansche Staaten*, van de zyde van *Spanje* hebben aangezien; doch dit kon den Heer JAY niet vol-

and Establissement of the Independence of the United States of America Vol. IV p 215. 219 229. 231—233. 265. *Univerz. Magaz.* Vol. LXXVII. p. 321.

voldoen, die weigerde, zonder uitwisseling van Lastbrieven, met D'ARANDA te handelen, schoon de *Fransche* Staatsdienaar de Graaf DE VERGENNES wenschte, dat hy het deedt. De Heeren FITZHERBERT en OSWALD, waren van wegen *Groot-Brittanje* gezonden, de eerste om met de *Europische* Mogenheden, de laatste om met de *Americaanen* te handelen. De last aan deezen gegeeven, hieldt in, om, in stede van de *Onafhangelykheid der Vereenigde Staaten van America*, vooraf te erkennen, die Onafhangelykerkentenis alleen als een Artykel in het voorgestelde Verdrag te plaatzen. De Heer JAY kantte zich hier tegen aan: de Graaf DE VERGENNES, oordeelde zulks genoegzaam, en wilde voortvaaren; doch hy weigerde: en schoon FRANKLIN verklaarde met den Graaf in 't zelfde begrip te staan, bleef JAY by zyn gevoelen, en schreef een Brief met oogmerk om denzelven aan DE VERGENNES te zenden, behelzende de redenen, die hem bewoogen, om op dien voet met OSWALD niet te handelen. FRANKLIN, deezen Brief gezien hebbende, erkende de volwigtigheid der gegeevene redenen, welke als ze hem voorheen zo waren voorgekomen, hem zouden wederhouden hebben, van in 't gevoelen des *Franschen* Staatsdienaars te treeden. De Heer JAY, hieldt briefwisseling met den Heer ADAMS, toen nog in *Holland*, waar hy de Onafhangelykverklaaring tot

XII. BOEK.

1782.

XII. BOEK. 1782. ſtand bragt. (*) Deeze ſtondt met hem in 't zelfde begrip en beſloot niet uit *Holland* na *Parys* te trekken, voor dat de Heer OSWALD anderen last ontvangen hadt.

Niet tegenſtaande de tegenwerping op den last der *Engelſche* Gevolmagtigden voer de Heer JAY voort met hem te handelen, om alles, zo verre mogelyk voor te bereiden, tot het afdoen der zaake als OSWALD een nieuwen last zou ontvangen hebben, zonder dat FRANKLIN of DE VERGENNES iets van dit bedryf wisten. Hy betuigde hem onder andere, „ Indien Lord SHELBURNE „ meent de *Vereenigde Staaten* tot *Vrienden* te maaken, nu hy ze niet tot *Onderdaanen* kan vernederen, moet derzelver Onafhangelykheid in den aanvange erkend worden. Zo lang die Onafhangelykheid niet regtſtreeks, of van ter zyde, erkend is, zullen zy door het Verdrag verpligt zyn met *Frankryk* verbonden te blyven, den Oorlog voort te zetten, en de oogmerken van *Frankryk* te bevorderen." —— OSWALD zag de noodzaaklykheid om zich van een nieuwen last te voorzien.

Eerlang kreeg hy denzelven en teffens volmagt om met *Vereenigde Staaten van America*, als daadlyk *Onafhangelyk* te hande-

(*) Zie hier boven bl. 158.

delen, en met derzelver Gelastigden alleen. Toen ADAMS dit berigt kreeg, trok hy uit *Holland*, en ging te *Parys* komende terstond by den Heer JAY. Zy beraamden een plan, hoe in de Onderhandeling te werk te gaan. FRANKLIN vervoegde zich vervolgens by hun. ADAMS verklaarde hem, met den Heer JAY besslooten te hebben de Onderhandeling met OSWALD aan te vangen en voort te zetten, zonder den Graaf DE VERGENNES, (die geen Vriend van ADAMS was (*)) te raadpleegen.

XII. BOEK. 1782.

De Heer HENRY LAURENS (†) kwam

De Dertien Staaten door

(*) W. GORDON *Hist. of the Rise Progress, and Establissement of the United States. of America* Vol. IV. p. 245.

(†) Dezelfde LAURENS, die te *Londen* gevangen gezet was. Zie onze *Vaderl. Hist.* II. Deel bl. 425. Wanneer het Huis der Gemeente in *Engeland*, den bovengemelden invloed op het Staatsdienaarschap begon te krygen, leverde de Heer BURKE een met Potloot geschreeven Verzoekschrift van den Heer LAURENS aan dat Huis over, 't zelve onderrigtende, dat het Congres de uitwisseling van dien Heer voor den Graaf van CORNWALLIS voorgeslaagen hadt. Gevallig was de Zoon van den Heer LAURENS, Collonel in *Americaanschen* dienst, de Man, die, toen CORNWALLIS zich overgaf, de Verdrags Artykelen opstelde, en mogt, daar deeze Lord, Bevelhebber was van de *Tower* te *Londen*, zyne Lordschap de Gevangene heeten van den Zoon zyns eigen Gevangenen. In gevolge van deezen voorslag, werd de Heer LAURENS op den laatsten dag des Jaars 1781. voor Lord MANSVEID gebragt, en op zekere voorwaarden ontslaagen.

XII. BOEK. 1782. Standbeeld voor LODEWYK DEN XVI te *Philadelphia* bestemd.

Het aandeel, 't welk *Frankryk* hadt in deeze Onafhangelykheid en Vryheid te grondvesten, nam de Staatsvergadering te *Philadelphia* voor te vereeuwigen, door een metaalen Standbeeld ter eere van LODEWYK DEN XVI. op te rigten en voor het Raadhuis te plaatzen, met dit *Latynsche* Opschrift:

POST DEUM
DILIGENDA & SERVANDA EST LIBERTAS,
MAXIMIS EMTA LABORIBUS,
HUMANIQUE SANGUINIS FLUMINE IRRIGATA
PER IMMINENTIA BELLI PERICULA,
JUVANTE
OPTIMO GALLIARUM PRINCIPE REGE
LUDOVICO XVI.
HANC STATUAM PRINCIPI AUGUSTISSIMO
CONSECRAVIT
ET ÆTERNAM PRETIOSAMQUE BENEFICII MEMORIAM
GRATA REIPUBLICÆ VENERATIO,
ULTIMIS TRADIT NEPOTIBUS.

't Welk op deezen zin loopt. „ *Naa* GOD, *is de beminnens en bewaarenswaardige Vryheid, met groote moeite gebragt, met stroomen menschenbloed besproeid, onder de hachlykste Oorlogsgevaaren, verkreegen, door hulpe des besten Konings van Frankryk* LODEWYK DEN XVI. *Dit Standbeeld is aan dien doorlugtigsten Vorst gewyd; en zyne eeuwig waarde gedagtenis zal aan de laatste Naakomelingschap worden overgeleverd door den dankbaaren eerbied van dit Gemeenebest.*

't Was

XII. BOEK. 1782.

Poogingen ter Vredehandeling tusschen den Staat en Engeland.

'T Was de stryd om deeze Vryheid en Onafhangelykheid, die het Oorlogsvuur in *America* ontstak, na *Europa* deedt overslaan, en ons Land in dien langs hoe algemeener wordenden brand, zo deerlyk inwikkelde, gelyk ons Geschiedblad in 't breede heeft aangeweezen. Die Vryheid en Onafhangelykheid thans door *Engeland* erkend zynde, was de weg ter nadere Vreedehandelinge tusschen *Engeland* en het nieuwe Gemeenebest in *Noord-America*, gebaand, als mede tot eene algemeene Bevrediging der Oorlogende Mogenheden in *Europa*; welke een en andere Vrede in het volgend Jaar opdaagde. Ondertusschen hadt het ten deezen Jaare niet ontbrooken aan Onderhandelingen, om een algemeene of om een afzonderlyken Vrede tusschen ons en *Engeland* te sluiten. Wat daaromtrent voorviel staat ons nog op te tekenen.

Oordeel van FOX over deezen Oorlog.

De groote verandering in het Staatsdienaarschap des *Engelschen* Ryks, van welke wy hier boven waagden, als zeer veel toebrengende tot de Vryerkentenis der *Vereenigde Staaten van America* (*), scheen ook geschikt om den Vrede tusschen dat Ryk en onzen Staat te bevorderen. De Staatsdienaars, die den Oorlog aangeraaden, en dus lang voortgezet hadden, werden van hunne Posten verlaaten, en door Staatsdienaars van tegenovergestelde begrippen vervangen, althans de Heer FOX, toen tot Secretaris der Buitenlandsche zaaken verhee-

(*) Zie hier boven bl. 210.

XII. BOEK. 1782.

heeven, liet zich in het Huis der Gemeente op deeze wyze hooren. „ Ik ben wel „ verre van te gelooven, dat ik de helft „ van de rampen kan doorzien, die op on- „ ze hoofden zyn nedergekomen, en ik „ had die menigte van bewyzen, welke ik „ in myn Departement gevonden heb, niet „ noodig om overtuigd te weezen, van „ het groot gevaar, waar in zich het Ryk „ bevondt, op den tyd toen ik in het „ Staatsdienaarſchap gekomen ben. Men „ kan zich geen denkbeeld vormen van de „ beklaaglyke verzwakking, vermaagering „ en uitgeputheid, in welke ik het Ko- „ ningryk gevonden heb. Wie zou heb- „ ben kunnen begrypen, dat Staatsdie- „ naars, die van zulk eene algemeene uit- „ teering kennis moesten hebben, die wis- „ ten, dat zy de helft van de noodige mid- „ delen niet by de hand hadden, om het „ Huis van *Bourbon* alleen te kunnen be- „ ſtryden, dat tydſtip, waar op deeze „ waarheid het klaarblyklykſte was, zou- „ den uitgekoozen hebben, om de magt „ van onze Vyanden, aan wien zy wisten, „ dat zy niet in ſtaat waren het hoofd te „ bieden, nog te vermeerderen met die „ van *Holland*? —— Wie zou hebben „ kunnen gelooven, dat Ministers, in het „ midden van alle die klippen, welke hun „ van alle kanten omringden, dwaas ge- „ noeg zouden weezen, om, tot op het „ laatſte oogenblik, die trotſe en beledi- „ gende taal te voeren, welke ik gevon- „ den heb in de Briefwisſeling tusſchen

„ Lord

„ Lord STORMONT en verſcheide Hoven van *Europa* gehouden, zelfs nog in laatstleden Wintermaand; een tydſtip waar op die onbeſchoftheid, (welke nooit voegt op welk een tyd het ook weezen mag,) niet anders kan aangemerkt worden dan eene volſlaagene krankzinnigheid. Ja, het was in die Wintermaand, dat de Staatsdienaars nog de hardnekkigheid hadden om tegen de bemiddelende Mogenheden te ſpreeken van het ſtraffen van VAN BERCKEL, en zelfs eene voorbeeldige ſtraf voorſtelden als een vooráfgaand Artykel van een Vredesverdrag met *Holland*! —— Ik heb verſtomd geſtaan van verwondering, wanneer ik de Papieren onderzogt, betrekkelyk tot het ontſtaane Verſchil tusſchen ons en de Republiek. Ik heb 'er niet alleen geen reden, maar zelfs geen voorwendzel tot den Oorlog in gevonden. —— Wie zou hebben kunnen gelooven, naa het geen 'er ten opzigte van den Oorlog met *America* en dit Huis is omgegaan, dat de Staatsdienaars nog de dolheid zouden gehad hebben, om de Officiers, die zy gebruikten, bevelen te geeven, welke duidelyk doen zien derzelver ongerymde denkwyze om *America* door geweld tot gehoorzaamheid te brengen? Hunne oude Snorkeryen, hunne ingebeelde Zegepraalen en Overwinningen, bewyzen alle ten klaarſten, dat zy weezenlyk hun Plan uitvoerelyk oordeelden. Weshalven de groote zaak,

XII. BOEK.
——
1782.

„ waar-

XII. BOEK. 1782.

„ waar aan zy alle hunne zorgen besteed „ hebben, deels bestondt in het overwin- „ nen van *America*, en deels in het vorde- „ ren van straffe over VAN BERCKEL. „ Deeze zyn de Staatsmannen geweest, die „ wy gehad hebben! Het smert my aan het „ Huis te moeten verklaaren, dat het uit- „ zigt op eenen afzonderlyken Vrede met „ *Holland* veel verder af is, dan men zich „ in den beginne gevleid hadt; maar ik „ hou my volkomen overtuigd, dat, in- „ dien de voorige Staatsdienaars uit het be- „ wind geraakt waren, zelf maar eenige „ maanden eerder, wy tegenwoordig in „ Vrede met de Republiek zouden geweest „ zyn." (*)

Op welk een voet de Staat de Bemiddeling der Keizerinne aannam.

Op welk een voet de Staaten, by het afloopen des voorleden Jaars, bewilligd hadden, om de Bemiddeling der *Russische* Keizerinne aan te neemen, hebben wy vermeld. (†) Een Raadslag by voorraad, door *Holland*, ter nadere beantwoording beraamd, en ter algemeene Staatsvergaderinge ingeleverd, liep op deezen zin. „ Dat „ hun Hoog Mogenden, als nog op het „ allerkragtigst volhardden, by hun Ant- „ woord op de eerste Aanbieding van haa- „ re Ruskeizerlyke Majesteit, en, derhal- „ ven, by herhaaling, moesten verklaa- „ ren, dat, terwyl hun Hoog Mogenden „ van

(*) *History of the United Provinces* from 1780 en 1787. p 39 *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 549.

(†) Zie onze *Vaderlandsche Historie*, IV. Deel bl. 19.

„ van hunne zyde, op de uitnoodiging van XII.
„ haare Majesteit, overeenkomstig met de BOEK.
„ voorige Tractaaten, tusschen het Ryk ——
„ van *Groot-Brittanje* en deeze Republiek, 1782.
„ het Stelzel van Onzydigheid en Vrye
„ Vaard, omhelsd hadden, zodanig als
„ het zelve vervat was in de Verklaaring
„ van haare Majesteit den acht en twintig-
„ sten van Sprokkelmaand des Jaars
„ MDCCLXXX, zonder zich door eenige
„ andere *Insinuatien* of zelfs *Dreigementen*
„ daar van te hebben laaten afbrengen, en
„ dat zy voorneemens waren, daar by
„ standvastig te volharden, hun Hoog Mo-
„ genden ook met volkomene Gerustheid
„ vaststelden en vertrouwden, dat de
„ Grootmoedigheid van haare Ruskeizer-
„ lyke Majesteit niet zou toelaaten, dat'er
„ eenige pooging gedaan wierd, om daar
„ aan het minste nadeel toe te brengen,
„ terwyl zy niet twyfelden, of haare Maje-
„ steit zou met hun begrypen, dat het punt
„ der Vrye Vaard van dien aart was, dat
„ daaromtrent by de Onderhandelingen met
„ het *Engelsche* Hof, geene verandering
„ kon toegestaan worden. En bleeven hun-
„ ne Hoog Mogenden wyders, in die ver-
„ wagting, dat, indien onverhoopt de Vre-
„ de, door bemiddeling van haare Majesteit
„ niet zou kunnen worden getroffen, op ee-
„ ne wyze bestaanbaar met de Billykheid en
„ de Eer van den Staat, Zy, in dien geval-
„ le, nevens de andere Verbondene Mo-
„ genheden, aan hun Hoog Mogenden de
„ daadlyke uitwerking zouden doen genie-

„ ten

XII. BOEK. 1782.

„ ten van hunne plegtige Verbintenis- „ sen." —— Verder wilden zy besloo- ten hebben, dat van wegen hun Hoog Mogenden, Opening van dit Antwoord zou gegeeven worden, zo aan de verdere Leden van het Verbond der Gewapende Onzydigheid als aan de Hoven van *Frankryk* en *Spanje*, en teffens de twee laatstgemelde berigt, dat hun Hoog Mogenden, met het Aanvaarden der Bemiddelinge van het *Russische* Hof, geen het minste oogmerk hadden, om zich in Verbintenisfen met het *Engelsche* Hof te begeeven, welke eeniger maate onbestaanbaar zouden zyn, met de Onzydigheid, door hun, vóór den Vyandlyken Aanval der *Engelschen*, ten opzigte van de Oorlogvoerende Mogenheden in agt genomen. (*)

Overeenkomstig hier mede viel het Besluit van Zes Gewesten. De Afgevaardigde Heer uit *Friesland* betuigde, omtrent de Bemiddeling met het Hof van *Rusland* ongelast te zyn, en aan te dringen, dat uit dien hoofde het Besluit mogt uitgesteld worden: dewyl hy by het neemen 'er zich tegen verklaard en aan zich voorbehouden hadt, daaromtrent zodanig eene Tegenverklaaring te doen als Staaten van *Friesland* zou behaagen. —— De grond zyner weigeringe om hier in toeteſtemmen, was, dat Staaten van *Friesland* niet bewilligden, ten zy men den Heer ADAMS, by hun op den negen en twintigsten van Sprokkelmaand

voor

(*) *Secr. Resol. van Holl.* 25 Jan. 1782.

voor *Gezant der Vereenigde Staaten van America* erkend, in die hoedanigheid aannam. —— Nog ontdekten hun Hoog Mogenden, by een geheim Besluit, aan den Prins GALLITZIN, dat zy een zekeren tyd bepaald hadden, binnen welken *Groot-Brittanje* zich omtrent de Voorwaarden moest verklaaren, of dat zy anders het aanneemen der Bemiddeling als niet gedaan hielden. —— Ten zelfden tyd stelden zy vast, dat, aangezien het aanvaarden van deeze Bemiddeling geen vertraagen moest veroorzaaken aan het voortzetten van den Oorlog, zyne Hoogheid zou verzogt worden ten spoedigsten met het Hof van *Frankryk* te beraadslaagen over de wyze om gezamenlyk en gemeenzaamerhand den Vyand ter Zee te beoorlogen. (*)

XII. BOEK. —— 1782.

Antwoord van haare Ruskeizerlyke Majesteit.

Haare Ruskeizerlyke Majesteit, het Staatsbesluit, wegens haare Bemiddeling, verstaan hebbende, liet den *Nederlandschen* Gezant, den Graave VAN WASSENAAR STARRENBERG, dit woordenryk Antwoord door den Grave VAN OSTERMAN, ter hand stellen, „ Zo dra de Keizerin „ onderrigt is geworden van het Besluit „ hunner Hoog Mogenden, ten opzigte „ van haar Voorstel, strekkende tot het „ sluiten van eenen byzonderen Vrede tus„ schen *Groot-Brittanje* en de Republiek; „ en

(*) *Resol. Gen.* 4 Maart 1782. *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 274. Zie onze *Vaderl. Hist.* IV. Deel bl. 196.

XII. BOEK. 1782.

„ en van de Voorwaarden, waar van de-
„ zelven dien Vrede doen afhangen, heeft
„ haare Majesteit geen oogenblik verzuimd
„ om haare goede diensten, zo veel
„ mogelyk, eene daadlyke uitwerking by
„ te zetten. De geest van Belangloosheid
„ en de gevoelens van Menschlykheid,
„ waar uit haar eerste voorstel sproot, haar
„ bestendig bezielende, heeft zy door eene
„ nieuw aangewende pooging, de zaaken
„ tot dat punt tragten te brengen, dat men
„ 'er zich een gunstigen uitslag van kan be-
„ looven. Met dit inzigt, heeft haare
„ Majesteit een byzondere Boode afge-
„ vaardigd, voorzien met Onderrigtingen
„ voor haaren Gezant aan dat Hof, over-
„ eenkomstig den aart en het groot aanbe-
„ lang van dit onderwerp. De beweegre-
„ denen, waar door die Staatsdienaar zich
„ beyveren zal, om zyne *Groot-Brittanni-*
„ *sche* Majesteit overtehaalen, tot het aan-
„ neemen van het Voorstel, 't welk tot
„ een grondslag van het gansche Vredewerk
„ moet strekken, zullen ontleend worden
„ uit de volmaakte kennis, welke hy heeft
„ van de Onpartydigheid, welke haare
„ Keizerlyke Majesteit tot een rigtsnoer
„ neemt van haar gedrag, en van de Ge-
„ trouwheid en Standvastigheid, waar me-
„ de zy de grondbeginzelen gestand doet,
„ welke zy openlyk voor 't oog van
„ gansch *Europa* heeft aangenomen, ge-
„ grondvest op Regtvaardigheid en Billyk-
„ heid. —— De gevoelens van haare Kei-
„ zerlyke Majesteit draagen al te zigtbaar

„ den

XII. BOEK. 1782.

„ den stempel van de zuiverheid haarer
„ oogmerken, dan dat hunne Hoog Mo-
„ genden die daar in niet zouden erken-
„ nen. De Onbewimpeldheid in haare ge-
„ heele handelwyze doorstraalende en de
„ Openhartigheid, waar mede zy hun van
„ alle haare Besluiten kennis geeft, boeze-
„ men haar een vast betrouwen in, dat hun
„ Hoog Mogenden geenerlei stappen zullen
„ doen, die eenigzins nadeelig zouden
„ kunnen zyn aan den tegenwoordigen
„ toestand der aangevangene Onderhande-
„ linge, of de Vredelievende Gevoelens,
„ welke zy doen blyken, veranderen. In
„ die overtuiging heeft haare Majesteit
„ zich gehaast om de geneigdheden van
„ het *Londensche* Hof, ten aanziene van de
„ grondbeginzelen der Onzydigheid te laa-
„ ten polsen. Het is niet meer dan na-
„ tuurlyk en eigenaartig vóór af het Ant-
„ woord van dat Hof aftewagten, en in-
„ tusschen alle maatregelen op te schorten,
„ die de gesteldheid van de Republiek,
„ zouden kunnen veranderen ten opzigte
„ van wien het ook zou mogen zyn. —
„ Haare Majesteit doet te veel regts aan de
„ Wysheid en het Doorzigt van hun Hoog
„ Mogenden, om eenigzins te twyfelen,
„ dat dezelven zouden willen afwyken van
„ die Gematigde Grondbeginzelen, wel-
„ ke noodwendig gevolgd moeten worden,
„ indien men ernstig van meening is, om
„ mede te werken ter bevordering van die
„ heilzaame inzigten, welke haare Maje-
„ steit zich heeft voorgesteld, en waar van

XII. BOEK. 1782.

„ hun Hoog Mogenden altoos gescheenen „ hebben innerlyk overtuigd geweest te „ zyn. Niet dan met het grootste leedweezen zou zy haare verwagtingen, ten „ deezen opzigte opgevat, verydeld „ zien." (*)

Voorslagen van een Afzonderlyken Vrede en Wapenstilstand door *Engeland* gedaan.

Nauwlyks was de Heer FOX, dien wy zo even, naar zynen heftigen aart, vuurig tegen de voorgaande Staatsdienaars hoorden uitvaaren, wegens den Oorlog met dit Gemeenebest, (†) aan het Staatsbewind gekomen, of hy zogt de breuk tusschen zyn Ryk en deezen Staat te heelen, en te beletten, dat dezelve niet voor altoos van *Engeland* afgescheurd en aan de belangen van *Engelands* ouden en altoosduurenden Vyand vastgehegt wierd. Een Brief, den negen en twintigsten van Lentemaand gedagtekend, aan den *Russischen* Gezant ten Hove van *Londen*, gezonden, hieldt in, dat hy last van den Koning hadt, den Heer SIMOLIN te berigten „ dat zyne „ Majesteit, bewyzen willende geeven van „ zyne oogmerken omtrent hun Hoog Mo„ genden, en om de Vriendschap te ver„ nieuwen, die zo ongelukkig gestremd „ geweest was tusschen Bondgenooten, „ die vereénigd moesten zyn, door de „ banden hunner onderlinge belangen, ge„ reed was in Onderhandeling te tree„ den met hun Hoog Mogenden om een „ Trac-

(*) *Resol. Gen.* 10 Mey 1782.
(†) Zie hier boven, bl. 219.

„ Tractaat te maaken *op den voet van het* „ *Tractaat des Jaars* MDCLXXIV tus- „ schen zyne Majesteit en de Republiek; „ en dat de Koning, om der uitvoering van „ eene zaak, welke hem zo zeer ter harte „ ging, gemaklykheid by te zetten, „ bereid was om onmiddelyke bevelen tot „ een *Wapenstilstand* te geeven, indien de „ Heeren Staaten van hunne zyde, zoda- „ nig eene maatregel dienstig tot het „ voorgesteld oogmerk oordeelden." — Zyne Majesteit hadt hem bevolen, zyne gevoelens, over een zo gewigtig stuk, den Heer SIMOLIN open leggen, en hem te verzoeken, dezelve bekend te maaken aan de Staatsdienaaren van haare Keizerlyke Majesteit by hun Hoog Mogenden, „ ten einde zy, zonder den minsten uit- „ stel, mogten medegedeeld worden aan de „ Staatsdienaaren der Republiek; oor- „ deelende deeze handelwyze de gevoeg- „ lykste, om met de Bemiddeling en goe- „ de diensten van haare Ruskeizerlyke Ma- „ jesteit, te bewerken, dat 'er een einde „ kwam aan eenen Oorlog, ongelukkig „ tusschen de twee Natien gereezen."

Door *Rusland* onder- steund.

De Prins GALLITZIN en de Heer MARCOFF, Gezanten des *Russischen* Hofs by onzen Staat, verwylden niet een Afschrift van deezen Brief aan hun Hoog Mogenden over te leveren, vergezeld met dit aanpryzende Vertoog; „ Uwe Hoog Mo- „ genden zullen in deezen Brieve zien de „ oogmerken van zyne *Brittannische* Ma- „ jesteit, om zich opregt met de Repu-

 „ bliek

XII. BOEK. 1782.

„ bliek te bevredigen, op den grond, door
„ hun zelven gelegd in het Staatsbesluit
„ van den vierden van Lentemaand, en
„ waar by zy de Bemiddeling der Keize-
„ rinne hebben aangenomen. De voor-
„ uitloopende *Toestemming van het hoofd-
„ punt des Tractaats van den Jaare*
„ MDCLXXIV, van de zyde van *Enge-
„ land* gedaan, schynt alle zwaarigheden,
„ welke zich tot nu toe hebben aangekant
„ tegen de Onderhandelingen tot eenen
„ volkomen Vrede, uit den weg te moe-
„ ten ruimen. —— Indien, intusschen,
„ de *Wapenstilstand* in denzelfden Brieve
„ voorgeslaagen, geoordeeld wordt te stroo-
„ ken met de belangen der Natie, zou
„ niets overeenkomstiger weezen met de
„ oogmerken van Menschlievenheid in 't
„ algemeen, die de Keizerin bezielen, en
„ met haare byzondere gevoelens van wel-
„ willenheid en genegenheid jegens dee-
„ zen Staat: dewyl deeze maatregels in
„ zich bevatten het dubbel voordeel, om
„ het onnut bloedstorten te voorkomen,
„ en de Republiek, van dit oogenblik af,
„ weder in 't genot te stellen der Regten
„ van Vryheid, van Zeevaard, en Koop-
„ handel, welke alle onzydige Volken
„ genieten, en vooral die tot de grondbe-
„ ginzelen van de Gewapende Onzydig-
„ heid zyn toegetreeden." —— Zy vlei-
den zich, dat hun Hoog Mogenden niet
zouden in twyfel hangen om voordeel te
doen met deeze kennisgeeving, als mede
een vaardig en beslissend Besluit neemen
tot

tot herstel van den Vrede en goede Eensgezindheid met derzelver oude Vrienden en Bondgenooten, op Voorwaarden, waar in zy hun Eer en Voordeelen te gelyk zouden verzekerd vinden. (*)

Verschillende Gevoelens daar over onder de Landzaaten.

De Vredesvoorslag van *Engeland*, en de aangeboode Wapenstilstand, werd met een verschillend oor in den Lande aangehoord. De meest ingenomenen tegen alles wat van die zyde kwam, riepen uit, zie daar dan het eigenlyke oogmerk ontdekt, waarom de Heer WENTWORTH, onder een verdicht voorwendzel, zich in 't Gemeenebest en in de Hofplaats een geruimen tyd heeft opgehouden (†). Zie daar de uiterste pooging, die de *Engelschen* en hunne *Nederlandsche* Vrienden hebben uitgedagt en in 't werk stellen, om ons, was het hun mogelyk, de uitwerking der Verbintenisse met *Frankryk* te doen verliezen; om het Besluit tot het erkennen van den Heer

(*) Brief van Gecommitteerde Raaden ter beschryvinge van den Vergadering hunner Ed. Groot Mogenden. Gedagtekend 3 April.

(†) Deeze Heer was vroeg in 't Jaar in *'sGravenhaage* gekomen, om over de Uitwisseling der Krygsgevangenen te handelen; doch veelen meenden, dat onder deeze afzending geheel andere oogmerken schoolen; naamlyk om de geneigdheid der Natie te polsen en te beproeven of 'er kans tot eenen Afzonderlyken Vrede zou zyn. De Ridder R. J. VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH, gaf op den *Gelderschen* Voorjaarslanddag zyne bevreemding over dit zenden te kennen. *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 164 en 260.

XII. BOEK. 1782.

Heer ADAMS tegen te houden. Zie daar in den aangebooden Wapenstilstand de kuil geopend, in welke men ons zoekt te smooren, valt deeze list naar hun genoegen uit, dan hebben zy het spel gewonnen. *Noord-America* zal welhaast door *Engeland* geheel vry en onafhangelyk verklaard worden; en, indien het, door een Stilstand van Wapenen met het Gemeenebest de handen ruimer krygt, zal het met onverdeelder magt op de *Franschen* en *Spaanschen* aanvallen, en wanneer een vry voordeelige Vrede naar tyds omstandigheden, met die Ryken *Engeland* ten deele valt, dan zal onze Republiek door het schynschoon van eenen afzonderlyken Vrede bekoord, vergeefsch na hulpe by andere Mogenheden uitzien, die zich eener laffe en wispeltuurige Natie zullen onttrekken, en *Nederland* ten speelbal van *Engeland* overlaaten. Zy merkten aan, dat 'er zich een in 't oogloopend onderscheid opdeedt in den Brief des *Engelschen* Staatsdienaars, en het Vertoog der *Russische* Gezanten: de laatstgemelden gaven wel te kennen, dat de *Engelschen* het voorafgaand punt, waarop de Staaten de Bemiddeling der Keizerinne hadden aangenomen, naamlyk de *Vrye Zeevaard*, aan de Republiek toestonden; doch dat in den Brieve van den Heer FOX geene *daadlyke toestemming* van dit gewigtig punt te vinden was: maar alleen de gereedheid zyner *Groot-Brittannische* Majesteit, om met hun Hoog Mogen-

genden in Onderhandeling te treeden, tot het maaken van een Tractaat *op den voet des Tractaats van den Jaare* MDCLXXIV; dat men over den Voorslag des *Engelschen* Hofs uit dien Brieve moest oordeelen, en niet uit de *Gevolgtrekkingen* door de *Russische* Staatsdienaars 'er zo gunstig uit afgeleid. Zy hielden de Aanbieding voor een lokaas, om ons in een noodlottigen valstrik te vangen.

XII. BOEK. 1782.

Anderen hadden op dit stuk een geheel verschillend inzien. 't Ontbrak niet aan lieden, die 'er de gunstigste gedagten van vormden, en alles aanwendden om onder 's Lands Ingezetenen de denkbeelden aanneemelyk te maaken, dat men, ondanks de verbintenis met *Frankryk*, om geduurende deezen Zeetocht met dat Ryk gemeenschaplyk te handelen, de Bemiddeling der *Russische* Keizerinne kon aanneemen, en met *Engeland* eenen Afzonderlyken Vrede sluiten, met Toestemming van *Frankryk*; zy drongen aan, dat zulk een Voorstel, als het aanbieden van een Vrye Vaard aan onze Republiek gansch niet gering, en dat het Oorlogen onze zaak niet was; weshalven men zulk eene gunstige gelegenheid om dat voordeel te bekomen, en de zo deerlyk gevoelde onheilen des Oorlogs te ontwyken, geenzins onaangegreepen moest laaten voorbyglippen. (*)

Hoe

(*) *Post van den Neder-Rhyn*, II. Deel bl. 583—589. 606. 631.

XII. BOEK.

1782.

Welk een taal Jonkheer ZUYLEN VAN NYVELDT deswegen voerde.

Hoe het handeldryvend deel der Ingezetenen over dien tweevoudigen Voorslag van *Engeland* dagt, hebben wy reeds eenigzins vermeld, *Amsterdam* besloot den Wapenstilstand van de hand te wyzen. (*) Ten *Gelderschen* Voorjaars-Landdage lieten twee Jonkheeren, zich hier over op de sterkste wyze hooren. J. H. VAN ZUILEN VAN NYVELDT sprak, „ De hoogmoedige *Brit*, wiens taal, een „ jaar geleden, nog zo ondraagelyk was, „ en welke zich thans zo diep schynt te „ willen vernederen, dat hy voorslagen „ van Vergelyk met een Wapenstilstand „ durft aanbieden, bedoelt niets anders, „ dan, om door deeze schoonschynende „ woorden en bedrieglyke voorstellingen, „ de reeds genomene maatregelen met „ *Frankryk* en met *America* te doen „ verydelen, en aan dit Gemeenebest, „ door deeze aanneeming, den doodlyksten slag toe te brengen, waar door „ zich dezelve in nieuwe rampen, nog „ verschriklyker dan alles, wat wy tot „ hier toe geleden hebben, en nieuwe „ moeilykheden, zou zien ingewikkeld. – „ De Eer, 't Belang der Natie, en de „ tegenwoordige raadpleeging omtrent „ *Noord-America* hebben 'er deel aan, „ en dulden zulk een vergelyk niet. „ Eene Aanbieding van Vrede, gegrond „ op

(*) Zie hier boven bl. 151. 153. *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 484.

„ op het Tractaat van den Jaare MDCLXXIV, „ kan noch voordeelig aan den Handel „ in 't algemeen, noch aan de Volkplan- „ tingen in 't byzonder, noch voor dee- „ zen Staat loflyk weezen, het moge ge- „ maakt en veranderd worden zo als het „ wil; nimmer zal de ontrouwe *Brit* het „ zelve langer erkennen, dan het met zyn „ belang alleen overeenkomt; en tot dee- „ ze gedagten hebben wy alzins redenen; „ dewyl hy, in alle deszelfs handelwyzen, „ getoond heeft, dat waarlyk de Begin- „ zels van goede Trouw der onbeschaaf- „ de Natien de zyne overtreffen." —

XII. BOEK. 1782.

Nog sterker drukte zich VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH uit, „ Daar wy, daar alle Volken der Wereld, „ nog zo kort geleden, gedreigd wierden „ om voor de Alleenheersching over de „ Zeeën van den hoogmoedigen *Brit* te „ moeten bukken; eene Alleenheersching „ meer te dugten dan eenige andere, die „ ooit ontworpen is geweest, staan wy „ op dit oogenblik verbaasd, als reeds „ de jammerlykste gevolgen van dien ge- „ vaarlyken toeleg ondervonden hebben- „ de, dat een Volk, 't geen zich verre „ boven het overige gedeelte des Mensch- „ doms rekent, dat die hoogmoedige „ *Britten*, aan eene Natie, door hun zo „ gehaat, zo dikwyls gevloekt, en ze- „ dert meer dan twee Eeuwen onder- „ drukt, dat zy aan die *Nederlanders*, „ welken zy vermeenden, by alle gele- „ genheden, zelfs door eenen ten onzen

CAPELLEN TOT DE MARSCH spreekt nog sterker.

„ ver-

XII. BOEK. 1782.

„ verderve geschikten Gezant, door de
„ bitterste en hoonendste taal, die nog in
„ onzer aller geheugen is, ongewrooken
„ te kunnen beledigen — dat zy, zeg ik,
„ naa dat zy ons op de verraaderlykste wy-
„ ze hebben aangevallen en geplunderd,
„ tegenwoordig aan deeze Republiek den
„ Vrede aanbieden, als bedugt voor eene
„ regtvaardige wraak, die wy, tegen hun-
„ ne verwagting, in staat zyn, om hun,
„ zo dra wy de wapenen, welke de Voor-
„ zienigheid ons toeschikt, eens naar be-
„ hooren aanvatten, op het gevoeligste te
„ doen ondervinden. —— Wy zyn ver-
„ pligt, de stemme des Volks wederom te
„ eerbiedigen, deeze roept ons toe, *Geen*
„ *Afzonderlyke Vrede! Geen Wapenstilstand!*
„ *Geen Vernieuwing van voorgaande Ver-*
„ *bonden, met een Vyand, die dezelve nooit*
„ *geagt, en altoos op het willekeurigste ge-*
„ *schonden en verkragt heeft!* —— Dit is
„ de taal van onze weldenkende Landsge-
„ nooten. De Voorslag onlangs, door de
„ Staatsdienaaren van haare Ruskeizerly-
„ ke Majesteit aan deezen Staat gedaan,
„ steunende op de Verklaaring dien aan-
„ gaande van het tegenwoordig Staatsbe-
„ stuur in *Engeland*, om in dit tydstip *Af-*
„ *zonderlyk* met onzen Vyand te verzoe-
„ nen, of om ons in den *Stilstand van*
„ *Wapenen* met dezelve in te laaten, is
„ onaanneemelyk: zo dat een en ander,
„ op eene met de waardigheid van de Re-
„ publiek overeenkomstige wyze, moet
„ worden van de hand geweezen. ——

„ 's Ko-

„ 's Konings nieuwe Staatsraad in *Engeland* is te veel verlicht om zich te kunnen voorstellen, dat deeze Natie uitzinnig genoeg zou zyn, om zich door zulk een lokaas te laaten verkloeken, veel eer, denk ik, dat men door deeze vooruitstappen aanleiding tragt te geeven om op de mogelykheid van eenen algemeenen Vrede te denken. —— Intusschen is het onverdraagelyk, dat ons, door dien zelfden in 't naauw gebragten Vyand, een Vrede wordt aangebooden, met het genot van eene vrye Zeevaard, even als of het van denzelven afhing, om ons iets, dat wy met alle Volken in 't gemeen bezitten, te geeven, of te onthouden. Dit Gemeenebest is in staat om dien Verbondbreeker te doen gevoelen, dat het zyne Regten, door de kragt van zynen arm, kan staande houden, de *Brit* heeft het eenmaal ondervonden, dat hy andermaal ziddere voor de Vlag van deezen Staat! De belangen van het Vaderland, van gansch *Europa*, vorderen daarom, dat wy ons, ten minsten geduurende den aanstaanden Zeetocht, tragten te wreeken, en onzen Erfvyand doen ondervinden, dat hy ons niet strafloos, op de laagste wyze, heeft mogen onderdrukken. De Natie is gevolglyk geregtigd om alle Verbonden met zulk een Volk aftekeuren. Zy is te wel onderrigt, om niet te begrypen, dat de Vernieuwing van die van MDCLXXIV en MDCLXXVIII onnoo-

XII. BOEK. 1782.

„ noodig, ondienstig en gevaarlyk is. De
„ tyd is gebooren om door gepaste maatre-
„ gelen, en schaverhaalingen, het verne-
„ derende, het drukkende van die haatly-
„ ke, en voor den Handel en Handwerken
„ zo verderflyke *Navigatie-Acte*, te doen
„ ophouden." (*)

Raadpleegingen daar op in verscheide Steden van *Holland*. Geschil te *Enkhuizen* gereezen.

In de Raadpleegingen en Besluiten eeniger Steden van *Holland*, werd desgelyks hartige taal gevoerd. *Schiedam* en *Schoonhoven* staken hier in uit. (†) — Burgemeester AUGUSTINUS HENDRIK DUYVENSZ te *Enkhuizen*, leverde een Raadslag ter Vroedschaps Vergadering in, zyne Bedenkingen behelzende om aan te toonen, dat men zich niet te schielyk aan schoonschynende Voorslagen van Vrede, veel min van Stilstand van Wapenen, moest vergaapen: dewyl 'er gewis een angel in 't gras verborgen lag; en „ wilde dat de Afge-
„ vaardigden ter Dagvaard in geenen, dee-
„ le, naar gewoonte, met een *facilen*, of
„ ruimen, last behoorden te worden afge-
„ zonden; maar in tegendeel *speciaal ge-*
„ *qualificeert en gelast* om de Voorwaarden
„ van de Vrede, door die van *Engeland*
„ aangebooden, niet aan te neemen, dan na
„ alvoorens het *Fransche* Hof te hebben ge-
„ polst en erkend, en door het zelve daar
„ in genoegen genoomen wordende, als
„ dan by eenen te maakenen Vrede, alle
„ Trac-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 434-437.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 580.

„ Tractaaten en Verbintenisſen, die tus-
„ ſchen *Engeland* en deeze Republiek eer-
„ tyds beſtaan hebben, voor altoos vernie-
„ tigd te houden, en eene vrye en onbelem-
„ merde Vaard alomme te bedingen."
Burgemeester DUYVENSZ, werd in dit zyn Voorſtel overſtemd, en de verzogte Aantekening van deezen zynen Raadſlag, tot eene ontſchuldiging by de Naakomelingſchap, van den Voorzittenden Burgemeester H. VAN STRAALEN, door de meeste Leden hier in onderſteund, afgeſlaagen. Hy antwoordde hier op aan zich het regt voor te behouden om van 't zelve zodanig een gebruik te maaken als hy zou goedvinden; waar op 't zelve binnen kort in druk kwam, en gelegenheid gaf tot een hoogloopend Geſchil tusſchen hem en den Voorzittenden Burgemeester, die de meerderheid op zyne zyde hadt, welke hem, nevens den Vroedſchap P. EBBENHOUT, in 't ongelyk ſtelde. (*) — Intusſchen leverden veele Ingezetenen van *Enkhuizen*, die zich omtrent de Vryverklaaring van *America* te dier zelfde plaatze hadden laaten hooren (†) een Verzoekſchrift in by de Regeering der Stad, ondertekend door Leden der Burgerye, die allen by den bloei

(*) Alle deeze Stukken vindt men in 't breede in de *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 587. 855. 1428.

(†) Zie hier boven bl. 141.

XII. BOEK. 1782. bloei des Koophandels en byzonder der Zeevaard en Visscheryen van *Enkhuizen*, groot belang hadden, strekkende om aan te toonen, dat men als nog aan geene vernieuwing van Vrede met *Engeland* moest denken; doch de aanbieding met eene edele fierheid van de hand wyzen; gemeenschaplyk met *Frankryk* de *Engelschen* bestryden, en ons aan de *Noord-Americaanen* met de sterkste banden verbinden. Burgemeesters namen op zich, dit Burgerlyk Verzoek ter behoorelyke plaatze te zullen indienen. (*)

Gedagten der Ridderschap en Steden van *Holland* op den gedaanen Voorslag.

Zo ras de Brief des *Engelschen* Staatsdienaars en het Vertoog der *Russische* Gezanten, welke de Landzaaten zich zo zeer aantrokken, aan hun Hoog Mogenden waren overgeleverd, deelden zy den Inhoud terstond mede aan den *Franschen* Gezant, die ze vervolgens na zyn Hof verzondt. De Ridderschap droeg by *Holland* voor, om *Engeland* te antwoorden, „ dat men gaarne zou weeten, wat die „ Kroon verstondt door *met ons op den* „ *voet van het Tractaat des Jaars* MDCLXXIV „ *te handelen*, en dat, wanneer de *Engel*„ *schen* dit wat nader wilden verklaaren, „ men als dan van wegen deeze Repu„ bliek, een buitengewoon Gezant na „ *Frankryk* zou kunnen zenden, om met „ die Kroon te raadpleegen, aangezien „ men

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 597. Voor 't Jaar 1783. bl. 466.

„ men met dezelve te verre gevorderd „ was, om iets Afzonderlyk, of buiten „ haar weeten, te kunnen verrigten, en „ dat men den Stilstand van Wapenen te „ eenemaal moest van de hand wyzen." — Staaten van *Holland* besloten op het Vertoog der *Russische* Gezanten dit antwoord te beraamen; „ dat het Belang deezer Republiek het volstrekt noodzaaklyk maakende om een Plan van Krygsverrigtingen met *Frankryk* te beraamen, „ en een Staatsdienaar der *Vereenigde Staaten van America* toe te laaten, hun Hoog „ Mogenden zich verpligt vonden, den „ Voorslag, onlangs door het Hof van *Engeland* gedaan, van de hand te wyzen, en „ dat hier van, in beleefde bewoordingen, „ aan haare *Ruskeizerlyke* Majesteit kennis „ zou gegeeven worden." (*)

XII. BOEK. 1782.

Tweede Brief van *Engeland*, tot naderen aandrang van den Vredes voorslag.

Weinig tyds naa 't ontvange nadere berigt der Keizerinne van *Rusland*, om door haaren invloed, onzen Staat den Vrede met *Engeland* te verschaffen (†), bragten haare Afgezanten in *'s Gravenhaage* eenen tweeden Brief van den Staatssecretaris FOX aan den Heer SIMOLIN ter kennisse van hun Hoog Mogenden, waar in hy aanmerkt, hoe de Koning een groot genoegen schiep in de raadgeevingen van haare Ruskeizerlyke Majesteit: dewyl zy in allen deele overeenstemden met de maat-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 457.
(†) Zie hier boven bl. 225.

XII. BOEK. 1780. maatregelen reeds door zyne Majesteit genomen, om aan het vriendlyk aanbod tot Bemiddeling door het Hof van *Petersburg* gedaan, te beantwoorden; dat hy zich verzekerd hieldt, hoe haare Ruskeizerlyke Majesteit met vermaak zou hooren, dat hy, reeds eenigen tyd geleden, derzelver wyze raadgevingen was voorgekomen door den *Hollanderen* eene volkomene Vryheid van Zeevaard voor te slaan, ingevolge van het Tractaat van 't Jaar MDCLXXIV. „ Een Tractaat," gelyk hy 'er thans byvoegde „ waarop de be„ ginzels der Gewapende Onzydigheid „ gegrond zyn, en wel wat de Deel„ neemers in dezelve betreft in derzel„ ver grootste uitgestrektheid. Zyne „ Majesteit maakt, derhalven, geen de „ minste zwaarigheid te verklaaren, dat „ hy tot een Grondslag van een Afzon„ derlyken Vrede tusschen hem en de „ Algemeene Staaten aanneemt de Vrye „ Zeevaard, volgens de beginzelen door „ haar Ruskeizerlyke Majesteit gevorderd „ op den acht en twintigsten van Sprokkel„ maand des Jaars MDCCLXXX. — Indien „ myn voorgaande Brief (*), „ gaat hy „ voort," de uitwerkzels niet te wege ge„ bragt heeft, welke haare Ruskeizerlyke „ Majesteit zich schynt beloofd te hebben „ van deezen stap, gedaan om tot eene Bevre„ di-

(*) Zie hier boven bl. 228.

„ diging te dienen, en waar van, volgens „ 't berigt der Gezanten haarer Majesteit in *'s Gravenhaage*, de Republiek „ éénigl yk de Onderhandeling over den „ Vrede met *Groot-Brittanje* deedt afhangen; en indien, ondanks de gemaatigdheid met welke het myn Koning behaagd heeft zich, omtrent dit onderwerp, te verklaaren in de ondubbelzinnigste bewoordingen, de Republiek voortvaart allen denkbeeld van eenen Afzonderlyken Vrede te verwerpen, zal hy altoos voor zichzelven de voldoening smaaken van gehandeld te hebben op eene wyze, die toont welk eenen prys hy stelt op de Vriendschap van haare Ruskeizerlyke Majesteit, en hoe hoog hy haare Raadgeevingen waardeert."

Op nieuw door *Rusland* ondersteund.

Ter nadere ophelderinge van den inhoud deezes Briefs kreeg de Griffier FAGEL, van wegen de *Russische* Gezanten, dit berigt, met verzoek om het hun Hoog Mogenden, by de overleevering, mede te deelen, dat die Brief het uitwerkzel was van een nieuwen stap door de Keizerin gedaan, ingevolge van het Besluit van hun Hoog Mogenden, op den vierden van Lentemaand, eer zy onderrigt was van het Besluit des Hofs van *Londen*, genomen op onze vertoogen, betreffende eene Vredensonderhandeling met hun Hoog Mogenden; en dat zy, schoon naa de *uitlegging* aan den eersten Brieve van

XII. BOEK. 1782. den Heer FOX gegeeven (*), deeze als ten overvloede aanmerkten, niet te min het genoegen hadden, denzelven te voorſchyn te brengen, als een nieuw blyk van de uitſteekende genegenheid haarer Keizerlyke Majeſteit omtrent deezen Staat, en van de edelmoedige moeite, die zy wel wilde neemen om denzelven ten ſpoedigſten eenen eerlyken Vrede te doen genieten, volmaakt overeenkomende met de eigene begeerte in het gedagte Staatsbeſluit (†).

Haar Ruskeizerlyke Majeſteit liet niets onbeproefd om, door de ſterkſte aanmaaningen, dit werk voort te zetten, zy leverde aan den Afgezant VAN WASSENAAR een nader Berigtſchrift over, waar in zy, onder andere, zich dus liet hooren. „ Het is de aangenaamſte vergelding, welke de Keizerin zich kon beloo-„ ven van zo veele poogingen, en van „ zo veel belangłooze zorgen door haar „ aangewend, dat zy haar goede dien-„ ſten een gewenscht gevolg ziet heb-„ ben, en zy kan niet anders dan zich „ geluk wenſchen, dat zy volkomen ge-„ ſlaagd is by zyne *Groot Brittanniſche* „ Majeſteit, en dat zy, door haare tus-„ ſchenkomst, die voorloopige Voor-„ waarde beſchikt heeft, welke door hun

„ Hoog

(*) Zie hier boven bl. 229.
(†) *Reſol. Gen.* 13 May 1782.

„ Hoog Mogenden zo zeer begeerd is
„ tot Herstelling van een Tractaat, 't
„ welk zy met regt aanmerken als het
„ weezenlykst Onderpand van de Vry-
„ heid des Koophandels der Republiek.
„ Indien zy dan, in dit opzigt, voldaan
„ heeft aan alle haare verpligtingen, in
„ haare dubbele hoedanigheid van opreg-
„ te en toegeneegene Vriendin van 't
„ Gemeenebest, en onpartydige Midde-
„ laaresse tusschen 't zelve en *Groot Brit-*
„ *tanje*, zo kan zy niet anders dan met
„ een volkomen vertrouwen verwagten,
„ dat hun Hoog Mogenden zich zullen
„ bezig houden, met gevoelens hunnen
„ Yver en Vaderlandsgezindheid voor
„ den Staat dien zy regeeren waardig,
„ omtrent het gewigtigste Voorwerp ooit
„ aan hunne beraadslaagingen voorgesteld.
„ De Keizerin, op hun doorzigt en wys-
„ heid zich verlaatende, is ten vollen
„ overtuigd, dat zy het tegenwoordig
„ zo gunstig tydstip zullen aangrypen om
„ den Haat en Verbittering af te leggen,
„ die tot dus lang de onlusten tusschen
„ de beide Zeemogenheden gaande ge-
„ houden hebben; en dat zy, om de
„ voltooying van dat gewigtig Werk
„ te verhaasten, met zyne *Groot-Brittan-*
„ *nische* Majesteit zullen overeenkomen
„ tot een Wapenstilstand, die het dubbel
„ voordeel zal vereénigen, van den Koop-
„ handel der Republiek te ontslaan van
„ de boeyen, door welke dezelve tot
„ hier toe, zo veel geleeden heeft, en

XII. BOEK. 1782.

„ den noodigen tyd te laaten, om zich bezig„ te houden met de schikkingen tot het „ openen der Vredesonderhandelinge, „ om, volgens hun Besluit den vierden „ van Lentemaand, de Plaats te bepaa„ len, de Gevolmagtigden te benoemen, „ en de Voorwaarden op te geeven, waar „ op zy genegen zyn den Vrede met „ *Groot-Brittanje* te herstellen, en dat „ zy, volgens hunne belofte, alle ge„ maklykheid zullen toebrengen, zo haast „ de Voorwaarde, die thans toegestaan „ wordt, zou zyn aangenomen (*).

Een Byzonderen Vrede en Wapenstilstand door onzen Staat afgeslaagen.

In deeze hoog uitgeboezemde verwagting vondt de Alleenheerscheresse der *Russen* zich bedroogen. Het Besluit door hun Hoog Mogenden in Hooimaand genomen, strookte ten vollen met de geestneiging der Landzaaten in 't algemeen en van de Kooplieden in 't byzonder. Op voorgang van *Holland* stemden de andere Gewesten, haare Ruskeizerlyke Majesteit dit antwoord te laaten toekomen. „ Dat hun Hoog Mo„ genden, zedert het aangaan van het Ver„ bond der Gewapende Onzydigheid met „ haare Keizerlyke Majesteit, onophoude„ lyke blyken hadden gegeeven van een „ standvastig vertrouwen op het welmee„ nend oogmerk van haare Majesteit voor „ deezen Staat, en teffens ook van hunne „ begeerte, om, onder hoogstderzelver „ Bemiddeling, met het Hof van *Groot-*

„ *Brit-*

(*) *Resol. van Holl.* 24 Mey 1782.

XII. BOEK. 1782.

„ *Brittanje* een gelukkigen en vasten Vrede te sluiten; dat hun Hoog Mogenden de gunstige geneigdheid van haare Keizerlyke Majesteit tot deeze Bemiddeling op den grootsten prys blyvende stellen, ook verwagtend waren, dat haare Majesteit standvastig zou blyven aankleeven de Beginzels by dat Verbond vastgesteld, zonder toe te laaten, dat daar in, zo min by eene Algemeene Bevrediging onder alle de Oorlogvoerende Mogenheden, als by een herstel van den Byzonderen Vrede tusschen zyne *Groot-Brittannische* Majesteit en deezen Staat, eenige verandering gemaakt, of aan 't zelve eenig nadeel toegebragt wierd. — Dat hun Hoog Mogenden, hier op vertrouwende, met een daar by komend verlangen van hunne zyde, om door het sluiten van een eerlyken en voordeeligen Vrede, onder hulp en toezigt van haare Majesteit, den Oorlog, waar in de Republiek, door den Vyandlyken aanval van *Engeland*, zonder haar toedoen, zich vondt ingewikkeld, te zien eindigen, de Brieven van de *Engelschen* Staatssecretaris FOX, met de daar by gevoegde Verklaaringen haarer Staatsdienaaren, overwoogen, en vernomen hadden, de erkentenis van zyne *Groot-Brittannische* Majesteit, om *tot een Grondslag van den Byzonderen Vrede met deezen Staat te leggen de Vrye Vaard, volgens de Beginzelen, in de*

XII. BOEK. 1782.

„ *Verklaaring van haare Majesteit van acht*
„ *en twintig February* MDCCLXXX
„ *vervat*, waar door hy aan de Republiek
„ scheen te willen toekennen het Punt by
„ het Staatsbesluit den vierden van laatst-
„ leden Lentemaand als een vooruitloopen-
„ de Voorwaarde vastgesteld; dat hun
„ Hoog Mogenden met de opregtste ge-
„ voelens van dankerkentenisse, dit aan-
„ merkten als eene daadlyke uitwerking
„ van de onophoudelyke poogingen haa-
„ rer Keizerlyke Majesteit ten nutte van
„ deezen Staat by zyne *Groot-Brittanni-*
„ *sche* Majesteit aangewend, en byzonder
„ van de goede diensten, door Hoogstde-
„ zelve, naa de kenniskryging van 't ge-
„ melde Staatsbesluit, met zo veel yvers in
„ 't werk gesteld, waar door thans de
„ Hoofdzaak, op welke de Vredesonder-
„ handelingen zouden behooren gebouwd
„ te worden, dermaate was opgehelderd,
„ dat hun Hoog Mogenden, de zaak uit
„ dat oogpunt en op zich zelve beschou-
„ wende, niet langer in twyfel zouden
„ hangen om, door tusschenkomst der
„ Staatsdienaaren van haare Majesteit, met
„ het Hof van *Londen* zodanige maatrege-
„ len te beraamen als tot eene gezette
„ Vredesonderhandeling behoorden.

„ Doch dat hun Hoog Mogenden, on-
„ dertusschen, hoe onveranderlyk ook in
„ hun Besluit, op den voorslag van haare Ma-
„ jesteit genomen, 't welk zy standvastig
„ bleeven aankleeven, voor zo verre de On-

„ der-

„ derhandelingen over eenen Byzonderen XII. BOEK. 1782.
„ Vrede thans van eene gewenschte uit-
„ werking en ter betragting van het mee-
„ ſte nut voor den Staat en het algemeen
„ zouden kunnen zyn, voor haare Maje-
„ ſteit niet konden verbergen, dat het
„ aanhoudend gedrag van het Hof van
„ *Londen*, byzonder onder het beſtuur
„ van het voorige Staatsdienaarſchap, hun
„ Hoog Mogenden genoodzaakt hadt, om
„ meer en meer voor hunne eigene veilig-
„ heid te zorgen, en, volgens den wyzen
„ raad, in het voorleden Jaar meermaalen
„ van wegen haare Keizerlyke Majeſteit
„ gegeeven, op kragtdaadiger middelen
„ van verdeediging bedagt te zyn, en ten
„ dien einde onder anderen met *Frankryk*
„ gehandeld hadden over een Plan van we-
„ derzydſche Krygsverrigtingen tegen den
„ gemeenen Vyand; waaromtrent zy haare
„ Majeſteit niet onbewust konden laaten,
„ dat zy, door de vastſtelling van het zel-
„ ve, zich te eenemaal buiten ſtaat bevon-
„ den, om, geduurende deeze Cam-
„ pagne, zonder medeſtemming van zyne
„ Allerchristlykſte Majeſteit, aan eenige
„ Voorſlagen, zo min tot een *Stilſtand*
„ *van Wapenen*, als tot het ſluiten van een
„ *Byzonderen Vrede*, gehoor te kunnen
„ geeven. —— Dat deeze voor den Staat
„ zo noodzaaklyke Verbintenis, gevoegd
„ by het geval, dat deszelfs Bezittingen,
„ door den Vyand in de *West-Indien* ver-

 „ overd,

XII. BOEK. 1782.

„ overd, door de Wapenen van *Frankryk*
„ hernomen waren; mitsgaders by de da-
„ gelyks meer en meer toeneemende waar-
„ schynlykheid voor een spoedig herstel
„ des Algemeenen Vredes, by hun Hoog
„ Mogenden werden aangezien als zo vee-
„ le omstandigheden, die het herstel der
„ Algemeene Bevrediging, zo binnen als
„ buiten *Europa*, aan hun, voor hun en 't
„ algemeen belang, gunstiger dan een Af-
„ zonderlyke Vrede deeden voorkomen;
„ en zy, diensvolgens zich verpligt von-
„ den, haare Majesteit in bedenking te
„ geeven, of niet de Republiek, door
„ het aannemen van zulk een Beginzel,
„ de Bevrediging onder alle de Oorlog-
„ voerende Mogenheden zou kunnen be-
„ vorderen, en dus nuttig weezen aan
„ het groote en roemryke Plan, dat haa-
„ re Majesteit met den Keizer, zich tot
„ dat einde hadt voorgesteld, en 't welk
„ zy niet twyfelen mogten of haare Ma-
„ jesteit zou als nog, de zaaken daar
„ toe, zo als het thans voorkwam, meer ge-
„ schikt vindende, by voorkeus dat tragten
„ uit te werken, mitsgaders haare Voor-
„ stellen ten dien einde by de verdere
„ Oorlogende Mogenheden wel willen
„ herhaalen, en teffens eene Plaats tot
„ het houden der Vredesonderhandelin-
„ gen voorslaan; terwyl hun Hoog Mo-
„ genden bereid waren om hunne Staats-
„ dienaars tot het bywoonen van de-

„ zel-

„ zelve met den eersten te benoe- XII.
„ men." (*) BOEK.

Men beraamde teffens aan den Afgezant VAN BERKENROODE een Affchrift van 1782.
dit Staatsbefluit te zenden, ten einde hy des opening gave aan het Hof van *Frankryk*, en den Koning te gelyk verzekerde, dat, gelyk hun Hoog Mogenden, door dit Antwoord hun onveranderlyk en ftandvastig voorneemen deeden blyken, om, met allen yver en getrouwheid, geftand te doen aan het geflooten Plan der gezamenlyke Krygsverrigtingen, zy zich ook, door geenerlei voorflagen, daar van zouden laaten afbrengen, en voorts vertrouwden, dat zyne Majefteit, by het herftel van den Algemeenen Vrede, het belang van de Republiek op eene even zo verpligtende wyze, als geduurende den loop van deezen Oorlog hadt plaats gehad, in 't oog zou gelieven te houden, en geene zwaarigheid maaken, van daar omtrent aan hun Hoog Mogenden, tot derzelver gerustftelling, verzekering te geeven.

Het leedt niet lang of hun Hoog Mogenden verkreegen deeze verlangde gerustftelling. De Hertog DE LA VAUGUYON, leverde hun de gevoelens zyns Meesters hoofdzaaklyk in de volgende bewoordingen over. „ De Koning heeft „ geene gelegenheid laaten voorbygaan, „ om

Gerustftelling van *Frankryk*.

(*) *Refol. van Holl.* 12 Juny *Refol. Gen.* 1 July 1782.

XII. BOEK. 1782.

„ om U Hoog Mogenden de weezenlyk-
„ ste blyken van zyne genegenheid te
„ geeven. Dit gevoelen heeft alleen zy-
„ ne Majesteit bestuurd, wanneer hy zich
„ bepaald heeft om hun aan te maanen
„ tot het handhaaven hunner Onafhange-
„ lykheid en Waardigheid; wanneer hy
„ hun, door ongevraagde hulp, is voor-
„ gekomen; en wanneer hy zich gereed
„ betoonde tot het Plan van gemeen-
„ schaplyke Krygsverrigtingen hem voor-
„ gesteld. Zyne Majesteit ziet met veel
„ genoegen het regtmaatig vertrouwen,
„ 't geen zyne belangloosheid U Hoog
„ Mogenden heeft ingeboezemd; het thans
„ genomen Besluit is 'er een nieuw be-
„ wys van. Het toont, dat hun Hoog
„ Mogenden, naa de ernstigste raadplee-
„ gingen over hunnen tegenwoordigen
„ toestand, het voor zich nuttigst geoor-
„ deeld hebben, het herstel van hunnen
„ Vrede met *Engeland* tot den Algemee-
„ nen Vrede uit te stellen; als mede dat
„ zy niet alleen in 't onveranderlyk voor-
„ neemen staan, om ten aanzien der ge-
„ meenschaplyke Krygsverrigtingen by
„ het vastgestelde Plan te blyven volhar-
„ den; maar ook met de hoope bezield
„ zyn, dat zyne Majesteit dan, wan-
„ neer de Onderhandelingen tot eene
„ Algemeene Bevrediging plaats zullen
„ grypen, hunne belangen wel zal willen
„ behartigen, en hun van nu af aan des-
„ wegen gerustftellende verzekeringen
„ geeven. De Koning gelast my U Hoog

„ Mo-

„ Mogenden te betuigen, dat zyne Ma- XII. BOEK. 1782.
„ jesteit het voorstel hem gedaan, om,
„ in deeze gewigtige tydsomstandigheid,
„ hunne zaak van de zyne niet af te schei-
„ den, met vermaak aanneemt, en dat de
„ gevoelens zyner standvastige genegen-
„ heid het hem tot een onschendbaare wet
„ zullen maaken, om met de grootste zor-
„ ge voor de weezenlyke belangen van de
„ Waardigheid en Voorspoed van U Hoog
„ Mogenden te waaken." (*)

Dat ook een Byzonderen Vrede hadt afgeslaagen.

Zeer zamenstemmend was dit gedrag van *Frankryk* met alles was dit Hof geduurende deeze Onderhandelingen verrigtte. De Keizerin van *Rusland* hadt het zelve doen verzoeken om de *Nederlanders* niet te verhinderen in het sluiten van een Afzonderlyken Vrede met *Engeland*; doch van wegen den Koning tot antwoord gekreegen, dat hy geen bestuur gezogt hadt, noch zogt, in de Besluiten der Algemeene Staaten; maar dat, daar hun Hoog Mogenden bepaald hadden, om gemeenschaplyk met *Frankryk* te werk te gaan, 't welk de natuurlyke staat der zaaken eischte, haare Majesteit niet kon verwagten, dat hun Hoog Mogenden dit Plan zouden laaten vaaren; een Plan 't geen dienen moest om den Algemeenen Vrede te verhaasten. — Op de aanzoeken der *Engelschen* tot eenen Afzonderlyken Vrede met *Frankryk* hadt die Vorst geantwoord vast besllooten te hebben

(*) *Resol. Gen.* 17 July 1782.

XII. BOEK. 1782.

ben alle voorslagen daar toe strekkende van de hand te wyzen, schoon hy zyne uitgestrekte genegenheid betuigde om het zyne toetebrengen tot eenen Algemeenen Vrede, onder voorbeding, dat alle zyne Bondgenooten, ook de Staaten der *Vereenigde Nederlanden*, daar in genoegen konden neemen. Desgelyks hadt de Hertog DE LA VAUGUYON, wien men, in den aanvange deezer Onderhandelinge, het gevoelen van het *Fransche* Hof, wegens een Byzondere Vrede tusschen het *Engelsche* Ryk en deezen Staat, afvroeg, berigt, dat by het zelve de aanzoeken tot een Afzonderlyken Vrede door den Koning verworpen waren, met bygevoegde betuiging, dat hy, buiten weeten en toestemming zyner Bondgenooten, in geene Onderhandelingen zou treeden. (*)

'Er doen zich beginzelen van een Algemeenen Vrede op.

Zo liepen de poogingen van *Engeland*, om een Byzonderen Vrede met een of ander der Oorlogvoerende Mogenheden te sluiten, en dus den steeds drukkender wordende last des Oorlogs te verligten, vrugtloos af, en scheen een Algemeene Vrede het eenig overblyvend middel om 'er geheel van ontslaagen te worden. Dit Jaar liep ook niet ten einde, zonder het aanvaarden van dit werk. Het bleek welhaast, naa het mislukken deezer poogingen, dat *Engeland* niet ruste om tot den Vre-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 543. 661. 662.

Vrede op de eene of de andere wyze te geraaken, dat de Heer FITZHERBERT, Gezant van het *Groot-Brittannische* Hof te *Brussel*, na *Parys* was vertrokken om de Vredesvoorflagen door den Heer GRENVILLE gedaan te hervatten; en men hadt in Hooimaand reeds grond om te denken, dat het niet lang zou aanloopen of *Engeland* zou de Onafhangelykheid van *America* erkennen, en hier door het Vredeswerk bevorderen. Hy drukte in 't eerst de voetftappen zyns Voorgangers, en wilde dat *Frankryk* deszelfs Bondgenooten los liet; ten einde met ieder hunner eenen byzonderen Vrede te kunnen aangaan. Zodanig eene afzonderlyke handeling met de Staatsdienaaren der Oorlogvoerende Mogenheden, zou, zo hy voorgaf, daar hunne belangen zo zeer verfchillend waren, het algemeen Vredeswerk tot een fpoediger einde brengen. Dan geen hunner oordeelde zich gemagtigd om in dien Voorflag toe te ftemmen; zy hielden het waarfchynlyk daar voor, dat dezelve voortkwam uit het eigenfte grondbeginzel als onlangs de rechtftreeks gedaane Voorflagen van eenen Afzonderlyken Vrede; en begreepen, daar hunne hooge Gelastigers geoordeeld hadden, dat hunne weezenlyke belangen zulke Afzonderlyke Handelingen niet konden gedoogen, dien voorflag ter kennisfe van hunne Hoven te moeten brengen. De Graaf de VERGENNES verzekerde FITZHERBERT, dat men in deezen alleszins verftandhoudelyk met

XII. BOEK.

1782.

XII. BOEK. 1782.

met de Medeoorlogende Mogenheden zou te werk gaan. Eene verklaaring volstrekt eenstemmig met die DE LA VAUGUYON onlangs by hunne Hoog Mogenden deedt, en ondersteund werd door de aanhoudende sterke verzekeringen, dat het Hof van *Frankryk* geen oogmerk hadt, om den Vrede met *Engeland*, afzonderlyk van deeze Republiek, en zonder derzelver belangen te helpen handhaaven, te sluiten. (*)

Brantsen als Minister Plenipotentiaris na *Parys* gezonden.

De zekere tyding, dat 'er eerstdaags Onderhandelingen over den Vrede tusschen de Oorlogvoerende Mogenheden te *Parys* zouden worden aangevangen, bewoog Staaten van *Holland* om ter Algemeene Staatsvergadering de nutheid en noodzaaklykheid voortedraagen, om den gewoonen Gezant VAN BERKENRODE niet alleen met de noodige volmagt te voorzien, om de belangen van deezen Staat by die Vredehandeling te behartigen; maar ook aan hem een Minister Plenipotentiaris, uit het midden dier hooge Vergaderinge, toe te voegen, tot welken zy gelast waren den Heer GERARD BRANTSEN, Burgemeester van *Arnhem*, wegens *Gelderland* by hun Hoog Mogenden zitting hebbende, voor te draagen. *Zeeland* betuigde op dit stuk ongelast te zyn; doch de vyf andere Gewesten omhelsden deezen voorslag.

(*) *Post van den Neder-Rhyn* II. Deel bl. 840 906. Zie onze *Vaderl. Historie* IV. Deel bl. 362.

ſlag. Hy kwam in Herfstmaand te *Parys* en werd door den gewoonen Gezant aan den Graaf DE VERGENNES voorgeſteld, die, te deezer gelegenheid betuigde, dat de Koning, zyn Meester, het welzyn der Republiek zeer ter harte nam, dat diens Vriendſchap voor dezelve onverminderd bleef, en altoos zou medewerken om haare Eer te handhaaven.

XII. BOEK.

1782.

Frankryk betuigt de belangen van de Vrye Vaard voor deezen Staat te zullen beharti-

Welhaast liepen 'er gerugten, dat de voorloopige bepaalingen van een Vrede tusſchen *Groot-Brittanje*, *Frankryk* en *Spanje*, met uitlaatinge van deezen Staat, zouden getekend zyn. Dat onze Afgezanten aan de Onderhandelingen nog geen deel hadden viel op te maaken uit het berigt, ten deezen tyde, hier uit *Parys* gekomen, dat de Graaf DE VERGENNES aan onze Afgezanten verklaard hadt, hoe het nooit zyn voorneemen geweest was, de Republiek te ontzetten van derzelver aanſpraaken, die zy, ten aanzien van *Groot-Brittanje* inbragt; maar alleen om haar den weg tot het *zo dra mogelyk deel neemen* aan de Vredesonderhandelingen, te gereeder te baanen. Dat de Koning in dezelve, de belangen der *Nederlanderen* leevendig ter harte zou neemen, en dat hy, als een getrouw Staatsdienaar zyns Konings, met allen yver, die gezindheid zyner Majeſteit zou vervullen; maar dat zyn Meester, niet dan met leedweezen, hadt vernomen, hoe men in de *Nederlanden* vermoedens verwekt hadt, als of men in *Frankryk* ten oogmerk hadt, zich omtrent

XII. BOEK. 1782.

de Vrye Vaard, volgens het Verbond der Gewapende Onzydigheid, toegeevend te toonen; daar, in tegendeel, de Brief, met welken de Heer DE RAINEVAL, by zyn vertrek na *Londen*, belast geweest was, byzonder eene nadere onderſteuning van de belangen der Republiek behelsde. — Wyders verzekerde dit berigt, dat de Graaf DE VERGENNES, op de betuiging der Afgezanten van de gevoeligheid hunner Hoog Mogenden, over de openlyke en ſtellige verzekering der gunſtige gevoelens van het *Franſche* Hof tèn opzigte van de Republiek, hadt geantwoord, dat dezelve zich geheel en al kon verlaaten op de genegenheid, welke zyne Majeſteit dezelve toedroeg, en dat hy, met zynen Vorst medewerkende in een zyner laatſte brieven na *Londen*, aangedrongen hadt op 't geen de *Vereenigde Gewesten* betrof, 'er byvoegende, dat de *Engelſchen* billyk moesten handelen, jegens de Republiek, dat de Koning dezelve niet kon laaten vaaren; de verwagting dat hier aan geſtand zou gedaan worden was derhalven billyk. (*)

Frankryk belooft de wedergave der heroverde Volkplantingen.

Door deeze geruſtſtellende verzekeringen bemoedigd, en vol hoope van een gewenscht antwoord, deedt onze Staat den Koning van *Frankryk* verzoeken, dat het hem mogt behaagen, wegens de weder-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 811. 1026. 1546. 1547.

dergave der Volkplantingen, door de *Fransche* Wapenen op den gemeenen Vyand herověrd, toezegging te verleenen. De Graaf DE VERGENNES gaf daar op, in Wintermaand, eene verzekering van 's Konings wege, in de volgende bewoordingen begreepen; „ dat „ deeze, altoos genegen om hun Hoog „ Mogenden bewyzen te geeven van zy„ ne bestendige en opregte deelneeming „ in hunne belangen, niet aarzelde om „ hun te doen verzekeren, dat hy door „ het herneemen van eenige Volkplan„ tingen der Republiek op den gemeenen „ Vyand, door dezelve aan haar te ontwel„ digen, voornaamlyk bedoeld hadt, daar „ door aan de Republiek te bespaaren de „ Opofferingen, welke zy tot derzelver „ wederkryging, by den Vrede misschien „ zou hebben moeten doen. Nimmer „ hadt hy zich voorgesteld om die Volk„ plantingen in de schaal van Wederga„ ven en Vergoedingen, welke hy *Enge„ land* zou kunnen aanbieden, te leggen. „ De Koning twyfelde dus niet te ver„ zekeren, dat zyn standvastig voornee„ men was aan de Republiek te rug te „ geeven, zodanige haarer Volkplantin„ gen als in de Magt van zyne Majesteit „ zouden weezen, wanneer een Algemee„ ne Vréde hem in staat stelde om dit „ nieuw bewys zyner Genegenheid voor de „ Republiek te geeven." (*)

Toon-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 67.

XII. BOEK. 1782. In *Rotterdam* brengt men ze ter kennisse van de Magistraat.

zou kunnen neemen, om daar voor eene billyke vergoeding aan 's Lands Ingezetenen te doen erlangen.

Wanneer de Gelastigden te *Rotterdam*, een groot getal opgaaven gekreegen hadden, die, schoon tusschen drie en vier Millioenen Guldens beloopende, op verre na alle de weezenlyke schadens te dier Stede geleden niet bedroegen: dewyl zommige Inwoonders, om verschillende redenen, agterlyk waren in het opgeeven van dezelve, of zich als nog in de onmogelykheid bevonden om 'er nette Lysten van te kunnen opmaaken, vervoegden zy zich by Burgemeesteren en Regeerders met een Verzoekschrift, waar in zy hunne gereedheid betuigden om die opgaaven aan hun Ed. Groot Agtbaaren open te leggen; en meenden hun te mogen herinneren „ dat alle die schadens „ den Inleveraaren van dit Verzoekschrift „ en hun Medeburgeren, onregtvaardig „ en geweldig waren aangedaan, zonder „ dat de *Engelschen*, tot nu toe, één „ eenig bewys hadden kunnen bybren„ gen, waar uit zou kunnen blyken, dat „ 'er één eenige daad door de Kooplie„ den zou zyn gepleegd, strydig tegen „ de bezwoorene, doch door de *Engel„ sche* Natie schandelyk en verraadlyk „ verbrookene Verbonden, dat een der „ *Engelsche* Staatsdienaaren zelve hadt „ moeten erkennen, dat 'er geen rede, „ ja zelfs geen voorwendzel te vinden „ was, waarom men ons den Oorlog

„ hadt

„ hadt aangedaan. Dat zelfs de onregt-
„ vaardige voorwendzels, door de *En-*
„ *gelschen* opgegeeven, thans geheel ver-
„ vielen, daar zy, zedert den Oorlog
„ met ons, aan alle andere Volkeren toe-
„ stonden en deeden uitoefenen, die Tak-
„ ken van Vaard en Handel, waar toe
„ wy by de Tractaaten bevoegd waren;
„ doch waar van, zo door de *Engelsche*
„ mishandelingen, als door gebrek aan
„ genoegzaame Bescherming, door onze
„ Natie geen gebruik hadt kunnen ge-
„ maakt worden. —— De ongelukkige
„ *Hollandsche* Kooplieden waren dus niet
„ anders aan te merken, dan als onschul-
„ dige en ten onregte belasterde Slacht-
„ offers van een boos, gewelddaadig en
„ vyandig Systema, en hadden, uit dien
„ hoofde, dubbel regt om te verwagten,
„ dat aan hunne belangen, by het sluiten
„ van eenen Vrede, ernstig zou worden
„ gedagt. Zy vervoegden zich, derhal-
„ ven, met schuldigen eerbied, doch te-
„ vens om de regtvaardigheid hunner
„ zaake, met de grootste vrymoedigheid,
„ by hun Ed. Groot Agtbaaren, met
„ verzoek, dat het hun behagen mogt
„ zodanige Besluiten te neemen en ten
„ uitvoer te doen brengen, als best ge-
„ schikt zouden bevonden worden, om
„ by de thans ondernomene Vredeson-
„ derhandelingen, of anderzins, schade-
„ loosstelling te bezorgen van de zo ver-
„ baazende als onregtvaardige verliezen
„ hun door de *Engelschen* veroorzaakt."

XII. BOEK. 1782. Zy ontvingen hier op een gunstig antwoord, en de verzekering, dat de Afgevaardigden ter Dagvaard, den noodigen last zouden ontvangen, om dit Verzoek, zo veel mogelyk, by alle gelegenheden, de beoogde uitwerking te doen krygen. (*)

Grootheid der geleden Schade, en onwaarschynlykheid van vergoeding.

Hoe veel zommigen in den Lande zich ook beloofden van deeze Vergoeding, hadden de verreziendste in de Staatkunde des weinig verwagting. Ondertusschen verzekerde men, dat die Schadens door onze Kooplieden geleden, de overmaatige som van *Tachtig Millioenen* Guldens beliepen. Schoon men moet erkennen, dat de eerste Jaaren van de Vredebreuk tusschen *Frankryk* en *Engeland*, eer wy gedrongen werden in den Oorlog deel te neemen, den Kooplieden in 't algemeen, en den Zeehandelaaren in 't byzonder, zeer groote Winsten toebragten, en dit eenigermaate ten goede kwam, bleef egter dit alles uitmaakend onderscheid stand houden, dat de Winsten wettige verkrygingen waren van noesten vlyt en gewaagde koop- en zee-kanssen, daar zy de Schadens onwettig tegen allen regt en reden leeden. Zo begrepen 't ook de Boekhouders in *Friesland*, die by de Staaten van dat Gewest, naderhand een Verzoekschrift inleverden met begrooting van de geledene Schadens hun toegebragt door

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1614.

door de *Engelsche* Oorlog- en Kaaperschepen. (*) — Wat 'er van de Vergoeding kwam zullen wy zien by het verder ontvouwen der Vredehandelinge, die, hoewel in Wintermaand deezes Jaars van onze zyde begonnen, voeglyker in het volgend Jaar zullen behandeld worden, waar toe wy zulks verschuiven. XII. BOEK. 1782.

Klagten van het *Deensche* Hof over de behandelingen van een *Oost-Indisch Schip* aan de *Kaap*.

Te midden deezer handelingen over den Vrede liet het zich aanzien of onze Staat in een nieuwen Oorlog, met eene andere Mogenheid, zou ingewikkeld worden. Men vondt 'er, die niet twyfelden, of *Engeland*, 't welk met de eene hand ons den Vrede aanboodt, zogt met de andere ons een nieuwen Vyand te berokkenen, schoon anderen oordeelden, dat 'er geen grond altoos was, om de daadlyke uitwerking hier van te dugten. (†) — Reeds meermaalen hadt de *Deensche* Afgezant by onzen Staat de Heer de ST. SAPHORIN klagten over de behandeling der Schepen van zyne *Deensche* Majesteit uitgeboezemd; doch steegen deeze tot eene verbaazende hoogte, wegens het *Deensche Oost-Indische* Schip het *Kasteel Dansburg*, gevoerd door den Capitein FUGLEDE, 't welk, volgens zyn voordragt, de *Kaap de Goede Hoop* aandoende, om 'er de gewoone ververschin-

(*) *Resol. van Friesland* 8 Mey 1783.
(†) *Post van den Neder-Rhyn*, X. Deel bl. 808.

XII. BOEK. 1782. schingen te ontvangen, met eene onvoorbeeldlyke barbaarschheid behandeld werd. Men hadt des Capiteins verzoeken geweigerd, hem met geweld wederhouden, en, om dat hy zich wilde verwyderen van eene plaats waar men geen regt hadt, hem bevelen te geeven, gedwongen te blyven, beschooten, geplunderd, den Capitein en Stuurman gevangen gezet, en zonder middel van verdeediging gelaaten. Bezwaaren, in nevensgevoegde stukken, breedvoerig ontvouwd, en in het Vertoogschrift den vyfden van Hooimaand overgeleverd, nader aangedrongen, en beslooten met dit verzoek des Konings, „ dat hun Hoog „ Mogenden zouden willen vermyden alle „ langwyligheid, die de formaliteiten ver„ schaffen, wanneer men regtvaardige vol„ doening tragt te verydelen; dat zy, „ zonder vertoeven overgingen tot de „ strengste middelen om het Bestuur hun„ ner *Oost-Indische* Maatschappye te ver„ pligten, eens voor al een einde te maa„ ken aan de beledigingen en 't geweld, „ die de Schepen der Onderdaanen van zy„ ne Majesteit ondervonden, en voor de „ Kwellingen en Vyandlykheden aan de„ zelve gepleegd, eene openlyke, spoedi„ ge en volkomene voldoening te bezor„ gen, welke hy regt, hadt te eischen „ voor zulk een beledigend en willekeurig „ gedrag." De Afgezant des *Deenschen* Konings, hadt desgelyks last, om tevens aan te houden „ op eene geheele schade-

„ loos-

XII. BOEK. 1782.

„ loosstelling van het groot verlies daar „ uit voor de *Deensche Oost-Indische Compagnie* gesprooten. Hy liet aan hun „ Hoog Mogenden over het geeven der „ bevelen tot het bezorgen dier Voldoe„ning en Schadeloosstelling, overtuigd „ dat hunne hooge Wysheid, Regtvaar„digheid en Voorzigtigheid, niet zouden „ toelaaten, dezelve te weigeren aan een „ Souverain, die hun de vermenigvuldig„de blyken gegeeven hadt en nog gaf van „ zyne vriendschap en nog wenschte gee„ne andere handelingen te moeten bezi„gen, dan die van welke tot nog gebruik „ gemaakt was" (*)

Berigt van Bewindhebberen op dit stuk.

Dit stuk met de bylagen in handen der Bewindhebberen van onze *Oost-Indische Maatschappye* gesteld zynde, gaven deezen een geheel ander berigt van den toedragt des gevals, inhoudende, dat alle omstandigheden in het *Deensche* verslag verdraayd of verzwaard waren, dat men aan de *Kaap*, wegens de verdagtheid van vyandlyke Verstandhouding, en het gedrag des *Deenschen* Capiteins, ten opzigte van de Heeren daar in bewind gesteld, niet anders hadt mogen of kunnen handelen; zo dat hun Hoog Mogenden veel eer reden zouden hebben, om zich over den *Deenschen* Capitein, dan de Koning van *Dee-*

(*) *Resol. Gen.* 5 July 1782. *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 696. 726 *enz.*

XII. BOEK. 1782. Nader Vertoog des *Deenschen* Afgezants.

Deenemarken, om zich over de behandelingen zyn Schepen aan de *Kaap* aangedaan te beklaagen. (*)

De *Deensche* Gezant kwam, eer die maand ten einde liep, over 't zelfde Onderwerp met een Vertoogschrift by hun Hoog Mogenden, vorderende by herinnering van het laatst ingeleverde, op uitdruklyk bevel zynes Meesters, „ dat „ zy hem hunne vriendschaplyke ge„ voelens zouden aan den dag leg„ gen, door hem *by eene staatlyke en* „ *naauwkeurige verklaaring te verzekeren*, „ *dat zy, met den eersten, door uitdruk*„ *lyke en strenge bevelen, ten dien einde* „ *aan de Regeering en Bevelvoerende Offi*„ *cieren aan de Kaap de Goede Hoop* „ langs verscheide wegen te zenden, „ zouden voorzien, dat niet alleen de „ *Deensche* Schepen aldaar geen meer Vy„ andlykheden zouden ondervinden, die „ men met veragting van goede Trouw „ en der Tractaaten aan vier zyner ag„ tereenvolgende by de *Kaap* aangekome„ ne Schepen gepleegd hadt; maar dat „ voortaan ook alle *Deensche* Schepen 'er „ zo vriendlyk zouden ontvangen wor„ den, als die der Republiek ten allen „ tyden in de Havens van zyne Maje„ steit ondervonden hadden; dat zy niet „ meer, onder eenigerlei voorwendzel, „ te-

(*) *Resol. van Holl.* 17 July 1782.

„ tegen hun wil zouden worden aange- XII.
„ houden, en hun minzaamer wyze zo BOEK.
„ veel hulp toegebragt, als tusſchen in
„ vriendſchap leevende Natien gebruik- 1782.
„ lyk was." —— „ De Vraag van zy-
„ ne Majeſteit", voegde hy 'er nevens,
„ is van het uiterſte gewigt, zy is ge-
„ grond op het Regt der Volken, op de
„ Wederkeerigheid van Regt; op de
„ Verdragen tusſchen de beide Natien,
„ en op de Overeenkomst der Gewapen-
„ de Onzydigheid. Het zyn herhaalde
„ Geweldenaaryen tegen de Schepen zy-
„ ner Onderdaanen, die den ſtap, waar
„ toe zyne Majeſteit zich gedrongen
„ voelt, onvermydelyk gemaakt hebben,
„ als mede de Vraag, waar op hy voor-
„ af aanhoudt. Dezelve kan niet gewei-
„ gerd worden, dan door een willekeurig
„ oogmerk, 't welk zyne Majeſteit wel
„ verre is van te veronderſtellen, veel min-
„ der te wenſchen. Dezelve vordert geene
„ naſpeuringen of voorafgaande ophelderin-
„ gen, en de zaak is van eene te belangry-
„ ke natuur om uitſtel te kunnen lyden.
„ Ook heb ik uitdruklyke bevelen ontvan-
„ gen, om *op dit Stuk de Verklaaring en*
„ *het Cathegorisch Antwoord van hun Hoog*
„ *Mogenden, voor het einde deezer week, te*
„ *vraagen.*" —— Wat de *Voldoening* we-
gens het gebeurde aan de *Kaap*, en de *Ver-
goeding* der toegebragte Schade aanbelangt,
dit waren zaaken van nader onderzoek;
doch zyne *Deenſche* Majeſteit zou 'er nim-
mer

XII. BOEK. mer van afgaan, en niets hem beletten om ten sterksten op 't een en ander aan te houden.

1782. Beantwoording hiervan.

Men antwoordde den *Deenschen* Gezant, op dit scherp Vertoogschrift, dat de Regeeringsgesteltenisse, het zo spoedig geeven van een volledig Antwoord niet gehengde: dewyl men de Raadslagen der Bondgenooten daar op moest ontvangen; dat hy, egter, by voorraad den Koning kon verzekeren, dat men hem alle Voldoening, welke hy redelyker wyze kon begeeren, zou geeven, en, zonder uitstel stipte bevelen na de *Kaap de Goede Hoop* zenden, om, in 't vervolg alle *Deensche* Schepen, die daar ankerden, op de vriendlykste wyze te behandelen. Hy liet onverwyld dit Antwoord aan zyn Hof afgaan. — Ook werd den Heer ST. SAPHORIN by voorraad het Besluit ter hand gesteld, in 't welk de Bewindhebbers der *Oost-Indische* Maatschappye bevel kreegen, om, by de eerste gelegenheid, het Gouvernement aan de *Kaap* te belasten, dat 't zelve, in beantwoording van de vriendlyke behandelingen, welke de Schepen van dezelve Maatschappy van wegen zyne *Deensche* Majesteit ontvingen, de Onderdaanen van Hoogstdezelve in allen opzigte, en op alle wyzen, mede heusch te bejegenen, en zodanig te behandelen als in redelykheid tusschen Onderdaanen van Mogenheden, die met elkander in Verbintenis en opregte Vriendschap stonden, kon en moest verwagt

wagt worden, en om wyders, wegens den verderen toedragt, zo omtrent den *Deenschen* Capitein FUGLEDE, als omtrent het Schip 't *Kasteel van Dansburg*, het nauwkeurigst onderzoek te doen, en dit hun Hoog Mogenden te berigten. — Dat verder den Graave VAN RECHTEREN, Gezant hunner Hoog Mogenden aan het Hof van *Deenemarken*, was aangeschreeven, om, by de eerste bekwaame gelegenheid, in een byzonder gesprek, kennis te geeven van de bevreemding en gevoeligheid hunner Hoog Mogenden over de *weinig gemesureerde Termen en Expressien* in het laatste Vertoog van de Heere ST. SAPHORIN, mitsgaders over de nauwe Bepaaling van Tyd, binnen welken men een voldoenend Antwoord gevergd hadt, welke Uitdrukkingen weinig overeen te brengen zynde met de *egards* door Souveraine Staaten aan elkanderen verschuldigd, de verbaasdheid hunner Hoog Mogenden des te grooter was, daar uit het reeds voorloopig gegeeven berigt van Bewindhebberen der *Oost-Indische* Maatschappye bleek, hoe het Geval van dien Capitein aan de Republiek gegronde stoffe opleverde, om van hunne zyde, wegens de Schennis van hun Grondgebied en het mishandelen van hunne Bedienden, voldoening te vraagen. (*) — De gegrondheid hier van

XII. BOEK.
———
1782.

(*) *Resol. Gen.* 22 July 1782. *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 732. 803.

XII. BOEK. 1782.

van leedt geen twyfel, wanneer hun Hoog Mogenden door Bewindhebberen der *Oost-Indische* Maatschappye, by het berigt van 't geen zy in voldoening der gegeevene bevelen, gedaan hadden, een breed verslag kreegen van al het gebeurde aan de *Kaap*, omtrent het bewuste Schip en de behandelingen des Capiteins met de regterlyke Ondervraagingen en daar op gedaane Uitspraaken. (*)

Klagten van *Zweeden* over den Kaaper Capitein KOELBERG ongegrond bevonden.

Het Hof van *Deenemarken* als mede dat van *Zweeden* viel den Staat lastig met aanhoudende klagten over 't gedrag der Kaaper-Capiteinen, en inzonderheid van N. KOELBERG, die met veel voordeels het Kaaperschip de *Veerenaar* voerde. Deeze, zyn voordeel doende met zyne kennis der *Zweedsche* Kusten, van welke hy geboortig was, kruiste langs die van *Bahus* en *Halland*, ligtte de *Engelsche* Schepen op, pleegde, volgens de gedaane aanklagten, gewelddaadigheden aan de Onderdaanen van zyne *Zweedsche* Majesteit, en maakte zich schuldig aan de schennis van diens Grondgebied, door een *Engelsche* Brigantyn op 't zelve weg te neemen. Hier op volgde een ontslag van 't genomen Schip in de Haven waar hy 't zelve hadt opgebragt, en de Kaaper-

(*) *Resol. Gen.* 15. Aug. *Resol. van Holl.* 17 Aug. 1782.

per-Capitein kreeg last om, tot nader bevel, niet van boord te gaan, zynde het roer van zyn Kotter afgenomen.

XII. BOEK.

1782.

Hun Hoog Mogenden trokken zich dit geval aan, en vorderden het spoedig ontslag ten ernstigsten des Kaaper-Capiteins, en dat de bewyzen, wegens het schenden van het *Zweedsche* Grondgebied, en wat men verder ten zynen laste mogt hebben, aan hun buitengewoonen Gezant, mogten ter hand gesteld worden. — Naa veel over en wederhandelens, inzonderheid met de Admiraliteit van *Zeeland*, die een Berigtschrift ter ontschuldiging van KOELBERG inleverde, deeden hun Hoog Mogenden 't zelve aan den *Zweedschen* Afgezant by deezen Staat ter hand stellen, met byvoeging dat zy vertrouwden, dat het naa een volledig onderzoek bleek, hoe deeze Kaaper-Capitein, wel verre van zich aan schennis van het *Zweedsche* Grondgebied schuldig gemaakt, of de verdere schreeuwende ongeregeldheden hem ten laste gelegd, gepleegd te hebben, in tegendeel de behandeling hem aangedaan, geenzins overeen te brengen was met de Beginzelen van Onzydigheid, geduurende deezen Oorlog door zyne *Zweedsche* Majesteit in agtgenomen en de vriendschap in alle andere gevallen betoond; weshalven zy verwagten, dat zyne Majesteit van de waare toedragt en de omstandigheden der zaaken onderrigt, zich veel eer over het gedrag van den Commandant van *Marstrand*, dan

XII. BOEK. 1782.

dat van den Kaaper-Capitein KOELBERG onvergenoegd zou houden. (*)

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 808. 1032. 1156. 1249. *Resol. Gen.* 30 Sept. 1782. 21 July 1783.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

DERTIENDE BOEK.

INHOUD.

Stoffe van dit Boek. Klagten der Zee-Officieren op de Texelsche Reede, wegens de schennis van hun goeden naam, door Zyne Hoogheid ondersteund. Voorstel van Amsterdam om geene Staatsstukken in de Couranten te plaatzen. Het Hof van Holland doet een voorslag om de Drukpers te beteugelen. Het Boekje de Oranje Boomen verboden. Klagten des Konings van Pruissen over een Stukje de Oorzaaken van 's Lands Ongeval. Plakaaten daar tegen. De Post van den Neder-Rhyn maakt grooten opgang. Klagten van Utrechts Hoofd-Officier tegen dit Werk. Handelingen deswegen tusschen den Uitgeever, de Schryvers en Burgemeesteren. De Drukker in regten vervolgd wint het Pleit. By 't zelve vielen geene ongeregeldheden voor. Opstel van een Dankadres aan zyne Hoogheid, XIII. BOEK.

XIII. BOEK.

in 's Gravenhaage vervaardigd, ter tekening aangeboden. Zwaarigheden daar tegen ontstaande. Verzoek van Zyne Hoogheid aan de Magistraat van 's Gravenhaage om het laaten tekenen van dit Dankadres te doen staaken. Verbod. Een ander vervaardigd, goedgekeurd, door een aantal Schutters getekend, en aan Zyne Hoogheid overgeleverd. Ongeregeldheden op St. Nicolaas Avond in 's Gravenhaage gepleegd. Beklaagend voorstel deswegen door de Afgevaardigden van Dordrecht en Amsterdam. Zyne Hoogheid geeft verslag van de Dankadressen, en wat hy van 't gebeurde op St. Nicolaas Avond oordeelde. Hy beklaagt zich in 't breede over den hoon hem en anderen aangedaan, en dringt aan op het bepaalen der Drukpersse. De Ridderschap wil het gebeurde op dien Avond vóór geen Oproer verklaard hebben. Verzagtende, schoon geen wedersprekende, berigten wegens het voorgevallene, dat bleek met het tekenen van het eerst ontworpen Dankadres gemeenschap te hebben. Raadslag by Holland over het ondertekende Dankadres en het weeren van andere van soortgelyken aart. Het neemt elders geen opgang. J. G. LUYKEN *tot Advocaat Fiscaal aangesteld. Bekommeringen wegens de veiligheid in den Haage. Twee* VERMEULENS *Vader en Zoon en zekere* UNDEEN *maaken zich uit den Haag weg. Worden te Kleef door een Deurwaarder des Hofs gevonden. De Regeeringsraad weigert ze over te leveren, of vast te houden. Brief van Staaten van Holland deswegen aan den Koning van Pruissen. Weigerend antwoord*

des

des Konings. De Voortvlugtigen ingedaagd en niet verscheenen zynde, blyft de zaak sleepende. Het herstellen van de Dokken te Vlissingen als noodig beschouwd. Het Werkhuis te Amsterdam opgerigt. Oprigting van eene Maatschappy van Visschery en Handel te Enkhuizen. Vertoog tot aanpryzing. De Hoornsche Maatschappy van Reedery en Koophandel blyft in stand. Middelen voorgeslaagen om de Inlandsche Aardwerken, Wollen- en Zyden Stoffen-Fabryken in stand te houden en te herstellen. WILLEM DE V. *het Protectorschap van den Oeconomischen Tak der Haarlemsche Maatschappye opgedraagen. De Ordonnantie op de Wisselbank te Amsterdam vernieuwd en verbreed. Geldbehoefte der Oost-Indische Maatschappye. Verzoek by hun Hoog Mogenden. Raadslag deswegen. Holland neemt een allergunstigt besluit. Staat der zaaken in de Indien, de Franschen hebben de overhand op de Engelschen.* DE SUFFEREN *herwint Triconomale. Gesteldheid der zaaken aan de Kaap de Goede Hoop. Geldbehoefte der West-Indische Maatschappye. Mislukte Geldligting. Raadslagen ter reddinge. Gesteldheid der zaaken in de West-Indien. 't Voorgevallene van Capitein* GEERMAN *te Curaçao. De Gouverneur van Berbice* KOPPIERS *beschuldigd en vrygesprooken. De Krygsgevangenen in Groot-Brittanje, dus lang uit een byzonder Fonds bezorgd, aan den Staat opgedraagen. Raadpleegingen deswegen. Schikkingen hier op gemaakt. Weersgesteldheid deezes Jaars*

XIII. BOEK.

 en

XIII. BOEK.

en het heerschen eener Zinking-koortze. De Grootvorst en Grootvorstinne van Rusland bezoeken deeze Gewesten.

1782. Stoffe van dit Boek.

Het Jaar, 't geen wy thans beschryven, zo ryk in gewigtige Gebeurtenissen, welke ons dus lange bezig hielden, leverde 'er ook andere op van eene meer huislyke natuur, die desgelyks melding verdienen, en waar toe wy dit laatste Boek deezes Deels voornaamlyk schikken. Kunnen ze in aangelegenheid by de andere niet haalen, men zal egter de vermelding daar van, zo wy vertrouwen, geenzins overtollig keuren, en ons niet beschuldigen van te veel op kleinigheden stil te staan.

Klagten der Zee-officieren wegens de schennis van hun Eer en Naam; door zyne Hoogheid onderfteund.

In het verhaal van het voorgevallene op de *Texelsche* Reede, terwyl het uitzeilen onzer Vloote marde, als mede in de opgave van 't geen op de *Zeeuwsche* Stroomen met onze Oorlogschepen voorviel, hebben wy, in 't voorbygaan, gesprooken van het misnoegen der Scheepsbevelhebberen, wegens de veelvuldige Aanmerkingen in verscheide Nieuwspapieren en in andere uitgegeevene Schriften ten hunnen nadeele geplaatst. (*) —— De Vlag-Officieren en Ca-

(*) Zie onder andere onze *Vaderl. Hist.* IV Deel bl. 219 en hier boven bl. 7.

Capiteins ter Reede van *Texel*, op hunne menigmaal uitgeboezemde klagten, geen vermindering verneemende van de hun zo haatlyke beschuldigingen, vervoegden zich, in Wynmaand, met eenen Klaagbrieve, tot den Admiraal Generaal; waar in zy betuigden, tot hun leedweezen, geduurende de geheele Campagne, te hebben moeten ondervinden, dat niet alleen het lichaam der Zee-officieren, in menigvuldige Nieuwspapieren, en andere Weeklyksche Schriften, met de hoonendste en beledigendste woorden waren ten toon gesteld; maar dat zelfs veele van die Schryvers zich niet ontzien hadden, om, met zo veele woorden, het gedrag van verscheiden der aanzienlyksten, met naame te laaken en te veroordeelen, ja de Verklaaringen, door eenigen van deeze Heeren gegeeven, in verdenking van valschheid te brengen, zonder dat, tot stuitinge van deeze Eerroovende Libellen, tegen hun billyke verwagting, eenige maatregelen waren genomen. —— Naa de sterkste verklaaringen van hun Pligtsbetragting geuit en het niet gelukken hunner poogingen aan de Zwakheid onzer Zeemagt in vergelyking met die der *Engelschen* toegeschreeven, als mede hunne verwondering te kennen gegeeven te hebben, dat de Souverain, tot voorkoming dier Lasterschriften, geen Orders gesteld, of de Schryvers daar van gestraft hadt, voorspelden zy, dat zulks geene andere gevolgen hebben kon, dan dat het ver-

XIII. BOEK.
——
1782.

XIII. BOEK. 1782. trouwen der Natie hun volkomen zou ontvreemd en onttrokken worden, en zy zich, zo in hunne Persoonen, als in hun Burgerlyk Bestaan, aan de alleronaangenaamste ontmoetingen blootgesteld vinden. Weshalven zy zich gedrongen vonden rondborstig te verklaaren; dat, indien zy, tot hun innig leedweezen, nader moesten ondervinden, door vuile Lasterschriften beklad te worden, zy, in gevolge hunner beginzelen van Eer en Pligt, zich zouden verbonden rekenen om het Bestuur over die Landsschepen, waar over zy zich tot nu toe een eer gemaakt hadden het bevel te voeren, aan zodanige anderen over te laaten, in welker Bewind het Volk dat vertrouwen zou stellen, waar van men hun, door dusdanige schandelyke middelen, hadt tragten te berooven. (*) —— Zyne Hoogheid, deeze klagten ter Algemeene Staatsvergadering, volgens verzoek inleverende en ondersteunende, betuigde derzelver billykheid te moeten regtvaardigen, „ als door eigen on-

(*) De Ondertekenaars waren A. Hartsinck, L Grave van Bylandt, W. v. Braam, J. H van Kingsbergen, J. J van Hoey, Jb. van braam, J. S Stavorinus, C. H. Mulder, E C. Staringh, F. R. C. Grave van Regteren, L M. van Welderen, A. H. C. Staringh, Ph. J. 't Hooft, H. A. Bols, F. A Meurer, L. Aberson, J. L. Bosch, A. W. Willinck en S. Story.

„ ondervinding weetende hoe gevoelig „ het treft, naa alles gedaan te hebben, „ wat de pligt van iemand vordert, by „ de Natie verdagt gemaakt te worden „ als daar in gebrekkig geweest te zyn." — Men vondt goed een Afschrift van het Voorstel des Admiraal Generaals en van het Verzoekschrift aan de Gewesten rond te zenden, met een ernstig vermaan, om de noodige voorzieninge te doen tot het beteugelen van de verregaande misbruiken der Drukpersse, en om volgens de Plakaaten van den Lande tegen de Overtreeders te handelen. (*)

XIII. BOEK. 1782.

Voorstel van *Amsterdam*, wegens het niet plaatzen van Staatsstukken in de Couranten.

Schoon de voorheen gedaane klagten der Zee-officieren op dit stuk niet byzonder gehoord waren, was men egter niet onledig geweest om de Drukpers, die thans zeker van wederzyden Schriften onder den man bragt van zodanig een aart, dat de sterkste Voorstanders van derzelver Vryheid de losbandigheid en het misbruik wraakten, te beteugelen. De Afgevaardigden van *Amsterdam* hadden, in Bloeimaand, ter Vergaderinge van *Holland*, in bedenking gegeeven, of hun Ed. Groot Mogenden niet zouden gelieven goed te vinden, dat, by voorraad, en onverminderd de nadere voorziening, aan Burgemeesteren en Regeerders der Steden, Leden van deze Vergadering, ieder in hunne Stad, en aan de Heeren Gecommit-

(*) *Resol. Gen.* 7 Oct. 1782.

XIII. BOEK. 1782.

mitteerde Raaden in beide de Kwartieren, en in de verdere Steden en Plaatsen wierd aangeschreeven, om zorg te draagen, dat in geene Couranten of Nieuwspapieren, eenige Voorstellen, Brieven, Besluiten, Rapporten en andere Staatsstukken gebragt of vermeld mogten worden, en om het Plakaat den negenden van Wintermaand des Jaars MDCCII deswegen uitgegeeven, tegen de Overtreeders te doen gelden. (*)

Het Hof van *Holland* doet een Voorslag om de Drukpers te beteugelen.

De Voorzitter en Raaden des Hofs van *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* zonden in Herfstmaand aan hun Ed. Groot Mogenden een Brief van deezen sterken inhoud. „ De Procureur Generaal heeft, van tyd „ tot tyd, te onzer kennisse gebragt de „ verregaande ongeregeldheid, welke „ thans plaats grypt in het maken en „ verspreiden van hoonende en oproerige „ Libellen en Prenten; doch teffens niet „ min duidelyk te kennen gegeeven, dat „ hy weinig vrugts voorzag van de poo„ gingen der Justitie om dit kwaad te stui„ ten, zonder de vernieuwde tusschen„ komst van het Gezag uwer Ed. Groot „ Mogenden. En zeker de ongeregeld„ heid der Drukpersse is tot eene hoogte „ geklommen, welke men zich in een Ge„ meenebest, in 't welk voor de handhaa„ ving der goede orde gewaakt wordt, te „ vooren naauwlyks hadt kunnen verbeel„ den.

(*) *Resol. van Holl.* 2 *Mey* 1782.

„ den. —— Niet alleen worden door XIII.
„ den druk gemeen gemaakt, zaaken, BOEK.
„ welke voor het oog van het Publiek ——
„ behoorden verborgen te blyven; maar 1782.
„ de Handelwyzen van de Hooge Re-
„ geering deezer Landen worden, op eene
„ zeer onbehoorelyke wyze, beoordeeld
„ en gelaakt, de Vergadering van U Ed.
„ Groot Mogenden, en de onderscheide
„ Leden van dezelve, de Regenten der
„ byzondere Steden, en alle die eenig
„ Bestuur in 's Lands zaaken hebben,
„ doorgestreeken en aan de bespotting
„ van 't Gemeen blootgesteld, de Heer
„ Erfstadhouder, op eene nooit gehoor-
„ de wyze, gehoond en bespot, terwyl
„ de boosaartigheid ten deezen opzigte
„ zo verre gaat, dat men de ysselykste
„ Vervloekingen op zynen Doorlugtigen
„ Persoon wil toegepast hebben, en dat
„ men zelfs de gedagtenis van deszelfs
„ Voorgangers, met te rugstelling en
„ verdraaijing van de goede diensten door
„ dezelve aan den Lande voorheen bewee-
„ zen, op het ondankbaarste schendt.
„ Ja, men bestaat niet zelden, in dat
„ soort van Libellen, de goede Ingezete-
„ nen, op de sterkste wyze, tot Oproer
„ aan te hitzen, terwyl andere van de-
„ zelfde Geschriften, wel met meer uit-
„ terlyke bedaardheid en redenbeleid dan
„ doorgaans eigenlyke zogenaamde Pas-
„ quillen en Schotschriften opgesteld,
„ doch daarom niet min gevaarlyk te ag-
„ ten zyn. De onbeschaamdheid van

„ dee-

XIII. BOEK. 1782.

„ deeze en geene Nieuwspapieren gaat zo „ verre, dat zy niet schroomen het ergste „ soort van die Libellen openlyk aan te „ kondigen, terwyl derzelver stoutheid „ om allerhande Staats en Stedelyke Be- „ sluiten en Voorstellen in hunne Nieuws- „ papieren te plaatzen, en daar op de haat- „ lykste aanmerkingen te maaken, nevens „ alle de hier boven gemelde Geschriften „ en Libellen, niet weinig toebrengt om „ tweedragt te verwekken, de gemoede- „ ren van elkanderen te verwyderen, en „ de Ingezetenen tot Oproer aan te zetten, „ en te gevaarlyker is, naar maate dezelve „ Nieuwspapieren meer algemeen geleezen „ worden. —— Hoe onbetaamelyk en ver- „ derflyk deeze Vryheid der Drukpersse „ ook zy, en met welk een afkeer U Ed. „ Groot Mogenden dezelve beschouwen, „ dan nog egter vreezen wy, dat by veelen „ het verfoeilyk denkbeeld gevoed wordt, „ dat aan deeze Vryheid thans straffoos „ den vryen teugel zou mogen gevierd, ja „ dat dezelve stilzwygende zou goedge- „ keurd worden; een denkbeeld van zo „ gevaarlyken invloed voor de belangen „ der Justitie, en zo beledigend voor de „ Eer van U Ed. Groot Mogenden, dat „ wy, aan wien de handhaaving en het ge- „ zag der Justitie, en de waakzaamheid „ voor de Hoogheid van den Souverain, op „ het duurst is aanbevolen, voor U Ed. „ Groot Mogenden niet verbergen mo- „ gen, dat het ons voorkomt meer dan „ tyd te weezen, om, (in navolginge

„ van

„ van 't geen by voorige gelegenheden, XIII.
„ wanneer een soortgelyk misbruik der BOEK.
„ Vryheid van schryven en drukken zich
„ meer dan naar gewoonte openbaarde, te 1782.
„ meermaalen is geschied,) door het van
„ nieuws uitvaardigen van een streng Pla-
„ kaat tegen alle zodanige Libellen, Ge-
„ schriften en Prenten, hoogstderzelver
„ uiterste verontwaardiging te toonen, en
„ openlyk te doen blyken, dat U Ed. Groot
„ Mogenden verre af zyn van met onver-
„ schillige oogen aan te zien, dat de losly-
„ ke diensten aan het Vaderland in vroe-
„ geren tyde beweezen, met ondankbaar-
„ heid beloond, de Heer Erfstadhouder,
„ die thans aan het Bestuur der zaaken is,
„ door lasterlyke pennen ten smaad en spot
„ van het Gemeen gesteld, de Eer van
„ andere Persoonen en Regenten, aan wel-
„ ke het Bestuur der zaaken is toever-
„ trouwd, met voeten getreeden en de In-
„ gezetenen tot Oproer aangehitst wor-
„ den." (*)

Dit zelfde Hof hadt zich reeds waakzaam betoond omtrent een Boekje in 't Voorjaar uitgegeeven, getydeld *De Oranje Boomen, door Frank de Vry*, hebbende op den Tytel een Oranjeboom, met dit Opschrift, *Ten dage als gy daar van Eet zult gy den Dood sterven*; in de *Zuid-Hollandsche Courant*, met deeze byvoeging aangepreezen, „ dat dit de tegenwoordige Oran-

Het Boekje *de Oranje Boomen* verboden.

„ je

(*) *Resol. van Holl.* 18 Sept. 1782.

XIII. BOEK. 1782.

„ je Spruit in deszelfs waare gedaante, „ tot op den huidigen dag, deedt kennen, zeer dienstig om alle waare *Nederlanders* de oogen te openen en te „ doen zien waar om het Land dus deerlyk bezogt werd." (*)

Klagten des Konings van *Pruissen* over een Stukje de *Oorzaaken van 's Lands Ongeval*.

Eer dit Jaar, waar in het naamlooze Schriften uit alle hoeken regende, ten einde liep, en men zich altoos niet verzekerd kon houden, van welk eene Party de vuilste zelfs in de wereld werden gestooten (†), zwierf 'er een Lasterschrift om, de smaadlykste, doch ongegrondste, verdenkingen behelzende wegens de Afkomst des Erfstadhouders, en de verfoeilykste ten toonstellingen van haare Koninglyke Hoogheid 's Vorsten Gemalinne; terwyl het ook den zwadder van kwaadspreekenheid op andere Persoonen uitbraakte, 't zelve voerde ten Tytel, *Een Brief over de waare Oorzaaken van 's Lands Ongeval, gevonden tusschen Utrecht en Amersfoort:* —— Schoon 's Landsvaders reeds, in verscheide gevallen, getoond hadden tegen dusdaanige veragtlyke Schimpen Schot-schriften, voorzieninge aan te wenden, scheen zyne *Pruissische* Majesteit, dit niet te kunnen afwagten. *Zyn* Buitengewoone Gezant de Baron van THULEMEYER leverde, den zeventien-

den

(*) *Resol. van Holl.* 21 Feb. 1782.

(†) *Post van den Neder-Rhyn*, III. Deel bl. 1058.

den van Wintermaand, een Vertoog in, te kennen geevende de verregaande verontwaardiging, welke zyne Koninglyke Meester hadt aangegreepen als hy de vermetelheid vernam van een Schryver, die op de strafwaardigste wyze, de Doorlugtige Persoon van de Prinsesse, zyne Nigte, hadt durven aantasten, wier uitsteekende hoedanigheden haar het onbetwistbaarste Regt gaven op de eerbiedige agting van eene verlichte en erkennende Natie. Hy twyfelde geen oogenblik, of hun Hoog Mogenden zouden in zyne verontwaardiging deelen, en niet nalaaten ten spoedigsten te voldoen aan zyn eisch, om de striktste bevelen te geeven, ten einde men, zonder uitstel, werk maakte tot ontdekking des Opstellers van dat doemwaardig Geschrift, en dat zy hem, gelyk ook de Boekverkoopers, die het verkogt, en zy die zulks gedoogd hadden, naar gelange van derzelver misdaad, zouden doen straffen. — De Gezant kon ook voor hun Hoog Mogenden niet verbergen, de verontwaardigende aandoening, welke haare Koninglyke Hoogheid gevoeld hadt over dit Libel.

XIII. BOEK.

1782.

Terstond namen hun Hoog Mogenden het Besluit om de Staaten der byzondere Gewesten des te verwittigen, en tot stuiting van den loop deezes Lasterschrifts aan te maanen: kort daar op, voor zo verre de Generaliteit betrof, een Plakaat uitvaardigende, 't welk ter ontdekkinge van den Schryver en diens Medepligtigen duizend

Plakaaten daar tegen.

Gou-

XIII. BOEK. 1782. Gouden Ryders belooft aan den Aanbrenger des Opstellers of Drukkers, met toezegging van straffeloosheid, indien hy, Medeschuldig mogt weezen; eene boete van zes duizend Gulden stellende op het nadrukken, uitgeeven en verspreiden. De Staaten der byzondere Gewesten, waren, met denzelfden yver, in de weere om, door afzonderlyke Plakaaten, het uitlooven van groote beloonigen, en verdere schikkingen, de noodige voorzieningen te doen. Van het een en ander kreeg de *Pruissische* Gezant, in Lentemaand des volgenden Jaars, een volledig berigt. (*) Geene ontdekking altoos werd door deeze middelen bewerkt.

De *Post van den Neder-Rhyn* maakt grooten opgang.

Een Weekblad, met de voorgemelde naamlooze Lasterschriften niet te vergelyken, was, zints den Aanvang des Oorlogs met *Engeland*, weeklyks geregeld by den Boekhandelaar G. T. VAN PADDENBURG te *Utrecht* onder den Tytel van *Post van den Neder-Rhyn*, uitgegeeven, het droeg de onbetwistbaare kenmerken, dat Lieden van kunde in 's Lands zaaken, die spoedige, en veel al naauwkeurige, berigten hadden van 't geen 'er omging, 'er de hand aan leenden; dat de Schryvers gezette tegenstanders waren van de *Engelschen* en

(*) *Res. Gen.* 17 Dec. 6. 13. 27 Jan. 5 Feb. 12. 18 Maart 1783. *Resol. van Holl.* 19 Dec. *N. N. Jaarb.* 1782. bl. 1551. 1590. 1649. Voor 't Jaar 1783. bl. 17. 109. 122. 401.

en de *Engelschgezinden* hier te Lande, bleek in eene menigte Vertoogen: zy gaven hunner Penne doorgaans een vryen loop, en ſtelden zeer onbewimpeld hunne gevoelens voor; de aftrek was verbaazend; groot en klein las dit Weekblad.

XIII. BOEK. 1782.

Klagten van den Hoofdofficier te *Utrecht* tegen dit Werk.

De Graaf van ATHLONE, gelyk de Berigten luiden, ontdekte, met den aanvang deezes Jaars, aan Burgemeesteren van *Utrecht*, dat zyne Hoogheid zeer verwonderd en te onvrede was, dat zy, in hunne Stad, het drukken toelieten van een Weekblad, in 't welk de Stadhouder dikwyls werd gehoond en beledigd; waarom de Prins verzogt en ook verwagtte, dat zy het drukken en verkoopen van dat Weekblad wilden verbieden. Twee Burgemeesters BERGER en DE GRUITER verklaarden terſtond, dat zy dit niet konden doen zonder vooraf den Uitgeever daar over te ſpreeken; dat zy, uit den hun bekenden inhoud van dat Werk, zich niets anders konden te binnen brengen, dan dat de Schryvers zeer geoorloofde uitdrukkingen gebruikt, en zich 't welzyn van het lieve Vaderland voorgeſteld, ja zelfs aangeroerd hadden, dat dit Gemeenebest weleer weezenlyke dienſten van het Huis van *Oranje* hadt ontvangen; een hunner voegde 'er by, dat zyne Hoogheid hun hadt aangeſteld om *Utrechts* Burgers in hunne regten te handhaaven; maar niet om dezelve te onderdrukken, en het brood uit den mond te neemen.

XIII. BOEK.

1782. Hande-lingen deswegen.

VAN PADDENBURG, in Burgemeesters Kamer ontbooden, verklaarde, dat met het verbieden niets anders zoude worden uitgewerkt, dan dat het in *Holland* zou gedrukt worden, waar men het drukken toeſtondt van zodanige Werken, die niet oproerig waren, en uit eene waare liefde tot het Vaderland geſchreeven wierden, zo als hy van de Schryvers van de *Post*, die gansch geen onaanzienlyke Lieden waren in gemoede overtuigd was.

De Graaf van ATHLONE, dit antwoord van Burgemeesteren verſtaan hebbende, meende, dat zyne Hoogheid daar mede geen genoegen zou neemen, of de Schryvers moesten zich verbinden om voortaan den Prins uit hun Weekblad te laaten, dat dan zyne Hoogheid mogelyk van verdere Vervolging zou afzien. Burgemeesteren gaven hem te verſtaan, dat zy dit aan den Uitgeever zouden berigten; doch voegden 'er by, dat, in gevalle de Heeren Schryvers zich daar aan niet wilden verbinden, zy, hoe gaarne geneigd om zyne Hoogheid vermaak te doen, egter dit verzoek niet konden inwilligen. —— VAN PADDENBURG deezen voorſlag overgehandigd hebbende aan de Schryvers, ontving ten antwoord, dat zy zeer verwonderd ſtonden over de Aanklagten tegen hun Weekblad, dat zy niet wisten, of zy hadden 's Lands Overheden, het Eminent Hoofd van de Republiek, en de andere Stads-Regeerders, geſpaard;

paard; de goede diensten van het Huis van *Oranje* erkend; op Eendragt aangedrongen, en 't gevaar van Oproer afgeschetst. Zy voelden zich getroffen over het moedig gedrag der Burgemeesteren van *Utrecht*, die zy niet konden nalaaten den lof van waare Burgervaders te geeven. Zy betuigden, voorneemens te zyn, om niet alleen, zo als zy tot nog gedaan hadden, 's Lands hooge Overheid, den Stadhouder *enz.* niet tot het doel van den haat der Natie te maaken; maar dat het zelfs hun bestendig oogmerk was, om Eendragt en Rust in te boezemen; egter scheen het hun onvoegzaam toe, om wit zwart, en zwart wit te noemen, dit lieten zy aan laffe Huurlingen over. Zy vonden zich, als Leden deezer Republiek, verpligt, 's Lands waare gesteldheid en de beste middelen tot Redding, naar hunne gedagten, voor te draagen. Indien nogthans deeze hunne Patriottische gevoelens niet mogten worden aangenomen, zouden zy hunne maatregels daar volgens moeten neemen; het verscheelde hun niet of hun Werk te *Utrecht* dan in *Holland* gedrukt wierd.

XIII. BOEK. 1782.

Deezen Brief vertoonde VAN PADDENBURG aan Burgemeesteren, die in denzelven genoegen namen en verzogten, dien aan den Prins te zenden, gelyk zy, naa bekomene vergunning, deeden, gepaard met een Brief van hunnen wege, waarin zy zich verschoonden van aan het oogmerk des Stadhouders niet te kunnen

XIII. BOEK. 1782. voldoen, om dat 'er geen bepaalde punten van Bezwaar waren opgegeeven, en zy, naa eene naauwkeurige doorleezing, niets hadden kunnen vinden, waar uit scheen te blyken, dat de Schryvers zyne Hoogheid in haat by de Gemeente hadden willen brengen; weshalven zy vaststelden, dat zyne Hoogheid verkeerd, of ter kwaade trouwe, was onderregt geworden, 'er by voegende, dat de Uitgeever, uit naam der Schryveren, gezegd hadt, dat, indien zyne Hoogheid, of wie het ook zou mogen weezen, eenige bezwaaren hadt tegen eenige Nummers van dit Weekblad, zy verzogten, dat men hun dan bepaaldlyk, over die Nummers in regten zou betrekken.

Men verzekert, dat de Prins, korten tyd daar op, een zeer vriendlyken Brief in antwoord aan Burgemeesteren van *Utrecht* zondt, waar in hy, op eene edelmoedige wyze, betuigde, dat men hem nu in het Weekblad hadt aangetoond, dat de Schryvers van 't zelve in waarheid, Beminnaars van hun Vaderland waren, en dat hy dus gaarne mogt lyden, dat op dien voet werd voortgegaan, verzoekende enkel, dat men zich in 't vervolg, in 't zelve niet al te *Antihoffiaansch* wilde toonen. (*)

Hier

(*) *Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 370. 373. *Pleydoye in de zaak van den Post van den Neder-Rhyn* bl. 26.

Hier mede scheen de zaak afgedaan, althans om het Werk, buiten eenige form van Regten, te doen ophouden was de weg opgedolven: dan 't leedt niet lang of men zogt, by wyze van Regten, den loop deezes Werks te stremmen. Eenige Vertoogen wekten nieuwe klagten. De Grave van ATHLONE raadpleegde, zo men wil, deswegen met eenige Regtsgeleerden, die geen grond voor eenigen Regterlyken eisch tegen den Schryver of Drukker in dezelve vonden: hy deedt dien nogthans, den Boekhandelaar, wegens No. 97. 105 en 107. aanklaagende, als zich schuldig gemaakt hebbende aan het drukken en verkoopen van een Libel, strekkende tot vilipendie van hooge Standspersoonen in dienst van deezen Staat, en daar om vervallen in eene boete van één duizend Guldens, boven de Verbeurtverklaaring van alle de gemelde Nummers, voor zo verre die nog onder hem berustende waren. Deeze veel gerugtsmaakende zaak werd voor de Geregte van *Utrecht*, met open deuren, onder een grooten toeloop van Volk, bepleit, en met eenpaarigheid van stemmen den Hoofd-Officier zyn eisch ontzegd, en de aangeklaagde van kosten vrygesprooken.

1782. De Drukker, in regten vervolgd, wint het Geding.

De Schryver van den *Courier du Bas Rhyn*, met veelen misnoegd over deezen afloop der zaake, meldde in zyn Dagblad, dat 'er by die Pleidooye oproerige beweegingen te *Utrecht* ontstaan waren; de *Haagsche* Courantier, nam zulks uit die *Kleefsche Courant* over, met eene daarby

By 't zelve vielen geene ongeregeldheden voor.

XIII. BOEK. 1782.

gemaakte aanmerking; doch aangezien dit volstrekt onwaar was, en geene oproerige beweegingen hoe genaamd ten dien tyde in *Utrecht* ontstonden, kreeg de *Haagsche Courantier* van Gecommitteerde Raaden last, om dit verhaal te herroepen; dan hy deedt het, op eene wyze, dat zy hem verboden, zo zyn *Nederduitsche* als *Fransche Courant*, geduurende zes weeken te schryven en uit te geeven. Hy deedt poogingen by de Regeering dier Hofplaatze, van welke hy, voor een Jaarlyksche uitkeering, het Regt om de *Haagsche Courant* te schryven gepagt hadt, om te bewerken, dat het hem zou vergund worden, onder een geleenden naam, geduurende dien tyd, zyn Dagblad uittegeeven; doch de Regeering weigerde toeteſtemmen in eene schikking, strekkende om de opgelegde straffe van Gecommitteerde Raaden te leur te stellen. —— De Schryvers van den *Post van den Neder-Rhyn*, wel voldaan over deezen gewenschten uitslag; voeren onbelemmerd voort met hunnen arbeid. (*)

Opstel van een Dankadres aan zyne Hoogheid in den *Haage*.

Van veel gewigtiger aart en meerder naasleeps was het voorgevallene in *'s Gravenhaage*, over een Dank-adres aan zyne Hoogheid, en de Beweegingen daar by in

(*) *Pleydoye in de zaak van den Post van den Neder-Rhyn* De *Post* zelve III Deel bl. 1052. *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1254. 1656. Voor 't Jaar 1783. bl. 85.

in die Hofplaats ontstaan. De Memorie door den Stadhouder aan hun Hoog Mogenden ter regtvaardiging van zyn gehouden gedrag ingeleverd (*) en zo onderscheiden beoordeeld, wekte, in den aanvang van Wintermaand, eenigen in de Hofplaats op, tot het vervaardigen van een Dank-adres, waar in zy, als Burgers, Schutters en Ingezetenen van 's *Gravenhaage* te kennen gaven, „ dat zy, zedert „ een geruimen tyd, met groot leedwee„ zen en verontwaardiging, vernomen „ hadden, de ongegronde vermoedens, „ leugens en calumnien van veele kwaalyk „ geintentioneerde Ingezetenen van aller„ lei Staat en Rang in de Republiek, om„ trent het gedrag door zyne Doorl. Hoog„ heid, in het bestuuren van 's Lands Zee„ magt, zedert het uitbarsten van den Oor„ log met *Engeland*, gehouden. Dat de „ toomlooze Lasterzugt en ongehoorde „ Licentie van eenige ontaarte Ingezete„ nen en Oproermaakers zo verre gegaan „ was, dat men zich niet ontzien hadt, „ om den goeden Naam en Reputatie van „ zyne Doorlugtige Hoogheid, zelfs by „ verscheide fameuse Libellen en Laster„ schriften, zo onregtvaardig als liefde„ loos te bezwalken, en Hoogstdenzelven „ op eene schandelyke wyze ten toon te „ stellen, en als een Verraader van het

XIII. BOEK. 1782.

„ Va-

(†) Zie onze *Vaderl. Historie* IV Deel bl. 276.

XIII. BOEK. 1782.

„ Vaderland en de oorzaak van deszelfs tegenwoordige rampen, met de haatlykste kleuren afteschilderen, en by de gemeente zwart te maaken. —— Dat zy, gelyk ook alle braave en welmeenende Ingezetenen van het Vaderland, zich, in tegendeel, ten vollen verzekerd gehouden hadden, dat de zogenaamde Inactiviteit en beklaaglyke staat van onze Zeemagt geenzins aan een verkeerd gedrag, of kwaade Directie van zyne Hoogheid; maar aan andere oorzaaken en omstandigheden, geheel buiten Hoogstdenzelven, en wel specialyk aan een verwaarloozing en verval van gemelde Zeemagt, zedert den tyd van omtrent tachtig jaaren, was toeteschryven. —— Dat de Petitien van Oorlog en andere gedrukte stukken uitweezen, hoe zyne Hoogheid, van den aanvang zyner Administratie af, alle zyne poogingen hadt aangewend en zyn Gezag besteed om de vervallene Zeemagt te herstellen, en in dien staat te brengen, dat wy voor geene aanvallen van Vyanden te vreezen hadden, en ons Vaderland in het geruste en ongestoorde bezit van zyne verkreegene Vryheid blyven kon. —— Dat, hoe zeer zy ten vollen overtuigd waren, dat zyne Hoogheid, zedert het ontstaan van den Oorlog met *Engeland*, alles wat in zyn vermogen geweest was, aangewend hadt, om den Vyand allen mogelyken afbreuk toetebrengen, in zo verre de tegenwoordige Situatie van

„ 's Lands

„ 's Lands vervallene *Zeemagt*, zulks XIII.
„ hadt gepermitteerd, dat hy dus het BOEK.
„ welzyn van het Vaderland op de best ——
„ mogelyke wyze, en met de zuiverste 1782.
„ inzigten, behartigd hadt, zy egter, tot
„ hun smertlyk leedweezen, hadden moe-
„ ten zien, dat deeze welmeenende Va-
„ derlandlievende poogingen, niet in staat
„ waren geweest, om in deeze factieuse
„ en oproerige tyden te beletten, dat zy-
„ ne Hoogheid, geduurende den tegen-
„ woordigen fataalen Oorlog, by continu-
„ atie het voorwerp der lasterzugt van
„ verscheide ontaartte en ondankbaare In-
„ gezeetenen geweest was. —— Dat zy-
„ ne Hoogheid, eindelyk, ter verdeedi-
„ ging van deszelfs geschondene Eere,
„ goeden Naam, en Reputatie en tot wee-
„ ringe van alle vuilaartige insimulatien
„ en lasteringen, noodig en raadzaam ge-
„ oordeeld hadt, om op den zevenden
„ van October MDCCLXXII aan hun
„ Hoog Mogenden over te geeven eene
„ Missive, benevens eene ampele Memo-
„ rie, behelzende eene gedetailleerde ope-
„ ning van zyne gehoudene Directie, als
„ Admiraal Generaal der Unie. Ten
„ einde daar door zo wel zyne Tydge-
„ nooten, als de onbevooroordeelde Pos-
„ teriteit, te overtuigen, en met onwraak-
„ baare bewyzen te staaven, dat 'er, staan-
„ de deezen Oorlog, geene inactiviteit of
„ werk- en yverloosheid in het publyk be-
„ stuur, en het werk der Marine plaats ge-
„ hadt, en het niet aan zyne Hoogheid te

XIII. BOEK. 1782.

„ wyten was, dat 's Lands Navale Magt, „ zedert by na eene halve Eeuw vóór des- „ zelfs geboorte in het diepst verval ge- „ raakt, thans door deszelfs zwakheid en „ onbestaanbaarheid, geheel buiten staat „ was, om aan een magtigen Vyand, wel- „ ke geduurende den geheelen reeks van „ jaaren, zyne Zeemagt steeds vermeer- „ derd en verbeterd hadt, het hoofd te „ bieden en gevoelige slagen toe te bren- „ gen.

„ Zy hadden, derhalven, gemeend „ niet langer te moeten uitstellen, maar „ dit tegenwoordige tydstip te moeten „ waarneemen om aan zyne Doorlugtige „ Hoogheid openlyk en op de plegtigste „ wyze te betuigen hunne gevoelens niet „ alleen van Liefde, Eerbied en on- „ verbreekbaare Verknogtheid, die hun „ ten opzigte van zyne Hoogheid altyd „ bezield hadden; maar tessens ook van „ nederige Erkentenis en opregte Dank- „ baarheid, wegens Hoogstdeszelfs be- „ toonden onvermoeiden Yver en Waak- „ zaamheid voor de waare belangen van „ den Staat, en voor de heilzaame poo- „ gingen door denzelven aangewend, om „ ons lieve Vaderland, in de jammerlyke „ en elendige situatie, waar in het zich „ thans bevondt, op het voetspoor zyner „ Doorl. Voorvaderen, zo veel mogelyk, „ te beschermen, en voor deszelfs onder- „ gang te bewaaren; met toewensching, „ dat de goede Voorzienigheid, die zyne „ Doorl. Hoogheid aan het hoofd van dee-

„ ze Republiek gesteld hadt, denzelven in
„ het waarneemen van zyne zwaarwigtige
„ en aanzienlyke Posten, zou ondersteunen, zyne heilzaame, welmenende en Vaderlandlievende poogingen, tot 's Lands
„ behoud en toekomend welvaaren, op allerlei wyzen zegenen, en Hoogstdenzelven over alle zyne Vyanden en Lasteraars doen triumpheeren. Voorts met
„ betuiging en verzekering, dat zyne
„ Doorl. Hoogheid de Ondergetekenden
„ altoos bereid zou vinden, om als getrouwe Burgers en Schutters, agtervolgende hun Eed en Pligt, zyn dierbaare
„ en luisterryke Persoon, mitsgaders het
„ Vorstlyk Huis, tegen alle aanvallen,
„ conspiratien, en onderdrukkingen zyner
„ Vyanden met hun goed en bloed te helpen beschermen en verdeedigen."

Ter tekening aangeboden. Zwaarigheden daar tegen ontstaande.

Twee VERMEULENS Vader en Zoon, en GUSTAAF UNDEEN, een *Zweed*, vervoegden zich aan de Huizen veeler Inwoonderen van *'s Gravenhaage*, om Tekenaars op dit Dank-adres te bekomen; hier en daar met byvoeging van redenen die meer dringend dan overredend waren. Volgens bekendmaaking in het *Haagsche* Nieuwspapier zou het den negenden van Wintermaand in de *Oude* of St. *Joris Doele* ter tekening liggen. By 't rondgaand aanbieden vondt het overal geen gereeden ingang, en schoon door drie Burger-Capiteins getekend, zag een hunner het stuk in, als van zo netelig eene natuure, dat hy 'er niet toe kon besluiten, zonder voor-

XIII. BOEK. 1782. af met den Collonel JAN SLICHER te raadpleegen, die met de zaak verleegen, zich by den Heer van NOORDWYK, Baljuw van den *Haage*, vervoegde, en nevens deezen met zyne Hoogheid over het Dank-adres handelde, 't welk gelegenheid gaf om 'er eerst eenige veranderingen in te maaken. Ondanks deeze veranderingen in het oorspronglyk stuk, bleef de Heer SLICHER bezwaard; dewyl hy voorzag, dat het ongenoegen onder de Burgers hand over hand zou toeneemen, en op zyne Hoogheid t'huis komen. Verscheide Officieren hadden zich ten hoogsten beklaagd, dat men zulk een werk gedoogde, en zo gemeene karels, onverwagt in de huizen kwamen, om de ondertekening af te vergen; zy zeiden, onder anderen, *wel iets te willen tekenen; maar dat de Collonel moest voorgaan*, (*)

Verzoek van zyne Hoogheid aan de Magistraat van *'s Haage*, dat men dit zou staaken.

Deeze onderhandelingen hadden ten gevolge, dat de Heer van der DOES, den zesden van Wintermaand, zich by de Regeering van *'s Gravenhaage* vervoegde, met dit schriftlyk Voorstel van zyne Hoogheid; „ Ik zou den Heer van NOORDWYK verzoeken, uit myn naam aan de Wet van „ *'s Gravenhaage* te declareeren, dat ik, „ vernomen hebbende, dat door eenige „ Burgers hier rondgebragt wierd, zeker „ Dank-adres, heden in de *'s Gravenhaag-* „ *sche*

(*) *Beëedigde Verklaaring van de Heer* J. SLICHER.

„ *sche Courant* geinsereerd, om 't zelve
„ ter tekening aan te bieden; dat reeds
„ een aantal Burgers en Ingezetenen
„ hetzelve getekend; doch dat anderen
„ zulks gedeclineerd, of zich niet gene-
„ gen getoond hadden, om 't zelve, zo
„ als het is liggende, te onderschryven,
„ noodig geoordeeld heb U Hoog wel-
„ gebooren te betuigen, dat ik, hoe zeer
„ alleen attribueerende aan een goeden
„ yver voor my en myn Huis, de de-
„ marche door die Persoonen gedaan,
„ niet gaarne zou ontvangen een Dank-
„ adres, waar over het ook moge zyn,
„ ten ware dat alle die geenen, welke
„ hetzelve ondertekenden, zulks doen
„ met genoegen, en uit overtuiging; en
„ dewyl het my byzonder leed zou doen,
„ dat, over het tekenen, of niet tekenen,
„ van het bewuste stuk eenig ongenoe-
„ gen ontstondt onder de Burgers en goe-
„ de Ingezetenen van *'s Gravenhaage*,
„ het my aangenaam zal zyn, dat maat-
„ regelen genomen worden, om allen on-
„ genoegen onder dezelven voor te ko-
„ men, en dat hun Ed. Agtbaare zoda-
„ nige maatregelen daar toe beraamden,
„ als zy tot maintien van de rust noodig
„ zullen oordeelen."

Verbod. Een ander Vervaardigd en goedgekeurd.

Een verbod der Regeeringe van het ter tekening leggen en het daar toe rondloopen met het Dank-adres in de *Haagsche* en andere Couranten vermeld, volgde op deeze aanmaaning. De Burgemeester SLICHER, die zo veel gedaan hadt om

XIII. BOEK. 1782. om dit te stuiten, was in zyne verlegenheid te raade geworden een ander Dankadres te ontwerpen, begreepen in algemeene bewoordingen zonder in een verslag van 's Lands zaaken te treeden, 't zelve droeg de goedkeuring van zyne Hoogheid weg, en was van deezen inhoud. — „ *Doorlugtigste Vorst en Heer!* Het zy „ ons vergund, met de diepste Hoogagting, uwe Doorlugtigste Hoogheid te „ naderen, ten einde op het nederigste „ aan Hoogstdezelve, met welmeenende „ verzekering te betuigen, dat het welzyn van uwe Doorlugtigste Hoogheid, „ en van het Vorstlyk Huis, ons allen „ naauw aan het harte legt, en dat wy „ nimmer uit het ooge zullen verliezen, „ de getrouwheid, die wy aan uwe „ Doorl. Hoogheid, volgens onzen pligt, „ verschuldigd zyn, als mede de Liefde „ en Hoogagting voor uwe Doorl. Hoogheid, waar van wy in alle omstandigheden de spreekendste bewyzen zullen „ tragten te geeven. —— Dat ons innig smerten de omstandigheden, waar „ in uwe Doorl. Hoogheid thans in deeze donkere tyden zich bevindt, en dat „ wy allen betuigen onze hartgrondige „ Dankzegging voor al 't geen uwe Doorl. „ Hoogheid in Hoogstdeszelfs aanzienlyke Posten, tot weezenlyk welzyn van „ dit Gemeenebest heeft aangewend, en „ dat wy verklaaren te berusten in al „ het geene uwe Doorlngtige Hoogheid „ met opzigt tot 's Lands zaaken verrigt

„ heeft,

„ heeft. —— Verder neemen wy de „ vryheid Uwe Doorl. Hoogheid op het „ plegtigste te verzekeren, dat wy ons „ ten allen tyde zullen gedraagen als „ braave en getrouwe Ingezetenen be„ taamt, en voornaamenlyk waaken voor „ de Voorregten en Privilegien, zo van „ Uwe Doorlugtige Hoogheid als van on„ ze Magistraat en Burgerye, voor de„ welke wy bereid zyn goed en bloed „ op te offeren, en dat wy niets meer „ verlangen, dan dat eens een heilzaam „ middel mag worden uitgedagt, om het „ dissimineeren van alle lasterlyke en op„ roerige Geschriften, dewelke zo tegen „ Uwe Doorl. Hoogheids Persoon als te„ gen andere hooge Staatspersoonen, zyn „ in 't licht gekomen en die wy met de „ uiterste verontwaardiging en veragting „ beschouwen, te eenemaal te doen op„ houden."

1782.

De Regeering van *'s Gravenhaage* bekragtigde dit met haare goedkeuring, en maakte, by het herhaalen des Verbods om op het voorgaande Dank-adres te tekenen, of met eenig Dank-adres hoe genaamd, rond te gaan, of het ter tekening voor te leggen, bekend, dat op dit Dank-adres alleen, liggende op de Schutters Doele, zou kunnen getekend worden. Omtrent elf honderd Schutters der *Haagsche* Schutterye, uit meer dan zestien honderd Persoonen bestaande, onderschreeven dit stuk, en leverde de Krygsraad 't zelve, den achttienden van Winter-

XIII. BOEK. — 1782.

termaand, aan zyne Hoogheid over. De Regeering zelve benoemde den Heer van DER DOES, de drie regeerende Burgemeesters, benevens den Secretaris VAN DER GOES, om zyne Hoogheid te bedanken, voor den betoonden yver, vredelievenheid en zugt voor de waare belangen van *'s Gravenhaage* en de Burgerye dier Stede. (*)

Ongeregeldheden op *St. Nicolaas Avond* in den *Haage* gepleegd. Klagten deswegen door *Dordrecht* en *Amsterdam*.

Terwyl men met het weeren van het eerste en het vervaardigen van het laatste Dank-adres bezig was, viel de *St. Nicolaas Avond* in, waarop, volgens verslag der Afgevaardigden van *Dordrecht* en *Amsterdam*, toen in den *Haage* tegenwoordig, de Lieden, die in het doen tekenen van het eerste hun oogmerk waarschynlyk niet hebbende kunnen bereiken, vervolgens tot het uiterste oversloegen, om de proef te neemen, om, door *Oproer* en openbaar *Geweld*, daar toe te geraaken; in zo verre, dat men op dien Avond, een hoop Volks op de been bragt, bestaande voor een groot gedeelte uit de Bedienden van den Geschutgieter van *Holland* en den Boekverkooper PIERRE GOSSE, voorzien met Flambouwen en Vuurwerken en opgeschikt met Oranje Linten, zingende en roepende langs de straat *Houzee! Vivat Oranje!* tragtende een ieder, die zy ontmoetten te nood-

zaa-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1561 *enz. Beëedigde verklaaring van* J. SLICHER.

zaaken om zich by hun te vervoegen, XIII.
en den aanhang te vergrooten, hebbende BOEK.
onder andere verscheide Lieden, van
meer en minder rang, en in het byzon- 1782.
der ook Officieren van het Garnisoen op het Buitenhof gedwongen, de Kokarden van de hoeden af te neemen, en Oranje Kokardes in de plaats te stellen, met hun te dansfen en den gemelden Zang aan te heffen; terwyl een gedeelte dier Oproermaakeren zich zeer laat in den avond aan het Huis van den Raadpensionaris vervoegd en aldaar, op eene zeer onbeschofte wyze, by herhaaling aangebeld hadt.

Deeze beweegingen, met meer andere van gelyken aart, in dusdanige onbeschoftheden en straatschenderyen geëindigd, waren wel van geene verdere Ongeregeldheden gevolgd; 't welk, naar 't oordeel dier Afgevaardigden, waarschynlyk alleen daar aan moest worden toegeschreeven, dat zy geen Volks genoeg in hunnen weg hadden kunnen mede sleepen; dewyl de geest van *Oproer* tegenwoordig niet algemeen genoeg was, om de Ingezetenen tot diergelyke feitlykheden uit hunne huizen te lokken. Doch desniettegenstaande waren zy van gevoelen, dat deeze Gebeurtenis, door den Souverain met geene onverschilligheid, (zo als anders de roekloosheid van deeze onderneeming, en de groote waarschynlykheid van deszelfs verkeerden uitslag wel zou schynen aan de hand te geeven,)

XIII. BOEK. 1782. kon worden aangezien: eensdeels om dat dit Oproer, als onder 't oog en met bespotting van den Souverain was begonnen; en anderdeels om dat de Balddaadigheden niet agter af, in den eenen of anderen hoek van den *Haage*; maar op het Binnen- en Buitenhof gepleegd, met alle bedaardheid waren aangezien, zonder dat dit zamengerot Gespuis tegen gehouden, verstrooid, of van wegens den Fiscaal van den Hove van *Holland*, of den Baljuw van 's *Gravenhaage* (voor zo veel zy wisten,) eenigen stap in die zaak gedaan was; en men dus scheen te mogen zeggen, dat de Justitie hier omtrent buiten werkzaamheid was geweest en gebleeven; zo dat het zeer twyfelagtig moest voorkomen, of 'er wel eenige toereikende voorziening voor het toekomende was gedaan, by aldien de Aanstookers van deeze strafwaardige onderneeming, (waar onder zeer notabele Persoonadien genoemd werden,) hunne mislukte poogingen, met uitzigt op een beter uitslag, zouden mogen goedvinden te hervatten, en het Land in de uiterste wanorde te brengen.

Zy gaven daar om in overweeging, of Voorzitter en Raaden van den Hove van *Holland* niet behoorden te worden aangeschreeven, om, zonder tydverzuim, onderzoek na het gebeurde te doen, en bovenal de Belhamels en Aanstookers van het begonne Oproer op te speuren; als mede uit te vorschen, waar om ter zaa-

ke van eene Gebeurtenis, die zo wereldkundig en in den mond van een ieder was, des onaangezien, noch door den Fiscaal van den Hove; noch door den Baljuw van den *Haage*, eenige crimineele vervolging (voor zo veel men nog wist) tot hier toe was gevallen; ten einde wegens dit een en ander, en aangaande de waare omstandigheden der zaake, hun Ed. Groot Mogenden ten spoedigsten schriftelyk te onderrigten, om als dan zodanige nadere voorziening te kunnen doen, als het verre uitzigt in zodanige Oproerige Onderneemingen, onder het oog en met bespotting van den Souverain gedaan, zou vereischen; mitsgaders of Heeren Gecommitteerde Raaden, ter voorzieninge, by voorraad, niet behoorden verzogt te worden, om met kennis en overleg van zyne Hoogheid, de noodige schikkingen tot behoud van de openbaare Veiligheid te maaken. Overeenkomstig met deezen voorslag viel het Staatsbesluit.

XIII. BOEK. 1781.

Ten dien zelfden dage verscheen zyne Hoogheid in de buitengewoon zamengeroepen Staatsvergadering, en gaf verslag van het gebeurde ten aanziene der twee Dank-adresfen. Omtrent het laaten tekenen van 't laatste betuigende „ Ik heb gemeend, dat Ik dit blyk van genegenheid
„ van Burgers en Ingezetenen van myne
„ Geboorteplaats, niet behoorde af te keuren, en dat ik, het geluk hebbende van
„ in eene vrye Republiek te leeven, geen
„ hinder of beletzel aan dat voorneemen,

Zyne Hoogheid geeft verslag van de Dank-adresfen; en wat by van 't gebeurde op *St. Nicolaas Avond* oordeelde.

 „ dat

XIII. BOEK. 1782.

„ dat voor niemand lesief kon zyn, be„ hoorde toetebrengen." —— Wegens het gebeurde op *St. Nicolaas Avond* liet hy zich dus hooren; „ Naa dat met het „ aanbieden van het eerste Dank-adres was „ opgehouden; is het voorgevallen, dat „ eenige Ingezetenen, zich met het pleegen van Vreugdebedryven, zo op het „ Binnen- als Buitenhof, als op eenige an„ dere plaatzen, hebben bezig gehouden; „ doch zonder, zo verre my bewust is, „ zich schuldig gemaakt te hebben aan „ eenige *Daadlykheden*, of aan ietwes, „ dat als een *Oproer* kon worden aange„ merkt; zo ras Ik deeze Tekenen van „ *Vrolykheid* vernam, liet Ik den Com„ mandeerenden Officier van de Hoofd„ wagt by my komen, en belastte hem „ wel toe te zien, dat de Wagt in goede „ orde by een gehouden en Patrouilles re„ gulier uitgezonden, en dat alle Desor„ ders en Molesten werden voorgeko„ men; doch teffens, zo lange de Ingeze„ tenen niet anders deeden dan Vrolyk„ heid te toonen, hun ongemoeid te laa„ ten; wyl ik niet raadzaam oordeelde de „ Militie van den Staat te gebruiken, om „ deeze Ingezetenen in derzelver vreugde „ te stooren, zo lange als zy zich aan gee„ ne feitlykheden schuldig maakten."

Hy beklaagt zich over den hoon hem en anderen

Zyne Hoogheid nam deeze gelegenheid waar, om eenige Bedenkingen mede te deelen, die hem waren voorgekomen van het uiterste belang te zyn, ten dienste van het Vaderland en voor de eer en luister der hoo-

hooge Vergadering van Staaten van *Holland*. Hy vervatte ze in deeze bewoordingen. „ Ik heb reeds, zedert een zeer „ geruimen tyd, met de diepste verontwaardiging, moeten ondervinden, op „ welk eene licentieuse wyze, in publieke „ Geschriften, Myne eer is aangetast, „ en door welke calumnieuse middelen „ men getragt heeft, vooral by de *Diemermeersche* en *Zuidhollandsche Couranten*, al Myn aanzien en Myne Directie „ verdagt te maaken. Ik heb hooggaande Injurien met veele Leden der hooge Regeeringe en Persoonen van Aanzien, en met verscheide Officieren van „ den eersten rang in 's Landsdienst, „ moeten dulden; waar van het gevolg „ geweest is, dat ik nog onlangs, in een „ zeer algemeen gedisfimineerd Libel, op „ de alleronverbeeldlykste wyze, en met „ My verscheide zeer agtbaare Regenten „ en Ministers van deeze en andere Provincien, voor het publiek zyn getraduceerd als vervloekte Verraaders van „ het Vaderland, en eerlooze Fielten, „ zo als ook de Prinsesse myne Gemalinne, en verscheide andere aanzienlyke Persoonen, op eene allerhaatlykste „ wyze aldaar werden getraduceerd, en „ waar by te gelyk, als tot eene daad „ van eer en pligt, met ronde woorden, de Omkeering van 's Lands Constitutie en het dryven van een dolk „ in myn hart werd aangepreezen.

XIII. BOEK.

1782.

aangedaan; en dringt op het beteugelen der Drukpersse.

XIII. BOEK. 1782.

„ Ik kan voor U Edele Groot Mogen-
„ den niet verbergen, hoe zeer het my
„ gesmert heeft, dat, noch Myne gevoe-
„ ligheid, noch de klagten over deeze
„ hooggaande en allergevaarlykste opruy-
„ ingen, noch de bekommeringen, en do-
„ leantien van diverse beledigde Persoo-
„ nen, noch de Adresfen van een gansch
„ aantal onzer Zee-Officieren, noch de
„ herhaalde en nadruklyke Vertoogen van
„ het Provinciaal Hof van Justitie, het
„ welk ook wel voornaamlyk is geweest
„ om den luister der Wetten, en de Eer
„ en goeden Naam van 's Lands Regen-
„ ten, en van alle braave Ingezetenen te
„ maintineeren; noch eindelyk de aange-
„ kondigde vrees van datzelfde Hof voor
„ de allerschroomlykste gevolgen, tot hier
„ toe, hebben kunnen effectueeren, dat
„ deeze allergevaarlykste licentie is beteu-
„ geld geworden.

„ En daar deeze oproerige middelen,
„ waardoor Myn Eer, met de Eer van ver-
„ scheide Leden deezer hooge Vergade-
„ ringe, en andere aanzienlyke Persoonen,
„ zo een geruimen tyd strafloos is vertree-
„ den en gesmaad, zonder dat tot nog toe,
„ daar tegen door U Ed. Groot Mogen-
„ den, eene generaale voorziening is ge-
„ daan, de eenige aanleiding schynen ge-
„ geeven te hebben, dat verscheide Inge-
„ zetenen dien onverbeeldlyken hoon niet
„ langer kunnende verdraagen, of door
„ hun stilzwygen schynen toe te stemmen,

„ ge-

„ gemeent hebben, ter onderkenning van „ hunne denkenswyze, een openbaar blyk „ te moeten geeven, van het afgryzen 't „ welk zy van deeze misdaadigheid ge„ voelen; zo kan Ik my ook niet ver„ beelden, dat één eenig Lid van deeze „ hooge Vergadering zou willen met el„ kander gelyk stellen, aan de eene zy„ de, het zo hoonend aantasten van My„ ne Eer en van de Eer en goeden Naam „ van aanzienlyke Leden der hooge Re„ geeringe, die Ons veel dierbaarder „ weezen moet dan het leeven, en het „ oproepen van de Natie tot Moord, „ Vervolging en allerlei smaadende klein„ agting van dezelve, mitsgaders de ge„ vaarlykste Oproerigheid tegen 's Lands „ bestuur en Constitutie, en aan den an„ deren kant eenige genegene Poogin„ gen, en Blyken van aankleving en ge„ noegen van zommige Ingezetenen.

XIII. BOEK. 1782.

„ Het schynt my dus toe, dat, zal de „ Eer deezer hooge Vergadering blyven „ geconserveerd, zal de Luister der Wet„ ten en Justitie worden gehandhaafd, „ zal de innerlyke Rust bevorderd en „ het noodig Vertrouwen hersteld, mits„ gaders de voorkoming der schroomlyk„ ste onheilen en rampen, efficacieus daar „ gesteld worden, op het gestrengste 't „ drukken, verkoopen, en dissimineeren „ van alle Geschriften, 's Lands zaaken „ concerneerende, by welke zich niet be„ vindt de Naam van den Autheur, by „ den Drukker bekend, hoe of dezelve

XIII. BOEK. 1782. „ ook zyn genaamd, en zonder onderscheid of zy voor of tegen myn Persoon, Huis of Directie zyn, het inseereeren van alle Staats-Resolutien, Propositien, Memorien, en van alle daar over te maakene reflectien in de Couranten, en in het geheel het drukken en uitgeeven der *Diemermeersche* en *Zuidhollandsche Couranten*, als de voornaamste oorzaaken en bronnen der bovengemelde onheilen, te verbieden, en voorts de goede Gemeente overal te roepen tot eene stille berusting in de Bestuuring der wettige Overheid. En Ik hou my verzekerd, dat, zulks geschiedende, het vertrouwen der braave Ingezetenen, en de harmonie der Leden van Regeering dagelyks zal toeneemen, en alle verdere ongenoegen en onlusten gelukkig voorgekomen worden, terwyl zulks My meer en meer zal aanspooren om, door eene yverige medewerking ter volvoering van de besluiten deezer hooge Vergaderinge, zo veel in My is tot Lands nut en voorspoed mede te werken, zullende Ik My ook nimmer onttrekken aan het geeven van zodanige ouvertures, omtrent myn Bestuur, en de waarneeming van myne Waardigheden, als op eene constitutioneele wyze, billyk van my kan worden gevorderd (*).”

Dat

(*) *Resol. van Holl.* 9 Dec. 1782.

Dat de Ridderschap, over het voorgevallene op den *St. Nicolaas Avond*, eenstemmig dagt met zyne Hoogheid bleek wanneer zy, 's anderen daags, deeden aantekenen, dat zy wel hadden toegestemd in het gelasten van het Hof Provinciaal om onderzoek te doen op gebeurde; doch geenzins dat zulks door hun Ed. Groot Mogenden, voor een *Oproer* zou worden verklaard: dewyl de Heeren van de Ridderschap vermeenden, *zonder een attentaat te doen tegen de Hoogheid en Souverainiteit van Holland*, in twyfel te mogen trekken, of het op dien dag voorgevallene met den naam van *Oproer* kon bestempeld worden; en voorts van begrip waren, dat de kennisneeming over de vraag, of 'er een *Oproer* al of niet plaats gegreepen hadt? aan den Hove Provinciaal behoorde overgelaaten te worden. Alle de Steden, *Medenblik* alleen uitgezonderd, behielden aan zich het doen eener Tegenaantekening (*).

XIII. BOEK. 1782.

De Ridderschap wil het voorgevallene op dien Avond voor geen Oproer verklaard hebben.

De berigten, zo van wegen den Advocaat Fiscaal en Procureur Generaal, en van den Baljuw van *'s Hage*, als mede van Gecommitteerde Raaden, betreffende 't geen deezen *Oproer* en anderen *Vrolykheid* noemden, waren van eenen verzagtenden aart, schoon zy geen der Bedry-

Verzagtende, schoon geen wederspreekende Berigten.

(*) *Resol. van Holl.* 10 Dec. 1782.

XIII. BOEK. 1782. dryven, in de klagten der Afgevaardigden van *Dordrecht* en *Amsterdam*, volstrekt lochenden, en de gedraagene voorzorgen geduurende dien ganschen nagt uitweezen, dat 'er vry meer dan eene gewoone Vrolykheid plaats gevonden, en al dit bedryf met het tekenen van het eerste ontworpen Dankadres gemeenschap hadt. Althans 's Lands Grofgeschutgieter MARITS, wiens Werkvolk zo byzonder was aangeduid als een voornaame hand daar in gehad hebbende, verklaarde voor Gecommitteerde Raaden; dat den vierden van Wintermaand ten zynen Huize twee aan hem onbekende Persoonen gekomen waren met een Dank-adres aan zyne Hoogheid, 't welk zy hem ter ondertekening aanboden, met een verzoek om het door zyne Werklieden vrywillig te laaten ondertekenen, dat hy 't zelve geleezen hebbende, geen zwarigheid gevonden had, om dit verzoek toe te staan; dat gemelde onbekende Persoonen, zulks geschied zynde, een Dukaat tot een Drinkpenning aan zyne knegts hadden gegeeven. Dat zy 's anderen daags weder gekomen waren, verlof vraagende, om zyn Volk den volgenden dag in eene Herberg te mogen tracteeren, ter eere van den Prins; op bekomen bescheid dat zyn Volk, uit het werk zynde, niet meer ten zynen gebiede stondt, hadden zy het verzoek aan al zyn Volk voorgesteld, en hy 't zelve dien avond te-

tegen het pleegen van alle ongeregeldheden gewaarschuwd (*). XIII. BOEK.

De Raadpensionaris gaf Staaten van *Holland* te kennen, uit den mond des Heeren van NOORDWYK, als Baljuw van *'s Gravenhaage*, verstaan te hebben, dat de Ondertekening van het nader Dank-adres (†) gesloten was, en door de Officieren van de Schuttery aan zyne Hoogheid ter hand gesteld, waar mede die zaak een einde genomen hadt. —— Dit Dank-adres, hoe zeer verschillend van het eerst ontworpene en afgekeurde, was egter niet vry van bedenklykheden, althans het Verslag hier over en over verdere Dank-adressen ter Staatsvergaderinge ingebragt, liep op deezen zin: „ dat, „ offchoon de inhoud van 't zelve be„ denklyk zou kunnen voorkomen, uit„ hoofde van het stilzwygen, dat daar„ in, wegens de verschuldigde Trouw en „ Gehoorzaamheid aan hun Ed. Groot „ Mogenden, werd gehouden, nogthans „ van de *Haagsche* Schuttery in geenen „ deele kon worden vermoed, dat zy „ door dit Dank-adres eenigzins zou oor„ deelen ontslaagen te zyn van haaren „ voorigen Eed of van de verpligting, daar„ in vervat, en allen Ingezetenen opge„ legd, om aan hun Ed. Groot Mogen„ den

1782. Raadslag by *Holland* over het ondertekende en andere Dank-adressen van dien aart.

(*) *Resol. van Holl.* 13 en 18 Dec. 1782.
(†) Zie hier boven bl. 302.

XIII. BOEK. 1782.

„ den, als den wettigen Souverain dee-
„ zer Provincie, gehouw en getrouw te
„ zyn in de Voorregten en Privilegien
„ van den Lande te helpen bevorderen;
„ doch dat het egter ligtlyk zou kun-
„ nen gebeuren, dat, onder voorwend-
„ zel van nadere of andere Dank-adresſen
„ te vervaardigen en te doen tekenen,
„ nieuwe aanleiding werd genomen, om
„ de poogingen tot het verwekken van
„ Onrust en Verdeeldheid te bevorde-
„ ren, het welk dus tot voorkoming van
„ dergelyke Inconvenientien, als reeds in
„ den *Haage* ondervonden waren, alzins
„ behoorde te keer gegaan te worden:
„ waarom zy wel wilden aanraaden, dat
„ Heeren Gecommitteerde Raaden, al-
„ daar zouden worden gevolmagtigd en
„ wel ernſtig geraaden om naauwkeurig
„ toe te zien, op het vervaardigen,
„ rondbrengen, en tekenen van eenige
„ Dank-adresſen, 't welk verder in den
„ *Haage* zou mogen ondernomen wor-
„ den, en, by de eerſte ontdekking daar
„ van, zulks kragtdaadig tegen te gaan,
„ en te ſtuiten, het zy door eene aan-
„ ſchryving aan de Magiſtraat, 't zy
„ door zodanige andere middelen, als
„ naar omſtandigheid van zaaken het
„ meest bevorderend, tot dat einde, zou-
„ den bevonden worden (*)."

Hier

(*) *Reſol. van Holl.* 21 Dec. 1782.

Hier meede namen de Dank-adresfen van dien aart een einde. Te *Rotterdam*, was ten tyde dat men in *'s Gravenhaage* met het doen tekenen in bewerking was een dergelyk Dank-adres ter tekening heimlyk aangeboden; doch door den Hoofd Officier gestuit. Wegens eene Verdeediging, door het groot Zakkedraagers Gilde te dier Stede, tegen 't geen, ten hunnen opzigte over het niet tekenen van een Dank-adres in de *Diemermeersche Courant* geplaatst, en in de *'s Gravenhaagsche Courant* gesteld was, van een zeer zonderlingen inhoud, en hunne bereidvaardigheid ter tekeninge op de vreemdste wyze te kennen geevende, oordeelden Gecommitteerde Raaden onderzoek te moeten doen, en de Regeering van *Rotterdam* daar over te schryven. 't Welk een ernstig onderhoud van allen in deeze zaak betrokken en ten gevolge hadt. (*) Schoon zommigen dagten dat het wel ras in andere Steden zou gevolgd worden, is van dit alles niets gekomen (†). — Het uitgebragte Verslag, wegens het verbieden der Dank-adresfen, hier boven vermeld kreeg, op den derden van Louwmaand, de kragt van een Besluit, ten aanziene van

XIII. BOEK.

1782.

Het neemt elders geen opgang.

(*) *Resol. van Holl.* 4 Jan. 1783.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1617. *Beëdigde Verkl. van* J. SLICHER bl. 12. *Rapport der Commissie van Rotterdam* bl. 20 *Bylage* bl. 40 *en* 62. te welker laatstgemelde plaats een Afschrift van 't *Rotterdamsche Dank-adres* voorkomt.

XIII. BOEK. 1782. van 's *Gravenhaage*: en werd de Voorslag tot het doen eener algemeene voorziening tegen alle Dank-adresſen, ten naderen onderzoeke overgegeeven. De Ridderſchap verklaarde in dit Beſluit niet mede te ſtemmen, maar het aan te zien (*).

J. G. LUYKEN tot Fiscaal aangeſteld. Bekommerdheden in den *Haage*.

Hoe zeer het gebeurde op den *St. Nicolaas Avond* verzagt was, zette men nogthans de naſpeuring van de Belhamels en Aanvoerders deezes werks voort; de Advocaat JOANNES GERARDUS LUYKEN, werd, op voordragt van den toenmaaligen Advocaat Fiscaal YSBRAND 'T HOEN, door onpasſelykheid buitenſtaat om zyn post met den behoorlyken ſpoed waar te neemen, benoemd om in dit ſtuk het Ampt van Fiscaal te bekleeden (†). Zommige oordeelden de beweegenisſen in dien woeligen nagt van zulk een ontrustenden aart, dat de Staaten, met geene genoegzaame veiligheid, in de Hofplaats konden Vergaderen; waarom eenigen ſpraaken van de Vergadering na *Haarlem* te verleggen; anderen ſloegen voor of men, tot meerdere zekerheid, het Bevel over de vier Regimenten Gardes, de Bezetting in 's *Gravenhaage* uitmaakende, niet aan Gecommitteerde Raaden diende op te draagen (§).

Toen

(*) *Reſol. van Holl.* 3 Jan. 1783.
(†) *Reſol. van Holl.* 13 Dec. 1782.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1578.

XIII. BOEK. 1782. Twee Vermeulens en Undeen maaken zich weg. Worden te Kleef ontdekt; doch niet aangehouden.

Toen de Magistraat van *'s Gravenhaage* last gegeeven hadt om het oorspronglyk ondertekende eerste Dankadres op te haalen waren de beide VERMEULENS en UNDEEN, die 'er mede rond geloopen en aan de zo zeer ontrustende bedryven het grootste deel gehad hadden, reeds vertrokken, en kon men dit Stuk gevolglyk niet magtig worden. Op *Kleefschen* bodem oordeelden zy, die den ernst der naspeuringe ziende, eene wykplaats zogten, zich veilig. Dan een Deurwaarder des Hofs, door den Fiscaal LUYKEN, met opene Brieven afgezonden, met verzoek aan alle Regeeringen, dat de drie genoemde Voortvlugtigen, die in het gansch beloop der zaaken, door Staaten van *Holland* aangezien voor beginzels van Oproer, zich voornaamlyk hadden doen kennen, en door hunne vlugt het vermoeden ten hunnen laste dat zy de Belhamels en Aanstookers waren, vermeerderd hadden, mogten aangehouden en aan dien Deurwaarder overgeleverd worden, ontdekte deeze drie te *Kleef*, en leverde zyne Volmagtsbrieven aan den Regeeringsraad aldaar over; doch kreeg ten antwoord, dat naardemaal 'er geen *Delicten* van die Persoonen genoemd wierden, aan zyn verzoek niet kon voldaan worden. Op zyn herhaald verzoek dat men de gemelde Persoonen ten minsten by voorraad zou aanhouden, kreeg hy 't zelve afslaande antwoord, en naa eenige dagen wagtens van den Regeeringsraad bescheid,

XIII. BOEK. 1782.

fcheid, dat zy volgens ingekomen berigt van de Magiftraat, zich niet langer in *Kleef* onthielden; zy hadden 'er *Hanover* voor verwisfeld.

Brief van Staaten van *Holland* deswegen aan den Koning van *Pruisfen*.

Over deeze weigering fchreeven Staaten van *Holland* eenen ernftigen Brief aan den Koning van *Pruisfen*, met verzoek om hun niet alleen de Voldoening te verzorgen, van Hoogstdeszelfs ongenoegen over het gebeurde aan den *Kleeffchen* Regeeringsraad te betoonen; maar tevens uit te werken, dat geene Regeeringsraad, op 't Grondgebied van zyne Majefteit, door het weigeren der aanhoudinge, van verdagte voortvlugtige Onderdaanen, de poogingen van 's Lands Geregtshoven, mogt verydelen; en omtrent de Drie thans naagezette Perfoonen, zodanige bevelen te geeven, dat zy zich ergens in de Staaten zyner Majefteit onthoudende, in verzekering genomen, en aan den Deurwaarder des Hofs overgeleverd mogten worden.

Weigerend Antwoord.

Verre van voldoenend was het antwoord des Konings, hy keurde de handelinge der *Kleeffche* Regeering volmaakt goed; dewyl dezelve, buiten zyn byzonder bevel, geen Vasthouding kon toeftaan, en daarenboven geene maar eenigermaate Reëele oorzaaken der Vervolging van die Lieden, by dezelve waren aangevoerd: waar by nog kwam, dat zy van geene *Overtreeding* overtuigd waren; maar alleen verdagt gehouden wierden. Zyne Majefteit gaf zyne bevreemding te ken-

kennen, dat eene zo buitengewoone Behandeling, en zelfs het schryven aan hem, gelyk hy van goederhand was verzekerd geworden, niet door de Vereenigde Staaten van *Holland* en *West Friesland*; maar alleen door een gedeelte van dezelve, met tegenspraak van een ander aanzienlyk gedeelte, geschied was. Hy kon zich niet onthouden van te vermoeden, dat, in alle deeze onverwagte stappen, een schadelyk misverstand heerschte, als mede dat de bedroefde Oneenigheid en innerlyke Gisting 'er eenig deel aan hadt. By deeze vooronderstellingen, die zyne Majesteit *hoogstwaarschynlyk* noemde, nam hy de gelegenheid waar, om hun Ed. Groot Mogenden te verzoeken, en aan te maanen, „ dat zy zich niet door een op zich zel„ ve onwaarschynlyke argwaan en door „ ingeevingen van onrustige en heethoof„ dige en eerzugtige Lieden, zouden „ laaten beweegen, om overylde stappen, „ te doen, en zodanige Veranderingen, „ byzonder in de Staats Constitutie voor „ te neemen, welke niet anders dan de „ gevaarlykste gevolgen voor de Repu„ bliek konden hebben; maar dat zy zich „ veel meer moesten laaten gelegen leg„ gen, om elke voorkomende Nieuwig„ heid en Onrust te onderdrukken, de „ zo veele jaaren gelukkig bestaan heb„ bende Regeeringsvorm in alle Stukken „ te conserveeren: alle die geenen, die „ aandeel daar in hadden, in het rustige „ bezit van hunne Voorregten te behou„ den,

XIII. BOEK.

1781.

XIII. BOEK. 1784.

„ den, en daar door, by de tegenwoordige zo critique omstandigheden, meer „ dan ooit de noodige Eenigheid van alle „ Leden van den Staat te bevorderen, en „ de zo gevaarlyke Tweedragt te verwy„ deren." —— In 't slot betuigde hy, te hoopen, „ dat hun Ed. Groot Mogen„ den, deeze Openingen zouden aannee„ men, als een opregten en welmeenen„ den Raad van een waar Vriend van „ Hoogstdetzelver Staat, en zich verze„ kerd houden, dat hy, aan deszelfs be„ houd in de tegenwoordige gelukkige „ Constitutie, het weezenlykste aandeel „ zou neemen, en dat eene Verandering in „ dezelve Hem niet onverschillig zou „ zyn." (*)

De Voortvlugtigen ingedaagd en niet verscheenen, bleef de zaak sleepende.

Niet weinig aanmerkings viel 'er in den Lande, op dit schryven des Konings van *Pruissen*. Ook gaven de Voortvlugtigen, te *Kleef* wedergekeerd, en daar op eene ruime wyze leevende, terwyl zy in den *Haage* een bekrompen bestaan gehad hadden, veel stofs tot verdenkende gesprekken (†). Hun Verzoekschrift, om vrylyk in den *Haage* te rug te mogen keeren, aan zyn Hoogheid overgeleverd, hadt de bedoelde uitwerking niet. De Fiscaal LUYKEN, den Hove van *Holland* voorgedraagen hebbende,

(*) *Resol. van Holl.* 28 Jan. 1783. *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1579. Voor 't Jaar 1783. bl. 176.

(†) *Post van den Neder-Rhyn* III. Deel bl. 1355.

de, hoe, naar zyne gedagten, uit ingewonnene berigten bleek, dat de beide VERMEULENS en UNDEEN, zich schuldig gemaakt hadden aan eene opzettelyke verstooring van de gemeene rust, en teffens geweest waren de Belhamels en Aanstookers van de Onderneemingen en Beweegingen op den zesden van Wintermaand, tegen welke hy vermeende, dat het Regt van de Hooge Overheid behoorde waargenomen te worden, verzogt de Regterlyke vervolgingen tegen hun te mogen voortzetten, en hun in Persoon te dagvaarden: 't welk hem verleend werd; doch zy verscheenen niet. — Het Hof oordeelde zich, door dit agterblyven der Voortvlugtigen, buiten staat om tot de eerste bron van het toen gebeurde op te klimmen, en dus de zaak niet gebragt tot die rypheid, om een volledig verslag, aangaande derzelver waare omstandigheden te kunnen doen, en dat zo lang de Crimineele Procedures tegen deeze drie Persoonen aangevangen, niet waren afgeloopen, het tegen den aart van een Extraordinair Crimineel Proces volstrekt strydig, en voor de belangen der Justitie zeer nadeelig zou zyn, volledige openingen te geeven van 't geen de te dier zaake ingewonne wydloopige Onderrigtingen ten hunnen laste mede bragten. (*) Overeenkomstig hier mede was

XIII. BOEK. 1782.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782, bl. 559. *Resol. van Holl.* 6 Juny 1783.

XIII. BOEK. 1782.

was het verslag door de Gecommitteerden tot de zaaken van Justitie, alleen met byvoeging, dat VERMEULEN de Oude, die de Hoofdbeleider in dit werk scheen geweest te zyn, buitenslands overleden was. (*)

't Herstel der Dokken te *Vlissingen* als noodig beschouwd.

In eenen Zee-oorlog ontdekt men eigenaartig ten overtuigendste het belang van alles wat tot het Zeeweezen dient. Schoon het Dok te *Vlissingen*, een allernuttigst Werk voor de Zeemagt der geheele Republiek, in de Jaaren MDCCLIII uit den vervallen staat opgebeurd hersteld was (†), hadt het, in dit tyds verloop, volstrekt noodig gekreegen niet alleen verdiept, maar ook beschoeid te worden: dewyl de gebrekkige toestand van dit laatste uitkolking van den grond en dus vermeerdering der ondiepte veroorzaakte. De Admiraliteit van *Zeeland*, wel het onmiddelykst belang by het herstel hebbende, vaardigde een Brief aan hun Hoog Mogenden af met voordragt van de steeds verslimmerende gesteltenisse, deezer Berg- en Herstelplaatze voor 's Lands Schepen van Oorlog; en dat, indien men een Droog Dok nog noodig oordeelde, 't geen 'er nu was, behoorde in goeden stand gebragt te worden: De on-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1784. bl. 1249.

(†) Zie ons vervolg van WAGENAARS *Vaderl. Hist.* XXII. Deel bl. 96.

onkosten van dit nuttig en noodzaaklyk Werk te hoogloopende voor de kas der *Zeeuwsche* Admiraliteit, namen zy de toevlugt tot hun Hoog Moogenden, te kennen geevende, ruim vyfmaal honderd duizend Guldens tot het een en ander te zullen behoeven.

XIII. BOEK. 1782.

De Gedeputeerden tot de zaaken van de Zee, met de Gecommitteerden uit de Collegien ter Admiraliteit deezer Landen, over dit voorstel geraadpleegd hebbende, waren van oordeel, dat ter zaake van de groote nuttigheid van een Droog Dok voor 's Lands Schepen, en het onvermoogen der *Zeeuwsche* Admiraliteit, om de groote kosten tot herstel der Dokken te *Vlissingen* benoodigd, te kunnen goedmaaken, dezelve volmagt zou kunnen gegeeven worden, om, by voorraad, uit de penningen tot het bouwen van een der Schepen van Zeventig Stukken, onder haar ressort, in den Jaaren MDCCLXXIX en MDCCLXXXI gevorderd, de daar toe benoodigde kosten te vinden; mits dit herstel terstond aangevangen en met allen mogelyken spoed voortgezet wierd, en de Haven van *Vlissingen* tevens gebragt in dien staat, dat de grootste Schepen 'er door konden; en dat ook dezelve Dokken, ten alle tyde, zouden dienen ten geryf van alle Lands Schepen, tot welk eene Admiraliteit ook behoorende; met last dat, naa het volbragte werk, eene naauwkeurige opgave der

XIII. BOEK. 1782.

kosten aan hun Hoog Mogenden zou ter hand gesteld worden (*).

Het Werkhuis te *Amsterdam* opgerigt.

Eene loflyke pooging om den Ledigganger aan 't werk te helpen, de straaten te zuiveren, en de Huizen te bevryden van de lastige Bedelaaryen, zag men te *Amsterdam* aangewend en tot stand gebragt in de oprigting van een Werkhuis aan den buitenkant dier Stad, op het *Weesperveld*, 't welk een fraay Vertoon maakt onder de Openbaare Gebouwen, en van binnen voorbeeldlyk geschikt is ter bereiking van einden, die in alle Steden van eenige aanmerklyke uitgestrektheid dienden in 't oog gehouden, en uitgevoerd te worden. 't Zelve was in Slachtmaand deezes Jaars voltooid, en lieten Burgemeesters en Vroedschap eene Bekendmaaking doen, die het doel deezer Stigting aan de Burgeren ontvouwde. Grootendeels was het Gebouw geschikt tot een Werkhuis, met oogmerk om niet alleen die geenen, die zich daar in vrywillig zouden willen begeeven, om, voor een bepaalden tyd, op eene betamelyke wyze, de kost te verdienen, liever dan uit gebrek van werk tot buitenspoorigheden over te slaan, te kunnen huisvesten; maar ook om de zodanigen, die, volgens Vonnis van Schepenen, daar in geplaatst werden, te kunnen opsluiten;

(*) *Resol. Gen.* 18 July en 29 Aug. 1782.

ten, en wel voornaamlyk om alle Bedelaaryen, hoe genaamd, uit de Stad te weeren, de goede Ingezeetenen van allen overlast uit dien hoofde te bevryden, en teffens aan alle Bedelaars en Ledig-gangers, zo tot hun eigen onderhoud, als tot hunne verbetering, werk te verschaffen. By het uitnoodigen der Ledig-gangeren om gebruik te maaken, van deeze Werkplaats, zonder dat het hun ooit ter schande zou mogen gesprooken worden, daar in als in een Verbeterhuis gearbeid te hebben, wordt de Bedelaary op de sterkste wyze verboden en vindt men de beste voorzieningen daartegen opgegeeven. — Dit Huis beantwoordde aan 't oogmerk der Stigteren, het geloop der Bedelaaren, het jammerlyk geschreeuw op de Sluizen en Bruggen, hieldt op. En huisvest dit Gebouw somtyds eenige honderden, die anderzins zich zelven en anderen ten last strekten. Kinderen der Bedelaaren van zekeren ouderdom worden opgenomen, onderweezen in leezen, schryven, rekenen, voor zo verre zy daar toe lust en bekwaamheid betoonen. De Jongens schikt men meest ter Zeevaard, en de Meisjes, in Vrouwlyke handwerken onderweezen, groeijen meerendeels tot Dienstbooden op. Eene algemeene goedkeuring van In- en Buitenlanderen draagt dit Werkhuis weg. De Huishouding steekt uit in geregeldheid; dan schoon het eigene inkomsten heeft zyn deeze, met de winst die het werk opbrengt,

XIII. BOEK. niet genoegzaam om de kosten goed te maaken, de Stad moet 's jaarlyks aanzienlyke toelaagen doen (*).

1782. Oprigting van een Maatschappy van Visschery en Handel te Enkhuizen.

Hoe zeer zich de belanghebbenden in Visschery en Handel te *Enkhuizen*, in het voorstaan van 't geen zy oordeelden daar toe bevorderlyk te weezen kweeten, hebben wy gezien, by gelegenheid dat het om de Vryverklaaring der *Vereenigde Staaten van America* te doen was; en toen 'er over een afzonderlyken Vrede met *Engeland* gehandeld werd (†). De Ondertekenaars van beide deeze Verzoekschriften, in Bloeimaand deezes Jaars, met den anderen een Maaltyd houdende, beraamden het oprigten van een Gezelschap, onder den naam van het *Patriottisch Genootschap*. Zy verkoozen tot voorzittend Lid Mr. BERNARDUS BLOK, Secretaris der Stad, en lieten Mr. AUGUSTINUS HENDRIK DUIVENSZ, Regeerend Burgemeester en Raad, als mede PIETER EBBENHOUT, Raad in de Vroedschap, zich welgevallen om tot Voorstanders en Beschermers van dit Genootschap benoemd te worden. Deeze Heeren, met eenige anderen tot dit Genootschap behoorende, overtuigd, dat de waare Vaderlandsliefde, zich niet zo zeer door woor-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1405. *Algemeene Konst- en Letterbode* IV. D. bl. 206.

(†) Zie hier boven bl. 141 en 240.

woorden dan wel door spreekende daaden, moet doen kennen, hielden zich, van tyd tot tyd, onledig met overweegingen om een gepast middel uit te denken tot opbouw van de vervalle Vischvangst, Koopvaardy en Handel in *Enkhuizen*. Hier uit werd een Plan geboored ter Oprigtinge van eene Maatschappy te dier Stede, strekkende om die weezenlyke belangen te bevorderen. Men maakte het in Wintermaand met den druk gemeen, en zogt Land- en Stadgenooten aan om 'er deel in te neemen, door een voorgevoegd Vertoog van deezen den Oprigteren tot eere strekkenden inhoud.

XIII. BOEK. —— 1782.

„ De Ondervinding heeft in alle tyden „ en overal gestaafd, dat de ligging en „ gesteldheid eener Plaatze byzonder in „ aanmerking komen, om, naast den God„ lyken Zegen, de Visscheryen en den „ Handel in dezelve te doen bloeijen. „ Men vestige het oog slegts op ons „ Vaderland. —— 't Is waar dat niet „ alle Steeden in 't zelve, wier Handel „ en Vischvangst voorheen beroemd wa„ ren, thans meer in dat zelfde aanzien „ zyn, noch zich, gelyk in vroeger dagen, „ op het element des waters doen gel„ den; doch het is ook waar, althans „ van zodanige, die niet door eene ver„ anderde ligging, of andere Physique „ oorzaaken, buiten haar toedoen, min„ der geschikt geworden zyn, dat van „ zulk een verval en kwyning voldoen„ de redenen kunnen opgegeeven worden.

Vertoog tot aanpryzing.

XIII. BOEK. 1782.

„ 't Zy dat de Weelde, de zugt om in „ een ruimer kring zich te beweegen; „ een geest van vadzigheid en onver- „ schilligheid; of eenig ander heilloos „ gevolg van opgegaarde schatten, de aan- „ zienlykste Kooplieden vermeesterd, en „ die nyvere werkzaamheid in hun uit- „ gebluscht hebbe, waar door hunne „ Voorvaders zich den eernaam van „ Steunpylaaren des Vaderlands en der „ Vryheid waardig gemaakt hadden. — „ Naar maate intusschen de vermogend- „ ste Inwoonders zich aan den Handel „ onttrokken, moest noodwendig de smal- „ le Gemeente, door hun voorheen aan „ 't werk gehouden, van tyd tot tyd, „ armoediger worden, en eindelyk den „ lust geheel verliezen, om langer te „ huisvesten in een oord, waar het, „ door gebrek aan arbeid, niet meer mo- „ gelyk was, zich en den zynen het „ noodig onderhoud te verschaffen; ge- „ lyk het verminderd getal der Bewoon- „ deren van verscheide *Nederlandsche* „ Steden zulks duidelyk genoeg aanwyst, „ ten zy dat byzondere betrekkingen „ van Bloedverwantschap, of andere re- „ denen, den gemeenen Man van dit „ opzet wederhielden, en hem vroeg of „ laat, zyne Stad en Kerk tot last dee- „ den worden, zo al niet ten bedel zak „ bragten.

„ Dat *Enkhuizen*, uit hoofde van haa- „ re gesteldheid en ligginge, door de „ Voorzienigheid schynt geschikt te wee- zen

„ zen om door Koophandel en Zeevaard
„ te bloeijen is eene ftelling, die men ge-
„ rust durft beweeren. Niemand, die
„ haar regt kent, zal dit lochenen. Dat
„ Handel, Zeevaard en Visfcheryen haar,
„ in vroeger dagen, tot aanzien gebragt
„ hebben, is gemaklyk te bewyzen. Dat
„ deeze bronnen van nationale welvaard
„ meer en meer voor haare Inwoonderen
„ over 't geheel zyn geftopt, ontwaaren
„ wy door eene befchouwing van haaren
„ tegenwoordigen toeftand. Welke nu
„ de redenen daar van zyn, valt niet
„ moeilyk te gisfen. Het vermogende
„ deel van *Enkhuizens* Burgery, alleen
„ groot geworden door den welgelukten
„ vlyt van derzelver arbeidzaame Voor-
„ vaderen, is allengs verheerd geworden
„ door de eene of andere der boven op-
„ genoemde heillooze gevolgen van op-
„ gezamelden Rykdom, en elk hoofd voor
„ hoofd, fchynt, als het waare, alleen voor
„ zichzelven te leeven, welvergenoegd
„ indien maar de Interesfen van een op-
„ gelegd Capitaal geregeld betaald wor-
„ den, zonder zich aan het minvermo-
„ gende en tot Werk gefchikte deel der
„ Burgery te bekreunen. — (Deeze be-
„ kentenis wordt der penne van een ge-
„ voelig en welmeenend Burger ontrukt,
„ nogthans zonder oogmerk om iemand
„ te kwetzen.) —— 't Ontbreekt intus-
„ fchen te *Enkhuizen* nog niet aan nyve-
„ re en bekwaame Kooplieden; doch der-
„ zelver aantal is te gering om alle Mon-
„ den

XIII. BOEK. —— 1782.

XIII. BOEK. 1782. „ den der schamele Gemeente van Brood
„ te voorzien. Deeze laatste maakt geen
„ klein gedeelte uit; haare nuttigheid, en
„ de verpligting om zo veel doenlyk ten
„ haaren beste werkzaam te weezen, zal
„ ieder Menschenvriend gereedlyk toe-
„ stemmen. Veele Vermogenden, als
„ nog gewoon haar met onverschillige
„ oogen aan te zien, behoeven slegts eene
„ kleine spoor om daadlyk het hunne toe
„ te brengen, ten beste van dit nuttig en
„ onöntbeerelyk gedeelte der Maatschap-
„ pye. En, zo 'er eenige uitzigten ter
„ bevordering van eigenbelang bykomen,
„ hoe veel dringender zou dan niet de
„ zugt tot medewerking moeten wor-
„ den! —— 'Er zyn nog yverige en be-
„ kwaame Kooplieden te *Enkhuizen*; doch
„ hun aantal is niet groot genoeg, om dat
„ voordeel aan de Burgery en Inwoonders
„ in 't algemeen te bezorgen, dat tot der-
„ zelver welvaard noodwendig is. Daar
„ inmiddels de ligging der Stad, en de ge-
„ schiktheid van haare Bewoonders, thans
„ niet minder gunstig zyn dan voorheen;
„ daar de Haringvisschery, (om maar van
„ éénen tak van bestaan by voorbeeld te
„ spreeken,) niet nalaat aanmerkelyke
„ voordeelen aan derzelver beoefenaaren
„ te voorspellen; daar eindelyk de begeer-
„ te om ten Algemeenen beste iets toe te
„ brengen, hoe langs hoe meerder velds
„ wint in de harten der *Nederlanderen*,
„ wat wonder, dat ook eenigen hunner,
„ die, of door geboorte, of door inwoo-

„ ning,

„ ning, of door andere aanleidende oor- XIII.
„ zaaken, eene naauwe betrekking tot BOEK.
„ *Enkhuizen* hebben, hunne gedagten lie-
„ ten gaan over het beste middel ter her- 1782.
„ stelling van de kwynende Visschery en
„ Handel deezer Stad, en eindelyk be-
„ vonden hebben, niets daar toe bevor-
„ derlyker te kunnen zyn, dan de Oprigting
„ van eene Maatschappy, welker Plan wy
„ mededeelen.

„ Zo de Naam van *Rechtschaapen Pa-*
„ *triot* de luisterrykste Tytel is, na wel-
„ ken een vrygebooren en vryheidlievend
„ *Batavier* kan streeven, dan voegt het
„ hem geene gelegenheid te laaten voor-
„ byslippen, waar door hy zich dien Eer-
„ naam kan waardig maaken. Zulk eene
„ gelegenheid doet zich thans voor hem
„ op. — Hy, en niemand anders, wordt
„ uitgenoodigd om het zyne toe te bren-
„ gen ter herstelling van een gedeelte des
„ vervallen Vaderlandschen Handels, met
„ gegronde vooruitzigten van aanmerkely-
„ ke tydlyke voordeelen, zo voor hem,
„ als voor 't geheele Publiek, en de *Enk-*
„ *huizer* Gemeente in 't byzonder. ——
„ Laage zielen mogen 'er den spot mede
„ dryven; maar de Godlyke Voorzienig-
„ heid laat nimmer na het zegel haarer
„ goedkeuringe te hegten aan zodanige
„ Onderneemingen, die, uit loflyke
„ grondbeginzelen ontsprooten, tot nutti-
„ ge einden zyn ingerigt."

In deeze aangepreezene Maatschappye kon elk zo veel Aandeelen, ieder vyf hon-

XIII. BOEK. 1782.

honderd Guldens beloopende, neemen als hy wilde; en vondt het breedvoerig Plan daar toe ontworpen zo veel ingangs, dat, met den vyftienden van Sprokkelmaand des Jaars MDCCLXXXIII, 'er een genoegzaam aantal van Leden en eene toereikende Som was om een daadlyken aanvang der Uitvoering te maaken; behalven de gemelde Heeren Voorzitter en Beschermers, nog drie Bestuurders aan te stellen, en vyf Schepen te koopen, in 't gunstig vooruitzigt van dit getal te vermeerderen, en alle de takken der nieuw gevestigde Maatschappye te doen bloeijen. (*)

De *Hoornsche* Maatschappy van Reedery en Koophandel blyft in stand.

By dit zo gelukkig begin der *Enkhuizer* Maatschappye luidde het vreemd, dat eene in den Jaare MDCCLXXVII, in het nabuurig *Hoorn* opgerigtte *Vaderlandsche Maatschappy van Reedery en Koophandel* (†) gelyk de gerugten liepen, in verval zou geraakt weezen, en wel zodanig, dat derzelver Fabriek-werken geheel zouden zyn afgeloopen. Aanleiding hier toe, gaf het verkleinen van eene bepaalde Fabriek, en het te koop aanbieden der daar toe behoorende Gereedschappen. Bestuurders van dezelve vonden het noodig, ter stuitinge van dit benadeelend begrip, by openbaare bekendmaakingen te verzekeren, dat geen enkele Hoofdtak dier Maatschappye was op-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 275. 464.
(†) Zie onze *Vaderl. Historie* I. Deel. bl. 162.

opgeheeven; dat men, in tegendeel, bestendig voortwerkte, om dezelve te volmaaken, en met waarheid zeggen kon, verder dan ooit gevorderd te weezen. (*)

XIII. BOEK. 1782.

Middelen voorgeslaagen, om de Inlandsche Aardwerken, Wollen en Zyde stoffen Fabrieken te herstellen.

De Porcelein-Fabrikeurs te *Delft*, zagen het deerlyk verval der Plattielbakkeryen in hunne Stad met een droevig oog aan; binnen den tyd van veertien jaaren was een derde gedeelte deezer Werkplaatzen, door gebrek aan genoegzaame verkoop en verzending gesloopt, 't welk eene toeneemende armoede der Werklieden daar aan te passe komende, en eene zwaare last der Armenhuizen ten gevolge hadt. Een verval grootendeels toeteschryven aan de zwaare belastingen in vreemde Landen op het *Delfsche* Aardwerk gelegd, en het toeneemen van den invoer der vreemde Aardwerken binnen deeze Gewesten, en boven al van de *Engelsche*, welke, ondanks den Oorlog langs hoe meer aangroeide: waarom zy zich tot hun Hoog Mogenden keerden, met verzoek, dat de invoer van *Engelsch* Aardwerk, op eene zwaare straffe, volstrekt mogt verboden worden. —— Staaten van *Utrecht* hadden by hun Hoog Mogenden een Voorstel gedaan, op het weder invoeren van de oude Belasting op vreemde Wolle- en Zyde Lakenen, om daar

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 461.

XIII. BOEK. 1782.

daar door de Inlandsche Handwerken te meer te doen bloeijen. (*)

De Raadslag op 't een en ander was; dat die bloei, welke niet alleen aan de werkende Gemeente het noodige onderhoud, maar ook aan den Handel en Zeevaard voedzel kon verschaffen, ontwyfelbaar gehouden moest worden voor een der sterkste zennwen van het Gemeenebest, en dat men dus het verdere verval derzelven binnen deeze Landen, op alle mogelyke wyzen, moest voorkomen, en alle geschikte middelen tot opbeuring diende te beproeven; doch scheen men, tot bereiking van dit heilzaam oogmerk, juist de toevlugt niet te moeten neemen tot het *verbieden* van eenige buitenslands gemaakte en gewerkte goederen: dewyl zulks niet alleen aan 's Lands Ingezetenen de voordeelen zou beneemen aan het in en wederom uitvoeren dier Goederen verknogt; maar om dat boven dien ook met het verlies van deezen Handeltak teffens andere Handeltakken zouden verlegd worden. —— Tot vermyding van deeze zo groote ongelegenheid, dagt het hun zeer geschikt, het leggen eener Belasting op het Binnenlandsch gebruik van Buitenslands gemaakte Goederen, van gelyken aart als in de voorgaande Eeuw, geduurende veele Jaaren, en niet geheel zonder ge-

(*) *Resol. Gen.* 5 April 1782.

gewenschten uitslag hadt plaats gehadt, en thans door Staaten van *Utrecht* was voorgeslaagen; doch dat een rigtige, evenmaatige en kragtdaadige heffing van zodanig eene Belasting over de gansche Republiek; zo uit hoofde van derzelver gesteltenisse als anderzins, aan zo veele zwaarigheden onderheevig was, dat daar toe naauwlyks een vaardig Besluit der Bondgenooten kon verwagt worden. Men zou, ten aanziene van de Aardwerken, als mede de Wolle en Zyde Lakenen, de proeve kunnen neemen in de verhooging van de Inkomende Regten daar op gesteld, zonder dat het geen voor den Koophandel moest dienen daar door op eeniger hande wyze bezwaard wierd. Alle vreemd Aardwerk, ter waarde van Honderd Guldens met vyf en twintig Guldens; alle vreemde Wolle en Zyde Lakenen met of zonder Goud en Zilver, zo geverfd als ongeverfd, gelyk ook alle *Vriezen* of *Duffels*, de *Bevers* of *Batlakens* daar onder niet begreepen, te dier zelfde waarde ingevoerd, met twintig Guldens belastende. Mits dat, by het weder uitvoeren van eenige dier Goederen, de daar voor betaalde Inkomende Regten, door de Admiraliteit, weder zouden worden uitgekeerd (*). — *Utrecht* nam hier genoegen in; doch gaf nader te kennen of de Manufactuuren, geheel of gedeeltlyk uit Katoen vervaardigd,

XIII. BOEK.

1782.

(*) *Resol. Gen.* 30 Sep. 1782.

XIII. BOEK. 1782.

digd, met uitzondering van alle Katoene zogenaamde Lywaaten, onder deeze verhooging niet mede behoorden begreepen te worden, als ook de gedrukte Papieren-kamerbehangzels; dewyl het veelvuldig gebruik der buitenlandsche, niet alleen de binnenlandsch gemaakte zeer veel afbreuks deedt; maar ook teffens de Papiermolens hier te lande grootlyks in 't vertier benadeelde (*).

Verzoekschrift der *Leydenaaren* wegens de Deken-Fabriek.

Reeds in Grasmaand hadden de Fabrikeurs in Wolle Deekens te *Leyden* zich met een Verzoekschrift by hun Hoog Mogenden vervoegd, zich beklaagende over het versmaaden en overtreeden der herhaalde Plakaaten tegen het invoeren van vreemde Deekens, door Lieden, die buitenlandschen Handel dreeven, en groote Afleveringen deeden, ten zigtbaaren nadeele van hunne Fabrieken; teffens de vryheid neemende om hun Hoog Mogenden onder 't oog te brengen, het niet min zigtbaar, en nog meer drukkend verval in 't vertier der zogenaamde *Rollen* en *Duffels*, desgelyks tot hun Deeken-Fabriek behoorende; doch waar omtrent by voorheen uitgeevene Plakaaten geene voorziening gedaan was. Het verval daar in was zo sterk, dat het getal der Stukken, eertyds meer dan duizend jaarlyks bedraagende, thans naauwlyks twee honderd haalen kon: een verlies 't welk zy ner-

(*) *Resol. Gen.* 5 Nov. 1782.

nergens anders aan konden toeschryven dan aan den magtigen invoer en verkoop van die Stoffen, uit het Ryk van *Groot-Brittanje* binnen deeze Landen, niet verminderd staande den Oorlog tusschen deezen Staat en dat Ryk. Om dit verval, 't welk een geheel verloop dreigde, te voorkomen, oordeelden zy dit tydsgewricht van Oorlog met hunne voornaamste Mededingers zeer geschikt om een streng verbod op deeze laatst gemelde Wollen Stoffen, by het vernieuwen der voorige Plakaaten, in te voeren (*).

XIII. BOEK. 1782.

't Protectorschap des Oeconomischen Taks aan WILLEM DEN V. opgedragen.

De *Oeconomische Tak* van de *Hollandsche Maatschappy der Weetenschappen te Haarlem*, met zo veel yvers geplant, en in den aanvange zo mild ter aankweekinge besproeid (†), bleef door zamenloopende omstandigheden, van eene zeer verschillende aart, niet in dien bloei, welken de grootste Voorstanders zich beloofd hadden; thans werden de Bestuurders der Maatschappye te raade, of zulks eenigzins ter opwakkeringe mogt dienen, om aan zyne Hoogheid, die van den beginne der Maatschappye als *Protector* van dezelve begroet was (§), ook de Bescherming van den Tak, daar uit voortgesprooten, aan te bieden. Drie der Be-

(*) *Resol. Gen.* 11 April 1782.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* I. Deel bl. 156. 327.
(§) Zie de Opdragt voor het I. Deel der *Verhandelingen*.

XIII. Bestuurderen VAN SYPENSTEIN, PARVÉ, en VAN DEN HEUVEL, vergezeld van den Secretaris VAN DER AA, vervoegden zich, in Zomermaand by den Prins, die dit staatlyk verzogt Protectorschap, op eene verpligtende wyze aannam; en by de aanvaarding zyn voorneemen te kennen gaf, dat men, op 't voetspoor van zyn Vader, voortaan aan zyn Hof niet dan voortbrengzelen van Inlandsche Fabryken tot Kleeding zou gebruiken. (*)

BOEK.

1782.

De Ordonnantie op den *Wisselbank* te *Amsterdam* vernieuwd.

Om den zinkenden Koophandel te ondersteunen, werden de Heeren van den Geregte in *Amsterdam*, te raade om de Ordonnantie op den Wisselbank, van zo uitgebreiden dienst in den Handel, te vernieuwen en te verbreeden, om aan alles eene grootere geregeldheid en zekerheid te geeven. (†)

Geldbehoefte der *Oost-Indische* Maatschappye.

De meeste deezer verschynzelen, ten opzigte van Koophandel en Handwerken, weezen derzelver deerlyk verloop aan. Ook vinden zich de twee groote handeldryvende Maatschappyen hier te Lande in de uiterste verlegenheid om Geld. De *Oost-Indische* Maatschappy was uit een dreigend gevaar in den voorleden Jaare gered, door de verkreegene handsluiting met

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 652.

(†) Zie deeze Ordonnantie uit XXXVIII Artykelen bestaande in de *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 487.

met opzigt tot de aan haar gegeevene XIII.
Anticipatie-penningen, voor zo verre de BOEK.
Hollandsche Kameren betrof, eerst voor
den tyd van één jaar, en onlangs nog voor 1782.
een gelyken tyd verleend (*). Dit middel 't welk de noodzaaklykheid alleen kon wettigen, was, aan den eenen kant, wel oorzaak geweest, dat de Maatschappy tot nog toe niet was overvallen geworden; maar, aan den anderen kant, hadt dit middel het Credit der Maatschappye doen daalen, ja genoegzaam geheel verdwynen. De gewoone uitgaven hielden niet op; maar werden aanmerkelyk vermeerderd, door de groote sommen, welke de Maatschappy hadt moeten uitgeeven, en nog by aanhoudenheid besteedde, om haare Vastigheden in de *Indiën* van het hoognoodige Krygsvolk, Krygsvoorraad, en andere onontbeerelyke zaaken, te voorzien; kosten die te hooger liepen, dewyl men tot die verzendingen, uit vreemde Havenen hadt moeten besluiten, van wegen de onmogelykheid om *Indie* van hier al het noodwendige te doen toekomen. Daar by kwam het neemen en vernielen van vyf Schepen in de *Saldanhabaay*, het in *Engeland* opbrengen van een t'huiskomend Schip, het in den grond schieten van een ander, en het niet binnen vallen in de Havenen deezer Landen van eenig Schip der Retourvloot, en de daar

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* III. Deel bl. 142.

XIII. BOEK. 1782. daar uit geboorene onmogelykheid om over de Penningen van de daar in gelaadene Goederen gekomen, beschikking te maaken. Uit dit alles rees een Geldgebrek, waar in moest voorzien worden, wilde men de *Oost-Indiën* niet aan zich zelven, en, het geen daar van het gevolg zou weezen, aan den Vyand overlaaten.

Verzoek van Bewindhebberen by Hun Hoog Mogenden. In deeze vergelegenheid keerden zich Bewindhebbers der *Oost-Indische Maatschappye* tot hun Hoog Mogenden, met de hoope, dat deezen, in de tegenwoordige omstandigheden, geene hulpe zouden weigeren, door middel van Guarantie voor het beloop der reeds opgenomene Anticipatie-penningen, en zodanige Gelden als de Maatschappy nog zou behoeven. Zy verzogten, dat de Algemeene Staaten, tot handhaaving of herstel van het Credit der Maatschappye, de Houders der Anticipatie-penningen geliefden gerust te stellen door de Hoofdsommen en Renten onder hunne Guarantie te neemen, en daaromtrent de meestdienstige schikkingen te maaken; voorts dat zy gemagtigd mogten worden, onder dezelfde Guarantie, tien Millioenen te mogen opneemen, en, uit hoofde van de binnen korten tyd noodige uitgaven, twee Millioenen, onder soortlyke Waarborge zich aan te schaffen.

Raadslag deswegen. Gunstig was hier op de Raadslag van de Gedeputeerden tot de zaaken van de Finantie, die ter Vergadering inbragten, hoe

hoe hun; zo uit den voordragt der Bewindhebberen, als uit andere Openingen, op eene vry voldoende wyze, was voorgekomen, dat geenzins de slegte of wankelbaare stand waar in de *Oost-Indische* Maatschappy zelve zou zyn, noch de staat haarer zaaken en Bezittingen in de *Indiën*, de grond was, of kon zyn, waar op de gedaane Verzoeken steunden; maar voortsprooten uit de algemeene vrees thans meer dan ooit by de Ingezetenen bespeurd, om hunne Gelden, op den voorigen gemaklyken voet, aan die Maatschappy te willen leenen en opschieten, ter oorzaake van den ontstaanen Oorlog en in de onzekerheid, wat keer die zaaken zouden kunnen neemen, ten nadeele van de *Algemeene Nederlandsche Oost-Indische Compagnie*, die, door den zo onregtvaardigen als onvoorzienen aanval der Vyanden, schade geleden hadt, en tot het aanhoudend doen van buitengewoon hoogloopende kosten genoodzaakt was. Dit, gevoegd by het belang dier Maatschappye voor 't geheele Gemeenebest, bewoog hun aan hun Hoog Mogenden voor te stellen, de raadzaamheid om de *Oost-Indische Maatschappy*, in haaren thans drukkenden toestand, in zo verre te gemoet te komen, dat de Recipissen, wegens de aangenome Anticipatie-penningen, zouden gehouden worden van dezelfde natuur als de Obligatien, welke de Maatschappy ten haaren laste hadt, en gedurende de tien eerstkomende Jaaren niet

XIII. BOEK. 1782.

zouden behoeven afgelost te worden; als mede dat men de verzogte opneeming van Tien Millioenen, tot eene meerdere gerustftelling der Geldopfchieteren, onder Guarantie van hun Hoog Mogenden zou toeftaan. (*)

Holland neemt een allergunftigst befluit.

Vyf Gewesten namen het over. De Afgevaardigden van *Holland* en *Zeeland*, verzogten ten ernftigften, dat, indien dit Verflag niet terftond tot een Befluit gebragt mogt worden, de Bewindhebbers ten minften volmagt mogten krygen om, by voorraad, Twee Millioenen onder Guarantie van Hun Hoog Mogenden op te neemen. Staaten van *Holland* beyverden zich om alles ten meesten voordeele van de *Oost-Indifche* Maatfchappy by de overige Bondgenooten te bewerken. (†) Men oordeelde in dit Gewest, in ernftige overweeging te moeten neemen de bezwaarende en drukkende omftandigheden, waar in zich die Maatfchappy uit hoofde van gebrek aan gereede Penningen bevondt, mitsgaders de kragt der drang- en beweegredenen, welke niet gedoogden, dat hun Ed. Groot Mogenden, met onverfchilligheid zouden aanzien, den dringenden nood; en het fchroomlyk gevaar, waar aan, zonder een fpoedige en toereikende voorziening, het Credit zou blootgefteld worden van eene zo aanzienlyke en magtige Maatfchappye, die

(*) *Refol. Gen.* 15 Maart 1782.
(†) *Refol. Gen.* 22 Maart 1782.

die aan 's Lands welzyn op het sterkste verknogt was, en met de welvaard van *Holland* in 't naauwste verband stondt; dat het, zo ooit, thans de tyd was om openlyk te toonen en de klaarste blyken te geeven, dat het hun Ed. Groot Mogenden zo min aan vermogen als aan gunstige geneigdheid ontbrak, om deeze Maatschappy, door middel van eene buitengewoone, doch alzins wettige, *Provinciaale Dispositie*, de vrugtbaare invloeden van hoogstderzelver kragtdaadigen bystand te doen ondervinden; doch teffens, dat zodanig eene Dispositie, by provisie en voor als nog, tot de *Provinciaale Guarantie* tot acht Millioenen behoorde bepaald te worden. (*)

Terwyl dit in bewerkinge was, namen Bewindhebbers der *Hollandsche* Kameren de vryheid om hun Ed. Groot Mogenden nogmaals onder 't oog te brengen de hooge noodzaaklykheid, waarin zy zich bevonden om onverwyld, door gereede Penningen, ondersteund te worden. Zy hadden, zo wel als de Kamer *Zeeland*, zich gevleid, dat eene gunstige schikking van hun Hoog Mogenden hun zou in staat gesteld hebben tot eene verdere Geldopneeming; doch, vreezende, dat de Toestemming van sommige Bondgenooten mogelyk zo spoedig niet zou worden uitgebragt als de nood der *Oost-Indische Maatschappye* zou vereischen, verzogten zy, door eene Provinci-

(*) *Resol. van Holl.* 20 April 1782.

XIII. BOEK. 1782. ciaale Guarantie, in staat gesteld te worden om eene Geldligting van Acht Millioenen ter hand te neemen, als mede dat eene gelyke Guarantie der reeds opgenomene Anticipatie-penningen het Credit der Compagnie mogt herstellen, en de houders dier Anticipatie-penningen niet te doen worden van eene veel erger natuur dan de nieuwere Schuldeischeren der Maatschappye. —— Aan dit tweeledige Verzoek werd by een gunstig Besluit voldaan, en men beraamde de schikkingen om deeze Geldopneeming te bevorderen: doch vondt teffens goed, dat Bewindhebbers der *Oost-Indische Maatschappye*, in de Kamers binnen *Holland*, uit aanmerking van het vermeerderd belang, 't welk dat Gewest, wegens de toegestaane Guarantie, in het welzyn dier Maatschappye en in het daar toe dienende Bestuur en huishoudelyke schikkingen kreeg, verpligt zouden zyn om, van tyd tot tyd, omtrent de zaaken der Compagnie, zodaninge opening en inzigt aan hun Ed. Groot Mogenden te verleenen, als zy vorderden, 't welk egter geen de minste verkorting zou toebrengen aan de toen verleende Guarantie, die in allen gevalle zou standgrypen (*).

Staat der zaaken in de *Indiën*. De *Fran-* . Bedroevend gezigt, in de daad, eene Maatschappy, die voormaals in Oorlogen de Republiek bystand boodt, thans tot die

(*) *Resol. van Holl.* 4 May 1782.

die laagte gebragt te zien, om Vrywaating by Staaten van *Holland* te vraagen (*); terwyl *Negapatnam* op de Kust

XIII. BOEK. —— 1782. *schen* hebben de overhand op de *Engelschen*.

(*) Zonder ons aan grootspraak schuldig te maaken, mogen wy de *Oost-Indische Maatschappy*, tot hier toe, een voornaame zuil van den Staat der *Zeven Vereenigde Nederlanden* noemen. By haare eerste oprigting in den Jaare 1602. betaalde zy reeds 26000 Guldens aan 's Lands Kas, en naa 't verloop van twintig Jaaren bragt zy nogmaal die zelfde som op. Zints dien tyd was haar vermogen zo aanmerkelyk toegenomen, dat men in 't Jaar 1647. voor het verlengen van 't Octroy 1,600,000 Guldens ontving Den tyd deezer vergunninge ten einde geloopen zynde in 't Jaar 1672. leende zy aan 't Gemeene Land, 't geen zich toen in de droevigste omstandigheden zag ingewikkeld 2,000,000 Guldens, eene som welke niet als wedergegeeven voorkomt; doch, naar allen schyn, haar vervolgens aangerekend zal weezen voor eene vyfentwintig jaarige verlenging van haar Octroy tot den Jaare 1696. in welk Jaar zy wederom op nieuw, voor de verlenging van 't zelve, tot aan den Jaare 1740 heeft betaald 3,000,000 Guldens. Naa dien tyd wil men, dat de Maatschappy aan den Staat drie ten honderd van haare gewoone Uitdeelingen heeft moeten opbrengen tot den Jaare 1774; 't Welk men berekent 1,348,000 bedraagen te hebben. Uit welk een en ander blykt, dat de Maatschappy, van den Jaare 1602. tot 1774 aan 't Gemeeneland 8,000,000 Guldens heeft opgebragt. —— Hier by moeten nog gevoegd worden, de Lasten, zints de Oprigting tot heden aan de Admiraliteits Collegien betaald. Zedert Maart des Jaars 1700 heeft de Maatschappy voor uit en inkomende Regten 's Jaarlyks betaald 364,000 Guldens, en nog daarenboven Acht Metaale Stukken Geschut van vierentwintig Ponden schots. Deeze Belasting heeft derhalven, zints dien tyd tot op het tegenwoordig Jaar 1783, de Stukken Geschut op 500 Guldens ge-

XIII. BOEK. 1782.

Kust van *Cormandel* en *Trinconomale* op *Cylon* reeds in handen der *Engelschen* gevallen waren (*). De *Fransche* Admiraal

gerekend, aangebragt 30,710,000. —— Indien wy nu de Admiraliteits inkomsten, van den Jaare 1602 tot 1700 slegts op de maatige som van 21,290,000 bepaalen, zo blykt dat de *Nederlandsche Oost-Indische Maatschappy*, zedert de Oprigting, tot heden, in 's Lands Schatkist heeft opgebragt 60,000,000 Gulden. Zie hier de berekening.

Voor het Octroy van	1602 tot 1622	*f*	26,000-:-:
——————	1622 — 1647	*f*	26,000-:-:
——————	1647 — 1672	*f*	1,600,000-:-:
——————	1672 — 1696	*f*	2,000,000-:-:
——————	1696 — 1740	*f*	3,000,000-:-:
——————	1740 — 1774	*f*	1,348,000-:-:
Dus voor *verleende Octr.*	tot 1774	*f*	8,000,000-:-:
Uit en Inkomende Regten van			
1700 tot 1783	*f* 30,710,000		
1602 — 1700	*f* 21,290,000		
		f	52,000,000-:-:
		f	60,000,000.

Buiten dit heeft zy menigmaal, in dringenden nood, den Staaten geld geschooten, of eenige Staatslasten op zich genomen, als de betaaling van de Intressen van de Negotiatie op het Amptgeld in *Holland* in den Jaare 1717. welke omtrent Twee en twintig Tonnen Gouds beliep. *Tegenw Staat* XI. 382. 437. *Courier van Europa* I D bl. 29–30. Zie wegens verdere Byzonderheden, 't aanbelang dier Maatschappye uitwyzende aldaar bl. 244.

(*) Zie onze *Vaderlandsche Historie*, III. Deel bl. 286.

raal DE SUFFREN, die den *Engelschen* Vlootvoogd JOHNSTONE verkloekt, diens oogmerk om de *Kaap de Goede Hoop* te vermeesteren verydeld, en deezen zo aangelegen Uithoek in handen der *Nederlanderen* bewaard hadt (*), bestreedt ter Zee den *Engelschen* Admiraal HUGHES; zy leverden elkanderen, in den tyd van zeven Maanden, vier Zeeslagen, en mogt men, met waarheid zeggen, dat, geduurende deezen Oorlog, geen twee Vlootvoogden, aan 't hoofd van dezelfde Vlooten, zo menigmaal slag leverden. Zy streeden, met wisselenden uitslag, op den *Indischen Oceaan*, om de meesterschap in dat Werelddeel, waar het hun Eer en Belang beide goldt; verbaazend groot waren de handelvoordeelen, welk hy zich mogt belooven, die de overhand bekwam en behieldt.

XIII. BOEK.

1782.

De SUFFREN herwint *Trinconomale.*

Trinconomale den *Engelschen* weder te ontweldigen was onder andere een der bedoelingen van DE SUFFREN, waar in hy gelukkig slaagde; met eene Vloot derwaards gezeild, en eene Landing gedaan hebbende, hieldt het Fort slegts twee da-

(*) De Algemeene Staaten besllooten aan deezen *Franschen* Vlootvoogd voor de heldhaftige Diensten aan 't Gemeenebest beweezen, een geschenk te doen van een Gouden Degen, ryk met Edelgesteente omzet, ter waarde van vyftig duizend Livres; deeze hem overgehandigd, nam hy met alle genoegen aan. *N. Nederl. Jaarb.* 1784 bl. 680. 1393.

XIII. BOEK. 1782. dagen de tegenweer uit en gaf zich over op den laatsten van Oogstmaand (*). De *Engelsche* Admiraal, laat van den toeleg des *Franschen* verwittigd, zeilde terstond van *Madras* om hulp aan de Bezetting van *Trinconomale* te bieden, of de *Fransche* Vloot van voor die Haven te verdryven; doch, op den tweeden van Herfstmaand, daar komende zag hy die plaats in de magt zyner Tegenpartye, die met vyftien Linie Schepen in de Baay lag. HUGHES, schoon niet meer dan twaalf Linie Schepen hebbende, daagde om wraak te neemen van dit verlies, DE SUFFREN ten Zeeslag uit, die 's morgens de Haven verliet, om den Krygskans te waagen. Op den middag begon het gevegt en duurde tot 's avonds ten zeven uuren. Men streedt van wederzyden met veel vuurs, wanneer zy afgevogten, het slagveld der Zee verlieten, met veel verlies aan Manschap en ontreddering van Schepen aan wederzyden. DE SUFFREN liep binnen in de veilige even herwonnen en behouden Haven van *Trinconomale*, terwyl HUGHES, het verlies daar van op het deerlykst gevoelde, daar hy na *Madras*, tot herstel der geledene schade, te rug zeilende, door een zwaaren Storm beloopen, en door aanhoudend slegt Weer genoodzaakt werd na *Bombay* te stevenen, welk oogmerk hy

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* III Deel bl. 280.

hy niet voor 't einde deezes Jaars bereikte (*).

Zo verre was ook dit Jaar verloopen eer de acht Gewapende *Oost-Indische* Schepen met Twee Fregatten in Hooimaand uit het Vaderland gezeild (†), de *Kaap de Goede Hoop*, naa veel worstelens met tegenwinden, bereikten. Het getal der Dooden was zo groot, de Zieken waren zo menigvuldig dat het bezwaarlyk viel de Schepen te bestuuren: ja, men was tot het uiterste gekomen om in een Krygsraad te overleggen of het niet raadzaam ware, naa het verlies van zo veel Volks, het overige op de beste Schepen overtebrengen, en de andere te verlaaten. Een stap van de uiterste raadloosheid, tot welken men voor eerst niet kwam; een gunstiger wind maakte dien onnoodig, en voerde de Schepen, die eenigen geen veertig Gezonden ophadden ter gewenschte Haven in (§).

XIII. BOEK. 1782. Gesteldheid der zaaken aan de *Kaap de Goede Hoop*.

Aan deeze *Kaap*, van zo veel gewigts, gelukkig nog in onze magt, en zo zeer verlangende na Schepen uit het Vaderland; dewyl men 'er aan veele noodwendigheden gebrek hadt, was in Grasmaand, een *Fransche* Vloot, onder 't bevel van den Heer DE BUSSY, in Baay *Fals* geankerd.

De-

(*) J. ANDREWS *Hist of the War with America, France, Spain and Holland.* Vol. IV. p. 338 enz.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* IV D. bl. 224.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 561.

XIII. BOEK. 1782. Dezelve bestondt uit twee Linie Schepen, benevens een aantal gewapende Vaartuigen. Veel vroeger zou hy daar gekomen weezen, hadden veelvuldige tegenwinden en stilte zyn spoed niet verhinderd; dan op zyn overtocht hadt hy zich meester gemaakt van een groot *Portugeesch* Vaartuig, 't welk eene menigte van Krygsbehoeftens voor de *Engelsche Oost-Indische Compagnie* te *Madras* aan Boord hadt. Ook daagden 'er in die Maand nog twee *Fransche* Transport-Schepen op met een grooten voorraad van Geschut; deeze waren met de Vloot van den Graave DE GUICHEN van *Brest* uitgezeild, toen door den *Engelschen* Admiraal KEMPENFELD aangetast. Het gevaar gelukkig ontsnapt zynde, hadden zy een omweg genomen, die hunne reis vertraagde (*).

Op deeze Uithoek hieldt het misnoegen der Vryburgeren, tegen de Bedienden der Compagnie, reeds in den Jaare MDCCLXXIX aan Bewindhebberen der *Oost-Indische Maatschapye* in een Klaagschrift bekend gemaakt, nog aan; daar zy een nader Vertoog in Grasmaand deezes Jaars overleverden, strekkende tot eene wederlegging van een gedaane Verantwoording en tot opgave van op nieuws gepleegde onderdrukkingen en mishandelingen (†).

De

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1017.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 562.

XIII. BOEK. 1782. Behoeftige staat der West-Indische Maatschappye.

De *West-Indische Maatschappy* vondt, ingevolge van den Oorlog tusschen deezen Staat en *Groot-Brittanje* gereezen, door het verval des Handels en de stremming der Scheepvaard, haare inkomsten grootlyks verminderd, ja bykans tot niet gebragt, en, daar en tegen, de Uitgaven zeer vermeerderd, door de buitengewoone kosten tot meerdere versterking zo van *Suriname*, als van derzelver verdere Bezittingen; dit had de Kas geheel uitgeput en haar buitenstaat gesteld om aan de gemaakte verbintenissen te voldoen. Reeds vier keeren hadt zy zich, in den voorleden Jaare, met allen mogelyken aandrang, by hun Hoog Mogenden vervoegd om met eene aanmerkelyke som uit 's Lands Kas ondersteund te worden, of vryheid te bekomen om, onder Guarantie, de benoodigde Penningen op te neemen; dan zulks was tot den aanvang deezes Jaars, by de onderscheidene Gewesten niet tot die rypheid gekomen, dat 'er een gunstig Besluit volgde. Zy vondt zich daar door in de uiterste verlegenheid gedompeld, en in de volstrekte onmogelykheid om het Credit langer staande te houden en reeds genoodzaakt verscheide betaalingen uit te stellen. Dit bewoog haar in Louwmaand de toevlugt te neemen tot hun Ed. Groot Mogenden, wier Vaderlyke zorgen voor het welvaaren der Compagnie meermaalen was gebleeken, met eerbiedige beede om aan dezelve eene som van ten minsten twee-

XIII. BOEK. 1782. maal honderd en vyftig duizend Guldens ter Leen te verstrekken, met toezegging van wedergave, indien de verzogte Geldopening by hun Hoog Mogenden mogt doorgaan; dit verzoek hadt een gunstigen ingang gevonden, en verstrekten hun Ed. Groot Mogenden, onverminderd de volkomene beschikking op die Geldleening, by voorraad, honderd duizend Guldens aan de Verzoekers (*).

Mislukte Geldligting. Schoon de *West-Indische Maatschappy*, in Grasmaand deezes Jaars, van hun Hoog Mogenden de magt kreeg om, onder derzelver Guarantie, eene som van één Millioen Guldens, tegen drie ten honderd, op te neemen, ging deeze Geldligting zo traaglyk toe, dat in Oogstmaand, by alle de Kamers niet meer dan omtrent Drie en zestig duizend Guldens was ingeschreeven. Dit stelde dezelve niet alleen buiten staat om de ter Leen verstrekte Gelden aan *Holland* weder te geeven, maar strekte ten bewyze, dat het Credit der Maatschappye, niet tegenstaande de Guarantie van hun Hoog Mogenden, tot eene diepe laagte vervallen was. Bewindhebbers vonden zich wederom genoodzaakt den bystand van hun Ed. Groot Mogenden te verzoeken; betuigende, naa eene ontvouwing van de reeds gedaane nog onbetaalde uitgaven, en de kosten, welke nog te doen stonden, dat, zonder een kragtdaadigen en spoedigen on-

(*) *Resol. van Holl.* 16 Jan. en 27 Sept. 1782.

onderstand, de Compagnie te eenemaal ten gronde ging, en zy derzelver Bezittingen geheel en al zouden moeten laaten dryven en den Vyand ten prooy laaten. Zy sloegen eene Geldligting voor van ten minsten één Millioen Guldens; terwyl zy, by ontstentenis van dusdanig een hulpe, hoe ongaarne ook, genoodzaakt zouden zyn het hun toevertrouwd Bestuur over de *West-Indische Compagnie* en derzelver Bezittingen, in handen van hun Hoog Mogenden over te geeven.

XIII. BOEK. 1782.

Raadslagen ter reddinge.

Om in deeze gesteldheid van zaaken de vervalle Geldopneming te doen herleeven en tot stand te brengen, sloegen Gecommitteerde Raaden ter Vergaderinge van hun Hoog Mogenden voor, dat 'er slegts twee middelen in aanmerking konden komen: naamlyk het verleenen van eene *Provinciaale Guarantie* of het neemen van een zodanig gunstig Besluit waar door het te kortschietende van te de onderstaane Geldopneeming werd aangevuld. De *Provinciaale Guarantie* zou, uit kragte van het overweegend Credit van *Holland* boven dat der Generaliteit, buiten twyfel van eenen kragtdaadigen invloed weezen tot voortzetting van deeze Geldopneming; doch, behalven de bedenkingen, waar aan de tusschenkomst van het *Provinciaal Credit*, ten behoeve van *Collegien* en *Corporatien* niet onder de *onmiddelyke* en byzondere Souverainiteit van hun Ed. Groot Mogende behoorende, altoos onderhevig waren, scheen hun het tweede Middel,

XIII. BOEK. 1782.

als zynde van een veel ſpoediger uitwerking, zo uit dien hoofde, als ook in andere opzigten, verkieslyker, waarom zy van oordeel waren, dat aan de *West-Indiſche Compagnie*, op de gewettigde en door hun Hoog Mogenden geguarandeerde Geldlichting van één Millioen, vyfhonderd zeven en tachtig duizend Guldens zou kunnen worden opgeſchooten, uitmaakende met de reeds aan de Compagnie door *Holland* verſtrekte drie honderd en vyftig duizend Guldens en met de ingeſchreevene drie en zestig duizend Guldens, het volle beloop der Geldopneeming; waar van de *West-Indiſche Maatſchappy* een Schulderkentenis zou geeven; terwyl Gecommitteerde Raaden zich vleiden met de hoope, dat deeze Maatſchappy, by het herſtel van den algemeenen Vrede, en door het genot van de Vrye Vaard en Handel op *Noord-America*, in voordeeliger omſtandigheden geraakende, en het hoofd van nieuws met verdubbelde vermogens opbeurende, eerlang in ſtaat zou zyn, om zich van deeze ſchuld naar behooren te kwyten (*).

Geſteldheid der zaaken in de *West-Indiën*.

In welk een deerlyk behoeftigen ſtaat zich onze *West-Indiſche* Volkplantingen, door gebrek aan toevoer uit het Vaderland, bevonden, hebben wy reeds aangeſtipt, en vermeld, hoe 'er niets kwam van

(*) *Reſol. van Holl.* 27 Sept. 1782.

van eenig Geleide dier Schepen na eene *Fransche* Haven, om uit dezelve, onder *Fransche* bescherming, na *Frankryk* te stevenen, en daar het vergunde voordeel te genieten, van, ten aanziene der Regten, als *Franschen* behandeld te worden (*). De Schout by nagt RIETVELD, gaf, in eenen Brieve aan den Admiraal Generaal deeze oorzaaken op, waarom hy geen Convoy verleend hadt aan de Koopvaarders van *Curacao* na *St. Domingo*; dat deeze Schepen van de wormen zodanig doorknaagd waren, dat ze noodwendig moesten kielhaalen; dat hy de mogelykheid niet zag om met een Convoy traage Zeilders, de waakzaamheid van eenige Schepen van Linie en een groot getal Fregatten te kunnen ontsnappen, dat hy zich zulks des te minder kon belooven, om dat, de stroom, meestentyds na 't Westen loopende, geen waarschynlykheid overliet om met dat Convoy na 't Oosten van *St. Domingo* op te zeilen; en na het Westen was de doortocht van *Engelsche* Kruisers bezet. 't Eenige 't geen hem doenlyk overbleef, was hun Oorlogscheepen tot dekking geeven tot aan *Port Louis*, de eenige Haven aan de Zuidlyke Kust van *St. Domingo*, waar men veilig kan leggen; doch niemand zou 'er zich van willen bedienen, deels om de ongemaklykheid der ligging, deels om de

XIII. BOEK. 1782.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* IV Deel bl. 202.

XIII. BOEK. 1782. de ongezonde lugt dier Haven, waar niets te bekomen was, en die daarenboven door de *Engelschen* gemaklyk kon ingeslooten worden. —— Wel, voegde hy 'er nevens, gehoopt te hebben, dat de vier Oorlogschepen des Heeren BOUGAINVILLE zich by de onzen zouden gevoegd hebben om onze gekielde Koopvaardyschepen na *Kaap Francois* te geleiden; doch de *Fransche* Admiraal was 'er niet toe te beweegen geweest; om dat onze Koopvaarders te traage Zeilders waren, dan dat hy zyn gang, om hunnen wil, zou vertraagen, en dat te minder doordien 'er geene waarschynlykheid was om met dusdanig een Vloot boven den Oostlyken hoek van *St. Domingo* te kunnen zeilen, 't geen de dienst van zyn Koning noodzaaklyk vorderde, om te spoediger te weezen op de algemeene verzamelplaats eens beraamden Krygstochts (*).

'tVoorgevallene van Capitein GEERMAN te *Curacao*.

Van tyd tot tyd landden 'er gewapende Koopvaardyschepen te *Curacao*. Onder deezen was de dappere Capitein GEERMAN, die op een Kruistocht uitgezeild een *Engelsch* Oorlogs Fregat ontmoette tien stukken meer en zwaarder geschut dan hy voerende, en met omtrent twee honderd koppen meer bemand. Hy waagt een gevegt, 't geen hy niet voegelyk kon ontwyken, en te eer niet schroomde aan te vangen, zich de hulp van een mede uitgezeil-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 830, 1146.

zeilde Kotter beloovende, en ſtaat maakende op den byſtand der Landsſchepen in de Haven van *Curacao*, in welker gezigt de ſtryd, die omtrent drie uuren aanhieldt, voorviel; doch door deeze niet onderſteund, en de hulp der Oorlogſchepen verwylende, moest hy, zeven Dooden en zeventien Gekwetſten bekomen hebbende, geheel weerloos en onredbaar geſchooten, voor overmagt bukken. Hy gaf zich over, en werd met zyn eerſten Luitenant op het *Engelsch* Fregat geplaatst. RIETVELD en BOOT eindelyk uitgezeild, hernamen het *Hollandsch* Schip, 't geen zy met acht daar op geſtelde *Engelſchen* te *Macaibo*, eene *Spaanſche* Haven by *Curacao*, opbragten; doch het vyandlyk Fregat, waar op dertien Dooden en zeven en twintig Gekwetſten waren, en naauwlyks van wegen de grondſchooten boven water gehouden kon worden, ontkwam. —— Deeze Gebeurtenis gaf ſtoffe tot zeer verſchillende beoordeelingen zo over GEERMANS gedrag als de handelwyze der Scheepsvoogden op 's Lands Schepen (*).

XIII. BOEK. 1782.

De Graaf DE KERSAINT, Heroveraar der Volkplantingen *Demerary*, *Esſequebo* en *Berbice* (†), vondt genoegen in 't gedrag der Bevelhebberen van de twee eerstgemelden, als die, zo met geen wezen-

De Gouverneur van *Berbice* KOPPIERS beſchuldigd, en vrygeſprooken.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 829. 1210. 1223. 1412. *Bylaage tot den Post van den Neder-Rhyn* VI St. bl. 10—45.

(†) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* III Deel bl. 266.

XIII. BOEK. 1782. zenlyk, ten minsten met een schynbaar genoegen, het gezag van zynen Koning, den Vriend en Bondgenoot van den Staat, dat des Vyands hadden zien vervangen; doch niet voldaan over dat van den Heer PIETER HENDRIK KOPPIERS, geweezen Gouverneur des Konings van *Engeland* over *Berbice*, (gelyk hy hem tytelde,) zondt hem na *Suriname* om daar in gevangenis gezet, of onder opzigt gehouden te worden, tot dat zyn Souverain zyn lot zou beslist hebben. De Oppergebieder van *Suriname* TEXIER oordeelde gunstig over deezen hem toegeschikten Amptgenoot, en schreef aan de Bestuurders der Societeit van *Suriname* ten diens voordeele. De Heer KOPPIERS stak na 't Vaderland over, om zich, wegens de beschuldigingen tegen hem ingebragt, te verantwoorden. Hy vondt een gunstig verhoor by Staaten van *Holland*, op wier voorslag de uitspraak van hun Hoog Mogenden behelsde, dat zy in de Beschuldigingen des Graven DE KERSAINT, zo als zy waren ingerigt, niets vonden, 't welk eene gegronde aanleiding gaf om het gehouden gedrag diens Gouverneurs, ten aanziene van zyne Getrouwheid en Yver, in verdenking te brengen. — Op deeze Volkplanting, thans onder het bestuur van den *Franschen* Gouverneur DE FAGAN, klaagden zy in 't Voorjaar van alles gebrek te hebben, dat de Leevensvoorraad van tyd tot tyd aangevoerd, verschriklyk duur

1782.

duur en niet dan door gunst te verkrygen was. Het ſtondt den Ingezetenen zeer tegen, Slaaven te moeten geeven om aan de Vestingwerken aan den Zeekant te arbeiden; doch konden zy in 't Najaar toen deeze werken voltooid en de Negers weder na de Plantadien te rug gekeerd waren, zich niet wederhouden van te verklaaren, dat het niet al ſchade was, die Volkplanting eens in vreemde handen te zien: dewyl dezelve zich toen in een behoorelyken ſtaat van verdeediging bevondt. (*)

De Krygsgevangenen in *Engeland*, dus lang uit een byzonder Fonds bezorgd, aan den Staat opgedraagen.

De Heeren OOSTER en VAN HAREN, te *Amſterdam*, hadden zich, in den beginne van den Oorlog, de edelmoedige moeite gegeeven, om de menigte van *Hollandſche* Zeelieden, door de trouwlooze overrompeling onzer Koopvaardyſchepen in *Groot-Brittanje* in gevangenis geraakt, en deerlyk mishandeld, te onderſteunen, uit een Fonds door medelydende en milddaadige Ingezetenen opgerigt (†). Bykans een geheel Jaar waren door hunne ſchikkingen de Gevangenen van kleeding en verdere noodzaaklyke behoeften bezorgd, en was hier door, hoewel onvolkomen, in den dringenſten nood dier Ongelukkigen voorzien. Dan zy

(*) *Reſol. van Holl.* 31 Jan. 19 Maart 1783. *Reſ. Gen.* 21 Maart 1783. *N. N. Jaarb.* 1782. bl. 1146. 1524. Voor 't Jaar 1783. bl. 443 en 528.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* III Deel bl. 352.

XIII. BOEK. 1782. zy vervoegden zich, in Louwmaand deezes Jaars, met een Verzoekschrift by hun Hoog Mogenden, te verstaan geevende, hoe zy gehoopt hadden, dat dit gedeelte van 's Lands Ingezetenen, of door uitwisseling, of door andere middelen, de dierbaare Vryheid weder zouden bekomen hebben; doch deeze hoop was onvoldaan gebleeven, en op de vervulling nog geen uitzigt. In Gevangenisfen zugtende, waren zy weder van genoegzaame Kleeding, in het barre Winterjaargetyde, ontbloot, en ontvingen even zo veel voedzel als genoegzaam was, tot onderhoud van hun verdrietig leeven, misfende alle verkwikkingen en geryflykheden, die de Mensch, zelfs van den geringsten stand, niet geheel ontbeeren kon. —— Wel wenschten zy van harten, by aanhoudenheid, met hun aangevangen Liefdewerk voort te gaan; maar vonden, tot hun leedweezen, 't Fonds bykans uitgeput, althans op verre na niet toereikende, en kon de Milddaadigheid der Ingezetenen niet meer gevergd worden; naardemaal, door den stilstand van den Koophandel, en de verbaazende schaden by de handeldryvende Ingezetenen van dit Gemeenebest geleden, en nog dagelyks door het gemis van alle winsten lydende, der meesten vermogen niet verder toeliet, de ruime hand ter hulpbiedinge te openen. —— Zy bragten daarom den droeven en deerniswaardigen toestand van zulk een aanmerkelyk getal Zeelieden, allen Ingezetenen van dit Gemeenebest, hun Hoog

Mo-

Mogenden onder 't ooge, met een lyst van derzelver getal en staat, smeekende om onderstand; ten einde de gevangene *Nederlanders*, tot nog verstooken van die hulpe, welke anderen van wegen hunne Souverainen ontvingen, zich ook op de voorzorgen der hunnen konden beroemen. Ten slot betuigden zy bereidvaardig te weezen, om, des verzogt, van al het door hun verrigtte voor deeze Elendigen volkomene opening te geeven.

XIII. BOEK.

1782.

Dit Verzoek, uit loutere Menschliefde opwellende, vondt zo veel ingangs ter Hooge Staatsvergadering, dat de gedagten der Leden daar heen liepen, om aan de Heeren OOSTER en VAN HAREN, Commissarissen van het dus lang gewerkt hebbend Fonds, by voorraad, tien duizend Guldens toe te leggen, om 'er de Noodlydenden mede te hulp te komen. Zy des onderrigt schikten andermaal een Verzoekschrift aan hun Hoog Mogenden toe, in 't zelve deeden zy opmerken, dat, wanneer telkens, als door den verleenden onderstand de toegestaane Penningen verbruikt waren, de voorzorge van hun Hoog Mogenden by herhaalinge, zou moeten verzogt worden, 't zy door hun of andere byzondere Persoonen, zulks, van wegen de noodzaaklyke vertraaging, uit de Regeeringsgesteltenis van de Republiek voortvloeiende, voor de Gevangenen eene ontbeering van bystand, al was het slegts voor eenen korten tyd, zou veroorzaaken; terwyl het ook niet dan onaangenaam

Raadpleegingen deswegen.

XIII. BOEK. 1782.

naam voor de Leden der hooge Vergadering kon weezen, by aanhoudenheid met verzoeken van dien aart te worden lastig gevallen; waar om zy andermaal verzogten, dat hun Hoog Mogenden de bezorging der behoeften van de *Nederlandsche* Gevangenen voortaan rechtstreeks onder hun Beschikking wilden neemen, daar in het voetspoor volgende van andere Oorlogende Mogenheden.

Schikkingen hier op gemaakt.

Het droevig vooruitzigt, dat, zonder eene nadere voorziening van 's Lands zyde, de Gevangenen aan alle de elenden van volstrekt gebrek zouden blootgesteld blyven, en dat de ongelukkige toestand deezer Lieden, aangemerkt den langen tyd dien veelen daar onder reeds gezugt hadden, eene vaardige bezorging vorderde, bragt deezen Raadslag ter baane; dat, hoe zeer in voorige Oorlogen nooit van wegen den Staat in de Noodwendigheden van alle Zeelieden onder 's Landsvlag genomen, geregeld was voorzien, de Menschlievenheid en in 't byzonder de zorge, die de Regeering deezer Landen gewoon was voor 's Lands Ingezetenen te draagen, scheenen te vorderen, om, hoe eer hoe beter, te besluiten, ten kosten van den Lande hier in te voorzien, en de wyze hoe te bepaalen. Dat men den voet zou kunnen volgen hier op in *Frankryk* gehouden, volgens welken aan alle *Fransche* Gevangenen, zo wel die op Koopvaardyschepen en Kaapers als op Oorlogschepen onder *Fransche* Vlag genomen

men waren, de noodige Kleedingen en een zekere Stuiver daags aan ieder Gemeenen en aan de Officieren naar evenredigheid wordt verstrekt. Waar toe een bekwaam Fonds, onder behoorelyk Bestuur, en de noodige Verstandhouding met een vertrouwd Huis of Persoon in *Engeland* vereischt werd. Ten dien einde zou, vooreerst, de voorheen daar toe geschikte som van tien duizend Guldens kunnen overgemaakt, en vervolgens door den Raad van Staaten eene Petitie van honderd duizend Guldens, voorbehoudens de vrye overleggingen der Gewesten, kunnen opgemaakt worden, gelyk dezelve daar toe verzogt werd. (*) – De Krygsgevangenen kreegen, ingevolge dier schikkingen, de noodige Kleederen en Gelden, de Zieken de vereischte hulp en behandeling, en, zondt eerlang een der Krygsgevangenen, uit naam zyner Medegevangenen, een Brief van Dankbetuiging aan hunne Hoog Mogenden (*).

XIII. BOEK.

1782.

Weersgesteldheid deezes Jaars, en het heerschen eener Zinkingkoortse.

De Winter deezes Jaars hadt, door de schielyke veranderingen van het Weer, de Natuurkundigen versteld doen staan (§). De gemiddelde stand des Barometers, in de vyf eerste Maanden, was genoegzaam altoos laager geweest dan die der Waarneemingen van twintig jaaren te vooren,

(*) *Resol. Gen.* 1 Feb. en 22 Maart 1782.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1782 bl. 1416.

(§) *Geneesk. Jaarb.* VI Deel 3 St. bl. 107 van de *Byzondere Berichten* vergel. VI Deel 5 St. bl. 163.

XIII. BOEK. 1782.

ren, de Thermometer ſtondt gemeenlyk laager, en was dus de Lugt kouder, dan men, volgens een lange reeks van Waarneemingen, ſtellen moet meest al plaats te hebben; de Winden, minst geſchikt om den Dampkring te zuiveren, waaiden meest, en was dezelve, geduurende die Maanden, ongemeen betrokken en vogtig. (*). Dit vogtige koude Weer maakte de Menſchen geſchikter voor de belette uitwaasſeming, verſlapte de deelen, ontbondt de vogten, en maakte dus de lichaamen vatbaar voor bederf en verrotting. Inzonderheid toen de Warmte in Bloeimaand tot een buiten gewoonen trap klimmende, door eene in 't laatst van die Maand gevallene zwaare Dondervlaag, in eene vogtige koude veranderde. Menſchen, door de voorgemelde oorzaaken reeds allergeſchikst om koude te vatten, en eene ontbinding der Vogten te ondergaan, moesten algemeen in een Zinking-koorts, of eene andere, uit de belette uitwaasſeming voortkomende, ziekte vallen. Deeze Koorts, volgens de Waarneeming der kundigſte Vaderlandſche Artſen, alle Jaaren, en boven al in het Voorjaar, meer of min algemeen in ons Land, nam zo zeer de overhand, dat men eene *gewoone Ziekte*, vreemde naamen

(*) *Beſchryving van de Epidemiſche Zinking-koorts, en derzelver Gevolgen, welke in de Maand Juny* 1782 *Haarlem geregeerd heeft.*

men gaf, en niet dan van *Gripe*, *Fluxion* en *Influensa* hoorde. In de Steden heerschte die Koorts sterker dan op het Land; geen Huis bleef bykans vry; de besmetting was algemeen; onze in *Texel* liggende Vloot hadt 'er geen gering deel aan zo wel als de Bezettingen in de Steden, en maakt het Volkryk *Zaandam* eene uitzondering op 't Platte Land, als waar de Sterfte zo groot was, dat het zeer vergrootend gerugt van eene doodlyk besmettende ziekte aan den *Zaankant* sprak; de sterfte onder de kleine Gemeente was allerwegen groot. In ééne Week klom het getal der Dooden te *Amsterdam* tot drie honderd vier en zestig, daar het gewoone getal in dat Saizoen naauwlyks de helft bedroeg. Te *Haarlem* zyn weeken geweest dat 'er meer dan driemaal meer Menschen, dan gewoonlyk, aan die Zinking-koorts stierven. Het buitengemeen koele weer belette gezegend, dat deeze Ziekte tot geene eigenlyk algemeene Rotziekte veraartte. (*) De Sterflysten deezes Jaars wyzen uit welk eene vernieling deeze kwaal aanrichtte (†).

Als

(*) J. P. MICHELL. *Aanmerkingen over de Zinking-koorts, welke voornaamlyk in Juny* 1782 *te Amsterdam geheerscht heeft. Algem. Vaderl. Letteroeff.* IV Deel II St. bl. 389 enz. *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 663. 753.

(†) *N. Nederl. Jaarb* 1782. bl. 575. De Sterflysten in die voor 't Jaar 1783 bl. 1 enz. — Dee-

XIII. BOEK. 1782.

De Groot-Vorst en Groot-vorstin van *Rusland* hier te Lande.

Als eene meldens waardige byzonderheid moeten wy nog, ten slot van de Gebeurtenisſen deezes Jaars, optekenen, dat de Grootvorst en Grootvorstin van *Rusland*, onder den naam van den *Graaf* en *Gravin van het Noorden* reizende, deeze Landen met hunne tegenwoordigheid vereerden. De Prins GALLITZIN, en de Heer MARCOFF, *Rusſiſche* Gezanten by den Staat, vertrokken na *Brusſel* dat hooge Paar te gemoete, en de Graaf VAN HEIDEN toog mede derwaards, om ze te begroeten. 's Vooravonds den vyftienden van Hooimaand in *'s Gravenhaage* gekomen, haalde zyne Hoogheid met zyne Gemalinne de doorlugtige Reizigers af uit hun Logement om op de *Oranje-Zaal* het Avondmaal te neemen. Niets bezienswaardig of het werd hun vertoond. Een tochtje na *Scheveningen* vervrolykte den volgenden dag, op welken een groots middagmaal hun

Deeze ſchielyke veranderingen van het Saiſoen heeft men, in 't geheele Noordlyke gedeelte van *Europa*, waargenoomen, en hebben dezelfde uitwerkzelen gehadt op de Lichaamen van Inwoonderen, nog minder dan wy *Hollanders*, die een laag wateragtig Land bewoonen, tegen die veranderingen beſtand. Dit is de rede, dat die Zinking-koorts, niet dan door het verſchillend Klimaat van het Land, door het Temperament, en de Leevenswyze der Inwoonderen, van onze Ziekte verſchillende, in *Rusland*, *Poolen*, *Zweeden*, *Deenemarken*, *Duitschland*, *Engeland*, *Frankryk*, en kortom, door geheel *Europa*, geheerscht heeft. J. P. MICHELL als boven bl. 394.

hun op de *Oranje-Zaal* getoefd hadt; de *Fransche* Schouwburg ontving dien avond den Vorstlyken Stoet; en de pragt des Avondmaaltyds, de Illuminatien, Decoratien, Muzyk, en andere verlustigingen, trokken duizenden van aanschouweren na de *Oranje-Zaal*, waar de Noordsche Vorst en Vorstin den laatsten dag huns verblyfs in de Hofplaatse, in 't voorbygaan, het ontbyt en afscheid van haare Doorlugtige en Koninglyke Hoogheden namen.

Leyden kreeg 't bezoek van dit doorlugtig Paar; de Rector Magnificus, E. SANDIFORT, met de andere Hoogleeraaren, ontving 't zelve in 's Lands Hoogeschool, welks merkwaardigheden zy bezigtigden, terwyl het eenvoudig grootsch Gedenkteken van den ontsterflyken BOERHAVEN, in de St. *Pieters-Kerk*, niet onopgemerkt werd voorby getreeden. *Haarlem* mogt deeze Reizigers naauwlyks meer dan in het voorbytrekken aanschouwen: langst hielden zy zich op in eene Bloemistery.

In *Amsterdam* toefden zy langer. Wat die Wereld- Stad groots en zonderlings heeft, bezagen zy onder het geleide van den Hoofd Officier A. CALKOEN, den Burgemeester J. RENDORP en den Heer OLDENKOP, Agent van haare Ruskeizerlyke Majesteit. — Is het eene bykans bestendige gewoonte geworden, dat aanzienlyke Vreemdelingen zich eenigen tyd in die Koopstad onthoudende, ook het grootste Koopdorp in ons Land, *Zaan-*

XIII. BOEK. 1782. *dam*, bezoeken, de Grootvorst en Grootvorstinne hadden eene byzondere reden om een keer derwaards te doen, en als 't ware eene bedevaard af te leggen na de Plaats, waar CZAAR PETER DE I, de eerste beginzels leerde van den Scheepsbouw, door welker kunde hy den grondslag gelegd heeft der *Russische* Zeemagt. Op de vermaakendste wyze daar heen gevoerd, begaven zy zich terstond na het Huis, wel eer bewoond door Czaar PETER DEN GROOTEN, staande in een geringen en agter afgelegen hoek, het *Krimp* of naa zyn verblyf ook wel *Vorstenburg* geheeten, thans de Wooning van gemeene Burgerlieden, op zichzelve allereenvoudigst, alle opmerkelyke zeldzaamheid alleen ontleenende van den ouden Doorlugtigen Bewooner. Naa zich in 't vertrek, 't welk dien bewonderenswaardigen *Russischen* Keizer, ten byzonderen verblyve diende, eenigen tyd, niet zonder aandoening, opgehouden, en den tegenwoordigen Bewooner het welbewaaren van dit Huis aanbevoolen, en met een geschenk vereerd te hebben (*), bezigtigden zy zo de

(*) Wat men verhaalt van naagelaatene Overblyfzels diens Vorsten 'er nog te zien, en van Vereeringen uit dezelve gedaan, heeft, zo als ons van goeder hand berigt is, geen grond van waarheid. En dreigt reeds het geheele Huis te vervallen, onlangs openlyk te koop geveild, maakte men zich diets, dat 'er, langs den eenen of anderen weg, veel Gelds van zou komen; doch men vondt zich in die verwagting bedroogen.

de Boeijer- als Scheepstimmerwerven, waar die zonderlinge Man, als Dagglooner, arbeidde, op de lyst der Werklieden aangetekend onder den naam van PIETER MICHAÏLOFF, en in 't algemeen door zyne Medewerklieden PIETER BAAS geheeten, te onvrede wanneer men hem onder den arbeid met eenige onderscheiding behandelde. XIII. BOEK. 1782.

Wegens de kosten door *Gelderland*, en byzonder door de Stad *Bommel*, gemaakt in het overvoeren van den *Graaf* en de *Graavinne van het Noorden*, met derzelver Gevolg door dat Gewest na *'s Hertogenbosch*, vielen by hun Hoog Mogenden op de ingeleverde Rekeningen, eenige aanmerkingen, die stoffe gaven tot eene nadere uitpluizing; doch men vondt deeze kleinigheden welhaast tot genoegen (*).

(*) *Resol. Gen.* 14 April 1783.

Einde van het Vyfde Deel.

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

 Arn-

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Plaaten moeten tegen over de volgende Bladzyden ingevoegd worden.

Verbetering, op het 3de Deel deezer Historie bladz. 349. reg. 1. staat; dat de Heer DAVID VAN GESSCHER een aantal van de Doggersbanksche Gekwetsten onder zyne bezorging had, ——

moet zyn:

De Heelmeester B. HUSSEM hadt, als ordinair Chirurgyn van de Admiraliteit, de bezorging van die Gekwetsten; en die konden dus ook aan niemand anders overgegeeven worden.